

آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

جوانه رشد ۶۵

فصلنامه تخصصی سامان دهی منابع آموزشی و تربیتی

پیام وزیر

مطالعه پیش نیاز توسعه / ۲

گفت و گو

رونق بازار نشر آموزشی توسعه کتاب و کتابخوانی و بسته یادگیری / ۳
بخش خصوصی رقیب نیست بلکه می تواند یک بازوی پرتوان باشد / ۷
کتاب آموزشی نامناسب، مصداق فساد / ۱۲
کتاب دغدغه همیشگی رهبری / ۱۶
تقویت و تکمیل برنامه درس ملی / ۲۰
فرصت اصلاح و انطباق بخش خصوصی و سازمان پژوهش / ۲۲
رصد تجربه های بین المللی و بهره گیری از آن / ۲۴
تعامل با بخش خصوصی نیازمند تغییر ساختاری و برنامه مشترک / ۲۸
سامان دهی و آگاه سازی / ۳۲
همکاری خوب، خبر خوب / ۳۵
تکثر، راه برون رفت از مشکلات نشر / ۳۸

گزارش

ورق را بر می گردانیم! / ۴۲

تعامل و همدلی ناشران آموزشی و وزارت آموزش و پرورش / ۴۸
کتاب های مناسب آموزشی در مجلات پرشمارگان و متنوع رشد / ۵۴
نشان افتخار / ۵۸
مشق دآوری دانش آموزان / ۶۲

بخش ویژه

کارنامه علمی-اجرایی و بیانیه های گروه های دآوری / ۶۴

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

مدیر مسئول:

مسعود فیاضی

سردبیر:

محمدعلی قربانی

شورای برنامه ریزی:

سید سعید بدیعی
بهروز رضایی
مهتاب میرایی آشتیانی

مدیر داخلی:

مریم شهرآبادی

همکاران این شماره:

گلاره کاشانیان
حوریه السادات حسینی
معصومه نادری
اعظم اسلامی
سیدعلویه نوری
محمدسعید مظفری
نرگس افروز

گفت و گو و گزارش:

محمد دشتی

ویراستار:

بهروز راستانی

مدیر هنری:

کوروش پارسائاد

طراح گرافیک:

مجید کاظمی

عکاسان:

غلامرضا بهرامی- اعظم لاریجانی

نشانی پستی دفتر مجله:

تهران، ایران شهر شمالی، پلاک ۲۶۶
صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵
تلفن دبیرخانه سامان بخشی: ۸۸۳۰۶۰۷۱
دورنما: ۸۸۳۰۶۰۷۱
پیامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵
وبگاه: samanketab.roshdmag.ir
پيام نگار: javaneh@roshdmag.ir
امور مشترکین: ۸۸۸۶۷۳۰۸

مطالعه

پیش‌نیاز توسعه

پیام محسن حاجی میرزائی وزیر آموزش و پرورش به
مناسبت هفدهمین جشنواره کتاب رشد

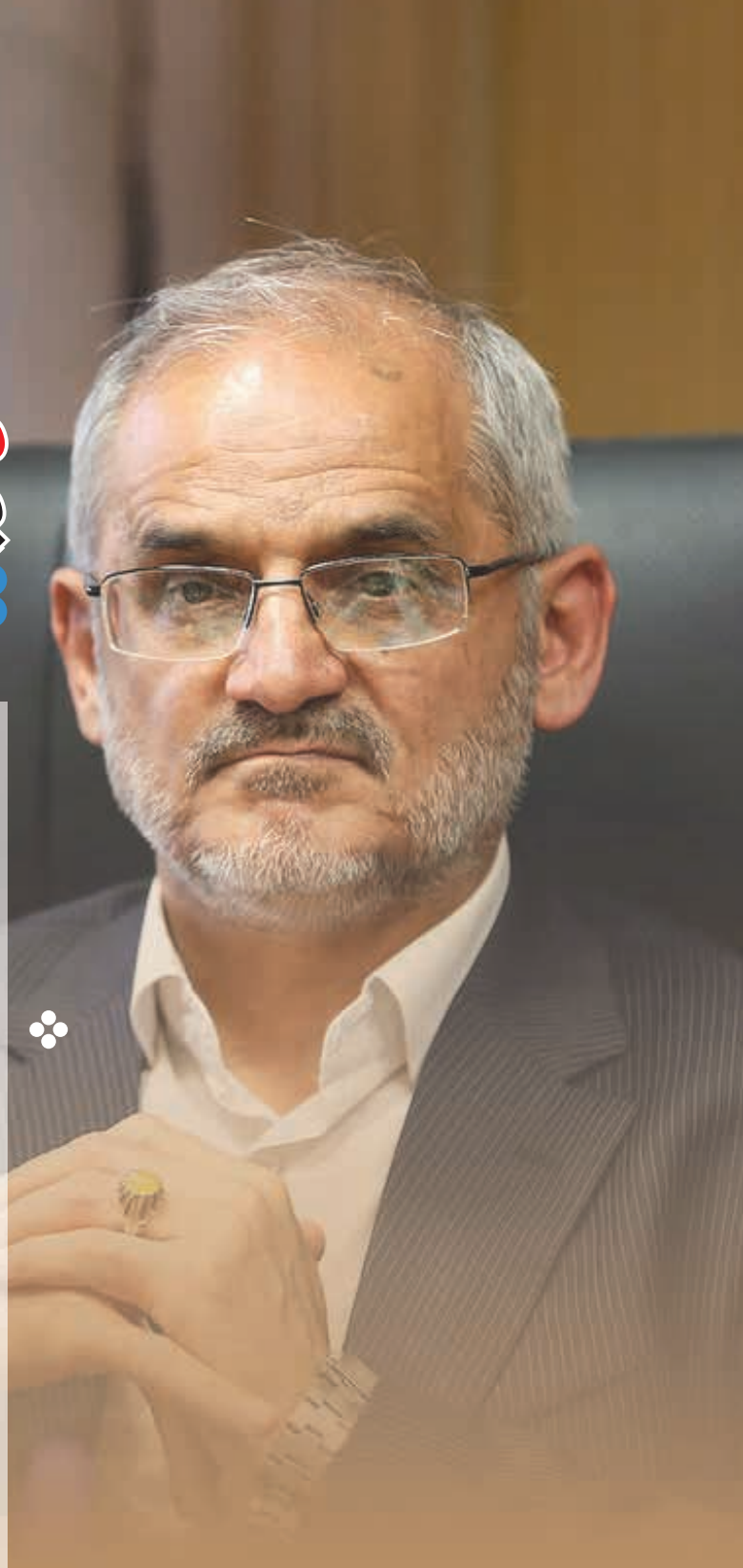
نیاز به کتاب و توسعه فرهنگ کتاب‌خوانی، نیازی پویا و مستمر است و آموزش و پرورش به‌عنوان مهم‌ترین عنصر بسترساز آموزشی و فرهنگی جامعه، در این مسیر نقشی اساسی بر عهده دارد.

«خواندن» از مهارت‌های اساسی است که هر یادگیرنده‌ای به آن نیاز دارد، خواندن، برای برقراری ارتباط سازنده با جامعه امری ضروری است. مغز انسان نیاز به توسعه مستمر دارد و مطالعه به این توسعه کمک می‌کند تا قوه تخیل آدمی فعال‌تر شود و به سطحی از خلاقیت دست یابد.

دانش‌آموزان به‌عنوان آینده‌سازان کشور باید در نظام آموزش و پرورش به‌گونه‌ای پرورش یابند که ذهنی پرسشگر و نقاد داشته باشند. کتاب و کتاب‌خوانی از جمله مقولاتی است که می‌تواند در طرح پرسش‌های مناسب و یافتن پاسخ‌های مربوط کمک کند و بدون تردید بستر شکوفایی ذهن نقاد و پرسشگر در دانش‌آموزان از دوران کودکی و از گذر نظام تعلیم و تربیتی پویا و با مشارکت خانواده‌ها شکل می‌گیرد و این مهم، ضرورت برگزاری چنین جشنواره‌ای را دوچندان می‌کند. لازم است در این جشنواره افزون بر دعوت و تشویق دانش‌آموزان عزیز و معلمان گرامی به کتاب و کتاب‌خوانی، برنامه‌های خلاقانه جدیدی طراحی و اجرا شود تا کتاب نه به‌عنوان کالایی زینتی؛ بلکه راهگشایی باشد برای حل مسائل و مشکلات و برگزاری این جشنواره باید به سوی این هدف اصلی حرکت کند.

ضمن گرامی‌داشت «هفدهمین جشنواره کتاب رشد» و آرزوی توفیق خدمت صادقانه در نظام مقدس تعلیم و تربیت، فرصت را مغتنم می‌شمارم و از دست‌اندرکاران برگزاری این جشنواره، قدردانی می‌نمایم.

امیدوارم هر سال با برگزاری جشنواره‌هایی پربارتر و پویاتر، بتوانیم پیوندی عمیق‌تر میان دانش‌آموزان و کتاب برقرار کنیم.

پای صحبت‌های حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر علی ذوعلم، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

رونق بازار نشر آموزشی توسعه کتاب و کتاب‌خوانی و بسته یادگیری

در آستانه برگزاری «هفدهمین جشنواره کتاب رشد»، فرصتی فراهم شد تا پای سخنان حجت‌الاسلام و المسلمین، دکتر علی ذوعلم، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بنشینیم. با توجه به بازآرایی ساختاری سازمان، سخنان ایشان از اهمیت خاصی برخوردار است. در ادامه روایت بیان شده از سوی ایشان را پیرامون: اهمیت کتاب و کتاب‌خوانی، اشاراتی در خصوص طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، اهمیت و جایگاه و نقش ناشران آموزشی و لزوم شکل‌گیری، «تشکل خیرین توسعه کتاب‌خوانی» با هم می‌خوانیم.

بسته یادگیری به جای کتاب درسی

خداوند بزرگ را بابت توفیق کارهای بزرگی که پیش روی ماست، شکرگذاریم. باید از زحمات همه دوستانی که پایه‌گذار طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی و جشنواره کتاب‌های آموزشی شدند

و طی سال‌های گذشته با تلاش و کوشش فراوان این جشنواره را استمرار بخشیده‌اند، تشکر کنیم. امیدواریم در این دوره نیز آورده‌های خوب و برتری حاصل شوند و بتوانیم از نتایج آن بهره‌مند شویم. اصلاحات ساختاری سازمان برای بسترسازی

انجام این کار هستیم. یعنی باید از تک‌ابزاری بودن آموزش در قالب کتاب درسی خارج شویم و به سمت عملیاتی شدن بسته یادگیری برویم.

در بعضی حوزه‌های تربیت و یادگیری، مانند تفکر و حکمت، قرآن و معارف اسلامی، زبان و ادبیات فارسی، آداب و مهارت‌های زندگی، سلامت و تربیت‌بدنی، و حتی حوزه‌هایی مانند ریاضیات و فنی و یا علوم تجربی، می‌توانیم درصدی از محتوای آموزشی را براساس آنچه که حوزه تربیت و یادگیری مشخص کرده است، با همان استاندارد محتوایی و مفهومی در قالب مطالعه کتاب‌های مربوط به آن مفهوم، مباحثه دانش‌آموزان، ارائه مطلب در کلاس درس، و نوعی خودآموزی و اندیشه‌ورزی در آن باب ارائه کنیم.

تولید کتاب آموزشی غیر درسی

نکته سوم هم این است که کتاب آموزشی غیر درسی به اندازه کافی و به گونه‌ای متوازن و پاسخ‌گو برای مخاطب دانش‌آموز تولید شود الان اگر از من سؤال کنید که در حوزه تفکر و حکمت برای بچه‌های کلاس سوم ابتدایی چند کتاب داریم که بتواند هدف‌های تربیتی و آموزشی را که در حوزه مربوطه تدوین شده، ارائه کند، شاید به تعداد انگشتان دست هم چنین منابعی را سراغ نداشته باشم. یعنی واقعاً کتاب‌های قابل‌کی که مبتنی بر میانی نظری تحولی باشند و بتوانند جهت‌گیری‌های بیان شده در آن اسناد را دنبال کنند، در این زمینه سراغ نداریم.

متأسفانه ما کتاب‌های ترجمه‌ای زیادی در همین زمینه‌ها داریم که بنیادهای اندیشه‌آنها با بنیان‌های اندیشه‌ای اسناد تحولی ما سازگار نیست. به همین دلیل هم باید چنین آثاری را تولید کنیم. بنابراین تولید و تألیف کتاب‌های آموزشی غیر درسی تلاشی جدی و مستمر را می‌طلبد که باید دستگاه‌های فرهنگی، فکری و دانشگاهی و مراکز پژوهشی، حوزه‌های علمی، و انجمن‌های علمی غیر دولتی در این زمینه به کمک ما بیایند. شاید لازم باشد، نقشی را که «انتشارات مدرسه» در این زمینه باید داشته باشد، باز تعریف کنیم.

دسترسی دانش‌آموزان به کتاب مناسب

نکته چهارم دسترسی دانش‌آموزان به کتاب مورد نیاز و مناسب است که باید دید این دسترسی در حال حاضر به چه میزان است. به اعتقاد بنده، بسیار اندک است و قابل توجه نیست. در آن دوره‌ای که مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی بودم، در

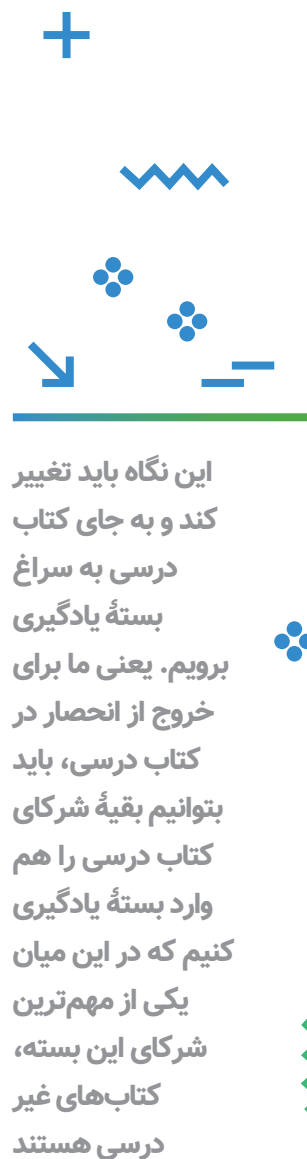
مشارکت حداکثری جامعه در همه ابعاد، به تولید بسته‌های یادگیری، جدا کردن مقوله پژوهش و برنامه‌ریزی و تعیین استانداردها از تولید بسته یادگیری وابسته است. ما تا وقتی که این دورا از هم جدا نکنیم، همواره دچار نوعی سردرگمی و نوعی نگاه بسته و غیرکارآمد به بسته آموزشی خواهیم بود. این نگاه باید تغییر کند و به جای کتاب درسی به سراغ بسته یادگیری برویم. یعنی ما برای خروج از انحصار در کتاب درسی، باید بتوانیم بقیه شرکای کتاب درسی را هم وارد بسته یادگیری کنیم که در این میان یکی از مهم‌ترین شرکای این بسته، کتاب‌های غیر درسی هستند.

کتاب‌های غیر درسی حتماً باید بخشی از کتاب‌های آموزشی ما قرار بگیرند و بخش‌هایی از محتوای آموزشی ما در قالب مطالعات آزاد دانش‌آموزان تأمل و تفکر آنان محقق شود. به خصوص بحث «فکر محوری» در این بین بسیار مهم و نقش‌آفرین است. مباحثه دانش‌آموزان در کلاس‌های درس و پویا شدن اندیشه دانش‌آموز و معلم در کشف و دستیابی به مفاهیم و یافته‌های تربیتی خیلی مهم، قابل توجه و مورد نظر هستند.

بی‌تعارف باید بگویم که این امر فعلاً در حد يك شعار متوقف است که باید به عمل و رفتار مستمر و تأثیرگذار تبدیل شود. اما چگونه؟ این شعار را چگونه باید به عمل تبدیل کرد؟ راهش این است که این شعار به يك برنامه عمل در طراحی زنجیره رشد کتاب‌خوانی در آموزش و پرورش تبدیل شود و به طور مستمر به فکر تکمیل و ارتقای این زنجیره باشیم. این کار که ما در کتاب درسی، فهرستی از کتاب‌های غیر درسی را ارائه کنیم، لازم است ولی به تنهایی کافی نیست و نهایتاً کارساز و مفید نخواهد بود. در همین معرفی کتاب‌ها هم باید با تأمل خیلی بیشتری عمل کنیم.

ارائه بخشی از محتوا در قالب مطالعه کتاب غیر درسی

یک نکته اساسی این است که اساساً بتوانیم بخشی از محتوا را در قالب مطالعه کتاب غیر درسی ارائه کنیم. روی این موضوع بارها تأکید کرده‌ایم و در دوره‌ای هم که در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی مسئولیت داشتم، خدمت دوستان متذکر می‌شدم، اما خیلی موفقیت پیدا نکرد. شاید دلیلش این بود که در آن زمان ما هنوز برنامه درسی ملی مصوب و سند تحولی نداشتیم که این امور را برای ما الزام‌آور کند. اکنون براساس اسناد تحولی ملزم به

این نگاه باید تغییر کند و به جای کتاب درسی به سراغ بسته یادگیری برویم. یعنی ما برای خروج از انحصار در کتاب درسی، باید بتوانیم بقیه شرکای کتاب درسی را هم وارد بسته یادگیری کنیم که در این میان یکی از مهم‌ترین شرکای این بسته، کتاب‌های غیر درسی هستند

این تصور که گمان کنیم عمر کتاب کاغذی روزی به سر خواهد آمد، تصور مقرون به واقعیتی نیست. ده‌ها سال است که این تصور رواج پیدا کرده، ولی در عمل چنین اتفاقی صورت نگرفته است. کتاب کاغذی جایگاه خود را حفظ خواهد کرد

آن جزو اولویت‌های دوستان باشد و فعالیت‌های اقماری حول کتابخانه مدرسه، مانند تلخیص کتاب، مباحثه درباره کتاب، نقد کتاب و اموری از این دست، به دقت مورد توجه قرار گیرد. به خصوص در مورد نقد کتاب خیلی تأکید دارم و باید نقد علمی کتاب را در حد سطح شناختی دانش‌آموزان باب کنیم و توسعه دهیم. دانش‌آموزان ما کتاب نمی‌خوانند تا از آن تقلید کنند، بلکه کتاب می‌خوانند تا به قدرت تفکر و اندیشه آنان کمک شود. این موضوع خیلی نکته مهمی است.

توانمندسازی دانش‌آموزان برای نوشتن

در بخش آخر این زنجیره هم توانمندسازی دانش‌آموزان برای نوشتن خیلی مهم و مورد نظر است. یعنی ما باید از سطح مؤلفان مؤلف به سراغ دانش‌آموزان مؤلف برویم. همین الان هم دانش‌آموزانی داریم که مثلاً در پایه دهم متوسطه تحصیل می‌کنند و در عین حال کتابی چند ده صفحه‌ای هم نوشته‌اند. این موضوع بسیار بسیار مهم است. ما بایستی این فرصت را قدر بدانیم و این مطلب را جدی بگیریم و جزو فعالیت‌های اقماری کتابخانه مدرسه لحاظ کنیم.

همچنین باید انجمن‌های ادبی، انجمن شعر، انجمن حفظ شعر تشکیل دهیم و از وجود دانش‌آموزان مستعد و علاقه‌مند در این انجمن‌ها بهره بگیریم. اینکه ما چند قطعه شعر در کتاب‌های درسی بگذاریم و تصور کنیم که همین مقدار برای علاقه‌مندی و گرایش دانش‌آموزان به سمت شعر و ادب و شاعری کافی است، به خطا رفته‌ایم. این مقدار کافی نیست که گاهی هم مضر است. یعنی اجبار و الزام دانش‌آموزان برای حفظ یک شعر اصلاً مضر است و اگر چنین امری در ارزشیابی‌های ما وجود دارد، باید حتماً آن را اصلاح کنیم. ما باید به صورت یک فعالیت آزاد و غیرتجویزی حفظ اشعار را در دستور کار خودمان قرار دهیم.

فعالیت بعدی هم ارتباط کتابخانه با چهره‌های ادبی و شعرا و نویسندگان منطقه، چهره‌های ادبی استان و چهره‌های ادبی کشور است که باید به آن توجه داشت و برای ایجاد جذابیت در فعالیت‌های کتابخوانی و کتابخانه‌ای از آن استفاده کنیم.

برای برآورده شدن چنین هدفی باید الگوسازی و نمونه‌سازی کنیم. یعنی دفتر انتشارات و فناوری آموزشی باید با هم فکری و هم‌کاری همه بخش‌های آموزش و پرورش برنامه‌ای زمان‌بندی شده داشته باشد تا براساس آن بتوانند، چشم‌اندازهای پنج یا

بازدیدهای استانی و در یکی از مناطق آموزشی در دبیرستانی حضور پیدا کردم و وقتی سراغ کتابخانه مدرسه را گرفتم و برای دیدن آن مراجعه کردم، دیدم که در کتابخانه قفل است. جالب اینکه کلید کتابخانه را هم پیدا نکردند تا بتوانیم از داخل آن بازدید کنیم. همان‌جا بود که به مدیر مدرسه و همراهان عرض کردم: اینجا در اصل کتابخانه نیست و بیشتر به عنوان انبار کتاب از آن استفاده می‌شود.

این در حالی است که با توجه به تجاری که وجود دارد، به طرحی نو برای مدیریت کتابخانه دانش‌آموزی نیاز داریم تا کتابخانه دانش‌آموزان توسط خودشان تجهیز، مدیریت و اداره شود. ضمناً باید دسترسی دانش‌آموزان به کتاب را در محیط مدرسه تسهیل کنیم و شرایطی را فراهم آوریم که به راحتی بتوانند به کتاب‌های مورد نیاز و دلخواه‌شان دست پیدا کنند. از سوی دیگر، فضای فیزیکی ظاهر مناسب و آراسته کتابخانه خیلی مهم است. گاهی با خودمان تصور می‌کنیم چون امروزه در جهان ارتباطات و متکی به فضاهای مجازی زیست می‌کنیم، به کتاب کاغذی نیازی نداریم. ولی عرض من این است که قطعاً این‌گونه نیست و این تصور که گمان کنیم عمر کتاب کاغذی روزی به سر خواهد آمد، تصور مقرون به واقعیتی نیست. ده‌ها سال است که این تصور رواج پیدا کرده، ولی در عمل چنین اتفاقی صورت نگرفته است. کتاب کاغذی جایگاه خود را حفظ خواهد کرد. فضای کتابخانه در مدرسه باید برای دانش‌آموزان فضایی شوق‌انگیز و دوست‌داشتنی باشد و فعالیت‌های کتابخانه‌ای باید به صورتی جدی و مؤثر شکل بگیرد.

شاخص ارزشیابی مدیران مدرسه: میزان توجه به کتابخوانی و کتابخانه مدرسه

به نظر می‌رسد اینجا نقش برادران و خواهران ما در امور تربیتی بسیار مؤثر و تعیین‌کننده است. دوستان ما در «معاونت پرورشی» با کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی باید تیمی همدل و هم‌جهت تشکیل دهند. معاونان آموزشی هم باید در این برنامه و حرکت سازنده نقش مهم و مؤثر خودشان را ایفا کنند. یعنی معاون محترم آموزشی برای توجه دادن مدیر مدرسه به اهمیت کتابخانه، می‌تواند بسیار مؤثر و نقش‌آفرین باشد و به ما کمک کند.

بنده قویاً معتقدم که یکی از شاخص‌های ارزشیابی مدیران باید همین موضوع میزان توجه به کتابخانه مدرسه باشد و در بازدید از مدرسه‌ها باید سرکشی به کتابخوانی و کتابخانه مدرسه و ارزیابی وضعیت

انجمن‌ها و مجموعه‌های غیردولتی رکن چهارم تربیت هستند

هفت سال آینده را مشخص و راه‌های رسیدن به آن‌ها را هم تعیین کنند و به وضعیتی قابل قبول در وضعیت کتابخانه‌های مدارس برسند.

در این کار بزرگ حتماً باید از ظرفیت و همکاری نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور بهره بگیریم. توجه داشته باشیم که امروز حدود ۱۵ میلیون دانش‌آموز در مدارس ما تحصیل می‌کنند. این ظرفیت بزرگ، برای نهاد کتابخانه‌های عمومی، فرصتی ارزشمند است و اگر این همکاری‌ها شکل بگیرند، در امر توسعه کتابخوانی خیلی مؤثر خواهند بود. بحمدالله دوستان ما هم در این نهاد و دیگر مراکز مرتبط با امر فرهنگ و کتابخوانی آماده همکاری هستند و این فرصت فراهم شده است تا جهش و تحولی اساسی در ارتقای جایگاه کتابخوانی و مطالعه ایجاد کنیم. کتابخوانی فعال، فکورانه و منتهی به تغییر و اصلاح در رفتارها و نگرش‌ها در سطح دانش‌آموزان، یکی از فعالیت‌های بسیار مهم مورد نظر ماست. در سطح معلمان و دبیران هم به چنین فعالیت و تلاشی نیاز داریم، ولی تلقی بنده این است که ما اگر چرخه فعالیت دانش‌آموزان را فعال کنیم، همکاران فرهنگی ما خودبه‌خود فعال خواهند شد.

رکن چهارم تربیت: انجمن‌ها و مجموعه‌های غیردولتی

باید اذعان کنیم که ما در اطلاع‌رسانی، بحث مشارکت‌پذیری و نیز آن نگاهی که در اسناد تحولی مطرح است و می‌گوید انجمن‌ها و مجموعه‌های غیردولتی رکن چهارم تربیت هستند، به توجه و عنایت بیشتری نیاز داریم و ما کمتر بدان توجه کرده‌ایم. ما به هیچ‌وجه نباید ناشران را رقیب آموزش و پرورش تلقی کنیم؛ بلکه باید همراه ما تلقی شوند. دلیلش هم این است که اکثر این دوستان علاقه‌مند هستند که یک کار تربیتی و آموزشی انجام دهند و در کنار آن از حاصل کار خودشان منتفع شوند که این انتفاع منطقی هم هیچ اشکالی ندارد. ما هم باید به چرخه اقتصادی فرهنگ و تربیت توجه داشته باشیم و بدانیم که افراد و ناشران کمی هستند که صرفاً بخواهند با نگاه سودجویانه وارد این حوزه شوند. تعامل ما در این زمینه تاکنون ضعیف بوده است و باید این قصور و کوتاهی و غفلت را جبران کنیم. باید این عزیزان را همکار خودمان تلقی کنیم و با آن‌ها مراوده داشته باشیم. ضمناً باید از این موضوع که صنف ناشران آموزشی توسعه پیدا کند، استقبال کنیم.

واقعاً ۱۶۰۰ ناشر برای یک کشور ۸۰ و چند میلیونی زیاد نیست و من معتقدم در هر شهرستانی ده‌ها ناشر

می‌توانند فعالیت کنند و مشتری داشته باشند. یعنی اگر ما بتوانیم کاری کنیم که هر دانش‌آموز به طور میانگین در سال بتواند پنج جلد کتاب بخواند، واقعاً بازار فروش این همکاران می‌تواند با تحولی جدی همراه شود. به این تعداد می‌توان خرید کتاب توسط مدارس، انجمن‌های اولیا و مدرسه، و خانواده‌ها را هم اضافه کرد. با چنین معادله‌ای نیمی از جمعیت کشور که به‌طور مستقیم با آموزش و پرورش مرتبط هستند، مشتری این بازار بزرگ ناشران کتاب‌های آموزشی خواهند شد.

خیرین توسعه کتابخوانی

در حال حاضر خانواده‌ها و پدر و مادرهایی هستند که در طول سال برای پوشاک و لباس فرزندان خود میلیون‌ها تومان هزینه می‌کنند، ولی حاضر نیستند برای خرید کتاب فرزند خود ۲۰۰ هزار تومان بپردازند. البته ممکن است بعضی خانواده‌ها همین مقدار را هم نداشته باشند که باید به آنان کمک کنیم. وظیفه ماست که در جهت عدالت آموزشی به خانواده‌های بی‌بضاعت کمک کنیم تا بتوانند برای فرزندان خود کتاب بخرند. در همین زمینه باید در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برای مناطق کمتر برخوردار تخفیف قائل شویم تا دانش‌آموزان آن مناطق از کتاب‌های ارزان‌تر استفاده کنند.

اساساً اینکه دانش‌آموز خودش برود و کتاب مورد نیاز و علاقه خود را بخرد، کاری فرهنگی و تربیتی است. از آن طرف هم باید به سراغ این کار و اقدام مؤثر برویم که تشکل خیرین توسعه کتابخوانی را فعال کنیم. این تشکل خواهد توانست، هم در توسعه و تجهیز و هم در فراگیر شدن امر خیر در زمینه کتاب و کتابخوانی، مؤثر واقع شود.

صحبت من این است که ظرفیت‌های موجود در کشور، بین مردم و در طیف نخبگان و اندیشمندان و حتی در خانواده‌ها، ظرفیت بسیار بالایی است که اگر این مجموعه اراده کند و طراحی درستی داشته باشد، حتماً این اقدامات به جهشی در توسعه کتابخوانی منتهی خواهد شد.

در خصوص حمایت و پشتیبانی از تولیدات مناسب ناشران آموزشی هم باید در یک کلام عرض کنم، ما در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ چرخه موجود را اصلاح خواهیم کرد. ضمناً همدلی موجود در مجموعه آموزش و پرورش باعث خواهد شد، اقداماتی مؤثر و کارساز برای توسعه و ترویج کتاب‌های مناسب بین مخاطبان و استقبال از این آثار صورت گیرد و باعث رونق کار این عزیزان شود؛ ان‌شاءالله.

بخش خصوصی رقیب نیست

بلکه می‌تواند یک بازوی پرتوان باشد

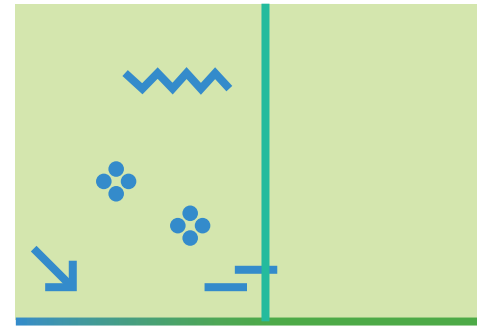
گفت‌وگو با دکتر مسعود فیاضی
دبیر هفدهمین جشنواره کتاب رشد

طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی با چه انگیزه‌ای شروع شد، الان در کجا ایستاده است و آیا به تغییراتی در برخی راهبردها نیازمند است یا باید همین مسیر طی شده را ادامه دهد؟
برای کندوکاو در این خصوص با دکتر مسعود فیاضی مدیر کل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی و دبیر هفدهمین جشنواره کتاب رشد به گفت‌وگو نشسته‌ایم.

← بعد از طی حدود دو دهه از اجرای طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی و نهایتاً برگزاری جشنواره کتاب رشد، ارزیابی جنابعالی، به‌عنوان دبیر هفدهمین جشنواره کتاب رشد، از این طرح چیست؟

ابتدا عرض سلام دارم خدمت شما و همکاران محترمتان و تشکر می‌کنم از بابت زحمتی که در تولید نشریه جوانه می‌کشید. در پاسخ به سؤال شما باید عرض کنم آنچه مسلم است این است که طرح ساماندهی منابع و مواد آموزشی و تربیتی و برگزاری جشنواره کتاب رشد تدبیر خوب و مؤثری بوده و سیر تکاملی‌اش ولو سینوسی، تا به امروز رو به رشد بوده است. با این همه، این نیز مسلم است که تا نقطه‌نهایی و مطلوب هنوز راه نرفته زیادی در پیش داریم. توجه به آمارها، گویای رو به رشد و

مؤثر بودن این طرح و جشنواره است. به عنوان مثال در اولین سال جشنواره (۱۳۷۹ش)، تعداد ناشرانی که در جشنواره شرکت کرده‌اند، ۱۰۰ ناشر، در سال ۱۳۸۰، ۲۵۰ ناشر، در سال ۱۳۸۱، ۳۷۰ ناشر و... و در سال ۱۳۹۷ به ۱۰۳۰ ناشر و در سال جاری به ۱۱۳۰ ناشر ارتقا یافته است که ۵۰۰ ناشر از ناشرین فعال در این طرح به شمار می‌روند. علاوه بر این، در سال ۱۳۸۱، تعداد کل کتاب‌های واصله به دبیرخانه طرح ساماندهی ۲۷۰۰ جلد بوده که این آمار در سال جاری به ۴۳۰۰ کتاب رسیده است. یا اینکه در سال ۱۳۸۰ تنها ۱۸ درصد آثار مناسب تشخیص داده شده‌اند ولی در سال‌های اخیر این میزان به نزدیک ۶۰ درصد ارتقاء یافته است. یکی از دلایل این ارتقاء این بود که در این سال‌ها استانداردهای کتاب مناسب در حوزه‌های مختلف یادگیری طراحی شده است و

اگر متولیان طرح ساماندهی و جشنواره بازار کتاب و مواد آموزشی مناسب را خود درست کنند و سود اقتصادی ناشر را از این جهت، مشروع و موجه بدانند تمام توان ناشران در تولید کتاب‌ها و مواد آموزشی مناسب صرف خواهد شد

ناشران نیز تلاش کرده‌اند این استانداردها را رعایت کنند. علاوه بر این موارد در سال‌های اول جشنواره، فراخوان‌هایی برای دریافت آثار اعلان می‌شده ولی در حال حاضر اساساً فراخوانی داده نمی‌شود ولی استقبال، بیشتر از سال‌های قبل است و این یعنی ارسال کتاب به طرح ساماندهی و جشنواره، در برنامه کاری سالانه ناشران قرار گرفته است. این موارد همگی نشانگر جا افتادن، مؤثر بودن و مقبولیت نسبی طرح ساماندهی و جشنواره نزد ناشران آموزشی است که بی‌شک این دستاوردها مرهون زحمات مسئولین قبل از بنده و همکاری توأمان ناشرین است که باید از همه تشکر کرد. اما با این‌همه نقاط ضعفی نیز وجود دارد که باید آن‌ها را درست شناخت و برای رفع آن‌ها کوشید.

← لطفاً به اهدافی اشاره کنید که به گمان شما موفقیت طرح در گرو رسیدن به آن‌هاست.

جشنواره کتاب رشد رویداد اصلی طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی براساس مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش در طول یک سال است. نکته مهم این است که جشنواره و طرح ساماندهی برای موفقیت در دستیابی به اهداف تعیین شده در این قانون در رویکردی ایجابی و نه سلبی صرف، باید سه مرحله را به دقت طی کند و الا به آن اهداف خود نخواهد رسید. مرحله اول: شناسایی کتاب یا ماده آموزشی مناسب و خوب است. مرحله دوم: معرفی آن‌ها به جامعه مخاطب می‌باشد و مرحله سوم: حمایت و پشتیبانی جدی از آن کتاب‌ها و تولیدکنندگانشان است. اگر در حال حاضر شاهد نابسامانی در بازار کتاب‌های آموزشی (به خصوص کتاب‌های کمک آموزشی و کمک‌درسی) هستیم، دلیلش این است که این سه قدم اساسی در عمل خوب برداشته نشده است. توضیح اینکه اگر کتاب یا ماده آموزشی خوب را شناسیم، اولین انتظارات از طرح نیز برآورده نشده است و اگر مواد آموزشی مناسب را بشناسیم ولی آن‌ها را به مخاطب معرفی نکنیم اساساً هدف دیگر طرح که هدایت و جهت‌دهی مناسب به مصرف‌کننده بوده محقق نشده است. اگر هر دو کار قبلی را انجام دادیم ولی برای بخش خصوصی به عنوان تولیدکننده این محصول، سود اقتصادی قابل توجه حاصل نشد، او انگیزه‌ای برای ادامه شرکت در این طرح ندارد و دلیلی برای به زحمت انداختن خود برای اعمال استانداردها نمی‌بیند. نتیجه نیز این می‌شود که از خلاءهای قانونی استفاده می‌کند، و به‌صورت کاذب

برای مخاطبان ذائقه‌سازی می‌کند و از این طریق بازار سوددهی خلق کند تا بتواند با سود حاصله خود را اداره کرده و توسعه دهد. در صورتی که اگر وزارت آموزش و پرورش به‌عنوان متولی اصلی طرح ساماندهی و جشنواره، بازار کتاب و مواد رسانه‌ای مناسب را خودش درست کند و سود اقتصادی ناشر را از این جهت، نیز مشروع و موجه بداند تمام توان ناشران در تولید کتاب‌ها و مواد آموزشی مناسب صرف خواهد شد و از کنار آن، همه منتفع خواهند شد. به هر حال باید دانست بخش خصوصی خودگردان است و باید بتواند در شرایط اقتصادی مختلف ادامه حیات بدهد.

از این جهت وزارتخانه تا نتواند برای ناشران بازار کتاب‌های استاندارد ایجاد کند یا بازار موجود را جهت‌دهی کند، این طرح موفق نخواهد بود.

در این راستا بنده دو ایده اصلی دارم. اول اینکه همه ارکان وزارتخانه باید دست به دست هم دهند تا با استفاده از جامعه مخاطب بسیار قابل توجهی که دارند بازار داخلی کتاب مناسب را در داخل وزارتخانه شکل دهند. تجهیز کتابخانه‌ها با خروجی‌های طرح سامان‌دهی یا پیشنهاد خرید کتاب‌های مناسب به خانواده‌ها و مدارس در نمایشگاه‌ها و مدارس و امثال آن در این مسیر خیلی مؤثر است.

دوم اینکه وزارت آموزش و پرورش باید با در اختیار گرفتن اعطای مجوز نشر به کتاب‌های کمک‌درسی و آموزشی - هرچند به نیابت از وزارت ارشاد - به بازار عمومی کتاب‌های آموزشی و کمک‌درسی نیز ورود کرده و هدایت مؤثری در آن داشته باشد.

به نظر بنده بدون انجام این کارها ظرفیت عظیم قانون ۸۲۸ و طرح ساماندهی منابع و مواد آموزشی و تربیتی خود را نشان نمی‌دهد و اهداف تعیین شده برای آن محقق نمی‌شود.

← البته برخی موانع وجود دارد که سبب شده بازارهای کاذب شکل بگیرد که وزارت آموزش و پرورش برای آن‌ها هم باید تدبیر کند.

این نکته درست است و وزارتخانه باید تصمیم جدی برای آن‌ها بگیرد. به عنوان مثال داستان غم‌انگیز کنکور و به‌طور طبیعی درست شدن بازار کتاب‌های تست و... یک داستان واقعی است که باید برای آن‌ها تدبیر درستی انجام شود.

← یک سؤالی که در این همکاری‌ها بین اجزاء مختلف وزارتخانه وجود دارد این است که در

جشنواره کتاب رشد
مرحله نهایی و نقطه
اصلی فرایند اجرای
طرح ساماندهی منابع
آموزشی و تربیتی
در طول سال است
که بر اساس مصوبه
۸۲۸ شورای عالی
آموزش و پرورش
به عهده سازمان
پژوهش و برنامه ریزی
آموزشی نهاده شده
است

ارزشیابی های طرح ساماندهی، اشکالاتی وجود دارد و ارزیابی ها دقیق نیست. نظر و شما در این باره چیست؟

اینکه در فرایند ارزیابی ها اشکالاتی وجود دارد، حتی اگر درست هم باشد نباید منجر به زیر سؤال بردن اصل طرح ساماندهی و ناکارآمدی کردن آن شود. بلکه باید این مشکل را حل کرد تا این پتانسیل عظیم آزاد شود. در سازمان این آمادگی وجود دارد که از همه متخصصان در همه بخش های وزارتخانه و حتی ناشرین در فرایند ارزیابی و داوری به منظور ارتقاء سطح داوری ها استفاده شود. اما مهم این است که بدانیم در طرح ساماندهی، کتاب ها به درجه های ۱، ۲، ۳ رتبه بندی می شوند. کتاب درجه یک یا رتبه یک یعنی کتاب خوب و کامل. این یعنی کتاب های درجه یک، گویی توسط خود سازمان نوشته شده اند. چرا این امکان بزرگ را از وزارتخانه سلب کنیم. در سال جاری حدود ۱۰۰۰ کتاب درجه یک و دو شناسایی شد و این یعنی با این قانون و با همکاری هم منبع عظیم تولید محتوا را در اختیار داریم. قانون ۸۲۸ به وزارتخانه این امکان را می دهد که دقیقاً با راهبرد تنظیم گری (رگولاتوری) بخش خصوصی را فعال کند و خود را در تولید محتواهای متنوع و مناسب مستغنی کند. اگر اشکال وجود دارد آن را باید رفع کرد نه اینکه اصل صورت مسئله را زیر سؤال برد.

در نشست هایی که با نمایندگان ناشران آموزشی و انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان یا ناشران داشته ایم، سؤالاتی در خصوص محدودیت هایی که برای ورود کتاب های آموزشی به مدرسه های ابتدایی وضع شده است، مطرح می شود، لطفاً با توجه به تکرار و اهمیت این پرسش، نظرتان را در این باره هم بفرمایید.

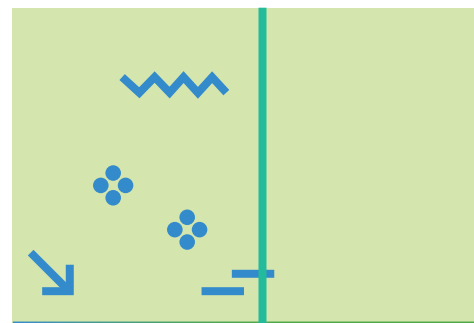
این هم نکته مهم دیگری است که شاید ناظر بر همان ضرورت همکاری های بین بخشی در آموزش و پرورش باشد. ما این موضوع که کتاب های کمک درسی نباید وارد دبستان ها شود را می پذیریم و می گوئیم حرف درستی است، هر چند اعتقاد شخصی بنده این است که اگر به وجود کتاب های کمک درسی استاندارد و غیراستاندارد قائل باشیم، جا دارد اجازه بدهیم که کتاب های استاندارد بتوانند وارد مدرسه های ابتدایی شوند. با این حال به دلیل اینکه چنین تصمیمی گرفته شده است که کتاب های کمک درسی وارد مدرسه های ابتدایی نشوند، ما هم به آن تصمیم احترام گذاشته و خود را ملزم به

صیانت از آن می دانیم. اما خود مسئولین محترم آن معاونت برای این نوع کتاب ها در همان زمان جایگزین هایی معرفی کردند و گفتند کتاب های داستان، رمان، شعر و قصه جایگزین کتاب های کمک درسی در این مقطع شوند. حال سؤال این است اساساً چه سازوکاری دیده شده است که کتاب های داستان و رمان و شعر و قصه مناسب سن ابتدایی که مورد تأیید طرح ساماندهی هستند به مدارس ابتدایی وارد شوند. به هر حال اگر ما این کتاب ها را شناسایی نکنیم و برای مخاطب معرفی ننمائیم و در اختیار او نگذاریم او از بازار آزاد نیاز مطالعه و سرگرمی خود را رفع می کند و در این صورت دیگر تضمینی وجود ندارد که کتاب مناسب را انتخاب نماید. زیرا او خود کارشناس این فن نیست جایی هم به صورت کارشناسی شده او را راهنمایی نکرده است. نتیجه این می شود که با این منع خواستیم جلوی یک آسیب را بگیریم ولی با حمایت نکردن از کتاب های خوب، مخاطب را گرفتار آسیب جدی دیگری کرده ایم. البته جا دارد از سرکار خانم دکتر حکیم زاده که اجازه داده اند و سفارش کرده اند که مجلات رشد به مدرسه ها برونند و معلمان و دانش آموزان را در استفاده از این مجلات تشویق کرده اند، بسیار تشکر و قدردانی کنم ولی با توضیحاتی که عرض کردم می توان کمک بیشتری به خانم دکتر حکیم زاده و دیگر معاونت های آموزشی در رسیدن به اهداف تربیتی شان نمود.

کتاب های رسیده برای این دوره چه تعداد بوده و چه میزان از آن ها به مراحل بعدی جشنواره راه یافته اند.

در سال ۱۳۹۷، تعداد ۴۲۶۴ عنوان کتاب برای ارزیابی به دفتر ارسال شده است که ۲۲۶۳ عنوان آن مناسب شناخته شده است که می شود ۵۳ درصد.

طبق رویه جشنواره، کتاب هایی وارد چرخه داوری نهایی می شوند که دست کم ۷۰ درصد از امتیاز برگه های ارزیابی را در فرایند ساماندهی کسب کرده باشند. امسال با توجه به کتاب های رسیده و حد نصاب ۶ عنوان کتاب برای تشکیل هر گروه، ۲۷ گروه داوری موضوعی تشکیل شد و در نهایت ۹۵۹ عنوان کتاب روی میز داوران محترم قرار گرفت. همچنین برای نخستین بار، یک گروه داوری گرافیک تشکیل دادیم تا داوری بخش گرافیک تمام کتاب های جشنواره، با یک رویه واحد و به شکلی

اگر ادعا می‌کنیم
کتاب ترجمه‌ای
مضر است، پس
بیاییم و بازار تألیف
را زنده کنیم. یعنی
آثار مناسب تألیفی
را بخریم و ترویج
کنیم تا دیگران نیز
بخرند تا ناشر و
نویسنده ما هم به
تولید چنین آثاری
ترغیب و تشویق
شود

حرفه‌ای‌تر صورت گیرد. این گروه‌های ۲۷ گانه، ۱۲۰ نامزد برای رقابت در مرحله نهایی معرفی کرده‌اند که ان‌شاءالله در مراسم پایانی هم عناوین ۱۵ کتاب برگزیده و ۳۹ کتاب مورد تقدیر اعلام خواهد شد.

➔ **با عنایت به الزام پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی و توجه آن‌ها به اصول و رویکردهای اسناد تحولی آموزش و پرورش، از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تا چه حد در برقراری ارتباط با پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی موفق عمل کرده است؟ چشم‌اندازهای آینده آن را چگونه می‌بینید؟**

طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی، ارتباط اسناد با تولیدات ناشران را در گام اول با طراحی و ابلاغ استانداردهای مبتنی بر اسناد انجام می‌دهد این کار مهم خوشبختانه تا حد قابل قبولی انجام شده است و باید قدر دانسته شود. شاید بتوان گفت اساساً چنین میثاق مشترکی باعث شده است ما از ۱۸ درصد اولیه کتاب‌های مناسب در آغاز راه، به ۵۳ درصد کنونی برسیم.

البته ناشران آموزشی در مورد این استانداردها هم حرف‌هایی دارند. در جلسات مشترکی که با این عزیزان داشتیم، ایشان اظهار می‌کردند استانداردهای آموزش و پرورش و ناشران آموزشی با همدیگر در مواردی متفاوت است. برای حل این مشکل قرار شد کارگروه مشترکی به منظور یکسان کردن استانداردها با ناشران تشکیل شود که در تدارک ایجاد آن هستیم.

گام دوم در تحقق اسناد در این طرح مربوط به مرحله ارزیابی‌ها و داوری‌هاست در این راستا نمون‌برگ‌های ارزیابی مبتنی بر استانداردهای معین طراحی شده و مبنای عمل ارزیابان قرار گرفته است.

➔ **یکی از سیاست‌های اصولی جشنواره طی دو دهه گذشته، تأکید بر تشویق ناشران به سرمایه‌گذاری بر تولید آثار تألیفی به جای ترجمه بوده است. با عنایت به غالب شدن آثار ترجمه‌ای در حوزه کتاب‌های آموزشی بر آثار تألیفی، نظر و توصیه جناب‌عالی در این خصوص چیست؟**

اساساً اگر ناشر یک شخصیت فرهنگی نبود، ناشر نمی‌شد و کسب‌وکار دیگری را در پیش می‌گرفت. پس کسی که پای در این راه گذاشته است، دغدغه ذهنی و انگیزه خاصی برای کار فرهنگی داشته است. می‌خواهم نکته‌ای را از این زاویه بیان کنم و بگویم: دوست من! آقا یا خانم ناشر، شما که

می‌دانید فرزندان ما و شما هستند که این کتاب‌ها را می‌خوانند، یعنی همان‌هایی که بعد از من و شما باید سکان اداره این جامعه را به دست بگیرند و برای بنده و شما تصمیم بگیرند، آیا فکر کرده‌اید با انتشار این آثار برای فرزندان خودمان، چه آینده و فردایی را برای آنان و خودمان رقم می‌زنیم؟

مثالی عرض کنم. ما در همین جشنواره هفدهم، در گروه آداب و مهارت‌های زندگی ۲۵۰ کتاب داریم که برای شرکت در جشنواره ثبت شده‌اند. اما از این تعداد ۲۳۰ جلد ترجمه‌ای هستند که غالباً به فرهنگ‌ها و کشورهای دیگر مربوط‌اند. این در حالی است که آداب و مهارت‌های زندگی همان چیزهایی هستند که توانمندی‌ها و سبک زندگی فرد برای زندگی حقیقی‌اش را ایجاد می‌کنند. تحلیل‌ها و تحقیقات نشان می‌دهد آنچه امروزه به درد افراد می‌خورد، مدرک نیست، بلکه مهارت و توانمندی است. حال سؤال این است؛ با کتاب‌های ترجمه‌ای و اقتباس شده از فرهنگ‌های به کلی دور از فرهنگ بومی خودمان این مهارت‌ها را با کدام سویه به آینده‌سازان میهنمان ارائه می‌دهیم؟ به نظر می‌رسد دوست و همکار ناشر ما باید به این دغدغه جدی پاسخی درخور در نزد خود داشته باشد.

یک توصیه هم برای ما و دوستان آموزش و پرورش مطرح است. اگر ادعا می‌کنیم کتاب ترجمه‌ای مضر است، پس بیاییم و بازار تألیف را زنده کنیم. یعنی آثار مناسب تألیفی را بخریم و ترویج کنیم تا دیگران نیز بخرند تا ناشر و نویسنده ما هم به تولید چنین آثاری ترغیب و تشویق شود. در جلسه‌ای که بنده با ناشران داشتم، اکثر این دوستان را همراه و همسو با آموزش و پرورش و طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی دیدم ولی این ما هستیم که باید با راهبرد تنظیم‌گری زمینه‌ای فراهم کنیم که آن‌ها با اشتیاق و بدون دغدغه‌های جانبی به تولیدات مورد نظر اسناد ملی مبادرت کنند. بخش خصوصی هرگز رقیب نیست بلکه می‌تواند یک بازوی پرتوان باشد. البته وقتی که اقتضائاتش را ببینیم و جهت‌دهی مناسب به آن کنیم.

➔ **در دومین نشست هم‌اندیشی ناشران علمی، آموزشی و تربیتی که در روز دوم مهرماه ۹۸ با حضور جناب‌عالی برگزار شد، از بسته حمایتی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از ناشران رونمایی شد. لطفاً در این خصوص و مواردی که در این بسته حمایتی مطرح شده است توضیح بدهید.**

**کار ما تصدی‌گری
امر تولید
نیست، وظیفه
ما تنظیم‌گری
(کنترل و هدایت
بر پایه اصول
و سیاست‌ها)
است**

انجمن اولیا و مربیان و ناشران فعال در بخش برون‌سازمانی است. نظرتان در این خصوص چیست؟

ما جلسات خیلی خوبی با آقای دکتر کاظمی، معاون محترم پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش، و آقای دکتر رضائی، مدیرکل محترم فرهنگی و هنری این معاونت داشته‌ایم که بسیار امیدبخش بوده‌اند. آقای کاظمی همین هفته به من فرمودند کانون‌های فرهنگی - تربیتی و کتابخانه‌های ما به‌صورت کامل در اختیار این طرح است لذا پیگیر جلسه‌ای هستیم تا ارتباط خودمان با معاونت پرورشی و فرهنگی وزارتخانه را دقیق‌تر تعریف کنیم تا هم‌افزایی لازم انجام شد. و این آرزوهای دوست داشتنی را جامه عمل بپوشانیم.

به نظر بنده هماهنگی بین بخش‌های مختلف وزارتخانه بسیار نقش حیاتی در به دست آمدن اهداف عالی وزارتخانه دارد. اهدافی که تنها معطوف به تربیت نسلی متعهد، اندیشه‌ورز، کاردان، پرتوان و انقلابی است.

← اگر نکته و مطلب دیگری درباره طرح ساماندهی ناشران آموزشی یا موارد مرتبط با آن وجود دارد که درخصوص آن سؤالی مطرح نشده است، نظرتان را درخصوص آن موارد هم بیان فرمایید.

خوب است در پایان صحبت این نکته را تاکید کنم که بنده به‌طور عمیق به بخش خصوصی عقیده دارم و معتقدم ما باید در تولید آثار حتماً به بخش خصوصی مراجعه کنیم. نکته مهم این است که کار ما تصدی‌گری امر تولید نیست، وظیفه ما تنظیم‌گری و رگولاتوری (کنترل و هدایت بر پایه قاعده معین) است. البته ما از اعمال سیاست‌های اصولی خودمان که براساس اسناد بالادستی هستند کوتاه نمی‌آییم، ولی با این حال قرار نیست متصدی تولید خودمان باشیم بلکه برای این امر مهم باید از بخش خصوصی کمک بگیریم تا بتوانیم اهداف مشترکی را که داریم، با هم محقق کنیم.

از این جهت برخلاف برخی تصورات غلط، ما به بخش خصوصی نه به‌عنوان دشمن، که حتی به‌عنوان رقیب هم نگاه نمی‌کنیم. اعتقاد داریم کارهایی در دست ماست که بخش خصوصی باید انجام دهد و معنی واقعی و حقیقی خصوصی‌سازی هم همین است. با این رویکرد است که می‌توان از همه ظرفیت‌های کشور در تولیدات مناسب استفاده کرد.

براساس آنچه عرض شد درخصوص همان سه بخش شناخت، معرفی و حمایت از آثار مناسب آموزشی و تربیتی، باید برویم با بخش‌های مختلف وزارتخانه رایزنی کنیم و هم‌وغم واحدی را برای کامل کردن این چرخه ایجاد کنیم. اما در کنار این اقدام راهبردی باید، ظرفیت‌ها و امکاناتی که در دفتر انتشارات و فناوری آموزشی داریم را نیز به خدمت بگیریم. برخی از این ظرفیت‌ها عبارت‌اند از: معرفی کتاب‌های برگزیده جشنواره در مجلات رشد که تیراژ میلیونی دارند، بهره‌گیری از توان توزیع‌کنندگان و نمایندگان مجلات رشد در استان‌های کشور برای توزیع کتاب‌های درجه یک و دو، بهره‌گیری از ظرفیت پخش مدرسه برای در دسترس قرار دادن این کتاب‌ها به مخاطبان در سراسر کشور، معرفی آثار مناسب و برتر در کتاب‌های درسی و... در حال حاضر همه این ظرفیت‌ها را فعال کرده‌ایم.

طبیعی است اگر شمارگان کتاب برگزیده یک ناشر به‌عنوان مثال به ۱۰۰ هزار نسخه برسد، برایش خیلی مطلوب است. در این صورت است که برگزیده شدن در جشنواره برای او یک امتیاز مهم محسوب می‌شود. این در حالی است که اگر ما برنامه‌ریزی و طراحی درستی داشته باشیم، چنین هدفی دور از دسترس نیست. چون شبکه توزیع مجلات ما که برخی مجلات رشد را در تیراژهای میلیونی توزیع می‌کنند، به راحتی می‌توانند چنین کاری را انجام دهند. در همین باره، ما با نمایندگان توزیع مجلات رشد که جمعیتی حدود هزار نفر هستند، هماهنگی‌هایی انجام داده و طرح موضوع کرده‌ایم. مقرر شد همان‌گونه که پخش مجلات رشد را به عهده دارند در مورد کتاب‌های برگزیده طرح ساماندهی نیز اقدام کنند.

علاوه بر این موارد با معاونت محترم پرورشی وزارتخانه و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نیز در حال رایزنی هستیم. پشتیبانی لازم را در خصوص این کتاب‌ها داشته باشند.

← پیشبرد اهداف اساسی طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها) در گرو هماهنگی بین مراکز و مدیریت‌های داخلی فعال در درون آموزش و پرورش در حوزه معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش و مراکز فعال در حوزه تولید کتاب مانند مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، انتشارات مدرسه، انتشارات

گفت‌وگو با دکتر حسن ملکی «معاون طراحی و تولید بسته‌های یادگیری»
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

کتاب آموزشی نامناسب مصدق فساد

در پی بازآرایی ساختار سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، «معاونت طراحی و تولید بسته‌های یادگیری» پیش‌بینی شده است و دکتر حسن ملکی، استاد دانشگاه و صاحب نظر مسائل تعلیم و تربیت (مدیرکل سابق دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی) عهده‌دار این معاونت شد. در آستانه برگزاری «هفدهمین جشنواره کتاب‌های رشد» فرصتی حاصل شد تا پای صحبت‌ها و نظرات ایشان بنشینیم. آنچه در ادامه می‌خوانید حاصل این گپ‌وگفت صمیمی است.

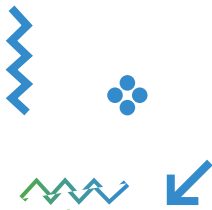
بشوند، در قالب مواد و رسانه‌های آموزشی بدان وارد می‌شوند. معنی این حرف آن است که آنچه وارد مدرسه می‌شود، برنامه درسی به معنای آن سند مکتوب نیست، بلکه مواد و رسانه‌های یادگیری از جمله کتاب درسی، فیلم آموزشی، کتاب کار و تمرین دانش‌آموز، لوح‌های فشرده و دیگر مواد و رسانه‌های آموزشی و یادگیری است. مجموع این مواد و رسانه‌های متعدد و متنوع بسته آموزشی را تشکیل می‌دهند که در حقیقت فرصت‌های بهتر یادگیری را برای دانش‌آموز فراهم می‌آورند. در شرایط کنونی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی قصدی جدی دارد که از کتاب درسی (به عنوان رسانه‌ای منحصربه‌فرد) فاصله بگیرد و به سمت رویدادی نوین به نام «تولید بسته آموزشی» برود.

← نظراتان در زمینه کتاب‌های آموزشی چیست؟

در حال حاضر، یک سلسله محتواها و مطالب با عنوان «کتاب آموزشی یا کمک‌آموزشی یا کمک‌درسی» وارد نظام تعلیم و تربیت رسمی می‌شود و با کمال تأسف

← اخیراً صحبت از جایگزینی بسته آموزشی یا بسته یادگیری به جای کتاب درسی (به عنوان یک رسانه منحصربه‌فرد) مطرح شده است. هر چند شما در گفت‌وگو با رسانه‌ها در این خصوص توضیحاتی ارائه کرده‌اید، اما تقاضا داریم برای اطلاع بیشتر مخاطبان نشریه هفدهمین جشنواره کتاب رشد، در این زمینه بیشتر توضیح دهید.

برنامه‌های درسی در هر کشوری و از جمله در کشور ما، سند حاکمیتی محسوب می‌شوند؛ به نحوی که هر مطلب و پیامی در کتاب‌های درسی مطرح شود، این مطلب را منتسب به حاکمیت می‌دانند. به همین سبب هم کتاب درسی را سند رسمی تعلیم و تربیت به شمار می‌آورند و محتوای آن را نظر و موضوع حاکمیت تلقی می‌کنند. چنین موضوعی نشان می‌دهد که کتاب درسی چقدر جایگاه و اهمیت دارد و به چه میزان می‌تواند در روابط بین کشورها با هم و در انسجام و تولید سرمایه اجتماعی در داخل کشور تأثیرگذار و دارای اهمیت باشد. طبیعتاً اگر مدرسه‌ها بخواهند در برنامه‌های درسی وارد

اگر آموزش و پرورش قابلیت خودش را بالا نبرد، امور بدلی و افراد سودجو این جاهای خالی را پر خواهند کرد

و به موقع است. خب اگر این کارها بشود، بنده آن را در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی- مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش- خیلی مؤثر می‌دانم. یعنی اگر آموزش و پرورش قابلیت خودش را بالا نبرد، امور بدلی و افراد سودجو این جاهای خالی را پر خواهند کرد. این خودش کاری اساسی و مهم است که باید انجام دهیم و البته آن را شروع کرده‌ایم. ان شاء الله به کمک دوستان در دفتر انتشارات

و فناوری آموزشی و سایر دفاتر طراحی و تولید بسته‌های یادگیری که در بازآرایی تشکیلات جدید سازمان ایجاد شده است و همچنین با بهره‌گیری از خرد جمعی، مطالعات متعدد و تشکیل جلسات لازم به‌طور مؤثر و موفق به انجام می‌رسانیم.

← نظرتان در خصوص طراحی و ارائه استانداردهای تولید کتاب‌ها و منابع آموزشی و تربیتی که در دستور کار دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی نیز قرار دارد، چیست؟

ما باید استانداردهایی تولید کنیم که راهنما و چراغ راه ناشران برای تولید کتاب‌های مناسب در این حوزه باشد. برای تولید کتاب‌های آموزشی و کمک‌درسی باید استانداردهای آموزشی و پرورشی تولید شود.

در ادامه بر اساس این استانداردها، باید یک مجموعه عملیات و اقدامات نهضت‌گونه (که نیازمند آدم‌های متخصص و آگاه است) صورت گیرد و با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و هوشمندسازی متناسب با موضوع، کار به گونه‌ای پیش برود که بتوانیم با کمترین هزینه، بیشترین خروجی و نتیجه را در سطح ملی داشته باشیم، تا بتوانیم کتاب‌های منتشر شده را ارزیابی کنیم و نتیجه ارزیابی را در سطح ملی انتشار دهیم.

تصور من این است که اگر استانداردهای مناسب تولید شوند، و اگر براساس آن استانداردها، کتاب‌های تولیدشده آموزشی و کمک‌درسی ارزشیابی شوند و نتیجه ارزشیابی به سمع و نظر والدین برسد، این موضوع می‌تواند بسیار اثرگذار و راهگشا باشد. من در بسیاری از جاها مشاهده کرده‌ام که با وجود همه مشکلات و چالش‌های احتمالی، والدین اعتماد و اطمینان زیادی به آموزش و پرورش و مدرسه دارند. ما باید از همین ذهنیت مثبت و قابل اعتنا در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی به درستی استفاده کنیم. استفاده آن هم این است که

صداوسیما ما هم خیلی راحت آن‌ها را ترویج و تبلیغ می‌کند. به همین علت هم این موضوع به مسئله‌ای شبه مافیا تبدیل شده است. البته من در استفاده از کلمه مافیا قدری احتیاط می‌کنم، اما به هر حال، این حرکت غیرطبیعی، غیراصولی و غیرتربیتی، خیلی روان، آسان و بدون کوچک‌ترین احتیاطی راه خودش را می‌رود که این موضوع باعث نگرانی مهم و قابل توجهی شده است. باید عرض کنم در تاریخ ۸۹/۶/۲، «شورای عالی آموزش و پرورش» «آیین‌نامه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» را تصویب کرد، اما به طور کامل عملیاتی نشده است. متأسفانه نظام تعلیم و تربیت ما از همین ناحیه بی‌توجهی یا کم‌توجهی به مصوبات قانونی و عملیاتی نشدن آن‌ها، ضربات زیادی خورده است.

به همین سبب مقام معظم رهبری چندین بار اشاره فرموده‌اند: چرا «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» را عملیاتی نمی‌کنید؟ تا اینکه امسال معظم‌له از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی نام بردند و فرمودند آنجا قلب آموزش و پرورش است و تعبیر ایشان این است که دانایان باید به قلب آموزش و پرورش که اهمیت زیادی دارد، باری برسانند.

متأسفانه به دلیل یک سلسله نفوذهای اقتصادی و منفعت‌طلبانه دنیوی و یک سلسله تشکلهای صرفاً مادی، اموری به نام آموزش شکل گرفته‌اند و عده‌ای مشابه یک تاجر و بازرگان آموزشی در کشور و در سطح مدرسه‌های ما سیطره پیدا کرده‌اند و کسی هم جلودار این جریان نیست.

← در گفت‌وگو با رسانه‌ها و در خصوص تولید بسته‌های یادگیری از واژه «تولیدات مرغوب» یاد کرده‌اید. لطفاً حالا که بحث از سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی شده است، در این خصوص هم بیشتر توضیح دهید.

منظور از واژه «مرغوب» تولید اجزایی در بسته یادگیری است که بر برنامه درسی قصد شده و استاندارد به لحاظ آموزشی و تربیتی مبتنی باشند. شرط اول برای مقابله با پدیده‌ای به نام «نفوذ کتاب آموزشی نامناسب» (و برخی کتاب‌های کمک‌درسی) این است که سازمان پژوهش تولیدات خود را «مرغوب‌تر» ارائه دهد. قدم بعدی این است که برنامه عملیاتی مشخصی برای توجیه، اشاعه و معرفی آن نزد خانواده‌ها داشته باشد که متأسفانه این کار هم صورت نمی‌گیرد.

بخش دیگر موضوع هم به توزیع برمی‌گردد. می‌خواهم بگویم بحث تولید بسته یادگیری مطلبی است که خودش به تنهایی کلی استلزامات علمی، آموزشی، اجتماعی و ... می‌طلبد و تازه وقتی که انجام شد، نیازمند توزیع درست

چون اساساً
یادگیری انسان
نیازمند فضای
فراخ و گسترده‌ای
است که در آن
مانع و محدودیتی
برای یادگیری
وجود نداشته
باشد. یعنی
یادگیرنده باید
احساس کند،
امکان و شرایطی
برایش فراهم
کرده‌اند که
می‌تواند در آن
فضا تنفس کند

استانداردها تولید و ارزشیابی شوند.

در همین راستا، نتیجه ارزشیابی‌ها می‌تواند به موضوعی مهم تبدیل شود و با استفاده از ظرفیت‌های وسیع صدا و سیما در قالب‌های گوناگون به اطلاع مردم برسد. این موضوع باعث خواهد شد به تدریج آن ابهت و هیبت ظاهری این گونه منابع بدلی و غیرمرغوب و مؤسسه‌های تولیدکننده این کتاب‌ها که موضعی تاجرگونه و منفعت‌طلبانه دارند و در لباس کار فرهنگی به آینده فرزندان ما آسیب می‌زنند، از بین برود.

تا چه حد کنش‌های مالی و اقتصادی را در شکل‌گیری چنین جریاناتی مؤثر می‌دانید و شکل‌گیری این اتفاقات، چه آسیب‌هایی به همراه خواهد داشت؟ برای مقابله با آن چه باید کرد؟

خدا روزی را نیاورد که پول برای یک مؤسسه تربیتی اصالت پیدا کند. چون در چنین وضعیتی چیزی که اصلاً برایش اهمیت نخواهد داشت، تربیت است. زمانی که ما یقین داریم چنین کسانی به دنبال پول هستند، چرا نباید ما با این موضوع‌ها برخورد مستمر و اصولی داشته باشیم؟ چرا نباید با استفاده از وسایل ارتباط جمعی قضیه را به‌درستی تبیین کنیم و چرا رسانه ملی نباید این موضوع و آسیب اجتماعی در عرصه ملی را تبیین کند تا آرام‌آرام والدین متوجه اهمیت آن شوند.

ما باید در هر یک از سه بخشی که عرض کردم، یک برنامه‌ریزی اصولی و عملیاتی داشته باشیم، برنامه‌ریزی عملیاتی را اجرا کنیم، حاصل کار خودمان را ارزیابی کنیم و اشاعه دهیم، و ضمن تبیین‌های لازم، کار را تا حصول نتیجه استمرار بخشیم.

در جلسه‌ای که دو روز پیش با دبیر انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان (برای همین گفت‌وگوی ویژه‌نامه جشنواره) داشتیم، نظرشان این بود که سازمان به جای مواجهه و طرف شدن با تک‌تک ناشران، با انجمن‌های صنفی ناشران، مانند انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان، انجمن ناشران آموزشی و ... طرف حساب شود و در یک

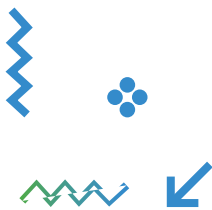
تعامل دوسویه و درعین حال صنفی-سازمانی، کار را پیش ببریم. نظر جناب‌عالی در این خصوص چیست؟

این پیشنهاد هم نظر درست و قابل تأملی است و ما هم در صحبت‌های مقدماتی خودمان به چنین شرط‌ها و نتایجی رسیده‌ایم. قطعاً در این کار خیلی با افراد مواجه نخواهیم شد و ترجیح‌مان این است که با مؤسسه‌های علمی و آموزشی روبه‌رو شویم. حالا این مؤسسات هر عنوانی که داشته باشند، برای ما هم در یک روند مشخص و تعیین تکلیف شده این موضوع پذیرفتنی خواهد بود. در چنین فرضی، ما مثلاً با دانشگاه فرهنگیان یا انجمن ناشران مرتبط می‌شویم و با نمایندگی آنان کار را پیش می‌بریم. ما معتقد هستیم که اگر با مؤسسه‌ها و نهادها مرتبط بشویم، کار نهایی معتبرتر و قابل اعتمادتر خواهد بود. چون میزان تعهد سازمان‌ها و نهادها در چنین کارهایی معمولاً بیشتر و مورد اعتمادتر از افراد است.

در صحبت‌هایی که در دفتر انتشارات و فناوری آموزشی با ناشران آموزشی داشتیم و در برخی از این جلسات جناب‌عالی هم حضور داشتید، یکی از سؤالات ناشران این بود که: در موضوع بسته‌های یادگیری، آیا قصد شما این است که همه ناشران یک بسته خاص تولید کنند، یا اینکه در موضوعی خاص چندین ناشر، تولیدات مناسب و متنوع خود را ارائه دهند و آموزش‌وپرورش بهترین‌ها را برای ارائه در بسته‌های یادگیری خود انتخاب کند؟ چون اگر این فضای رقابتی ایجاد شود، همه مشارکت‌کنندگان در این امر، برای بهتر شدن و موفق شدن در این رقابت تلاش خواهند کرد و کارهای بهتری ارائه خواهند کرد.

من شخصاً هیچ منعی نمی‌بینم که بخواهیم به این سمت برویم. البته این شیوه، انتخاب را برای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی سخت می‌کند، اما غیرعقلایی نیست. کار را از این بابت سخت می‌کند که تولید بسته‌های متعدد و متنوع، به ارزیابی و نظارت بیشتر و گسترده‌تری نیاز خواهد داشت و باید سازوکار اجرایی آن نیز از سوی سازمان تأمین شود. ضمناً در فضای متکثر ممکن است یک سلسله اعمال نفوذهایی صورت گیرد و احیاناً همان شبه مافیایی که بدان اشاره کردم، بر چنین کاری سایه افکند. اما حقیقتاً اگر ما بتوانیم این کار را به خوبی مدیریت کنیم، نشاط و انگیزه مضاعفی را به جامعه تزریق خواهد کرد. اصل این موضوع هیچ منع و اشکالی ندارد، زیرا باعث ایجاد فرصت‌های یادگیری متنوع می‌شود.

این نکته را هم اضافه کنم که بنده اعتقاد دارم، نظامی مانند نظام اجتماعی ما که از یک طرف یک مجموعه امور

برای تولید
کتابهای
آموزشی و
کمک‌درسی باید
استانداردهای
آموزشی و
پرورشی تولید
شود

محصور و زندانی کرد، به سراغ راه‌های تکمیلی دیگر خواهیم رفت. چون اساساً یادگیری انسان نیازمند فضای فراخ و گسترده‌ای است که در آن مانع و محدودیتی برای یادگیری وجود نداشته باشد. یعنی یادگیرنده باید احساس کند، امکان و شرایطی برایش فراهم کرده‌اند که می‌تواند در آن فضا تنفس کند.

در چنین فضایی است که او اگر احساس کرد میل دارد یک رمان یا فلان داستان و شعر را هم بخواند، باید شرایط آن برایش فراهم و مهیا باشد. اتفاقاً باید شرایطی باشد که در چنین موقعیتی فرد تشویق و حمایت شود تا احیاناً استعدادهای نهفته‌ای که در شرایط رسمی فرصت بروز و ظهور پیدا نکرده‌اند، در این فضای باز و مناسب شکوفا شوند. اساساً ممکن است کارهای مهمی مانند استعدادیابی هنری در چنین فضاهایی صورت گیرد و افراد بتوانند استعدادهای هنری و ذوقی خود را در این فرصت‌های مناسب کشف و دنبال کنند. قطعاً این کار باید صورت گیرد و نه تنها مخالفتی با کار نمی‌شود کرد، بلکه باید آن را تشویق کرد. منتهی عرض کردم، حساب این موضوع غیر از آن بسته یادگیری معطوف به هدف‌های رسمی و مصوب تعلیم و تربیت است.

البته همان‌طور که اشاره کردید، این آثار باید ارزشیابی شوند و هر کتابی که بخواهد از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی معرفی شود، باید از صافی طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی بگذرد و مجوز لازم را برای ارائه در مدارس و به دانش‌آموزان دریافت کند. در واقع این حوزه‌های مورد نظر شما به عنوان بخش غیررسمی برنامه‌های درسی تلقی می‌شوند و در جایگاه خاص خودشان قابل عرضه هستند که حتماً باید شوق‌انگیز و جذاب و در قالب‌های دوست‌داشتنی برای مخاطبان ارائه شوند.

ثابت (امور و حیانی) دارد و یک مجموعه امور متغیر دارد که برگرفته از تغییرات اجتماعی، فرهنگی، علمی و... است، باید بتواند بین این امور توازن و تعادلی برقرار کند. یعنی نه طوری عمل کنیم که به دلیل وابستگی امور ثابت در برابر امور نوین (امور متغیر جدید)، مقابله بدون دلیل داشته باشیم، و نه طوری عمل کنیم که انگیزه تغییر ما را از امور ثابت و آرمان‌های خودمان دور و غافل کند. من حقیقتاً فضا را مبهم نمی‌بینم، بلکه فضای پیش‌رو در این زمینه روشن و امیدبخش است. در این بین هنر ما باید این باشد که به خوبی برنامه‌ریزی کنیم و با همت و تلاش مضاعف جلو برویم.

← آنچه تا اینجا مطرح شد، بیشتر ناظر بر کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی بود. اما در طرح سامان‌دهی بخشی داریم که در آن کتاب‌های رمان، داستان، شعر، قصه و... بررسی و ارزیابی می‌شوند. سؤال این است که: آیا با سیاست‌های جدید سازمان و بازآرایی ساختاری و سازمانی که بدان اشاره کردید، اجازه می‌دهید این گونه آثار هم در این بسته‌ها قرار گیرند؟

به نکته خوبی اشاره کردید! وقتی ما از بسته یادگیری حرف می‌زنیم، منظورمان بسته یادگیری معطوف به برنامه درسی قصد شده است و برنامه درسی قصد شده، براساس هدف‌های تعلیم و تربیت مصوب تولید می‌شود. پس ما باید ابتدا تکلیف خودمان را با این بسته روشن کنیم تا خیالمان از جمیع جهات راحت باشد که این بسته یادگیری می‌تواند برنامه درسی قصد شده ما را محقق کند.

در این راه، این اولین قدم است، اما تنها قدم عملیاتی ما نیست. زمانی که از این بابت خیالمان راحت شد، تحت این مبنا که یادگیری را نمی‌توان در یک حصار معین و محدود

← اساساً به نظر می‌رسد که در همه کشورها در انتخاب موضوع کتاب و رسانه‌ها، قوانین و مقرراتی وجود دارد که به‌عنوان یک میثاق ملی مورد قبول همگان است. نظر شما در این خصوص چیست؟

همین‌طور است. حتی در آزادترین کشورها در امور فرهنگی، چه در مورد برنامه‌های رسانه‌ای و چه در مورد کتاب و مجله، حداقل قائل به رده‌بندی سنی هستند. گاهی بعضی کشورها گروه‌های مرجع درست می‌کنند تا جریان نشر را هدایت کند. دوستان نویسندگانی که به روسیه سفر کرده بودند، برایم تعریف می‌کردند که شوراهای فرهنگی داشتند و تا نویسندگانی چند کتاب مورد تأیید نداشته باشد، اصولاً به او اجازه انتشار کتاب نمی‌دهند. در مرحله اول کار باید نویسنده بودن شخص به لحاظ حرفه‌ای (براساس ملاک‌های خودشان) احراز شود. موضوع دیگر این است که در آن کشورها، اگر کمیته، شورا، نهاد یا مجمع فرهنگی تأیید خود را بر اثری بزند، آن اثر مورد اعتماد مردم قرار می‌گیرد، از مقبولیت اجتماعی زیادی برخوردار می‌شود و می‌تواند در شمارگان زیادی منتشر شود. چون اعتقاد دارند اگر آن شورای مرجع کتابی را تأیید کند، کاملاً مناسب است.

← با توجه به این نگاه و مرجعیتی که برای یک نهاد رسمی در زمینه انتشار، انتخاب و معرفی کتاب‌های درسی و کتاب‌های مناسب قائل هستید، نظراتان را در خصوص کتاب‌های درسی و آموزشی (کمک‌آموزشی و کمک‌درسی) بفرمایید.

واقعاً تولید ۲۰۰ میلیون جلد کتاب کار کمی نیست. از طرف دیگر هم هر مقدار که فضای مجازی و دیگر فضاها گسترش پیدا کنند و احیاناً از کتاب‌خوانی فرعی دانش‌آموز کاسته شود، از محتوا و تعداد کتاب درسی او که کاسته نمی‌شود. او موظف است درسش را بخواند. به‌علاوه، کتاب‌های درسی که جامع همه علوم نیستند و تنها یک سطحی از یادگیری را آموزش و سطحی دیگر از آن را ارجاع می‌دهند. به‌خصوص در علوم انسانی این‌گونه است که مثلاً وقتی فرد مطلبی را در خصوص فلان شاعر، نویسنده یا عالم دینی می‌خواند، با بخشی یا چند

گفت‌وگو با علیرضا مختاریپور

دبیرکل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

کتاب دغدغه همیشگی رهبری

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نقش مهمی در توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها و نهادینه‌سازی فرهنگ مطالعه در بین آحاد مردم را بر عهده دارد. یکی از مراکز فعالی که می‌تواند با دریافت و بهره‌گیری از کتاب‌های مناسب و تأیید شده طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی کمک زیادی به توسعه این طرح بنماید، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور است. آقای علیرضا مختاریپور دبیر کل این نهاد با استقبال از همکاری‌های بیشتر بین دبیرخانه طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی و این نهاد، به سؤالات ما درخصوص نحوه تعامل و همکاری‌های بیشتر مخاطبین پاسخ داد.

موضوع مختصر در خصوص این افراد آشنا می‌شود. برای خواندن آثار دیگر در مورد این افراد و تکمیل اطلاعات خود، به آشنایی و مطالعه این آثار ارجاع داده می‌شود.

با این وصف و در ادامه سؤال قبلی باید بپرسیم: آیا شما وزارت آموزش و پرورش را مرجعی برای تولید کتاب‌های آموزشی می‌دانید؟ اگر چنین است لطفاً در خصوص دلایل آن هم بیشتر توضیح دهید.

در چنین شرایطی حتماً و با قاطعیت باید گفت: همانجایی صلاحیت چنین کار بزرگ و مهمی را دارد که برای این جمعیت کثیر و مؤثر در آینده این اجتماع، تعداد انبوهی کتاب را به صورت تکلیفی و آموزشی تهیه، تدوین و منتشر می‌کند و در زمان مقرر به دست دانش‌آموزان می‌رساند. با چنین تصویری اساساً می‌توان گفت که آموزش و پرورش با این تعداد جمعیت قابل توجه، حجم بالای کتاب‌های درسی و تأثیرگذاری گسترده‌ای که دارد، آینده کشور را رقم می‌زند. درواقع، جایی که دارد ۵۰ سال آینده کشور ما را می‌سازد، همین کلاس‌ها، همین معلمان و دانش‌آموزان و در نهایت آموزش و پرورش کشور است. پایه و اساس کار همین‌جاست، حالا ممکن است در سیر طولانی این کار عده‌ای از این فرایند خارج شوند و یا در مسیر دیگری قرار گیرند، اما زیرساخت همین‌جاست.

در برخی فرهنگ‌ها می‌گویند شما بچه را تا هفت‌سالگی به ما بسپارید و بعد از آن را ما تضمین می‌کنیم، در همان مسیری که در این هفت سال تربیت و شخصیتش تثبیت شده است حرکت کند. این نکته بسیار مهمی است که باز هم نقش، جایگاه و اهمیت آموزش و پرورش را نشان می‌دهد. فرزندان عزیز این کشور، ۱۲ سال مدرسه‌ای، و اگر دوران دانشجویی را هم به آن اضافه کنیم، سال‌های بیشتری را هم در اختیار این حوزه آموزشی و فرهنگی قرار دارند که این امر هم حساسیت و جایگاه تعلیم و تربیتی و آموزش و پرورش را نشان می‌دهد. نشان می‌دهد که کل سرنوشت نسل‌های آینده در همین جا پایه‌ریزی و ساخته می‌شود.

با بیان این مقدمه خواستم نتیجه بگیرم: جایی که باید دارای بالاترین صلاحیت برای این کار باشد، همین آموزش و پرورش است. چنین آموزش و پرورشی طبیعتاً اگر این صلاحیت‌ها را احراز کند، فعالیت‌هایش در دیگر بخش‌ها هم برای جامعه اطمینان‌بخش خواهد بود. به آن اطمینان می‌کنند که فهرست کتاب مناسب بدهد، راهنمایی کند و محل اعتنا و اطمینان باشد.

توضیحاتی در خصوص طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و جشنواره کتاب رشد بیان کردیم

و خوش‌بختانه شما خودتان هم فهرست کتاب‌های مناسب برای دانش‌آموزان (کتابنامه‌های رشد) را ملاحظه فرموده‌اید. نظرتان در این خصوص چیست؟

این فهرستی که شما از کتاب‌های مناسب می‌دهید، خیلی خوب است و می‌تواند در راستای همین نیازها و اطمینان‌بخشی که جامعه بدان نیازمند است، تلقی شود. به نظر من این کار زمانی کامل می‌شود که کتاب‌هایی که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی معرفی کرده است،

در مرحله اول در کتابخانه مدرسه و در مرحله بعد در نزدیک‌ترین کتابخانه عمومی پیرامون مدرسه موجود باشند.

یعنی به نظر شما انتشار این فهرست‌ها (کتابنامه‌های رشد) لازم است؟ اگر پیشنهادی برای تکمیل این کار دارید، بیان فرمایید.

به نظر من این قدم اول است. حالا اگر فرض کنیم که با این معرفی و اطلاع‌رسانی، مراجعه دانش‌آموزان به کتابخانه مدرسه و کتابخانه عمومی بیشتر شده، قدم بعدی این است که بررسی کنیم: آیا این معرفی باعث فروش بیشتر این‌گونه کتاب‌ها شده است یا خیر.

با دریافت چنین گزارش‌هایی است که ما می‌توانیم متوجه شویم، کاری که بابت بررسی، انتخاب و معرفی کتاب‌های مناسب انجام داده‌ایم، مفید و مؤثر بوده است.

اگر این تلاش و فعالیت ما مؤثر نبوده، یکی از دلایل مهمش این است که ما حلقه‌های تکمیلی این فرایند چندوجهی را کامل نکرده‌ایم. یعنی ما زمان و هزینه صرف و کتاب‌نامه‌های رشد را منتشر کرده‌ایم، اما متوجه می‌شویم که این کتاب‌نامه‌ها اصلاً در مراکزی که باید موجود نیستند تا طرف مراجعه و استفاده قرار گیرند. در مرحله بعدی متوجه می‌شویم که کتاب‌های معرفی شده در کتاب‌فروشی سطح شهر و مدرسه هم موجود نیستند و اساساً مخاطب بدان‌ها دسترسی ندارد.

این‌ها همه همان حلقه‌های واسطی هستند که عرض کردم. هر کدام از آن‌ها به هر دلیلی موجود نباشند، عملاً همه فعالیت‌های دیگر انجام شده در این خصوص را بی‌اثر و بی‌خاصیت می‌کنند. یعنی وقتی که کتاب مناسب معرفی شده آموزش و پرورش در بازار پیدا نمی‌شود، کتابخانه‌های عمومی از وجود آن بی‌اطلاع هستند یا آن را خریداری نکرده‌اند، در مدرسه‌ها پست کتابدار حذف شده

آموزش و پرورش
با این تعداد
جمعیت قابل
توجه، حجم بالای
کتاب‌های درسی
و تأثیرگذاری
گسترده‌ای که
دارد، آینده کشور
را رقم می‌زند

یا کتابخانه مدرسه به دلیل نبود کلاس درس، تغییر کاربری داده است و به دلایلی دیگر (که برای هر کدام از آنها هم مصادیقی سراغ داریم) این کتاب‌ها عملاً در دسترس مخاطب قرار نمی‌گیرد، چگونه انتظار داریم ناشر رغبت کند که سرمایه، اعتبار و توان اقتصاد خود را صرف این کار کند؟!

← در نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های تحت پوشش چه اقداماتی را برای ترغیب بیشتر دانش‌آموزان به مطالعه و کتابخوانی دانش‌آموزان و همکاری با مدرسه‌ها انجام داده‌اید؟

مدرسه و دانش‌آموز برای ما به‌عنوان نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، همیشه مورد توجه، محل اعتنا و بااهمیت بوده‌اند و در همین راستا هم اقداماتی انجام داده‌ایم. مثلاً در طرحی اعلام کرده‌ایم که حاضریم کتابخانه‌های خودمان را (به‌خصوص در مناطقی که کتابفروشی ندارند و یا دسترسی به کتاب سخت است)، پشتیبان مدرسه‌ها قرار دهیم. اعلام آمادگی کرده‌ایم که به دنبال ارتباط با مدرسه‌ها هستیم و بدون هیچ نگاه تبلیغاتی و منفعت‌محوری، کتابداران ما حاضرند که به مدرسه‌ها بیایند و در مورد کتاب، کتابخوانی و کتابخانه برای بچه‌ها صحبت کنند و زمینه ارتباط آن‌ها را با کتاب و کتابخانه فراهم آورند. یا حتی آمادگی داریم، در محل‌هایی که دسترسی به کتابخانه عمومی به هر دلیلی برای دانش‌آموزان سخت و مشکل است، در زمان‌های مشخصی تعدادی کتاب در اختیار مدرسه و دانش‌آموزان قرار دهیم و پس از مطالعه آن‌ها را دریافت و کتاب‌های جدید را جایگزین آن‌ها کنیم.

← شرط تحقق عملی این اقدامات تعاملی و فی‌مابین چیست؟

شرط رسیدن به هدف‌های نهایی این اقدامات، تعامل و همکاری نزدیک و بیشتر سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور است. خوش‌بختانه شما به‌عنوان همکاران آن سازمان، خبرهای خوشی در مورد عزمی که در این زمینه وجود دارد، به ما دادید. نگاه کاملی که دوستان ما، از جمله حاج آقای ذوعلم، به‌عنوان رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، در خصوص همت برای تعامل و همکاری با همه نهادهای فرهنگی دارند، جای خرسندی و امیدواری دارد. البته با توجهی که شخص ایشان به این مسائل و بهره‌مندی از مشارکت و خرد جمعی در همه زمینه‌ها دارند، همین انتظار می‌رود که این کارها عملیاتی و اجرایی شوند و به گسترش و هم‌افزایی اقدامات صورت گرفته در این زمینه‌ها بینجامند. ما در نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

صددرصد آمادۀ همکاری، مشارکت، هم‌افزایی و استفاده از این فضای همدلی و همکاری هستیم و هیچ مشکل و مانعی هم در این مسیر نمی‌بینیم.

نکته مهم دیگری که باید به آن توجه داشته باشیم، در مورد سودمندی و کارآمدی فعالیت‌هایی است که معمولاً انجام می‌دهیم. عرض من این است که ما هر کاری انجام می‌دهیم، یا نیازی را از ما رفع می‌کند، یا برای ما افزوده‌ای را به همراه دارد، و یا برای ما شأن و جایگاهی (ولو کاذب) می‌آورد. پس در انجام هر فعالیتی باید به این انگیزه و دلایل انجام کارها توجه داشته باشیم. مثلاً چرا امروزه حتی کسی که گاه به نان شبش هم محتاج است، به هر شکل شده برای خودش تلفن همراه، لپ‌تاپ یا وسیله الکترونیکی مشابهی را تهیه می‌کند و در دست می‌گیرد؟ آیا غیر از این است که می‌خواهد در بستری از جامعه (حالا مجازی یا واقعی) جایگاهی برای خودش دست و پا کند! و البته روزی کتاب در جامعه ما چنین جایگاهی داشت و در حال حاضر هم در بسیاری از کشورها از چنین جایگاهی برخوردار است.

← تا چه حد اعتقاد دارید، موضوع فرهنگ‌سازی در زمینه کتاب و کتابخوانی به عزم جدی و ملی نیاز دارد؟

تا این حد که اعتقاد دارم، مسئله مهم گفتمان شدن کتاب در حوزه عمومی و در سطح جامعه یکی از ضرورت‌ها و اولویت‌های مهم جامعه ماست. منتها نگاه به آنچه بر ما گذشته است، کمی جای تأمل دارد. مثلاً شما بعد از انقلاب فقط یک مجموعه تلویزیونی سراغ دارید که در طول ۴۰ سال گذشته با محوریت کتاب بوده و آن هم مجموعه تلویزیونی «کتابفروشی همد»^۱، متعلق به ۲۵ سال پیش است. اخیراً در حال بازپخش آن هستند. یک فیلم سینمایی هم به نام «هامون» داریم که محیط آن مربوط به کتاب و کتابخوانی است. در حالی که همین حالا مجموعه‌ای با عنوان کتابداران در ایالات متحده پخش می‌شود که فصل سوم آن در حال پخش است و برخی علاقه‌مندان به این موضوع آن را دنبال می‌کنند. همچنین چند سریال درباره کتاب و کتابخوانی و کتابخانه در کشورهای اروپایی ساخته و پخش شده‌اند. در شکل غیرمستقیم آن هم اگر شما ۱۰۰ سریال خارجی مشهور ۱۰ سال اخیر را دنبال کنید، در ۹۰ درصد آن‌ها ردپا و اشاره‌ای به کتاب و کتابخوانی و اهمیت مطالعه پیدا خواهید کرد.

اگر در نمادهای شهری و تصویرهایی که در فضای مجازی ما به وفور دیده می‌شوند دقت کنید، باز هم اثر زیادی از موضوع کتاب و کتابخوانی و کتابفروشی و مطالعه نخواهید یافت. یا در مورد وجود تابلوی کتابخانه در همه محله‌های شهر مسکو که شما اشاره کردید، در

همه کشورها چنین توجهی به کتاب و کتابخانه وجود دارد، اما مدت چهار سال است که ما داریم تلاش می‌کنیم و تازه توانسته‌ایم برخی مدیران محترم شهری را قانع کنیم که اجازه دهند، تابلویی که حضور و سمت‌وسوی کتابخانه عمومی شهر و یا محله را نشان دهد، در خیابان‌ها نصب شود. البته در برخی شهرها هم با همه پیگیری و اصرار ما، هنوز این تقاضا را نپذیرفته‌اند.

← با عنایت به اینکه عمر و سرمایه کاری خود را در حوزه کتاب و کتابخوانی صرف کرده‌اید و اکنون هم در همین حوزه فعال هستید، چه انتظاری از مسئولان محترم دارید؟

معتقدم، با وجود همه مشکلات و سختی‌ها، هنوز هم به دلیل برخی نشانه‌های امیدبخش می‌توان به شکوفایی، توسعه و گسترش فرهنگ مطالعه در جامعه امیدوار بود. در حال حاضر در میان مسئولان مملکتی ما (که حتماً عزیزان اهل مطالعه هم هستند)، تنها کسی که علی‌رغم همه اشتغالات و مسائل مختلف، دائماً و در اشکال مختلف به کتاب ارجاع می‌دهند، رهبری نظام هستند. این موضوع به تنهایی خود روزه‌ای از امید و نقطه اتکایی برای حرکت به سوی روزهای روشن‌تر و آینده‌ای بهتر در این زمینه است. نشست با نویسندگان و هنرمندان، استنادهای گوناگون به کتاب، و ارجاع به کتاب از روش‌های مؤثر و دائمی معظم له است که مثلاً می‌فرمایند: اگر می‌خواهید ببینید انگلیس در هند و یا فلان کشور چه کرده است، به فلان کتاب و منبع غنی و مورد اعتنا مراجعه کنید. گاهی هم با نام بردن از یک کتاب، مطالعه آن را ترویج می‌دهند، و یا با نوشتن تقریر بر کتابی آن را در نظرگاه عمومی مردمی برجسته و محل رجوع می‌کنند. دیدار از نمایشگاه سالانه بین‌المللی کتاب هم در برنامه‌های نسبتاً مداوم ایشان است. حتی سبک و منش ایشان در سخنرانی‌ها و ملاقات‌های مردمی و اختصاصی با دولتمردان مبتنی بر همین ترویج خواندن و نوشتن و اهمیت ثبت کردن و یادداشت برداشتن است. حتماً شما هم با یادآوری مجالس حضور ایشان به یاد خواهید آورد که همیشه قلم و برگه‌ای برای یادداشت و ثبت مطالبی که بیان می‌شود، در دست و در اختیار دارند. امری که در نشانه‌شناسی‌های فرهنگی حاکی از یک پیام و آن هم اهمیت نوشتن و خواندن و ثبت کردن مطالب دارای اهمیت است.

متأسفانه مشابه این رفتار را، در میان سایر مسئولان کمتر می‌توان سراغ گرفت و طبیعی است که اگر کتاب خواندن در جامعه عادت، فضیلت و ارزش نباشد، نمی‌توان انتظار داشت که کتابخوانی و فرهنگ توجه و مراجعه به کتاب توسعه و ترویج پیدا کند. من به‌خوبی در یاد دارم که

در ابتدای انقلاب، کتاب و شمارگان آن خیلی افزایش یافت و مراکزی مانند کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان کتاب‌هایی با شمارگان ۵۰ هزار جلد چاپ و منتشر می‌کردند. برای خرید کتاب صف تشکیل می‌شد و خودم به خاطر دارم که برای خرید یک کتاب ثبت‌نام کردم که مثلاً ناشر ۹ ماه بعد این کتاب را چاپ و تحویل متقاضیان می‌داد. بعضی جوانان کتاب زیر بغل می‌گرفتند و این موضوع در نگاه دیگران احترام‌برانگیز بود، ولی امروز به‌طور

مثال، اگر امام جمعه محترمی، کتابی را به مناسبتی معرفی کند، پدیده شگفت‌آوری تلقی و موجب تعجب می‌شود؛ در حالی که باید موضوع عکس باشد و بی‌توجهی و بی‌اعتنایی به کتاب موجب تعجب و تأسف شود.

← نظرتان در مورد کتاب‌های منتشر شده و کتاب‌های موجود و ضرورت توجه بیشتر به کتاب در زمانه‌ای که به‌خصوص فضای ذهنی فرزندان ما را رسانه‌های دیجیتال اشغال کرده‌اند، چیست؟

سال‌هاست که کارشناسان و متخصصان هشدار داده‌اند، اینکه فرزندان ما این مقدار از وقت خود را

پای تلویزیون می‌گذرانند، مخرب و آسیب‌زاست. حالا هم که فضای مجازی، تلفن همراه و تبلت به این پدیده اضافه شده‌اند و کار خراب‌اندر خراب شده است. جداً باید راهی برای عبور از این وضعیت پیدا کرد.

به دلیل اهمیتی که کتاب و مسائل پیرامونی آن دارد، مقام معظم رهبری در جایی اشاره کردند که کتاب باید پیوست داشته باشد. همچنین انیمیشن، پویانمایی‌ها، و حتی دارا و سارایی که کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان می‌سازد، باید پیوست فرهنگی داشته باشند.

شما مشاهده می‌کنید، فلان سیاستمدار مطرح دنیا، در سخنان خودش از یک فیلم برتر و یا کتابی که شهرت جهانی دارد، نام می‌برد و به‌نوعی با اشاره به آگاهی و شناخت نسبت به دنیای هنر و کتاب، برای خودش وجهه اجتماعی و اعتبار کسب می‌کند. اما در مسیر عکس این رفتار، ما حتی درباره کتاب‌های شاخص، مطرح و پرفروش خودمان هیچ نمی‌گوییم و در تعامل و گفت‌وگوهای فردی و اجتماعی هیچ اشاره و ارجاعی به این آثار موجه و خوب نداریم. البته امید داریم روزی این اتفاق بیافتد.

تنها کسی که علی‌رغم همه اشتغالات و

مسائل مختلف، دائماً و در اشکال مختلف به کتاب ارجاع می‌دهند،

رهبری نظام هستند.

این موضوع روزه

امید و نقطه اتکایی

برای حرکت به سوی

روزهای روشن‌تر و

آینده‌ای بهتر است

گفت‌وگو با دکتر علیرضا کاظمی،
معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش

تقویت و تکمیل برنامه درسی ملی

در آستانه برگزاری هفدهمین جشنواره کتاب رشد، فرصتی حاصل شد تا نظرات دکتر علیرضا کاظمی، معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش را در مورد بحث کتاب و کتابخوانی و طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی جویا شویم. آنچه می‌خوانید مکتوبی است که ایشان فرستاده‌اند.

کشور است و همه این‌ها با هم در ارتباطند. هر قدر میزان سرانه مطالعه یک جامعه بالاتر باشد، به همان میزان توسعه آن جامعه نیز نسبت به جوامع دیگر بیشتر است. بنابراین می‌توان گفت میزان سرانه مطالعه خود یک شاخص مهم توسعه برای همه کشورهاست. طبیعتاً ما نیز این امر را در دستور کار خودمان قرار داده‌ایم. باید کتاب‌هایی را که به تربیت دانش‌آموزان در راستای هدف‌های برنامه درسی ملی کمک می‌کنند، در دسترس دانش‌آموزان قرار دهیم. ما حدود ۱۱۶ میلیون جلد کتاب در کتابخانه‌های مدرسه‌ها داریم. بیش از ۳۰۰ هزار کتابخانه کلاسی و قریب به ۲۰ هزار کتابخانه مدرسه‌ای در مدرسه‌های ما فعال‌اند. برخی مدرسه‌ها از کتابخانه‌های بسیار بزرگ و استانداردی برخوردار هستند. اما تلاش می‌کنیم، از راه‌های متفاوت دانش‌آموزان را با کتاب پیوند بزنیم. به این

توسعه کتابخوانی و تجهیز کتابخانه‌های مدرسه‌ها، اولویت‌های برنامه‌های فرهنگی معاونت پرورشی و فرهنگی

توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها و افزایش سرانه مطالعه در سطح مدرسه‌ها، یکی از مهم‌ترین برنامه‌های فرهنگی حوزه معاونت پرورشی و فرهنگی است. دلیل آن هم روشن است: کل نظام تعلیم و تربیت بر مدار کتاب می‌چرخد. اگر معلم را اساسی‌ترین رکن تعلیم و تربیت بدانیم، اساسی‌ترین ابزار معلم و دانش‌آموز نیز کتاب است. اساساً تنها ابزار مؤثر و ماندگار انتقال دانش، آگاهی و اطلاعات از نسلی به نسل دیگر کتاب است. کتاب مظهر دانایی و نور است و مهم‌ترین ابزار در ارتقای سطح دانش و آگاهی جامعه محسوب می‌شود. هرگز نمی‌توانیم کتاب را از سطح جامعه محو کنیم. کتاب تنها مسیر توسعه یک

منظور برنامه‌های گوناگونی در این حوزه داریم که مهم‌ترین آن‌ها «جشنواره دانایی و توانایی» و جشنواره «پنجاه هزار نمایشگاه در پنجاه هزار مدرسه» است. برنامه‌های ریز و درشت دیگری را به صورت ملی و استانی اجرا می‌کنیم؛ از جمله تجلیل از دانش‌آموزان نویسنده و معلمان نویسنده، بازدید از نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب در سطح کشور، و همین‌طور کمک به توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها تا به افزایش سرانه مطالعه در کشور منجر شود.

تأیید محتوای کتاب‌ها توسط آموزش و پرورش

کتابی که ما در اختیار دانش‌آموز قرار می‌دهیم، باید چند ویژگی داشته باشد:

اول، متناسب با سن دانش‌آموز باشد. این موضوع خیلی مهمی است.

دوم، محتوای آن مورد تأیید آموزش و پرورش باشد. یعنی محتوای آن اثر تخریبی بر روح و روان دانش‌آموز نگذارد و از محتوای قابل قبولی برخوردار باشد.

سوم، ناشر آن مورد تأیید آموزش و پرورش باشد.

جشنواره کتاب رشد و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی می‌توانند کتاب‌های کمک‌درسی مناسب هر دانش‌آموز را به او معرفی کنند.

ما در مجموع از ۳۰۰ ناشر کتاب می‌گیریم و آن‌ها را ممیزی می‌کنیم. در نهایت خود استان‌ها کتاب‌ها را انتخاب می‌کنند و ما این کتاب‌ها را تهیه و به استان‌ها ارسال می‌کنیم. همچنین برای جشنواره دانایی و توانایی، یک سبد ۵۰ عنوان کتابی برای رده‌های متفاوت سنی طراحی کرده‌ایم که این کتاب‌ها را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهیم. در کنار همه این‌ها، مهارت مطالعه، مهارت آشنایی با کتاب، مهارت انتخاب کتاب، مهارت نقد کتاب و مهارت تحلیل کتاب از جمله مهارت‌هایی هستند که ما در حوزه کتاب‌خوانی سعی می‌کنیم آن‌ها را دنبال کنیم. به نظر می‌رسد می‌توانیم در وزارت آموزش و پرورش این هم‌افزایی را ایجاد کنیم که همه بخش‌های تولیدکننده کتاب، در فرایندی مشترک از همه ظرفیت‌ها استفاده کنند و بهترین محصولات فرهنگی را در عرصه کتاب در اختیار خانواده‌ها و دانش‌آموزان قرار دهند.

اولویت کتاب‌های تألیفی

ما معتقدیم که باید به سمت استفاده از کتاب‌های تألیفی برویم، نه کتاب‌های ترجمه‌ای. البته نباید این موضوع را به صورت مطلق در نظر گرفت. به هر حال می‌دانید که کتاب‌های ترجمه‌ای کتاب‌های بسیار ارزشمندی هستند. نویسندگان برجسته و توانا در حوزه داستان‌نویسی و حوزه‌های علوم انسانی در کشورهای مختلف از جایگاه

ویژه‌ای برخوردارند. برخی از تألیفات بیش از صد سال ماندگاری دارند. یعنی این قدر ارزش علمی و جذابیت‌های هنری در یک کتاب هست که نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت و نباید به طور کلی کتاب‌های ترجمه‌ای را رد کرد. بلکه باید سعی کنیم از کتاب‌های تألیفی استفاده کنیم و کتاب‌های ترجمه‌ای را هم محدود کنیم، اما بهترین کتاب‌های ترجمه‌ای را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهیم. دلیل آن هم روشن است: کتاب‌های تألیفی شاید با

شرایط فرهنگی، بومی، جغرافیایی و نظام تربیتی ما سازگاری بیشتری داشته باشند و دانش‌آموز درک بهتری نسبت به آن‌ها داشته باشد و ممکن است، برخی از کتاب‌های ترجمه‌ای به خوبی ترجمه نشده باشند و نتوانند مفاهیم و مطالب را به دانش‌آموزان منتقل کنند، اما به صورت کلی این چنین نیست. کتاب‌های ترجمه‌ای جایگاه خود را دارند. درست نیست که کتاب‌های ترجمه‌ای را کنار بگذاریم و به نظر من سیاست غلطی است. به طور کلی این موضوع را رد می‌کنم که از کتاب ترجمه‌ای استفاده نکنیم.

دستیابی به کتاب‌های مناسب،

حاصل ارزشمند جشنواره کتاب رشد

باید از همه دست‌اندرکاران جشنواره کتاب رشد تشکر کنم. باید از این ظرفیتی که ایجاد کرده‌اند، در جهت انتخاب بهترین کتاب‌ها و معرفی کتاب‌های استاندارد، با توجه به سنین متفاوت دانش‌آموزان امروز بهره بگیریم. دانش‌آموز ما باید بداند که چه کتابی باید بخواند و این وظیفه ماست که کتاب‌های خوب را به او معرفی کنیم. اگر بتوانیم سامانه‌ای را طراحی کنیم که دانش‌آموزان با مراجعه به آن در کمترین زمان ممکن حداقل به عنوان‌های بهترین کتاب‌های مناسب سن خود دست یابند، راهنمایی بزرگی برای آن‌ها خواهد بود.

وقتی به بازار کتاب مراجعه می‌کنیم، باید بتوانیم بهترین کتاب را انتخاب کنیم. باید بدانیم که کدام کتاب مناسب سن ما در زمینه یک موضوع خاص است. جشنواره کتاب رشد می‌تواند نقش بسیار مهمی در تقویت و تکمیل برنامه درسی ملی و در تعمیق معرفت و آگاهی دانش‌آموزان در حوزه‌های متفاوت داشته باشد و مسیری مطمئن برای دانش‌آموزان به منظور استفاده از کتاب‌های غیردرسی ایجاد کند.

جشنواره کتاب
رشد می‌تواند نقش
بسیار مهمی در
تقویت و تکمیل
برنامه درسی
ملی و در تعمیق
معرفت و آگاهی
دانش‌آموزان در
حوزه‌های متفاوت
داشته باشد

گفت‌وگو با دکتر علیرضا کمرئی، معاون آموزش متوسطه

فرصت اصلاح و انطباق بخش خصوصی و سازمان پژوهش

معاونت متوسطه وزارت آموزش و پرورش که مسئولیت دانش‌آموزان در دوره‌های آموزش متوسطه اول و دوم را عهده‌دار است، می‌تواند نقشی مهم در اجرایی شدن تقسیمات مرتبط با طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی را عهده‌دار شود و حاصل این همکاری‌ها می‌تواند نویدبخش آینده بهتری برای سامان دادن این منابع با همکاری همه بخش‌های مسئول در آموزش و پرورش باشد. حاصل گفت‌وگوی ما با دکتر علیرضا کمرئی، معاون آموزش متوسطه آموزش و پرورش را می‌خوانید.

← اجرای «طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی» را تا چه حد ضروری می‌دانید و چشم‌انداز آینده را در این باره چگونه ارزیابی می‌کنید؟

اهمیت موضوع تربیت و یادگیری ایجاب می‌کند که منابع آموزشی و تربیتی برای ورود به عرصه تعلیم و تربیت رسمی و غیررسمی از استانداردهای لازم برخوردار باشند. آثار مثبت مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی در تعمیق یادگیری‌های دانش‌آموزان غیرقابل انکار است. امروزه مواد و رسانه‌ها جریان یادگیری را آسان می‌کنند و فرصت‌های یادگیری بیشتر و کامل‌تری را در اختیار فراگیرندگان و نظام آموزشی قرار داده‌اند. اما اگر در منابع آموزشی نقص یا نارسایی وجود داشته باشد، یا اگر این منابع با هدف‌های محوری حوزه‌های تربیت و یادگیری و نیز هدف‌های دوره تحصیلی در تعارض باشد، می‌تواند به عنوان جریانی مخالف، روند تربیت و یادگیری را مختل کند یا آثار آن را از بین ببرد. با توجه به این مقدمه کوتاه لازم است، مرجعی مرتبط و در عین حال آگاه از ضرورت‌های تربیت و یادگیری حوزه‌های سنی دانش‌آموزان، منابعی را که در دسترس دانش‌آموزان قرار می‌گیرند، به‌طور مداوم رصد کند و مطمئن شود، این منابع از کفایت لازم برای استفاده دانش‌آموزان برخوردارند و هم‌سو با نظام

تعلیم و تربیت رسمی تولید و منتشر شده‌اند. آیین‌نامه ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی مسئولیت کنترل کیفیت محتوایی و فنی مواد و رسانه‌ها را به عهده سازمان پژوهش گذاشته است. اما کل جامعه و به‌ویژه نهادهای مؤثر در انتشار این دسته از منابع، مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، باید نسبت به آن حساس، و از این نظر با مرجع تخصصی حوزه تربیت در آموزش و پرورش هماهنگ باشند تا اقدامات فراگیر و قابل مدیریت و کنترل در ساماندهی منابع آموزشی امکان‌پذیر باشد. گرچه مصوبه ۸۲۸ شورای عالی و اقدامات سازمان پژوهش مسیر انتظام بخشی به امور را روشن کرده، اما نظام آموزشی نیازمند اتخاذ موضعی فعال‌تر در این خصوص است و صرف ایجاد موقعیتی برای ثبت آثار منتشر شده، ارزیابی کیفیت آن‌ها و اعلام اسامی در سامان‌کتاب برای تحقق مقصود آیین‌نامه اجرایی کفایت نمی‌کند.

← با عنایت به اینکه حجم زیادی از کتاب‌های آموزشی (کمک آموزشی و کمک‌درسی) در حوزه متوسطه منتشر می‌شوند، به نظر جناب‌عالی تعامل و گفت‌وگوی بین آموزش و پرورش و ناشران

این حوزه تا چه حد ضرورت دارد؟

گرچه اقتصاد نشر عاملی تعیین کننده در فعالیت ناشران است، اما تبیین سیاست‌ها، هدف‌ها و برنامه‌های آموزشی و تربیتی در ادراک صحیح ناشران از جریان تربیت در کشور مؤثر واقع می‌شود. به همین دلیل لازم است تعاملی هدفمند و با وساطت مراجع سیاست‌گذار در حوزه نشر بین آموزش و پرورش و ناشران صورت گیرد یا ضوابطی که ناظر بر سیاست‌های آموزش و پرورش در کشور باشد، فضای فعلی موجود را اصلاح کند.

واقعیت این است که از یک طرف تقاضای اجتماعی کاذب و ناسازگار با هدف‌های نظام آموزش عمومی رسمی و از طرف دیگر، تجاری شدن رویکردهای بعضی ناشران در زمینه کتاب‌های کمک‌درسی، سبب آسیب دیدن جریان تربیت و یادگیری صحیح در مدرسه‌ها شده است. نگاه به کنکور در تألیف کتاب‌های کمک‌درسی، انحرافی جدی را در ماهیت آموزش‌های متوسطه به دنبال داشته است. ناشران، به عنوان بخشی از ذی‌نفعان حوزه فرهنگ و تربیت، باید مصالح بلندمدت جامعه را در نظر بگیرند و در همراهی با چنین رویکردهایی که تضمین کننده منافع اقتصادی عده‌ای محدود است، هوشیارتر عمل کنند و منافع جامعه را ترجیح دهند. تحقق این امر نیازمند گفت‌وگوهای بیشتری است.

یکی از سیاست‌های جشنواره کتاب‌های آموزشی تأکید و توصیه به ناشران آموزشی برای تولید آثار مناسب بوده است، در این زمینه نظر و توصیه جناب عالی چیست؟

جشنواره کتاب‌های آموزشی می‌تواند به فرصتی برای اصلاح و انطباق بیشتر فعالیت‌های بخش خصوصی با تصمیمات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تبدیل شود. درک مطلوب‌های آموزش و پرورش رسمی با حدود ۱۵ میلیون مخاطب، فرصتی بی‌بدیل برای بخش خصوصی در حوزه نشر است. اینکه بهترین کتاب‌های کمک‌آموزشی در حوزه یاددهی و یادگیری از نظر آموزش و پرورش چه ویژگی‌هایی دارند، می‌تواند رویکرد مؤلفان و ناشران را به تولید و انتشار کتاب‌های آموزشی تغییر دهد. آموزش و پرورش استقبال دانش‌آموزان از کتاب‌های کمک‌آموزشی را که سبب تعمیق یادگیری و پایداری آن می‌شود، به مثابه فرصتی برای تربیت می‌داند. اما با ورود کتاب‌های کمک‌درسی که ممکن است جریان آموزش را در مسیری متفاوت با هدف‌های نظام آموزشی قرار دهد، مخالف است.

این نکته مهمی است که باید به عنوان پیام جشنواره به ناشران منتقل شود.

پیشبرد هدف‌های اساسی طرح مذکور، در گرو هماهنگی بین همه واحدها و معاونت‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش است. در این خصوص معاونت آموزش متوسطه چه برنامه‌هایی را مدنظر دارد و یا چه پیشنهادهایی را توصیه می‌کند؟

در معاونت متوسطه متأثر از رویکردهای تربیتی، این دغدغه وجود دارد که اگر عاملی به جریان صحیح تربیت و یادگیری اشکال وارد کند، باید با آن مقابله و برخورد کرد. پیشنهاد مشخص ما ارائه تعریفی روشن از کتاب‌های کمک‌آموزشی و ماهیت آن‌ها برای آشکار شدن مواضع آموزش و پرورش نسبت به آن‌ها در مقابل کتاب‌های کمک‌درسی است تا همه معاونت‌ها و بخش‌های آموزش و پرورش، با تصویری روشن و واضح، منطق موافقت و مخالفت را در این دو گروه از تولیدات حوزه نشر به خوبی درک کنند و سپس موضعی واحد اتخاذ کنند. در این صورت، حوزه‌های فرهنگی جامعه نیز در این زمینه به دریافت مشابهی می‌رسند و می‌توانند از سیاست‌های آموزش و پرورش در زمینه جلوگیری از ورود کتاب‌های کمک‌درسی به مدرسه‌ها و عدم ضرورت آن‌ها دفاع کنند و به تدریج تقاضای عمومی برای آن‌ها کاهش یابد.

این طرح تا چه حد می‌تواند در برقراری ارتباط مؤثر و سازنده بین این وزارتخانه و ناشران آموزشی، برای تولید آثار مناسب مبتنی بر هدف‌های اسناد تحولی تأثیرگذار باشد؟

اسناد تحولی، هدف‌های آموزشی مسیر حرکت و جریان تعلیم و تربیت را روشن کرده‌اند. امروز هدف‌های دوره تحصیلی به وضوح روشن شده‌اند و در برنامه درسی ملی نیز قلمرو حوزه‌های یازده‌گانه تربیت و یادگیری و حدود محتوایی آن‌ها مشخص شده است. معیارهای کنترل و نظارت بر منابع آموزشی و تربیتی، به ویژه منابع مکتوب، باید با این هدف‌ها و اصول سازگار باشند. چارچوب‌های معین شده و شاخص‌های برآمده از اسناد تحولی باید برای ناشران تبیین شوند. در عین حال، از آثاری که با رعایت این معیارها تولید می‌شوند و انتشار می‌یابند، حمایت شود و فرصت‌های یافتن مخاطب بین دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها فراهم آید. شاید این مهم‌ترین راه برای یک مشارکت سودمند برای تعلیم و تربیت جامعه بین آموزش و پرورش و ناشران باشد.

نگاه به کنکور در
تألیف کتاب‌های
کمک‌درسی،
انحرافی جدی
را در ماهیت
آموزش‌های
متوسطه به دنبال
داشته است

گفت‌وگو با دکتر مهرزاد حمیدی
معاون تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش

رصد تجربه‌های بین‌المللی و بهره‌گیری از آن

دکتر مهرزاد حمیدی معاون تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش، سال‌های زیادی است که تصدی این سمت را در وزارت آموزش و پرورش عهده‌دار است. با همان لیخند همیشگی و خوشرویی و در حالی که میهمانان رسانه‌ای قبلی خود را بدرقه می‌کند، پذیرای ما می‌شود. طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی برای او ناآشنا نیست و در پایان گفت‌وگو نیز قول می‌دهد که هرگونه همکاری‌ای که نیاز باشد، از سوی این معاونت با دبیرخانه ساماندهی منابع آموزشی صورت خواهد گرفت. آنچه می‌خوانید حاصل گفت‌وگو با ایشان است.

یکپارچگی و هم‌سویی لازم وجود داشته باشد تا بتوانند یکدیگر را تکمیل کنند. آنچه که دانش‌آموز، چه در مدرسه و چه در خارج از مدرسه، به‌عنوان مطلب آموزشی فرا می‌گیرد، باید یک مجموعه واحد را حمایت و پشتیبانی کند.

این امر معقول نیست که کتاب‌های کمک‌آموزشی از نظر محتوایی با نگاه‌های دیگری (چه نگاه‌های اقتصادی و چه نگاه‌های دیگر) تنظیم شوند و در جایی در مقابل کتاب‌های درسی قرار گیرند. یعنی کتاب‌های درسی و کتاب‌های کمک‌آموزشی نباید در تعارض و تناقض با هم باشند و یا احیاناً یکدیگر را خنثا و تضعیف کنند. همه اقدام‌هایی که در طول دو دهه اخیر زیر عنوان «طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی» از سوی وزارت آموزش و پرورش و توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی صورت پذیرفته است و از دوره مدیریتی مرحوم مهندس علاقه‌مندان آغاز شد و این تلاش‌ها برای رسیدن به انسجام فکری بوده است. درواقع، این کار با یک انگیزه و فلسفه مشخص و مؤثری آغاز شده است.

من از طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی، با این مفهوم و برای تحکیم و تقویت همه بخش‌های آموزش و پرورش دفاع می‌کنم و اعتقاد دارم که این موضوع باید استمرار پیدا کند، اما تعمیق و تکمیل شود. در تعمیق این طرح باید مراقب باشیم که کتاب‌های کمک‌آموزشی نباید فقط شامل کتاب‌های منتشر شده و واصله به دبیرخانه این طرح باشند. گاهی لازم است پازلی از مفاهیم و معانی آماده شوند و در صورت نبود و یا کمبود برخی منابع آموزشی که مورد نظر و مورد نیازند، سفارش تولید این منابع

← با عنایت به حضور قابل توجه در سمت معاون تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش، و تجربه‌های زیسته ارزشمندی که حضرت‌عالی دارید، و همچنین ارتباط و همکاری با دبیرخانه طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی به‌عنوان «عضو شورای سیاست‌گذاری ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها)» در سال‌های دهه ۱۳۹۰، لطفاً نظر خودتان را درخصوص این طرح بفرمایید.

شما دوستان موضوع خیلی مهمی را در حوزه کتاب‌های رشد تعقیب می‌کنید. معمولاً در هر نظامی، آموزش و پرورش باید از نگرش و تئوری منسجمی برخوردار باشد. در کشور ما مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، چارچوب‌های روشنی را برای نظام تعلیم و تربیت ترسیم کرده است. این نوع نگرش برای آموزش و پرورش درواقع نوعی فرصت است. در هر کشوری برای پیشبرد تعلیم و تربیت خود از تئوری واحدی تبعیت می‌کنند و هم محتوا، هم معلم، هم مدرسه و هم فرایندهای مورد نظر را بر مبنای آن تئوری و مبانی نظری خودشان انتخاب می‌کنند که در کشور ما هم باید این‌گونه باشد.

به نظر بنده، کتاب‌های درسی باید در کنار کتاب‌های آموزشی و کتاب‌های کمک‌درسی مجموعه‌ای یکپارچه و هم‌سو، و یک بسته واحد مبتنی بر تئوری واحد و منسجم بسازند. اگر ما محتوای درسی داشته باشیم، این محتوا حتماً با کتاب‌های کمک‌آموزشی تکمیل خواهد شد و این دو می‌توانند همدیگر را حمایت کنند. درواقع نباید افتراق محتوایی و معنایی بین آن‌ها وجود داشته باشد. باید بین آن‌ها انسجام،

من از طرح
ساماندهی
منابع آموزشی
و تربیتی، با این
مفهوم و برای
تحکیم و تقویت
همه بخش‌های
آموزش و پرورش
دفاع می‌کنم و
اعتقاد دارم که
این موضوع باید
استمرار پیدا کند،
اما تعمیق و تکمیل
شود

باید از کتاب‌هایی
که می‌توانند اهداف
برنامه درسی ملی و
سند تحول بنیادین
آموزش و پرورش را
تحقق بخشیده و
تقویت کرده و در
راستای آن‌ها حرکت
کنند، در فرایند تولید
تا توزیع حمایت و
پشتیبانی کرد تا آنچه
تولید می‌شود، به
دست مخاطبان برسد
و این چرخه تولید
تا بهره‌برداری به
درستی شکل بگیرد

تحقیق در نظام‌های مختلف تعلیم و تربیت جهانی نیاز دارد تا مشخص شود که دیگران درخصوص چنین آثاری که ما به‌عنوان منابع آموزشی و تربیتی از آن‌ها یاد می‌کنیم، چه کرده‌اند. این تجارب زیسته می‌توانند به ما نشان دهند که مسیر را چگونه طی کنیم با کمترین هزینه، بهترین نتیجه را به دست آوریم. اگر بتوانیم نظام‌هایی را که کلیت تئوری نظام تعلیم و تربیت آنان با ما قرابت و نزدیکی‌های لازم را دارد، شناسایی کنیم، حتماً به تجارب و دستاوردهای ارزشمندی دست پیدا خواهیم کرد که می‌تواند در این زمینه خیلی به ما کمک کند.

دبیرخانه چنین کار و طرح مهمی نباید یک مرکز منفعل و دنباله‌رو کارهای اداری و معمولی باشد. حتماً باید به گونه‌ای عمل کند که این طرح مؤثر و کارساز در هر گامی که برمی‌دارد، یک یا چند قدم به اهداف و مقاصد اساسی خود نزدیک شود. چون اگر این مرکز فکری که مورد نظر بنده است، بتواند راهبری طرح را به خوبی به عهده بگیرد، خواهد توانست زمینه‌ای را فراهم کند که ما از موقعیت چاپ کتاب‌های معمول در این خصوص فاصله بگیریم و با چاپ کتاب‌های فاخر، برگزیده و شاخص، اثرات بسیار مطلوبی در انتشار کتاب‌های آموزشی مناسب بگذاریم.

با توجه به حضور نسبتاً طولانی شما در سمت معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش و آشنایی با این طرح و اقدامات آن، فعالیت‌های انجام شده را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
خوش‌بختانه مروری بر فعالیت‌های انجام شده درخصوص طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی

به افراد صاحب نظر، فرهیخته و خبره داده و از آن‌ها حمایت شود. حتی اگر به ترجمه برخی کتاب‌ها نیاز باشد، باز هم می‌توان با استفاده از وجود افراد توانمند، متخصص و کارشناس، متون مناسب را شناسایی کرد و به ترجمه آن‌ها پرداخت. در مجموع، باید از کتاب‌هایی که می‌توانند اهداف برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را تحقق بخشیده و تقویت کرده و در راستای آن‌ها حرکت کنند، در فرایند تولید تا توزیع حمایت و پشتیبانی کرد تا آنچه تولید می‌شود، به دست مخاطبان برسد و این چرخه تولید تا بهره‌برداری به درستی شکل بگیرد.

با عنایت به گذشت حدود دو دهه از آغاز این طرح و اقدامات مؤثر انجام شده، به گمان شما چه اقدامات دیگری باید برای استمرار، توسعه و تعمیق این طرح صورت گیرد؟

قطعاً وجود دبیرخانه‌ای دائمی و راهبردی برای این طرح لازم است تا بتواند علاوه بر کارهای اجرایی و مدیریت اموری چون برگزاری جشنواره‌ها و تولید کتابنامه‌ها و موارد مرتبط دیگر، به‌عنوان حلقه اصلی استمرار در بررسی، شناسایی، معرفی و در صورت لزوم، تولید آثار مورد نیاز فعال باشد و در حالی که حدود ۲۰ سال از آغاز این طرح گذشته است، اقدامات تکمیلی و شایسته دیگری را دنبال و کامل کند. این مرکزیت دائمی، هم خلأهای محتوایی مورد نیاز را شناسایی و معرفی می‌کند، و هم نیازهایی را که وجود دارند، احصا و اعلام می‌کند و دائماً این اقدامات نو به نو شود و استمرار داشته باشد.
چنین کار با اهمیتی حتماً به مطالعات تطبیقی و

**ثقل کتاب‌های
نوشتاری و مکتوب در
حیطه شناختی، عقلی
و دانشی است، و
سؤال این است که: آیا
می‌شود در ساحت‌های
زیباشناختی،
ساحت‌های
کارآفرینانه،
ساحت‌های اجتماعی
و ساحت زیستی و
بدنی اقداماتی صورت
گیرد تا توازنی در تولید
و انتشار این آثار به
وجود بیاید**

و تربیتی نشان می‌دهد که این اقدام از همان ابتدا دارای چارچوب خاص و مناسب خود بوده است. البته بعد از گذشت دو دهه انتظار می‌رود که بتواند گام‌ها مؤثرتر و وافی به مقصود بیشتری را در دستور کار خود قرار دهد. به نظر می‌رسد باید این امر بیش از پیش تقویت شود و این نگاه محتوایی و معنایی در همه ابعاد دنبال شود تا کار به خوبی ادامه پیدا کند و بتواند اهداف تصریح شده در اسناد تحولی آموزش و پرورش را بیش از پیش محقق کند.

من در سال ۱۳۹۲، یکی دو سالی توفیق داشتم که به‌عنوان عضو «شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها)» در حوزه کتاب‌های درسی تربیت‌بدنی، جلساتی را با دوستان و همکاران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برگزار کنیم. در این جلسات فرایند نظارت، ارزیابی، شناسایی و معرفی کتاب‌های مناسب آموزشی مطابق با استانداردهای تولید کتاب‌های درسی دنبال می‌شد. خوش‌بختانه با این بخش از کار سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در دبیرخانه این جشنواره آشنا هستم و موجب خرسندی است که این فرصت ایجاد شده است که در این زمینه با هم گفت‌وگو کنیم.

شاهد بودم که دقت، سرعت و توجه لازم در هسته مرکزی این کار وجود دارد. مطالب، چارچوب‌ها و استانداردهایی که به ما اعلام می‌شد و ما براساس آن‌ها کتاب‌ها را بررسی می‌کردیم، نسبتاً کامل و وافی به مقصود بودند. به همین دلیل هسته مرکزی این کار اقدامات سنجیده و کارشناسی شده‌ای بوده‌اند که می‌توان با بازنگری‌های لازم و تجدید نظر در اموری که متغیر هستند آن را کامل‌تر و به شکلی مؤثرتر تجدید و تکمیل کرد.

کتاب‌هایی هم که از این فرایند به دست می‌آیند، حتماً کتاب‌هایی مقوم و تکمیل‌کننده کتاب‌های درسی و تحکیم‌کننده برنامه درسی ملی و مدل‌های مورد نظر در نظام رسمی تعلیم و تربیت هستند و با توجه به هدف‌گذاری این طرح برای هدایت و حمایت از ناشران آموزشی، اقدامات مستمر آن خواهد توانست با جهت دادن مثبت به این بازار بزرگ، از آسیب‌های موجود در این زمینه بکاهد و کتاب‌های آموزشی را با نظام رسمی تعلیم و تربیت هم‌سو و هم‌راستا سازد. چنین کاری حداقل از شلختگی و ناهم‌سویی تولید آثار آموزشی در سطح جامعه جلوگیری می‌کند.

بی‌شک درصد زیادی از اهداف این سطح از کار، در دو دهه گذشته محقق شده‌اند و امیدواریم در ادامه کار بتوانیم، اهداف عالی و برجسته این طرح را بیش از پیش دنبال و محقق کنیم.

➔ **در بند ۷ آیین‌نامه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی مواد و رسانه‌ها، معروف به مصوبه ۸۲۸، بر لزوم همکاری همه نهادها و سازمان‌های فرهنگی در خارج و داخل آموزش و پرورش با این طرح، تأکید شده است. از نگاه شما در حوزه معاونت تربیت‌بدنی و سلامت آموزش و پرورش چه اقداماتی باید انجام گیرند تا بیش از پیش شاهد موفقیت و توسعه این طرح باشیم؟**

توصیه بنده که به حوزه کاری تربیت‌بدنی و سلامت برمی‌گردد این است که باید بکوشیم، منطبق بر برنامه درسی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نگاهی تمام‌ساحتی به کتاب‌های آموزشی داشته باشیم. تصور من این است که ثقل کتاب‌های نوشتاری و مکتوب در حیطه شناختی، عقلی و دانشی است، و سؤال این است که: آیا می‌شود در ساحت‌های زیباشناختی، ساحت‌های کارآفرینانه، ساحت‌های اجتماعی و ساحت زیستی و بدنی اقداماتی صورت گیرد تا توازنی در تولید و انتشار این آثار به وجود بیاید و در انتخاب و معرفی این‌گونه کتاب‌ها دست ما و شما برای معرفی آثار در همه حیطه‌های یادگیری باز باشد و بتوانیم به شکلی متعادل و متوازن در همه ساحت‌های مورد نظر و مورد تأکید اسناد تحولی آموزش و پرورش، آثار مناسب و بالاتر از آن آثار فاخر و ماندگاری را به مخاطبان معرفی کنیم؟

لازمه چنین کاری آن است که دبیرخانه مرکزی طرح از شخصیت‌های دانشمند و فرهیخته این حوزه‌ها بیشتر کمک بگیرد و بتواند گروه‌هایی را که کیفی نگاه و کیفی فکر می‌کنند، گرد هم آورد تا آینده این طرح را هم به کیفیت و ارتقای سطح این آثار پیوند بزند. من به سهم خودم برای همه مجریان چنین طرحی و برگزارکنندگان جشنواره‌های متعدد کتاب‌های آموزشی رشد، سلامتی و توفیق بیشتر در پیگیری، تعمیق و استمرار کار ارزشمندی که بر عهده دارند، خواهانم و امیدوارم ما هم بتوانیم به‌عنوان بخشی از آموزش و پرورش که در زمینه تربیت‌بدنی و سلامت دانش‌آموزان عزیز تلاش می‌کند، همراه و یاور خوبی برای این دوستان باشیم.

درخصوص انتظارات متقابلی هم که بین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به‌عنوان مجری طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و دیگر

**اجرای طرح
سامان‌دهی
منابع آموزشی و
تربیتی کار بسیار
ارزشمندی است و
از آموزش و پرورش
انتظار می‌رود که
خوراک و تغذیه
فکری سالمی را
برای فکر و اندیشه
دانش‌آموزان و
فرزندان رشید این
سرزمین فراهم کند**

تدوین وجود دارد. ما از این کار بازخوردهای اجرایی داریم و دوستان ما هم بازخوردهای مرتبط با برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را در اختیار دارند. ما باید این بازخوردها را کنار هم بگذاریم و در ارتباط با تدوین محتوا، تصمیمات بهتر و مؤثرتری اتخاذ کنیم.

بنده شخصاً آمادگی دارم که اگر شورای راهبری این طرح برای بحث کتاب‌های کمک‌آموزشی و حتی کتاب‌های هنرستان‌های تربیت‌بدنی و کتاب‌های راهنمای معلم، برنامه‌ای را تدوین کند و از من کمک و همراهی بخواهد، از هیچ کمک و مشارکتی در حوزه کارشناسی و اجرایی دریغ نکنیم. به لحاظ اهمیت موضوع، اگر جلساتی برای این مقصود شکل بگیرد، به‌طور مرتب در این جلسات حضور خواهیم داشت.

پس نگاه کلی به این موضوع یک نگاه جامع تمام‌ساحتی است. یعنی نباید در یک بخش از این ساحت‌ها، کتاب‌هایی چاپ و منتشر شوند که فراوانی تولید آن‌ها به‌صورت کله‌قندی رشد کند و احیاناً در بخشی دیگر، در همان سطح و قاعده این کله قند بمانیم. این موضوع اهمیت زیادی دارد. در صورت لزوم، آن شورا می‌تواند در جاهایی برای تولید آثار مناسب و فاخر حتی یارانه بپردازد.

ما آمادگی داریم که در این زمینه مشارکت کنیم و حمایت‌های تشکیلاتی و ساختاری و حتی اعتباری و مالی لازم را در حوزه‌های بخشی تابعه خود انجام دهیم.

در پایان صحبت باید تأکید کنم، اجرای طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی کار بسیار ارزشمندی است و از آموزش و پرورش انتظار می‌رود که خوراک و تغذیه فکری سالمی را برای فکر و اندیشه دانش‌آموزان و فرزندان رشید این سرزمین فراهم کند. طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در کنار «انتشارات مدرسه» اعتبار و سرمایه‌ای ارزشمند است که به دلیل اعتماد اولیا به آموزش و پرورش، باید قدرشان دانسته شود. ضمناً باید دقت شود که در مرحله اجرا، مدیران مدرسه‌ها از آن تبعیت کنند و نگذارند که آثار متفرقه و گاه مخربی که در قالب حل‌المسائل در بازار وجود دارند، وارد مدرسه‌ها شوند و در دسترس دانش‌آموزان قرار گیرند. این‌ها آثاری هستند که دانش‌آموزان را از خلاقیت و نوآوری دور می‌کنند و آن‌ها را به سطحی‌نگری و نوشتن از روی دست دیگران عادت می‌دهند و در تضاد با اهداف و برنامه‌های اصیل برنامه درسی و آموزشی هستند.

معاونت‌های وزارت آموزش و پرورش وجود دارد، اگر دبیرخانه این طرح تنها یک دبیرخانه اجرایی باشد، شاید نتواند تعامل و پیوند لازم را بین این ارکان به وجود بیاورد. اما اگر این دبیرخانه نقش راهبردی و مدیریت طرح را در سطح کلان داشته باشد، حتماً آن هماهنگی و انسجام لازم پدید خواهد آمد و همه معاونت‌ها و سازمان‌های آموزش و پرورش که در حقیقت اهداف واحدی را دنبال می‌کنند، در کاری که اصل آن را قبول دارند و آن را برای توسعه دانش و توان دانش‌آموزان ضروری می‌دانند، کمک خواهند کرد. همین جلسات گفت‌وگو، اگرچه برای انعکاس نظرات در ویژه‌نامه هفدهمین جشنواره کتاب رشد برگزار می‌شوند، اما می‌تواند باب آشنایی بیشتر همه دوستان با طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی باشد و بعد از برگزاری جشنواره، با برنامه و نقشه‌ای منسجم برای تداوم این هم‌فکری‌ها و همکاری‌ها ادامه پیدا کند و به ایام جشنواره یا تکمیل محتوای نشریه آن منحصر و محدود نباشد.

← اگر نکته و یا مطلبی وجود دارد که مطرح نشده است، آن را برای مخاطبان ویژه‌نامه جشنواره مطرح فرمایید.

از این که دوستان فرصت این گفت‌وگوی صمیمی را فراهم کرده‌اند، سپاس‌گزارم. به‌عنوان یکی از معاونین وزارت آموزش و پرورش به کار سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی اعتقاد دارم. ضمن اینکه خودم توفیق داشته‌ام، سال‌ها در سازمان پژوهش مسئولیت حوزه تربیت بدنی را بر عهده داشته‌ام. به خوبی هم اهمیت آن را می‌دانم و معتقدم که آنجا یک نقطه عزیمت مرکزی برای موضوع‌های محتوایی تعلیم و تربیت در کشور است. ما کتابی با عنوان تربیت‌بدنی نداریم، اما کتاب «بهداشت و سلامت» در دوره متوسطه دوم وجود دارد که کمک کردیم و محتوای آن تدوین شد. به نظرم متن قابل توجه و جذابی برای دانش‌آموزان تولید شده است. چون در اکثر امتحانات نهایی و با مراجعه‌ای که شخصاً داشته‌ام، شاهد بوده‌ام که دانش‌آموزان نمره‌های خوبی از این درس می‌آورند. این موضوع نشان می‌دهد، بچه‌ها با آن درس و محتوا ارتباط خوبی برقرار کرده‌اند و کتاب مذکور را با نیازهای خود منطبق دیده‌اند.

در حوزه تربیت‌بدنی ما راهنمای کتاب معلم را داریم که هم در آن مورد و هم در بحث‌های کمک‌آموزشی ارتباط تنگاتنگی بین حوزه اجرا و حوزه

گفت‌وگو با دکتر رضوان حکیم‌زاده
معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش

تعامل با بخش خصوصی نیازمند تغییر ساختاری و برنامه مشترک

در آستانه برگزاری هفدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به سراغ دکتر رضوان حکیم‌زاده، معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش رفتیم. یک هفته قبل از این گفت‌وگو، فرصت‌هایی دست داد تا پای سخنان مدیر مسئول «انجمن ناشران آموزشی» و دبیر «انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان» بنشینیم و در همایشی که این انجمن به مناسبت هفته کتاب با عنوان «چالش‌های امروز نشر کتاب کودک و نوجوان» برگزار کرده بود، شرکت کنیم. طرح دغدغه‌هایی درخصوص ممنوعیت ورود کتاب‌های آموزشی (کمک آموزشی و کمک‌درسی)، موضع‌گیری‌های صریح و مستمر معاون محترم وزیر و متولی حوزه آموزش ابتدایی در وزارت آموزش و پرورش در این زمینه، سابقه دانشگاهی دکتر رضوان حکیم‌زاده در حوزه روان‌شناسی و علوم تربیتی و البته استقبال ایشان از این گفت‌وگو، بهانه هم‌صحبتی و طرح پرسش‌هایی شد که حاصل آن اکنون در اختیار شماست.

کتاب‌های کمک‌درسی را به مدرسه‌ها ببندد. از طرف دیگر، چون این کتاب‌ها بنا به همین ممنوعیت، از چرخه ارزیابی در دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی هم خارج شده‌اند، عملاً ما امکان انتخاب کتاب‌های مناسب آموزشی برای مدرسه‌های ابتدایی و دانش‌آموزان این دوره را نداریم. نظرتان را در این خصوص و موارد مطرح شده بفرمایید.

موضوع خیلی روشن است. ما در این زمینه دستورالعمل خیلی مشخصی با عنوان «مصوبه ۹۵۱ شورای عالی

با بخشنامه صادره از وزارت آموزش و پرورش مبنی بر ممنوعیت ورود کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی به مدرسه‌های ابتدایی، عملاً هیچ کتابی امکان ورود به این مدرسه‌ها را ندارد و این باعث دسترسی بچه‌ها به کتاب‌های آموزشی که می‌توانند مکمل کتاب درسی و حاوی خواندنی‌های مناسب باشند را مانع شده است. سؤال ناشران آموزشی این است که: چرا چنین تصمیمی گرفته شده است؟ ضمناً بنا به اظهار همین دوستان، ممنوعیت مزبور عملاً نتوانسته است راه ورود حتی

آموزش و پرورش» داریم که تکلیف کار را به خصوص در مورد مؤسسه‌ها و ورود هر گونه کتاب کمک‌آموزشی، کمک‌درسی و تحت هر عنوان دیگری به مدرسه‌ها کاملاً معین کرده است. ضمناً براساس تأکیدی که سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بر محور قرار گرفتن تربیت و پرهنز از حافظه‌محوری دارد، و بر تشویق به مهارت‌آموزی تأکید کرده است، برنامه‌ی خیلی مشخصی را در دوره‌ی ابتدایی دنبال می‌کنیم و دوست داریم که روزی فرا برسد که حتی تکیه‌ی ما به کتاب‌های درسی هم نباشد. چون اطلاع دارید که رویکردهای نوین در حوزه‌ی برنامه‌ی درسی و تعلیم و تربیت و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، بر تنوع‌بخشی به منابع یادگیری تأکید دارند.

بنابراین در چنین فضایی که رویکردهای نوین تعلیم و تربیت هم آن را تأیید می‌کنند، تکیه کردن بر یک متن یا محتوای خاص، به خصوص که گمان کنیم دانش‌آموزان ما می‌توانند از این طریق تربیت شوند، راه به خطا بردن و سهل‌انگاری در مورد امر مهمی مثل تربیت است. بنابراین و قطعاً از نظر ما برنامه‌ی درسی چیزی بسیار فراتر از یک کتاب درسی است که به دانش‌آموز داده شود؛ چه برسد به مکتوبی که بخواهد با یک سلسله تست و آزمون با عنوان «کتاب کمک‌درسی و کمک‌آموزشی» تحویل دانش‌آموزان شود.

← مفاد مصوبه‌ی ۹۵۱ در چه موردی است؟

در ابتدای صحبت‌م اشاره کردم. این مصوبه در مورد دوره‌ی دبستان، تأکیدات کاملاً صریح و روشنی دارد و جای تقصیر یا قصوری باقی نمی‌گذارد. براساس این مصوبه در دوره‌ی ابتدایی، برنامه‌ی درسی که مصوب سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی است و در مدرسه‌ها اجرا می‌شود، به تنهایی کفایت می‌کند و معلمان نباید از هیچ کتاب کمک‌درسی، کمک‌آموزشی و منبع دیگری استفاده کنند.

اما اینکه شما می‌گویید ممکن است عده‌ای در بیرون از آموزش و پرورش خیلی از کتاب‌ها را چاپ کنند، جای تأمل دارد. زیرا ما به‌عنوان متولی امر تربیت و متولی حوزه‌ی آموزش ابتدایی وظیفه داریم، استفاده از آنچه را که در چارچوب مقررات و براساس اسناد بالادستی مناسب است، براساس دستورالعمل به مدرسه‌های ابتدایی ابلاغ کنیم.

کما اینکه ممکن است در بسیاری از زمینه‌های دیگر محصولاتی تولید شوند که مناسب نباشند. ما که نمی‌توانیم به جنگ مؤسسه‌ها برویم. مثل اینکه شما زمانی متولی بهداشت مردم هستید و براساس دستورالعملی، استفاده از سیگار را در مکان‌های عمومی و پروازها ممنوع اعلام می‌کنید. هرگز به شما نمی‌گویند که به‌عنوان وزارت بهداشت مجوز سیگار فروشی‌ها را لغو کنید. معمولاً

هم این مراکز فروش سیگار وجود دارند. وجود چنین کالایی دلیل تجویز مصرف آن در مکان‌هایی که می‌تواند سلامت جامعه را به خطر بیندازد، نیست. برخورد با چنین موضوع‌هایی و فرهنگ‌سازی در زمینه‌ی آن‌ها به کارهای طولانی‌مدت نیاز دارد.

ما هم دقیقاً می‌کوشیم، سلامت فرزندانمان در دوره‌ی ابتدایی تضمین و حفظ شود و این موضوع برایمان امری بسیار مهم است. به همین دلیل هم

برای اینکه سلامت تربیت حفظ شود، از ورود این مؤسسه‌ها به مدرسه، براساس همان مصوبه‌ی ۹۵۱، جلوگیری می‌کنیم. بحث مجوز نشر هم نافی این موضوع نیست. باید پرسید: آیا سند به ما چنین تجویزی کرده بود که کتاب‌های درسی را به تست تبدیل کنیم و به خورد بچه‌ها بدهیم؟

ما متولی بقیه‌ی دوره‌ها نیستیم و البته آرزویمان این است که روزی آزمونی مثل کنکور نداشته باشیم که بچه‌ها را به سمت تست زدن سوق بدهیم. بلکه آزمونی تمام‌ساحتی داشته باشیم تا همه‌ی ساحت‌های تربیتی را در بر

بگیرد. همچنین، مدرسه‌های تمام‌ساحتی، برنامه‌های تمام‌ساحتی و معلمان تمام‌ساحتی داشته باشیم. ضمناً آرزویمان این است که دوره‌ی دبیرستان ما هم از این آثار مبرا شود. چون واقعاً دلمان نمی‌خواهد چنین اتفاقاتی بیفتد، اما تا آن موقع می‌کوشیم که با توجه به اولییتی که دوره‌ی ابتدایی دارد، این دوره را از ورود چنین مؤسسه‌ها و آثاری مصون بداریم.

← اما این منابع در صدا و سیمای رسمی کشور هم به فراوانی تبلیغ می‌شوند!

در این مورد هم آرزو می‌کنیم، صدا و سیمای ما هم همراه با این سیاست‌های تحولی گام بردارد و این آثار را تبلیغ نکند. زیرا این کار را واقعاً مشکل تربیتی در حق کودکان می‌دانم. خانواده‌ها پای تلویزیون می‌نشینند و با دیدن تبلیغ یک کار غلط، آن را ترویج می‌دهند. در رسانه می‌گویند: شما اگر بسته‌ی فلان را بخرید، فرزندان نابغه می‌شود، پرش و جهش خواهد کرد، یا چنین و چنان خواهند شد. این اقدامات برای جریان تربیت در جامعه‌ی ما خیلی مخرب است، اما به هر صورت: «لا یكلف الله نفساً الا وسعها». ما بیشتر از آنچه وسع و توانمان هست، تکلیف نشده‌ایم. وسع و قدرت ما فعلاً در دوره‌ی پیش‌دبستانی و دبستانی است. به

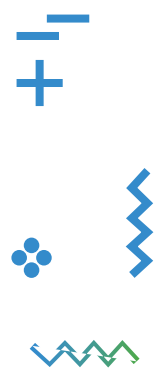
آرزو می‌کنیم صدا و سیمای ما هم همراه با این سیاست‌های تحولی گام بردارد و این آثار را تبلیغ نکند. زیرا من این کار را واقعاً جنایتی تربیتی در حق کودکان می‌دانم

همین سبب هم، با وجود همه سختی‌ها، مصمم هستیم که از سلامت تربیت محافظت کنیم.

ضمناً معتقد هستیم که اگر بخش خصوصی بخواهد کارکردی متعهدانه و مسئولانه داشته باشد، به راحتی می‌تواند راه خودش را پیدا کند. نیازی نیست که در کنار کتاب‌های درسی، کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی چاپ کند و با توجه به رانتی که ممکن است برای او فراهم شده باشد، خانواده‌ها را وادار سازد مبالغ هنگفتی را برای چنین آثاری بپردازند. حرف ما این است که حداقل در دوره ابتدایی، هیچ نیازی به چنین کتاب‌هایی نداریم.

اما حدود ۲۰ سالی می‌شود که «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی»، از سوی وزارت آموزش و پرورش و به وسیله دفتر «انتشارات و فناوری آموزشی»، اجرای طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی را (که آن هم اتفاقاً براساس مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش انجام می‌شود) در دستور کار قرار داده است. ما براساس الزامات همان مصوبه نشست و برخواست‌هایی با ناشران آموزشی داریم که مایل هستند در این زمینه با آموزش و پرورش همکاری کنند. با وجود چنین طرحی، نظر و پیشنهاد شما برای تعامل و همکاری برای تولید آثار مناسب که همه ساله در دوره متوسطه توسط دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی ارزشیابی، داوری، انتخاب و معرفی می‌شوند، چیست؟

باز هم باید تأکید کنم، ورود این آثار به مدرسه‌های ابتدایی خلاف مقررات است و ما هر جا مشاهده کنیم، با آن برخورد می‌کنیم. اما در پاسخ به اینکه گفته می‌شود، تقاضایی از سوی خانواده‌ها و مدرسه‌ها برای این آثار وجود دارد، باید بگویم: در امر آموزش و تربیت، خانواده‌ها شریک اساسی هستند، اما راهبر آموزشی و تربیتی نیستند. راهبری آموزشی و تربیتی به طور کلی با مدرسه است. چون تعلیم و تربیت یک علم و یک کار تخصصی است و یک کار صرفاً عمومی نیست. مثلاً در امور بهداشتی، خانواده‌ها ممکن است در مورد سلامت خودشان نظراتی داشته باشند، اما مرجع تشخیص درست از نادرست معمولاً پزشک یا متخصص بهداشتی است. این امر در مورد موضوع‌های آموزشی و تربیتی هم

در امر آموزش و تربیت، خانواده‌ها شریک اساسی هستند، اما راهبر آموزشی و تربیتی نیستند. راهبری آموزشی و تربیتی به طور کلی با مدرسه است. چون تعلیم و تربیت یک علم و یک کار تخصصی است و یک کار صرفاً عمومی نیست

دقیقاً صدق می‌کند. ممکن است خانواده‌های ما به دلایل روان‌شناختی علاقه‌مند باشند کودکانشان نابغه شوند، اما ما براساس علم تربیت و روان‌شناسی می‌دانیم که چنین چیزی نه ممکن است و نه مطلوب. به همین دلیل هم نمی‌توانیم اجازه دهیم که راهبری تصمیمات تربیتی را خانواده‌ها برعهده بگیرند و ما دنباله‌رو آن‌ها شویم. اگر چنین انتظاری بود که دیگر به مدرسه، تحول بنیادین و این همه تشکیلات و هزینه نیازی نبود. شاید بتوان گفت اساساً نیازی به چیزی به عنوان علم تعلیم و تربیت نداشتیم تا عده‌ای خاص و با سازمانی مشخص متولی تعلیم و تربیت رسمی فرزندان ما شود. چون اگر صرف آموزش مطرح بود، دیگر به چنین تشکیلات عریض و طویلی نیازمند نبودیم و به خصوص در زمان حاضر می‌توانستیم از طریق فناوری‌های نوین، بهترین آموزش‌ها را به صورت انفرادی به افراد ارائه دهیم و مفاهیم یادگیری و محفوظات را به آنان منتقل کنیم.

اما تربیت و راهبری امر تربیت کار سخت و پیچیده‌ای است و استلزامات خود را دارد. نباید از مسیر خود منحرف شود. طبیعتاً والدین دانش‌آموزان، دلسوز، خیرخواه و علاقه‌مند به سعادت فرزندان خود هستند، اما الزاماً متخصص تعلیم و تربیت نیستند. به همین دلیل هم بسیاری از تقاضاهای خانواده‌ها در این زمینه بیراهه است. می‌دانیم که در موارد متعددی، خانواده‌ها به دلیل ناآگاهی، از فرزندان خود و نظام آموزشی مطالباتی دارند که مطالبات درستی نیستند. خانواده‌ای که فرزند خودش را سرزنش و تحقیر می‌کند، یا او را با دیگران مقایسه می‌کند و می‌گوید حتماً باید در فلان رشته قبول شوی، و به علاقه و شوق فرزند خود توجهی ندارد، آیا به تشخیص تربیتی درستی رسیده است و بر اساس آن چنین تقاضاها و درخواست‌هایی دارد؟

در اینجا ما باید به عنوان یک نهاد تخصصی، حافظ منافع کودکان باشیم و بین مطالبات خانواده‌ها که برای پرتاب شدن کودکانشان به بزرگسالی عجله دارند، و دنیای کودکی فرزندان‌شان تعادل برقرار کنیم. اتفاقاً چنین موضوعی اقتضا می‌کند که برویم و روی تغییر نگرش خانواده‌ها سرمایه‌گذاری کنیم تا همراه ما باشند.

اما سؤال ما این بود که چه کنیم تا بخش خصوصی، با همه حسن نیتی که حداقل طی این ۲۰ سال اجرای طرح داشته است، مسئولانه وارد گود شود و مشارکت فعالی در این خصوص داشته باشد؟

به نظر من این امکان وجود دارد و ما می‌توانیم آن را به رسمیت بشناسیم. فقط باید بخش خصوصی بپذیرد که راهبری امر تربیت با ماست و نخواهد ما را دنبال خودش بکشد. در همین راستا قطعاً ما به تغییراتی ساختاری و به

← و اگر موافق باشید، نظر خودتان را در خصوص طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، به خصوص با نگاه نقادی و پرسشگرانه، مطرح بفرمایید.

در مورد طرح سامان‌دهی باید از همکاران و دوستان مجری آن کمی گلایه کنیم که مشارکت لازم را با معاونت‌ها و بخش‌های آموزش و پرورش ندارند. مثلاً من تعجب می‌کنم که چرا شما نظرات تخصصی معاونت ابتدایی را در تجویز این کتاب‌ها نمی‌خواهید و در نتیجه از دل همین کتاب‌های انتخاب شده، مسائلی در می‌آیند که ما روی آن‌ها کلی نظر و ملاحظه داریم. کتاب‌های تستی هم در چنین فرایندی انتخاب می‌شدند.

عرض من این است که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی راه خودش را می‌رود و سایر معاونت‌ها هم راه خودشان را می‌روند. اگر ما واقعاً بخواهیم برای کودکان این سرزمین کاری کنیم، باید با هم تصمیم بگیریم. فرصت امروز ما کم است. اگر می‌خواهید این بحث‌ها با تأمل بیشتری پیش برود، باید در فرصتی مناسب‌تر این‌گونه مصاحبه‌ها و گفت‌وگوها را ادامه دهیم. اتفاقاً من می‌خواهم در مورد این موضوع صحبت کنم که اگر ما قواعد بخش خصوصی

را به معنای واقعی کلمه به رسمیت بشناسیم و آنان را به مشارکتی مسئولانه دعوت کنیم، اتفاقات خوبی در راه خواهند بود.

برنامه عمل مشترکی نیاز داریم. در هر حال منافع مشروع بخش خصوصی، قابل تأیید است. آنچه تأیید نمی‌شود این است که بخش خصوصی بخواهد خیلی زود و خیلی آسان، سوار بر تقاضاهای غیرمعقول خانواده‌ها، به سودی سرشار برسد. وگرنه ما در همین کشور ناشران اصیلی مانند «انتشارات مدرسه» و «انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» را داریم که در کار کودکان تلاش می‌کنند و دستاوردهای خیلی خوبی هم داشته‌اند. دلیل چنین توفیقی هم قطعاً نداشتن نگاه سودجویانه در نشر آثار مثبت و مؤثر فرهنگی بوده است. این مؤسسه‌ها از نظر قواره‌های اقتصادی هم اصلاً قابل مقایسه با مؤسسه‌هایی که سوار بر موج ناآگاهی سودجویی می‌کنند، نیستند، اما از آن‌ها اثربخش‌تر، مفیدتر و نسبت به سرنوشت مخاطبان (به خصوص کودکان) مسئول‌تر بوده‌اند.

پس باید در بخش خصوصی هم این عزیزان بپذیرند که تربیت امری تدریجی و درازمدت است و انتظار سودهای کلان کوتاه مدت نداشته باشند. و چه خوب است که برای سرمایه‌گذاری در سرنوشت و آینده کودکان این مملکت مسئولانه وارد گود شوند که ورود با چنین قصدی پسندیده است و هیچ اشکالی هم ندارد.

← شما احتمالاً با متون آموزشی مناسبی که به دانش‌افزایی کودکان کمک کنند، مخالف نیستید! در این خصوص هم لطفاً کمی توضیح دهید.

ما به عنوان بخش دولتی، حق نداریم رانت جایی یا کسی بشویم. خیلی‌ها به ما مراجعه می‌کنند و خواستار برخی مشارکت‌ها هستند. نظر همیشگی ما این است که اگر قرار باشد مشارکتی صورت بگیرد، باید همگانی، علنی و براساس مقررات جاری باشد. مثلاً چون من شما را می‌شناسم، حق ندارم بگویم و یا بخواهم که کتاب‌های شما در مدرسه‌ها پخش شوند. چنین کاری باید تابع قوانین بخش خصوصی باشد و در رقابتی منصفانه، عادلانه و بدون رانت صورت پذیرد. اینجا دیگر نباید اگر شما حکیم‌زاده را می‌شناسید، انتظار داشته باشید که مدرسه‌ها از کتاب‌های شما یا کتاب‌های سفارش‌شده شما استفاده کنند. ما باید استانداردهایی داشته باشیم و در این استانداردها دقیق باشیم. باید بدانیم که بخش خصوصی تابع قواعد خودش است.

می‌دانید اشکال کار ما کجاست؟ اشکال کار اینجاست که بخش خصوصی را با معنای بخش خصوصی به رسمیت نشناخته‌ایم. همواره خواسته‌ایم که دولت زیر پر وبال بخشی خصوصی را بگیرد و آن بخش بتواند از رانت دولتی استفاده کند. به همین دلیل هم هیچ‌وقت بخش خصوصی واقعی شکل نگرفته است.

اگر ما قواعد بخش خصوصی را به معنای واقعی کلمه به رسمیت بشناسیم و آنان را به مشارکتی مسئولانه دعوت کنیم، اتفاقات خوبی در راه خواهند بود

گپی صمیمی با علیرضا حاجیان‌زاده، مشاور عالی وزیر آموزش و پرورش و دبیر ستاد همکاری‌های حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش

سامان‌دهی و آگاه‌سازی

علیرضا حاجیان‌زاده مشاور عالی وزیر و دبیر دفتر همکاری‌های حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش خود از بنیان و پایه‌گذاران طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی هستند که در سال‌های آغازین این طرح، مدیریت طرح و برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی را بر عهده داشته‌اند. در آستانه برگزاری هفدهمین جشنواره کتاب رشد، فرصتی حاصل شد و با ایشان گفت‌وگویی انجام دادیم.

دوره ریاست خود در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی عملیاتی کرد. این ایده و نگاه چنین بود که سازمان و دفتر به‌عنوان مجری خودش نباید به‌تنهایی این‌گونه آثار را تولید و متولی انتشار آن‌ها باشد، بلکه باید موقعیت و زمینه‌ای ایجاد شود تا تمامی آثار مناسبی که در حوزه‌های مورد نیاز مخاطبان آموزش و پرورش تولید می‌شوند، فرصت حضور در رقابتی سازنده را برای در دسترس قرار گرفتن این مخاطبان داشته باشند.

در آن زمان، ما در دفتر گردهم آمدیم و اندیشیدیم که این نظر و اندیشه را چگونه می‌توانیم عملیاتی کنیم که در انتخاب عنوان طرح هم ملاحظات داشتیم. نام دفتر در آن سال‌ها «دفتر انتشارات کمک‌آموزشی بود، اما این عنوان را برای طرح انتخاب نکردیم و بیشتر از عنوان آموزشی در نام‌گذاری طرح استفاده شد. در نهایت «طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» که در حال حاضر در دست اجراست، حاصل چنین اقدامی بود.

← در ادامه طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی،

← به‌عنوان مدیر کل سابق دفتر انتشارات کمک‌آموزشی لطفاً درمورد هدف‌ها، خاستگاه و نحوه شکل‌گیری طرحی که ما امروز آن را با عنوان «طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» می‌شناسیم، توضیح بفرمایید.

دفتر انتشارات کمک‌آموزشی (دفتر انتشارات و فناوری آموزشی فعلی) با سابقه طولانی خود، مجری تولید آثار مناسب برای مخاطبان دانش‌آموز، معلم و گاه خانواده‌ها بود. این دفتر در دو قالب مجلات رشد و کتاب‌های منتشر شده در «انتشارات مدرسه»، هدف‌ها و سیاست‌های کلی خود را دنبال می‌کرد. البته در این دفتر معاونتی به نام کتاب هم وجود داشت که مجموعه کتاب‌هایی را با عنوان چهره‌های درخشان، خورشید ایران، فرهنگ‌نامه قرآن و... منتشر می‌کرد. در واقع می‌توان گفت: دفتر کتاب‌هایی را که نیاز آموزشی مخاطبان محسوب می‌شدند، به‌عنوان مواد آموزشی مناسب تولید می‌کرد.

در آن سال‌ها (حدود سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸)، در خصوص تولید این‌گونه آثار نگاه و ایده‌ای مطرح بود که مرحوم مهندس جعفر علاقه‌مندان آن را در

اقدامات مشخصی، مانند برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی، انتشار کتاب‌نامه رشد و... هم در دستور کار قرار گرفت. لطفاً در این زمینه هم برای مخاطبان نشریه صحبت بفرمایید.

این نگاه که دفتر، در کنار کار تولید، نقش رهبری نشر آموزشی کشور را هم عهده‌دار باشد، نگاهی راهبردی بود. به هر صورت به همان ترتیبی که اشاره کردم، طرح را آماده کردیم و عناصری را هم برای آن در نظر گرفتیم. یکی از مهم‌ترین این عناصر «استانداردسازی شاخص تولید کتاب‌های آموزشی» بود، زیرا معتقد بودیم، وقتی قرار است نقش هدایتی و حمایتی داشته باشیم، باید ملاک‌ها و شاخص‌هایی را تعیین و اعلام کنیم که ناشران آموزشی بتوانند براساس آن‌ها آثار خود را تولید کنند. در واقع پیمان نوشته‌شده‌ای بین آموزش و پرورش و ناشران آموزشی وجود داشته باشد تا کار در ابهام و نبود شفافیت متوقف نشود.

در آن زمان راهنماهای برنامه‌ی درسی در حال تدوین بودند. ما هم از فرصت حسن استفاده را بردیم و کوشیدیم در کنار تولید این راهنماها، جزوه‌ای برای تعیین و اعلام تولید کتاب‌های آموزشی در حوزه‌های گوناگون در سری تولید کنیم. خاطرم هست که در آن زمان حدود ۴۰ جزوه در حوزه‌های متفاوت برای همین منظور تهیه کردیم تا در دسترس و اختیار ناشران آموزشی قرار گیرد.

در اثر این اقدامات و مجموعه اقدامات دیگری که صورت گرفت، اطمینان خاطر ایجاد کردیم که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دفتر انتشارات کمک آموزشی (دفتر انتشارات و فناوری آموزشی فعلی) تصمیم دارد، نقش هدایتی و حمایتی را برعهده داشته باشد، در این مسیر از آثار مناسب ناشران آموزشی حمایت و پشتیبانی کند و به طرق ممکن و مناسب این آثار را در اختیار دانش‌آموزان بگذارد. خوش‌بختانه این دوستان هم از چنین کاری استقبال کردند و طرح در همان گام‌های ابتدایی توانست همراهی و هم‌قدمی متولیان نشر آموزشی را با خود داشته باشد. ناشران پذیرفتند که در چارچوب‌های اعلام شده کتاب تولید کنند.

عنصر دوم طرح هم این بود که اگر ناشرانی در این زمینه کتاب تولید کنند، از آثارشان حمایت کنیم که هم حمایت مستمر و هم حمایت‌های مقطعی در این زمینه مطرح بود. حمایت مقطعی سازمان در شکل برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد شکل

گرفت. در آغاز هر سال کتاب‌های مناسب یک دوره تحصیلی (ابتدایی، راهنمایی و متوسطه) را بررسی و از کتاب‌های استاندارد و مناسب تقدیر و قدرشناسی می‌کردیم. ضمناً می‌خواستیم باب معرفی کتاب‌های مناسب آموزشی باز شود و نشان دهیم که متولی مشخص و باکفایتی با مرجعیت آموزش و پرورش بر نشر این آثار نظارت دارد و از این آثار حمایت می‌کند. عنصر سوم هم حمایت مستمر و مشخص‌تر بود تا بتوانیم آثار مناسب را به شکلی مدون و مشخص به مردم و مخاطبان معرفی کنیم. برای اجرایی شدن این موضوع می‌خواستیم مهر استاندارد ی تهیه و روی آثار مناسب و استاندارد درج کنیم که طراحی‌های آن هم انجام شد، ولی به دلایلی عملیاتی نشد. در نهایت برای چنین کاری تولید «کتابنامه رشد» در دستور کار دفتر انتشارات کمک آموزشی قرار گرفت. در کتابنامه‌های رشد تمامی آثار تأیید شده و استاندارد با توضیح و نمایه‌ای کوتاه معرفی می‌شد و در شمارگان قابل توجه در اختیار مدرسه‌ها و ناشران آموزشی قرار می‌گرفت. در همین زمینه، سایت «سامان‌کتاب» طراحی و بارگذاری شد که علاوه بر اطلاعات و ضامائم مربوط به طرح سامان‌دهی، فایل کتابنامه‌های رشد هم در آن قرار گرفت.

در گامی دیگر، این‌گونه آثار را در پایان کتاب‌های درسی هم معرفی کردیم. یعنی کتاب‌های مناسب و تأیید شده آموزشی در پایان کتاب‌های مرتبط با موضوع خود معرفی شدند که با توجه به شمارگان وسیع کتاب‌های درسی و انبوه جمعیت دانش‌آموزان، این معرفی هم امتیاز خوبی برای دسترسی مخاطبان به این آثار بود. به علاوه، بازار بزرگی را برای ناشران و مؤلفان فراهم می‌کرد.

← واکنش و برخورد ناشران آموزشی، به‌خصوص ناشران مطرح و دارای برند در این حوزه، در ارتباط با این طرح چگونه بود؟

برخوردها عموماً خوب و مثبت بود، به‌گونه‌ای که با چنین رخدادهایی دیگر ناشران هم از طرح سامان‌دهی استقبال کردند و ناشران بزرگی هم در این فعالیت‌ها حضور یافتند. ما معمولاً در برنامه‌های جنبی جشنواره کتاب‌های آموزشی، نشست‌هایی را هم با ناشران آموزشی برگزار می‌کردیم و ضمن گفت‌وگو، شنوای نظرها، نقدها و انتقادهای آنان بودیم. ضمناً در این جلسه‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقداماتی که مورد نظر بودند، اعلام و تبیین می‌شدند. در نتیجه

اطمینان خاطر
ایجاد کردیم که
سازمان پژوهش
و برنامه‌ریزی
آموزشی و
دفتر انتشارات
کمک آموزشی
(دفتر انتشارات و
فناوری آموزشی
فعلی) تصمیم
دارد، نقش
هدایتی و حمایتی
را برعهده داشته
باشد

رفاقت نزدیک و خوبی بین ما که به نوعی نماینده دولت بودیم و ناشران که نماینده بخش غیردولتی و خصوصی بودند، شکل گرفت.

← آیا خاطرتان هست که امری را پیش‌بینی کرده باشید و هنوز محقق نشده باشد؟

بله مواردی هست. برای مثال، ما پیش‌بینی کرده بودیم که بعد از یک دوره ۱۰ ساله، بتوانیم از فرایند اجرای طرح و برگزاری جشنواره ارزیابی داشته باشیم و کارهای یک دهه را ارزشیابی و آسیب‌شناسی کنیم و بعد برای ادامه یا اصلاح طرح تصمیم بگیریم. من تا سال نهم در دفتر مسئولیت داشتم و بعد از آن دوستان دیگر کار را ادامه دادند، اما در هر صورت و بعد از گذشت حدود دو دهه، این نیاز همچنان احساس می‌شود.

در آخرین سال‌هایی که من در دفتر حضور داشتم، این طرح را تحت‌عنوان «مصوبه ۸۲۸» به تصویب «شورای عالی آموزش و پرورش» رساندیم و جنبه‌های قانونی آن را در بالاترین مرجع قانونی آموزش و پرورش تثبیت کردیم. حتی در همین ارتباط لایحه‌ای را برای «شورای عالی انقلاب فرهنگی» تهیه کردیم تا مصوبه این شورا را هم بگیریم. به این ترتیب طرح سامان‌دهی توانست جای خود را باز کند. معمولاً تصور می‌شود چنین اقداماتی با چالش‌ها و مشکلاتی همراه خواهد بود، اما این طرح واقعاً توانست در جای خودش بنشیند و مشارکت و همراهی ناشران آموزشی را به دنبال داشته باشد.

← به عنوان دبیر ستاد همکاری‌های حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش، چه اقدامات مشترکی می‌توان انجام داد تا از ظرفیت و دانش کارشناسی و توانمندی حرفه‌ای حوزه‌های علمیه بیش از پیش استفاده شود.

انتظاری که ما از حوزه علمیه داریم، در واقع در مشاوره برای تعیین محتوا، تولید محتوا و نظارت بر محتواهای تولید شده است. در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و در تعریف‌هایی که در این حوزه انجام داده‌ایم، اقدامات مورد نظر به این صورت است که برنامه پنج‌ساله‌ای را با حضور رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی پیش‌بینی کرده‌ایم تا حوزه‌ها و کارشناسان حاضر در حوزه چند کار را برایمان انجام دهند:

یکی از این محورها، نقد و بررسی کتاب‌های درسی است که می‌توانیم این موضوع را به کتاب آموزشی

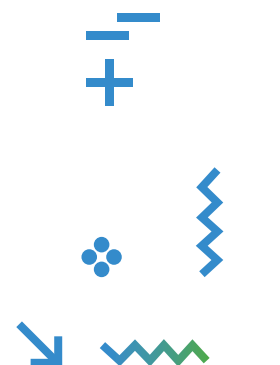
و کمک آموزشی و کتاب‌های مناسبی که در حوزه‌های متفاوت درسی تولید می‌شوند، تعمیم دهیم. یعنی باب نقد و بررسی کتاب‌های تولید شده را از منظر دینی، با مشارکت کارشناسان خبره حوزه باز کنیم و این کار را هم به عنوان بخشی از فرایند بررسی کتاب‌های مناسب ناشران آموزشی برعهده بگیریم. در همین زمینه می‌توان در چرخه داوری کتاب‌های مناسب و در دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، نقشی را برای حوزه‌های علمیه و کارشناسان مرتبط (حداقل در کتاب‌های علوم انسانی، معارف و دینی) در نظر گرفت.

این بخش از اقدامات در واقع به فرایند بعد از تولید کتاب‌ها مربوط است. اما اقداماتی را برای قبل از تولید کتاب‌ها هم پیش‌بینی کرده‌ایم که متضمن حضور صاحب‌نظران در ۱۱ حوزه یادگیری (مصرح در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش) است تا حوزه‌های علمیه در تدوین برنامه درسی و نظارت قبل از چاپ هم حضور داشته باشند. البته این پیش‌بینی هم در مورد بحث کتاب‌های درسی است که با عنایت به وابستگی و ارتباطی که بین این کتاب‌ها و کتاب‌های آموزشی وجود دارد، (به خصوص با مطرح شدن بسته‌های یادگیری) می‌توان برای آن موضوع‌ها هم از وجود و حضور این کارشناسان استفاده کرد.

← به نظر شما راهکارهای موفقیت بیشتر طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی چیست؟

اگر واقعاً بخواهیم این طرح در جای خود بنشیند و ما شاهد اتفاقی در حوزه نشر کشور باشیم، باید هماهنگی بیشتری در اجرای آن (به خصوص از بعد داخلی در آموزش و پرورش) وجود داشته باشد. یکی دیگر از محورهای مهم دیده شدن منافع اقتصادی منطقی ناشران است. آن‌ها با در دست گرفتن بخشی از بازار که برای آن تلاش کرده‌اند، باید به منافع مشروع و منطقی خودشان برسند و در فرمول هزینه-فایده‌ای که دارند، بتوانند تعادل کاری و حرفه‌ای خودشان را به خوبی حفظ کنند.

سومین موضوع آگاهی مردم است که به نظر می‌رسد، اطلاع‌رسانی لازم در این زمینه صورت نگرفته است. این اطلاع‌رسانی و تبلیغات در سطحی وسیع انجام شود تا مردم بدانند، اگر می‌خواهند برای بچه‌هایشان کتاب بخرند، بر اساس چه فهرست و مرجع مناسبی بخرند. این در حالی است که طرح سامان‌دهی درون آموزش و پرورش هم آن‌گونه که باید شناخته شده و روشن نیست.

انتظاری که ما از حوزه علمیه داریم، در واقع در مشاوره برای تعیین محتوا، تولید محتوا و نظارت بر محتواهای تولید شده است

گفت‌وگو با امین آصفی، مدیرمسئول انجمن ناشران آموزشی

همکاری خوب خبر خوب

طی مدت اجرای طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی ارتباطات و تعامل خوبی بین دبیرخانه این طرح و ناشران آموزشی شکل گرفت. به خصوص در مبادلات اخیر با برگزاری کارگاه‌ها، نشست‌ها و همایش‌های تخصصی این ارتباط و همراهی عمق بیشتری پیدا کرد. فرصتی حاصل شد و پای صحبت‌های امین آصفی مدیرمسئول انجمن ناشران آموزشی نشستیم.

← **لطفاً درخصوص موضوع‌های مطرح در سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی و تربیتی که گفت‌وگو پیرامون آن را ضروری می‌دانید، صحبت بفرمایید.**

○ خوب است صحبت‌م را درواقع با یک پرسش آغاز کنم: «آیا یک مجموعه از کتاب‌های آموزشی دوره دبستان اساساً از دآوری و ارزشیابی کنار گذاشته شده‌اند؟ یعنی با ممنوعیتی که برای ورود کتاب‌های کمک‌آموزشی به دبستان‌ها اعلام شده است، بسیاری از این کتاب‌ها دیگر در چرخه دآوری و ارزشیابی طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی قرار نمی‌گیرند. نمی‌دانم آیا اینجا می‌توانیم در این مورد صحبت کنیم یا نه؟ که البته من موضوع را

مطرح می‌کنم و می‌توانیم در فرصتی دیگر درباره آن صحبت کنیم.

دلیل طرح این موضوع هم آن است که این ممنوعیت اعلام شده و این آثار از چرخه دآوری و بررسی خارج شده‌اند، اما عملاً از راه یافتن به مدارس باز نمانده‌اند. واقعیت این است که برای چنین آثاری تقاضا وجود دارد و هم معلمان و هم خانواده‌ها خواهان و خریدار آن‌ها هستند. چرا؟ چون با همه ممنوعیتی که قائل شده‌ایم، بالای ۹۰ درصد مدارس تهران این کتاب‌ها را تهیه و استفاده می‌کنند. البته من هم معتقدم که حتماً برای ممنوعیت ورود این آثار و خارج شدن آن‌ها از چرخه دآوری در دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع آموزشی

به نظر ما هم
کتاب‌هایی که وارد
مدارس می‌شوند،
باید با اهداف برنامه
درسی و هدف‌های
آموزشی و پرورشی
هم‌خوان باشند
و پس از تأیید
آموزش‌وپرورش وارد
مدارس شوند

و تربیتی استدلال‌هایی وجود دارد و ما هم قائل به نظرات کارشناسی و برنامه‌ای وزارت آموزش‌وپرورش و با آن‌ها همراه هستیم. اما می‌خواهم بگویم با اعلام چنین ممنوعیتی انگار که صورت مسئله پاک شده و در عمل هیچ اتفاقی نیفتاده است. پس از سپری شدن زمانی چند، دوباره آب رفته به جوی باز گشته است.

به نظر می‌رسد که نباید باب گفت‌وگو و پیدا کردن راهی که هم بتواند اهداف و برنامه‌های آموزشی و تربیتی را محقق کند، هم به نیاز مخاطبان و طالبان این آثار پاسخ دهد و هم به کمک ناشران آموزشی بیايد که آثار مناسبی تولید می‌کنند، بسته شود. این را هم اضافه کنم که به نظر ما هم کتاب‌هایی که وارد مدارس می‌شوند، باید با اهداف برنامه درسی و هدف‌های آموزشی و پرورشی هم‌خوان باشند و پس از تأیید آموزش‌وپرورش وارد مدارس شوند. اما نباید به گونه‌ای عمل کنیم که چنین آثاری در عدم برنامه‌ریزی، تعامل و همکاری‌های مشترک ما راهی دیگر برای ورود بیابند و احیاناً آثار مخربی را که دوستان ادعا می‌کنند، روی فرزندان ما و نسل‌های آینده کشور بگذارند.

◀ **بالاخره نگرانی‌هایی در مورد کتاب‌های کمک آموزشی وجود دارد که باید برای صیانت از حقوق دانش‌آموزان و آسیب ندیدن آنان، به خصوص در دوره ابتدایی، بدان توجه داشته باشیم؟**

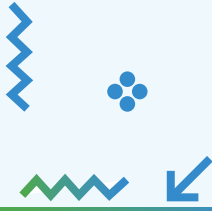
بله، ما هم نگرانی‌هایی در این زمینه داریم و به همین دلیل موافق کارشناسی این آثار از سوی آموزش‌وپرورش و رعایت استانداردهای آموزشی هستیم. فرض بفرمایید در حال حاضر آثار زیادی برای ترجمه انتخاب می‌شوند و در زمینه ادبیات کودک و نوجوان و این دوره سنی آثار ترجمه‌ای فراوانی تولید می‌شوند. ما مصر هستیم که آثاری انتخاب و ترجمه شوند که در تضاد با ارزش‌ها و اعتقادات ملی و دینی ما نباشند و علاوه بر مسائلی مانند تصویرها و عکس‌های به کار رفته در این آثار که روی آن‌ها حساسیت بیشتری وجود دارد، می‌خواهیم که در ترجمه متن نیز دقت بیشتری صورت گیرد. برای ما هم مهم است که در ترجمه این آثار هویت و شخصیت ملی کودک ایرانی مورد توجه باشد و حتی نام کتاب، واژه‌های مهم و کلیدی آن و متن

نهایی کتاب بدآموزی و آسیب‌های آموزشی و تربیتی نداشته باشد.

به نظر من ما هدف‌ها و ایده‌های مشترکی داریم که باید راهکار اجرایی شدن آن‌ها را پیدا کنیم و با هم‌فکری و هم‌افزایی هدف‌های بلندمدت تعلیم‌وتربیت را در کنار هم و با مشارکت عملی و هدفمند، محقق کنیم. راهکار پیشنهادی هم این است که در همین طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی بحث‌های کارشناسی صورت گیرد تا ببینیم چگونه می‌شود به این تقاضای اجتماعی (معلمان، خانواده‌ها و دانش‌آموزان) پاسخ‌منطقی و کارشناسی داد و از زیرزمینی شدن و آسیب‌زا شدن چنین اتفاقی جلوگیری کرد. چون به نظر می‌رسد که اگر این ممنوعیت برداشته شود و این‌گونه کتاب‌ها که منظوم کتاب‌های آموزشی است و نه کمک‌درسی، شناسایی، بررسی و معرفی شوند، جلوی بسیاری از آسیب‌های پنهان و خزنده گرفته می‌شود و ضمناً بازار زیرزمینی و غیررسمی آن‌ها نیز از بین می‌رود. ضمناً باید توجه داشته باشیم که فقط اعلام ممنوعیت بدون ارائه راهکار و گشودن یک راه صحیح و اصولی، باعث حرص و گرایش بیشتر مخاطبان به آثاری خواهد بود که خواسته‌ایم آن‌ها را از دسترس ایشان دور کنیم.

◀ **به استناد آمار موجود و کتاب‌های بررسی شده در دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، در حوزه کتاب‌های دوره‌های متوسطه اول و دوم، تعداد زیادی از کتاب‌های تولید شده ناشران آموزشی غیراستاندارد، نامرغوب و نامناسب‌اند. دلیل چنین امری را چه می‌دانید؟**

باید عرض کنم که شما یک تعریف، خط‌کش و یا استاندارد گذاشته‌اید و اعلام کرده‌اید که آثار آموزشی باید براساس آن تولید شوند؛ که ما صددرصد پذیرای آن هستیم. اما نکته و پیشنهاد ما به‌عنوان ناشران آموزشی این است که با عنایت به تجربه تولید این آثار و مواجهه‌ای که با مشتریان و مخاطبان داریم و سرمایه‌ای که ناشران در این کار صرف می‌کنند، باید در چنین کار ارزشمندی از کارشناسان و همکاران خبره ما هم کمک بگیرید. مگر نمی‌گوییم این طرح یک کار تعاملی و همکاری دوطرفه بین آموزش‌وپرورش و ناشران آموزشی است تا بشود از طریق آن آثار خوب و مناسب را شناسایی

در حقیقت ما
آمده‌ایم و در
کارهای خودمان به
ریزه‌کاری‌هایی که
به هر دلیل مغفول
مانده‌اند، توجه
بیشتری کرده‌ایم.
درواقع ما برای یک
کار مشترک و اهداف
واحد به کمک و یاری
آموزش و پرورش
آمده‌ایم

داریم، می‌تواند مفید و سازنده باشد. در حقیقت ما آمده‌ایم و در کارهای خودمان به ریزه‌کاری‌هایی که به هر دلیل مغفول مانده‌اند، توجه بیشتری کرده‌ایم. درواقع ما برای یک کار مشترک و اهداف واحد به کمک و یاری آموزش و پرورش آمده‌ایم. به همین دلیل هم هست که اعتقاد داریم، ما هرچه در زمینه اقدامات عملی و کاربردی این کار هماهنگی و همراهی بیشتری داشته باشیم، ضمن برآورده شدن اهداف عالی آموزش و پرورش، نفع و سود آن به مخاطب و دانش‌آموز می‌رسد که حلقه نهایی همه این اقدامات است.

➡ به نظر شما اگر انجمن ناشران آموزشی به کمک آموزش و پرورش بیایید و این وزارتخانه استانداردها، راهنماهای تولید آثار آموزشی و شاخص‌هایی را که تولید کرده است، در اختیار انجمن قرار دهد و اعضای انجمن از همان ابتدا کتاب‌های مناسب و منطبق بر برنامه‌های آموزشی و تربیتی تولید کنند، مؤثرتر نخواهد بود؟

ما آماده هستیم که با همکاری هم این استانداردها را در اختیار ناشران آموزشی قرار دهیم و اگر فرصتی باشد و یا کارشناسان ما و همکاران شما لازم دیدند، در این استانداردها هم بازنگری و آن‌ها را کامل کنیم. اصلاً ما بیاییم با این تجربه‌ای که در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش وجود دارد، برای همه آثاری که تولید می‌شوند، استانداردهای مورد قبول شما و منطبق بر برنامه‌های آموزشی را تولید و اجرا کنیم. اگر بتوانیم چنین کاری را به صورت مشترک انجام دهیم، درواقع از بسیاری از هزینه‌ها - از جمله رد شدن این کتاب‌ها در فرایند ارزشیابی در طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی - جلوگیری خواهد شد. معنای این حرف آن است که ما به جای ارزیابی آثار بعد از تولید آن‌ها که مستلزم هزینه و صرف وقت زیادی است، از همان ابتدا استانداردها و شاخص‌هایی داشته باشیم که آثار براساس آن‌ها تولید شوند. این روش قطعاً باعث تولید آثار مرغوب و مناسبی می‌شود که در چرخه ارزشیابی، امتیاز لازم را برای معرفی به عنوان کتاب مناسب به دست خواهند آورد.

و به دانش‌آموزان معرفی کنیم؟ وقتی چنین هدف مشترکی داریم و سیاست‌های برنامه‌ریزی درسی آموزش و پرورش هم براساس اسناد بالادستی، از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مشخص است، چه اشکالی دارد که در مراحل کارشناسی و داوری از نظرات و همکاری کارشناسان و همکاران ما هم استفاده شود تا وحدت نظر بیشتر و توافق زیادتری در انتخاب آثار نهایی در بحث کتاب‌های آموزشی وجود داشته باشد.

برای شروع کار می‌توان میزگردها و جلساتی گذاشت تا مدیران طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و کارشناسان نماینده ناشران آموزشی، حضور داشته باشند و راهکارهای رسیدن به چنین موضعی را مشخص کنند. بعد از آن ما می‌توانیم تمام این فرایند را از شناسایی، انتخاب و معرفی آثار برتر و مناسب آموزشی با مشارکت و هم‌فکری یکدیگر پیش ببریم و بتوانیم ضمن شناسایی آثار مناسب، زمینه ارائه و فروش آن‌ها را در مدارس بیش از پیش فراهم کنیم.

➡ پس شما هم قائل به این موضوع هستید که هر کتابی نمی‌تواند به مدرسه وارد شود و باید برای این کار قوانین و مقررات خاص خودش رعایت شود.

همین‌طور است. اصلاً حرف ما این نیست که هر کتابی بتواند در مدرسه حضور داشته باشد. ما خودمان هم حساب چند ناشی را که صرفاً کتاب‌های حل المسائل و پاسخ تمرینات را تولید و منتشر می‌کنند، کنار گذاشته‌ایم و نمی‌خواهیم جدا از نظرات کارشناسی و استانداردهای آموزش و پرورش حرکت کنیم. اما انتظار داریم به قدر مشارکتی که در این طرح داریم، حضور کارشناسی و حرفه‌ای ما هم به رسمیت شناخته شود.

نظر ما در انجمن ناشران آموزشی این است که بیاییم و بنشینیم و در همان فرمی که مثلاً ۱۰۰ شاخص را برای ارزیابی آثار مناسب در حوزه‌های گوناگون طراحی کرده‌اید، ما هم نظرمات را بگوییم تا این فرم کامل‌تر و جامع‌تر شود. چون ما هم حتماً نظراتی داریم که خارج از سیاست‌ها و برنامه‌های شما نیست و در عین حال به دلیل حضور و سابقه‌ای که در زمینه تولید کتاب‌های آموزشی

گفت‌وگو با فتح‌الله فروغی، ناشر و دبیر انجمن
فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان

تکثر، راه برون‌رفت از مشکلات نشر

نشر کودک و نوجوان ما این روزها نیازمند توجه بیشتری است. در این میان انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان تلاش می‌کند آثار مناسبی را از طریق ناشران عضو این انجمن برای مخاطب کودک و نوجوان چاپ و منتشر کنند. از ابتدای طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی همکاری‌های خوبی بین دبیرخانه طرح ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی شکل گرفته و در حال حاضر نیز ادامه دارد. فتح‌الله فروغی پوراقدم مدیر نشر شورا و دبیر این انجمن به سؤالات ما پاسخ داده‌اند.

همراهی و همکاری می‌کنند. ضمناً به منظور توسعه ارتباط انجمن‌ها با سایر نهادها بررسی‌هایی انجام دادیم و در هیئت‌مدیره انجمن تصمیم گرفته شد، با مراکز و سازمان‌های مرتبط با حوزه کتاب کودک و نوجوان ارتباط و تعامل بیشتری داشته باشیم. در گام دوم هم تصمیم داریم برای برون‌رفت از مشکلاتی که وجود دارند، آموزش را سرلوحه کار خودمان قرار دهیم. به همین منظور هم در کمیسیون آموزش انجمن تصمیماتی اتخاذ و نشست‌هایی پیش‌بینی شده است که اولین نشست از این نوع برنامه‌ها روز سه‌شنبه ۲۸ آبان‌ماه برگزار شده و نشست بعدی ۲۶ آذرماه برگزار خواهد شد. بسیار هم علاقه‌مند هستیم، به‌خصوص در جلساتی که از سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های اساسی صحبت می‌شود، دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت از وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دفتر انتشارات و فناوری آموزشی نیز مشارکت و حضور داشته باشند.

← در آغاز کمی درخصوص «انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان» صحبت بفرمایید.

به نام خداوند کریم و مهربان. در ابتدای صحبت اندکی به سابقه شکل‌گیری انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان اشاره خواهم کرد و در ادامه هم به سؤال‌های مطرح شده پاسخ می‌دهم. این انجمن اولین سازمان مردم‌نهادی است که حدود ۳۰ سال پیش در حوزه کتاب‌های کودک و نوجوان به ثبت رسید. شروع کار هم این‌گونه بود که عده‌ای از دوستان و همکاران ناشر ما کتاب‌هایشان را در سبد مشترکی گذاشتند و تصمیم گرفتند نمایشگاه کتاب برگزار کنند. نکته مهمی که باید بدان اشاره کنم این است که ما برای ورود همکاران ناشر این حوزه به انجمن تلاش زیادی کرده‌ایم و ملاک‌هایی پیش‌بینی شده است. امروز انجمن با داشتن سیاست‌های اصولی و برنامه‌های کاری معین به فعالیت مشغول است. اکنون حدود ۹۰ ناشر عضو داریم و با داشتن کمیسیون‌های متفاوت همه همکاران علاقه‌مند در زمینه‌های گوناگون با انجمن

**پیشنهاد این است
که ملاک‌های کمی
به ملاک‌های کیفی
تبدیل شوند. یا مثلاً
اگر قرار است پنج
کتاب در چرخه داوری
نهایی انتخاب شود،
اولویت را به کتاب
ناشری بدهیم که در
آغاز راه است تا به
او انگیزه و فرصت
بیشتری برای حضور
در این صحنه بدهیم**

فرصتی فراهم کنیم تا از مسیر این طرح ناشر دیده و معرفی شود. هدف هم پاسخ به همان سؤال اولیه ناشران است که: این طرح چه آورده‌ای می‌تواند برای ما داشته باشد؟ وقتی ناشری از طریق طرح معرفی و دیده شود، خواسته ناشر که همانا ایجاد بازار فروش برای کتاب استنادی است که تولید کرده، محقق خواهد شد.

حواسمان باشد که اگر همه اقدامات قبلی به خوبی صورت گیرند و کتاب‌های مناسب انتخاب و معرفی شوند و در جشنواره هم از آن‌ها تقدیر به عمل آید، اما در نهایت مساعدتی برای ایجاد بازار فروش این کتاب‌ها صورت نگیرد، تمامی این تلاش‌ها که حتماً با حسن نیت انجام می‌شوند و هزینه‌های زیادی هم دارند. ابتر خواهند ماند؛ چون درواقع آن اثر مناسب به دست مخاطب خود نرسیده است.

➔ **در ارزیابی از کتاب‌های آموزشی تولید شده، آثار ترجمه‌ای بسیار بیش از آثار تألیفی است. به نظر می‌رسد این کتاب‌ها کم‌کم و خیلی خزنده سبک زندگی فرزندان ما را عوض می‌کنند. نظراتان در این خصوص چیست؟**

همین‌طور است. درخصوص افزونی شمارگان کتاب‌های ترجمه شده نسبت به کتاب‌های تألیفی باید دقت و تأمل بیشتری داشته باشیم که البته این امر در حوزه کتاب‌های کودک و نوجوان از حساسیت بیشتری برخوردار است. بحث و اختلاف نظر پیرامون این موضوع در بین سیاست‌گذاران فرهنگی سابقه طولانی دارد و همواره مجادله‌ها و بحث‌هایی درخصوص ترجمه کتاب و حد و میزان آن مطرح بوده است. در دوره‌ای هم حساسیت آن‌قدر زیاد بود که عملاً به آثار ترجمه شده وقعی نمی‌گذاشتند تا به زعم خودشان زمینه تولید کتاب‌های تألیفی را تقویت کنند. به نظر بنده اساساً این مدل از تنگ‌نظری و ایجاد محدودیت نسبت به این موضوع درست نیست. ما نمی‌توانیم جامعه بزرگ مخاطبان خودمان را از آثار خوب جهانی در این زمینه که با فرهنگ و نگاه‌های ارزشی ما تضادی ندارند، محروم کنیم.

ما باید بررسی کنیم و ببینیم چرا اخیراً در کتاب‌های تولید شده، موضوع ترجمه بر آثار تألیفی غلبه یافته است و مؤلفان و پدیدآوردگان ما و جامعه نویسندگان کودک و نوجوان هم در معرض این موج قرار گرفته‌اند. شاید یک دلیل آن باشد که اقتصاد نشر ما تاب تحمل برخی هزینه‌ها را ندارد و ناشر کودک و نوجوان ما قادر نیست همه هزینه‌های یک کار تألیفی را که معمولاً بیشتر و متنوع‌تر از کارهای ترجمه‌ای

➔ **هفدهمین «جشنواره کتاب‌های آموزشی» در آذرماه سال جاری برگزار خواهد شد. با عنایت به همکاری و همراهی انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان و اولویت‌هایی که برای حمایت از ناشران در طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی از ادبیات کودک و نوجوان وجود دارد. شما همکاری‌های فی‌مابین را چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

به نظرم خوب است در آغاز، نگاهی به گذشته داشته باشیم و حالا بعد از گذشت حدود ۲۰ سال که از اجرای طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی می‌گذرد، خودمان یادآوری کنیم که چه موضوع‌هایی در آغاز راه به‌عنوان مسئله مطرح بودند و مشخص کنیم این مسائل و موضوع‌ها در حال حاضر در چه وضعیتی قرار دارند. برای مثال، در آغاز اجرای این طرح زمانی که آقای دکتر شهابی در دفتر انتشارات کمک آموزشی طرحی را تهیه و از ناشران نظرخواهی‌هایی کرده بودند، یکی از موضوع‌های مطرح شده از نگاه ناشران این بود که: طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی (جدا از هدف‌های سازمانی آموزش و پرورش) چه حاصل و نتیجه‌ای برای ناشران در برخواهد داشت؟ زیرا یکی از ارکان مهم نشر در این حوزه، اقتصاد آن است و باید گفت پس از این همه سال تلاش و فعالیت هنوز این سؤال به جای خود باقی است و جا دارد که به آن پاسخ داده شود تا در یک تعامل دوسویه، طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی بتواند به هدف‌های خود دست یابد.

➔ **به نظر شما چه باید کرد؟**

صحبت در این زمینه فراوان است، اما به‌عنوان یک پیشنهاد باید عرض کنم که در موضوع سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و مثلاً درخصوص حمایت از مجموعه ناشران، باید به گونه‌ای عمل شود که همه ناشران - اعم از ناشرانی که عناوین زیادی دارند و یا ناشرانی که عناوین کمتری تولید کرده‌اند - بتوانند در این رقابت حضور یابند و مشارکت داشته باشند. یعنی این‌گونه نباشد که ناشران دارای آثار بیشتر، به کلی موقعیت را به خود اختصاص دهند و احیاناً فضا را برای ناشران دارای تعداد آثار کمتر تنگ کنند. برای چنین کاری هم به نظر می‌رسد که باید در ملاک‌های داوری جشنواره تجدیدنظر شود.

پیشنهاد این است که ملاک‌های کمی به ملاک‌های کیفی تبدیل شوند. یا مثلاً اگر قرار است پنج کتاب در چرخه داوری نهایی انتخاب شود، اولویت را به کتاب ناشری بدهیم که در آغاز راه است تا به او انگیزه و فرصت بیشتری برای حضور در این صحنه بدهیم و

**وقتی آثار ترجمه‌ای
بر آثار تألیفی غالب
شوند، درواقع
ناشران حرفه‌ای
بازار خود را از دست
خواهند داد، و چون
بحث ترجمه کتاب و
اتکا به آثار ترجمه‌ای
نیازمند نگاه و
توانمندی‌های خاص
حوزه نشر تألیفی
نیست، شبهه ناشران
و یا کسانی که صرفاً
به دنبال منافع مادی
و اقتصادی خود
هستند، وارد این
بازار می‌شوند**

هستند، بپردازد. چرخه اقتصادی نشر از بخش‌هایی تشکیل شده است که وقتی هزینه‌های آن نتواند تعادل معادله هزینه - فایده را پوشش دهند، ناشر و یا تولیدکننده اثر باید بخشی از هزینه‌های خود را کاهش دهد و شاید ساده‌ترین و دم‌دستی‌ترین راه همین باشد که ناشر آثاری را از خارج تهیه کند و چون تابع قوانین کپی‌رایت هم نیستیم، به ترجمه آن با قیمتی مناسب دست بزنند.

← **با چنین نگاهی به نظر می‌رسد وضعیت کنونی ترجمه آثار خارجی را برای متولیان نشر و مخاطبان مضر می‌دانید؟**

دقیقاً. چنین کاری صدالبته که به ضرر مخاطب و در نهایت به ضرر ناشر خواهد بود. چون با تغییر ذائقه مخاطب و نازل شدن انتظارات او و یا گرایش به فرهنگ‌های دیگر، عملاً مخاطب خود را از دست می‌دهد و در نهایت در کار و حرفه خود زیان خواهد دید. موضوعی که در حال حاضر هم گریبانگیر نشر ما و به خصوص نشر کودک و نوجوان است و با گرایش مخاطبان به آثار نازل و کم‌ارزش، فضا برای تولید و فروش آثار فاخر و باارزش تنگ شده است.

نکته بعدی هم این است که وقتی آثار ترجمه‌ای بر آثار تألیفی غالب شوند، درواقع ناشران حرفه‌ای بازار خود را از دست خواهند داد، و چون بحث ترجمه کتاب و اتکا به آثار ترجمه‌ای نیازمند نگاه و توانمندی‌های خاص حوزه نشر تألیفی نیست، شبهه ناشران و یا کسانی که صرفاً به دنبال منافع مادی و اقتصادی خود هستند، وارد این بازار می‌شوند و عرصه را بر ناشران حرفه‌ای و اصیل تنگ خواهند کرد.

← **به نظر شما طرح سامان‌بخشی چه حمایتی می‌تواند از کتاب‌های مناسب داشته باشد؟**

در زمینه طرح سامان‌دهی هم عرض بنده این است که وقتی چنین اقدامات حساب شده‌ای صورت می‌گیرند و با اجرای طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی آثار مناسب ناشران انتخاب می‌شوند، چرا نباید این فرصت ایجاد شود که ناشران بتوانند با هماهنگی‌های لازم در مدرسه‌ها حضور یابند و ضمن معرفی آثار تأیید شده خود، این آثار را به دست مخاطبان برسانند؟ البته ما هم معتقد هستیم که چنین اقدامی نیازمند طراحی، برنامه‌ریزی و انجام هماهنگی‌های لازم است و به همین دلیل هم می‌توان اجرای آن را به انجمن‌های تخصصی (مانند انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان) سپرد و با مشارکت آن‌ها چنین طرح‌هایی را اجرایی کرد؛ تا هم آموزش و پرورش به هدف‌های مورد نظر برسد و

هم ناشران بتوانند آثار مناسب تأیید شده را به دست مخاطب برسانند.

از سوی دیگر هم می‌توان با فعال‌تر کردن شورای دانش‌آموزی، دانش‌آموزان کتابیار، شورای معلمان و دیگر ساختارهای قانونی پیش‌بینی شده در مدرسه، این فعالیت‌ها را به صورت اصولی‌تری دنبال کرد. ضرورت این کار هم ناشی از وضعیت کنونی است که با وجود همه ممنوعیت‌ها و محدودیت‌ها، کتاب‌هایی که از نگاه آموزش و پرورش مورد تأیید نیستند، به فراوانی در مدرسه‌ها وجود دارند، اما کتاب‌های مناسب و مورد تأیید این سازمان به طور گسترده و در دسترس مخاطبان قرار نمی‌گیرند.

پس برای اینکه چنین طرحی به سرانجام و هدف‌های اساسی خود برسد، مقام ناظر و حمایت‌کننده‌ای مانند آموزش و پرورش باید نقش نظارتی خود را به خوبی ایفا کند و در ادامه تسهیل‌گران و مجریان دخیل در این امر، از جمله ناشران و یا نمایندگان آن‌ها، مثل انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان و یا دیگر انجمن‌ها نیز با مشارکت در حلقه‌های کامل‌کننده این فرایند، ایفای نقش کنند تا این طرح به طور کامل و اساسی اجرا شود.

← **لطفاً به برخی انتظارات مهم ناشران که می‌توانند راهنما و ابزاری مناسب در زمینه تهیه و تولید آثار مناسب باشند، اشاره بفرمایید.**

در این زمینه هم سخن فراوان است، اما نکته مهمی که خوب است به آن اشاره کنیم این است که ناشر سازوکار لازم را برای نیازسنجی در اختیار ندارد و نمی‌تواند به خوبی نیازهای مخاطب خود را تشخیص دهد و براساس آن کتاب تولید کند. یکی از دلایل هم این است که جامعه نشر ما فاقد آمار و اطلاعات دقیقی است که در زمینه کارش به آن نیاز دارد. یعنی فرضاً اگر بخواهیم در حوزه مهارت‌های اجتماعی اثری تولید کنیم، نمی‌دانیم درخصوص این موضوع خاص چه اثر یا آثاری تولید شده یا در دست تولیدند. یا احیاناً جامعه آماری که به چنین اثری نیاز دارند، چه تعداد است. وقتی چنین آمار و نیازسنجی وجود ندارد، ناشر ناچار است براساس تجربه، شناخت، شم و برداشت حرفه‌ای خود کارش را انجام دهد. پس به نظر می‌رسد لازم است که آموزش و پرورش و دیگر نهادهای فرهنگی مسئول در این حوزه به عنوان سیاست‌گذار، این نیازسنجی و برآورد را انجام دهند، و ضمن اعلام آن، از مشارکت و حضور ناشران برای پاسخ به این نیازها استفاده کنند؛ تا ناشران بتوانند براساس این آمار و اطلاعات

راه برون رفت از
مشکلات این است
که برنامه‌های
آموزشی ما باید
انعطاف‌پذیر باشند
و در حدی که مقدور
است، از متمرکز به
سوی غیرمتمرکز
میل پیدا کنند تا
فرصت و زمینه تولید
بسته‌های آموزشی
متکثر و متنوع
فراهم شود

هم در خانه و مدرسه است. این آسیب وقتی خودش را بیشتر نشان می‌دهد که جو غالب تست‌های کنکور و استرس‌های ناشی از آن، بخش بزرگی از اوقات مطالعه دانش‌آموزان را به خود اختصاص داده است. بعد از آن هم، چه با قبولی در دانشگاه و چه ماندن در پشت در دانشگاه، واردگی و دلزدگی ناشی از این خواندن‌های اجباری، آثار مخرب خود را بر اقبال به کتاب و کتابخوانی تا آخر عمر بر فرد باقی می‌گذارد.

← به عنوان یک کارشناس نظرتان نسبت به بحث ارتباط کتاب‌های آموزشی با کتاب‌های رسمی چیست؟

يك سؤال وجود دارد: آیا همه دانش‌آموزان ظرفیت یادگیری یکسانی دارند؟ ما با برنامه درسی واحد، کتاب درسی متمرکز، دستورالعمل‌های بالا به پایین، معلمان انگیزه‌مند و بی‌انگیزه و ... روبه‌رو هستیم. یعنی چه بخواهیم و چه نخواهیم، دارای نظام آموزشی متمرکز هستیم و باید بدانیم که برای تولید کتاب‌های مناسب آموزشی حتماً باید رابطه تعاملی و تعریف‌شده‌ای بین وزارت آموزش و پرورش و ناشران برقرار باشد. از سوی دیگر، برنامه درسی حاکم بر تولید رسانه‌های آموزشی است. بنابراین باز هم باید به این تمرکز در تولید و الزامات آن توجه داشته باشیم. با چنین فرضی به نظر می‌رسد وقتی کتاب‌های آموزشی ما کارکرد درست و مثبتی خواهند داشت که بتوانند به عنوان بخشی از بسته آموزشی در ارتباط با برنامه درسی تولید شوند که باز هم لازمه چنین کاری همراهی، همدلی، مشارکت و هم‌سویی ناشران با سیاست‌ها و برنامه‌های رسمی آموزش و پرورش و برنامه درسی است.

بنابراین، اگر بخواهیم راه برون رفت از مشکلات را به‌طور اساسی پیشنهاد دهیم، این است که برنامه‌های آموزشی ما باید انعطاف‌پذیر باشند و در حدی که مقدور است، از متمرکز به سوی غیرمتمرکز میل پیدا کنند تا فرصت و زمینه تولید بسته‌های آموزشی متکثر و متنوع فراهم شود. ضمناً اعتقاد دارم که برای خارج شدن از مشکلات حوزه نشر آموزشی، تعامل و همکاری بین آموزش و پرورش و ناشران این کتاب‌ها ضروری است که امیدوارم با استمرار برنامه‌هایی مانند طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و عزمی که برای توسعه و بازاندیشی در این زمینه وجود دارد و با بهره‌گیری از تجربه‌های حاصل شده، شاهد توسعه و تعمیق این ارتباطات و همکاری‌ها باشیم.

و نیاز بازار و مخاطب، کتاب تولید کنند.

در همین باره باید گفت: بیانیه‌هایی که هیئت‌های داوری جشنواره کتاب‌رشد صادر می‌کنند، بیانیه‌هایی کلی هستند. مثلاً اعلام می‌شود در فلان حوزه کمبودی وجود دارد. متأسفانه این حرف‌های کلی به ناشر کمک نمی‌کنند تا نیاز اصلی مخاطب را دریابد و برای آن نیاز کتاب یا رسانه مناسب دیگری تولید کند. پس باید به صورت روشن مشکلات مشخص و برای آن‌ها راهکارهای عملی ارائه شوند و در صورت اقتصادی نبودن کار، با حمایت‌های لازم از سوی نهادهای دولتی آثار مناسب پدید آیند.

اگر حساسیت‌های لازم وجود نداشته باشند، کم‌کم کسانی وارد این بازار می‌شوند که با تولید آثار نازل دارای ظاهری جذاب، کم‌کم ذوق و سلیقه مخاطب را تغییر می‌دهند و در بسیاری از موارد آن را نازل می‌کنند. همین الان هم این موضوع باعث شده است که خواننده به خریدن و خواندن آثار نازل و کم‌ارزش عادت کند و به آثار فاخر و ارزشمند توجهی نشان ندهد و در نتیجه ناشرانی که کتاب‌های خوب و مناسب پدید می‌آورند، احساس زیان کنند. زمانی هم که این زمینه فراهم شد، خیلی‌ها بر بستر و زمینه این موج‌سوار می‌شوند و آن وقت است که کار ما و شما در زمینه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی سخت و گاه بی‌اثر می‌شود.

← به گمان شما در طرح‌هایی مانند سامان‌دهی چه اقدامی در این خصوص می‌توان انجام داد؟

به نظر می‌رسد موضوع مهمی که می‌تواند در دستور کار طرح سامان‌دهی و جشنواره‌هایی مانند جشنواره کتاب رشد قرار گیرد این است که تلاش کنند، این ذائقه زایل شده مخاطب را تغییر دهند. انجام چنین کاری هم الزاماتی دارد که باید به آن‌ها توجه شود. شاید بتوان گفت اولین قدم برای تحقق چنین امری آن است که متولیان فرهنگی جامعه ما بستر لازم را برای فرایند مطالعه مفید فراهم آورند.

از نگاه بنده کتابخوانی در جامعه ما تنها از کودک آغاز نمی‌شود، بلکه باید از خانواده و معلم شروع شود. اگر معلم ما کتاب‌خوان شد، فرزندان و کودکان ما هم کتاب‌خوان خواهند شد. چون اگر معلم خودش کتاب‌خوان نباشد، نخواهد توانست دانش‌آموز خود را کتاب‌خوان کند. باید از خودمان بپرسیم: چرا ساعت انشای کلاس ما به ساعتی جذاب و برانگیزاننده برای کتابخوانی تبدیل نشد؟ اگر چنین اتفاقی افتاده بود، کتاب و کتابخوانی در جامعه ما رونق پیدا می‌کرد و شاهد سیر نزولی شمارگان کتاب نبودیم که ریشه آن

در اولین نشست ناشران آموزشی و برگزارکنندگان
هفدهمین جشنواره کتاب رشد مطرح شد

ورق را برمی گردانیم!

منابع نیست و گرچه مدرسه‌ها، به‌عنوان اصلی‌ترین استفاده‌کننده‌های کتاب‌های آموزشی و تربیتی، تابع اداره‌های بالادستی هستند، اما این منابع در بسیاری از مدرسه‌ها جایی ندارند. من معتقدم، برای موفقیت طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و استفاده مخاطبان از کتاب‌های معرفی شده در جشنواره کتاب رشد، ابتدا باید بدنه آموزش و پرورش ارزش‌گذاری لازم را برای جشنواره کتاب رشد داشته باشد. نکته دیگر به نقد سیستم دایره جشنواره کتاب رشد مربوط است. دایره همواره محل اختلاف است. اگر شاخص‌های دایره و انتخاب کتاب توسط داوران، در اختیار ناشران قرار گیرد، می‌توان راهکارهای بهتری در این زمینه ارائه کرد. در ضمن با وجود اینکه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به بسته‌های آموزشی توجه شده و در سال‌های اخیر هم به‌صورت جداگانه به

← بسته آموزشی باید جامع باشد

علی جهانگیری، مدیرمسئول انتشارات مرات: «نکته مهم این است که جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد و دفتر سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی اعتبار لازم را در آموزش و پرورش ندارد. این در حالی است که مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش به صراحت اختیار سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی را به دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی سپرده است، اما متأسفانه به دلیل بی‌اطلاعی یا ناهماهنگی، توجه لازم به این موضوع نمی‌شود.

آثار آموزشی در جشنواره کتاب رشد براساس استانداردها به‌عنوان منابع مناسب معرفی می‌شوند، اما جالب آنکه منابع استاندارد معرفی شده کمترین فروش را در بازار دارند. چون در ظاهر نیاز بازار این‌گونه

علی جهانگیری

اولین نشست مشترک دفتر انتشارات و فناوری آموزشی با ناشران آموزشی در تاریخ ۱۵ مردادماه ۱۳۹۸، با حضور جمعی از ناشران و نمایندگان آنها و با موضوع جشنواره کتاب رشد، در محل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برگزار شد. در ابتدای این نشست، دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی و دبیر هفدهمین جشنواره کتاب رشد، با اشاره به این مطلب که این جلسه هم‌فکری برای شناسایی نقاط خلأ جشنواره هفدهم کتاب رشد برگزار می‌شود، ضمن ارائه آماری از کتاب‌های رسیده به هفدهمین جشنواره کتاب رشد گفت: «امسال حدود ۴۳۰۰ عنوان کتاب به جشنواره رسیده است. حدود ۵۵ درصد آنها مناسب شناخته شده‌اند. در یک آماری دقیق‌تر، ۹۸۶ کتاب با کسب درجه‌های الف و ب وارد جشنواره شده‌اند. در روز اختتامیه هم از میان داوری تمامی این کتاب‌ها، ۳۲ کتاب جایزه برتر را دریافت خواهند کرد. در مجموع ۶۲۶ ناشر در جشنواره هفدهم حضور دارند. در ادامه این جلسه، ناشران یا نمایندگان ناشران آموزشی حاضر در نشست، پیشنهادها و نقطه‌نظرات خود را به شرح زیر بیان کردند. آنچه در ادامه می‌خوانید گزارش نشست مذکور است.

محرم نقی‌زاده

بخش‌های وزارت آموزش و پرورش، بخش سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی را به رسمیت نمی‌شناسد. بازار نشر آموزشی هم راه خود را می‌رود. از سویی دیگر در سال‌های اخیر، از طریق بخش‌نامه‌هایی که به مدرسه‌ها ارسال می‌شوند، با حذف مواد آموزشی غنی شده که مکمل برنامه درسی هستند، مواجهیم. سؤال این است که درواقع موضوعیت دفتر انتشارات و فناوری در این شرایط چیست؟ سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در چند سال گذشته به لحاظ کنترل محتوای آموزشی منفعل عمل کرده است. متأسفانه، از نظر ما که در بخش خصوصی فعالیت می‌کنیم، در دو سال گذشته، به ویژه در بخش ابتدایی و با ابلاغ بخشنامه ممنوعیت ورود کتاب‌های کمک‌درسی به مدرسه‌ها، ضربه زیادی به بحث غنی‌سازی محتوای کتاب‌های کمک آموزشی وارد شده است.

بحث کتاب‌ها و سایر فناوری‌های آموزشی توجه شده است، اما جای معرفی بسته کاملی از تمامی منابع معتبر کمک آموزشی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از طریق یک جشنواره فراگیر، خالی است. پیشنهاد می‌کنم جشنواره جامعی برگزار شود که تمامی اجزای یک بسته آموزشی را در برگیرد.»

← بازار نشر آموزشی راه خود را می‌رود

در ادامه جلسه، محرم نقی‌زاده، مدیر مؤسسه مدارس یادگیرنده مرآت، ضمن مقایسه ثمرات جشنواره فیلم فجر با جشنواره کتاب رشد گفت: «برون‌داد جشنواره فیلم فجر برای کسانی که برگزیده می‌شوند، ارزش افزوده زیادی تولید می‌کند، اما جشنواره کتاب رشد برای ناشران برگزیده، ارزش افزوده قابل‌ملاحظه‌ای نداشته است. متأسفانه دیگر

حمیدرضا شاه‌آبادی

← فضای تبلیغات قوی‌تر

حمیدرضا شاه‌آبادی، مدیرمسئول انتشارات مدرسه، ناشر دیگری بود که با بیان اینکه جشنواره کتاب رشد اسمی بزرگ و معتبر است، گفت: «این جشنواره جدای از اندک جوایز مادی که به ناشر یا مؤلف اهدا می‌کند، اتفاق خاصی را در زندگی حرفه‌ای او شکل نمی‌دهد. افتخار برگزیده شدن در این جشنواره باید در زندگی حرفه‌ای برگزیدگان مشهود باشد. من پیشنهاد می‌کنم، جشنواره رشد تا حد امکان در فضای تبلیغاتی قوی‌تری قرار گیرد و قبل و در طول برگزاری جشنواره خبررسانی منسجم‌تری انجام شود.

به نظر می‌رسد دست‌اندرکاران جشنواره، وقتی کسی را به‌عنوان برگزیده اعلام می‌کنند، نباید او را رها کنند. مجموعه آموزش و پرورش باید مؤلف و ناشر برگزیده را بشناسند و آن‌ها را به مدرسه‌ها معرفی کنند. اگر گروه‌هایی به‌صورت منطقه‌ای تشکیل شوند، برگزیدگان می‌توانند در هماهنگی با این گروه‌ها، با سخنرانی در اداره‌های آموزش و پرورش و مدرسه‌ها، خود را هر چه بیشتر معرفی کنند، باید ترتیبی اتخاذ شود که اولاً تمامی کتاب‌های مربوط به موضوع جشنواره به دست برگزارکنندگان برسند تا آن‌ها بتوانند کتاب‌ها را به‌درستی دسته‌بندی کنند.

نکته بعدی، برگزاری داورهای مقدماتی و اولیه به‌صورت عادلانه است. در دوره‌های قبل در جشنواره رشد من نمونه‌هایی دیدم که کارهای خوبی در دوره مقدماتی حذف شده بودند. داوران در مرحله نهایی گلایه داشتند چرا این کتاب‌ها در داورهای مقدماتی حذف شده‌اند؟ باید تمهیداتی اندیشید که داوران در مرحله مقدماتی با دقت بیشتری کتاب‌ها را بررسی کنند.

معمولاً در مراسم اختتامیه ۳۲ برنده نهایی اعلام می‌شود. با احتساب اعلام نام آن‌ها و اهدای جوایز، زمان زیادی برای این بخش اختصاص پیدا می‌کند. در نتیجه، حاضران در مراسم خسته می‌شوند. پیشنهاد می‌کنم تمهیداتی اندیشیده شود تا نظم مراسم اختتامیه تحت‌الشعاع این موضوع قرار نگیرد.»

← تأثیر جشنواره و اعتبار آن رابطه مستقیم

دارند

علی خاکبازان، معاون مدیرکل نظارت بر انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، اعتبار هر جشنواره‌ای را در نحوه برگزاری آن و بازخوردی که در جامعه فرهنگی دارد، دانست و گفت: «متأسفانه

علی خاکبازان

باب شده است جشنواره‌هایی برگزار شوند که ما اصلاً متوجه نمی‌شویم هدف از برگزاری آن‌ها چیست؟ این جشنواره‌ها بدون آنکه اتفاق خاصی را رقم بزنند، برگزار می‌شوند. در خصوص جشنواره کتاب رشد هم باید بگویم حتی ناشران برگزیده هم گویی اعتقاد دارند گرفتن جایزه در این جشنواره اتفاق مهمی نیست.

ما هم اعتقاد داریم داورهای یکی از جنبه‌های مهم برگزاری جشنواره است که البته هرگز نمی‌توان داور بدون خطایی داشت، اما باید احتمال خطا را تا جای ممکن کاهش داد. حتماً در این داورهای نام برندها یا احتمالاً دوستی‌ها، درستی داورها را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد، اما باید تا جای ممکن در مورد داورها مقابل چنین اتفاقاتی ایستاد. باید کاری کرد جشنواره تأثیر قابل توجهی در جامعه فرهنگی، یعنی صاحبان اثر و ناشران، داشته باشد. هرچه این تأثیر پررنگ‌تر باشد، اعتبار جشنواره بالاتر می‌رود.»

← لزوم بازنگری در سیاست‌ها و اهداف جشنواره

عبدالعظیم فریدون، مدیرمسئول انتشارات محراب قلم، مهم‌ترین نکته را بازخوانی دوباره هدف‌گذاری جشنواره دانست و گفت: «سال اولی که جشنواره کتاب رشد برگزار شد، به نظر من هدف‌گذاری آن ثبت نشد. مهم‌ترین نکته همین است و نکات دیگری که گفته می‌شود، جزئیات کار است. جشنواره با دو هدف انتخاب و معرفی کتاب‌های مناسب به مخاطبان و تجهیز کتابخانه‌ها به کتاب‌های مناسب شکل گرفت. انگار این هدف خیلی عملیاتی و محقق نشده است! با عنایت به اینکه زمانی که جشنواره شروع به کار کرد وضعیت کتاب‌های آموزشی مناسب نبود، جشنواره در ابتدا گام‌های خوبی برای معرفی استانداردها به ناشران بخش خصوصی برداشت، اما این هدف‌گذاری مهم در نیمه راه متوقف ماند و متأسفانه هدف شناساندن این کتاب‌ها به مخاطب محقق نشد. نکته دیگر اینکه قرار بود کتاب‌های مناسب وارد کتابخانه‌های مدرسه‌ها شود که این اتفاق هم نیفتاد. اگر جشنواره در ادامه می‌خواهد موفق عمل کند، باید اهداف تعیین و گفته شده را محقق سازد.»

← کتاب‌های آموزشی ابزارهای اصلی

تعلیم و تربیت

یحیی دهقانی، مدیرمسئول انتشارات مبتکران،

یحیی دهقانی

علاقه‌مندان جریان چندتألیفی مطرح شد، اما متأسفانه هنوز این موضوع وارد مرحله اجرایی نشده است. آن زمان ناشران آموزشی حضوری جدی برای به سرانجام رسیدن این موضوع داشتند. شما گله می‌کنید حل‌المسائل را چه کسانی می‌خرند؟ پاسخ من این است که مدیران مدرسه‌های آموزش و پرورش این کتاب‌ها را می‌خرند. ما سه هزار عنوان کتاب چاپ کردیم و حل‌المسائل در آن‌ها نیست، اما آموزش و پرورش نتوانسته است مدیران خود را قانع کند به برنامه درسی ملی لطمه نزنند. معلمان شما مشوق حل‌المسائل هستند.

دوستان عنایت داشته باشند که اکثر ناشران دنبال سود مادی نیستند و به جشنواره به‌عنوان امتیاز و اعتبار می‌نگرند. چنین نیست که آموزش و پرورش فکر کند فقط به دنبال سود مادی هستند. برای موفقیت طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی باید بین ناشران و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی آشتی برقرار شود.»

← ضرورت توجه به بسته یادگیری

با طرح سؤال متولیان نشست مبنی بر اینکه «پیشنهاد و راهکار عملی شما برای تحقق انتظاراتی که دوستان مطرح کردند چیست»، محرم نقی‌زاده، مدیر مؤسسه مدارس یادگیرنده مرآت، اظهار داشت: «بنده در این خصوص چهار پیشنهاد مشخص و روشن دارم. اول اینکه اگر هماهنگی و همراهی سایر معاونت‌ها با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برقرار شود، این اتحاد درونی وزارت آموزش و پرورش خیلی به ناشران کمک می‌کند. پیشنهاد دوم من این است که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، به‌طور مثال اول هر ماه، سازوکار و شیوه‌نامه استفاده از کتاب‌های کمک‌درسی را اعلام کند. این شیوه‌نامه می‌تواند ماهانه یا سالانه کتاب‌های خوب و بد را در کتاب‌های کمک‌درسی به مدیران معرفی کند. در ضمن شما باید سازوکاری را تعریف کنید که مدرسه‌ها کار کارشناسی شما را بپذیرند. پیشنهاد سوم هم اینکه بسته آموزشی، به لحاظ اهمیت نگاه از کتاب‌محوری به یادگیری، به‌عنوان عنصری مؤثر و مستقل در فرایند ارزشیابی جشنواره در نظر گرفته شود. نکته چهارم هم این است که در رابطه با یازده حوزه یادگیری، به‌صورت شفاف و روشن، به بخش خصوصی سفارش تولید اثر داده شود.»

عبدالعظیم فریدون

در ادامه اظهار داشت: «همواره یکی از معضلات آموزش و پرورش کتاب‌های آموزشی است که به هر شکلی وارد مدرسه‌ها می‌شوند. بخش سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی و تربیتی اثرات زیادی در کاهش این مشکل داشته است. می‌توانم بگویم، جلساتی که در طول این سال‌ها با ناشران برگزار شد، ۷۰ تا ۸۰ درصد در کیفیت‌بخشی به کتاب‌های آموزشی مؤثر بود، اما در ادامه راه، جشنواره از تعدادی از همراهان خود غافل شد تا اینکه سال گذشته، وزیر وقت، حملات شدیدی به کتاب‌های آموزشی کرد. در حالی که کتاب‌های آموزشی جزو منابع و ابزار اصلی تعلیم و تربیت هستند. این باعث شد ناشران آموزشی دلسرد شوند و حضور کم‌رنگی در نشست‌های هم‌فکری با دفتر انتشارات و فناوری آموزشی داشته باشند. به نظر می‌رسد این جشنواره باید به‌طور دقیق حوزه فعالیت خود را روشن کند و به همه ناشران، با هر سلیقه‌ای، امکان فعالیت بدهد.

باید توجه داشته باشیم که در حال حاضر ناشران آموزشی جریان مؤثری در روند آموزش کشور هستند و بچه‌ها هم به کتاب‌های آموزشی علاقه دارند. من دو بار در جشنواره رشد، به‌عنوان ناشر برگزیده انتخاب شده‌ام، اما متأسفانه همان کتاب‌های ما که برنده شدند، به دلیل نبود حمایت لازم، کمترین فروش را داشتند.»

فریده شوریابی، نماینده انتشارات قدیانی، در سخنانی کوتاه گفت: «کتابنامه و جشنواره رشد بین مردم، مدرسه‌ها و حتی خود جامعه آموزش و پرورش شناخته شده نیست. باید دید چه کاری باید انجام داد تا جایگاه واقعی خودش را پیدا کند.

← آشتی ناشران با سازمان

یحیی دهقانی ادامه داد: با آنکه از زمان مرحوم

فریده شوریبایی

← چرا برگزیدگان جشنواره پرفروش نیستند؟

حامد هوشیاران، نماینده انتشارات کانون فرهنگی آموزش، در سخنانی گفت: «هر وقت صحبت جشنواره رشد می‌شود، من یاد جمله یکی از ناشران می‌افتم که چرا هر کتابی که در جشنواره رتبه می‌آورد، پرفروش نیست؟! شما در دنیا که نگاه کنید، هر اثری که برتر می‌شود، کل منافع تجاری آن اثر تضمین می‌شود، ولی در جشنواره کتاب رشد این‌گونه نیست. در ضمن، یکی از معیارهای ارزیابی کتاب، صفحه‌آرایی است که ممکن است صفحه‌آرایی یا بحث علمی در کتابی از نظر من خوب باشد و از نظر داوری دیگر خوب نباشد. در کنار آن، در گروه‌ها وحدت رویه هم وجود ندارد. آیا سرگروه‌ها دور یک میز نشسته و به اتفاق نظر رسیده‌اند؟ باید در داوری سلیقه‌ای تجدیدنظر شود. باید طیفی از استانداردها ارائه کنیم و از خوبی و بدی مطلق بپرهیزیم.»

← باید جشنواره به جایگاه اصلی خود برگردد

دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، پس از استماع سخنان حاضران، ضمن پاسخ به برخی انتقادات و تبیین مواضع سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در این خصوص، راه‌حل‌های دفتر متبوعش را در تعامل با ناشران ارائه کرد و گفت: «باید برای رساندن جشنواره به جایگاه اصلی آن، حرکتی جدید را شروع کنیم. سیاستی که اکنون هم در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به‌عنوان تولیدکننده محتوا، و هم در خود آموزش و پرورش، در حال پیش رفتن است، به‌طور طبیعی ورق را به نفع رونق گرفتن بحث سامان‌دهی و پررنگ شدن نقش ناشران بر می‌گرداند.»

← استفاده از ظرفیت ناشران در چندتألیفی

«ما باید توجه داشته باشیم که خانواده آموزش و پرورش خانواده بزرگی است که بخش‌هایی از آن به‌طور مستقل عمل می‌کنند. این وظیفه ماست که در ارتباط بین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با ناشران آموزش و پرورش هماهنگی‌های لازم را ایجاد کنیم. در حال حاضر، برای مثال در زمینه تعمیق و توسعه مفاهیم کتاب‌های درسی، بحث چندتألیفی جدی است. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در بحث چندتألیفی به سمت برون‌گرایی و استفاده از ظرفیت ناشران و مؤلفان بخش خصوصی می‌رود.»

همچنین، ما در مورد کتاب‌های الکترونیکی هم مایلیم از ظرفیت بیرونی استفاده کنیم. درواقع قصد داریم بیشتر شأنیت خودمان را در بحث تنظیم‌گری تعریف کنیم. باید در قالب محتوای الکترونیکی از ظرفیت ناشران استفاده کنیم. دفتر ما مسئول است در بحث چندتألیفی بسته‌های آموزشی را کامل کند. ما با ناشرانی که خروجی‌های آن‌ها از استانداردهای لازم برخوردار باشد، حتماً همکاری خواهیم کرد.

در ضمن، چون به ما تکلیف شده است تولید محتوای پیش‌دبستانی را هم به عهده بگیریم، تعامل با ناشران بیرونی در بخش خصوصی، موضوعیت بیشتری پیدا می‌کند. ان‌شاءالله این وظیفه را هم با کمک ناشران انجام خواهیم داد. در حال حاضر مجله کودک و رشد آموزش پیش‌دبستان را منتشر می‌کنیم و به‌منظور تولید محتوای بیشتر از شما کمک خواهیم گرفت. از سوی دیگر، کتاب‌های درسی در حال تغییرند و ما هر چه بیشتر به کمک ناشران نیازمندیم. پیشنهاد می‌کنم متناسب با دوره‌های تحصیلی، در مقاطع گوناگون کارگروه‌هایی ایجاد کنیم و سازمان با طراحی مسیر درست آینده، در قالب این کارگروه‌ها با ناشران همکاری کند.

← لزوم حمایت از فروش بیشتر آثار برگزیده

ما معتقدیم باید از همه ظرفیت‌های بیرونی استفاده کنیم، اما باید توجه داشته باشیم که همه چیز بحث اقتصادی نیست و همه ما دغدغه فرهنگی داریم. البته دغدغه‌هایی هم هست مبنی بر اینکه فضای کاری و اقتصادی ناشران ما خوب نیست و آن‌ها دچار بحران هستند. برای مثال، در بعد مهارت‌های زندگی، آنچه دانش‌آموز برای زندگی می‌خواهد، بیشتر مهارت است تا داده. مهارت‌ها باید با فرهنگ ما منطبق باشد، اما بیش از ۸۵ درصد آنچه ناشران ارائه می‌کنند، کارهای ترجمه‌ای است. این نشان‌دهنده نگاه صرفاً اقتصادی برخی ناشران به موضوع آموزش است. ما می‌توانیم از طریق شبکه مجله‌های رشد و ایجاد سازوکار جدیدی از این شبکه در فضای مجازی، ضمن ارائه کارها و فعالیت‌های خودمان، فضایی را برای فروش ناشران برگزیده هم ایجاد کنیم.

ما باید جلساتی را شکل دهیم و به طرح مشخص برسیم تا برای بحث چندتألیفی، تجهیز کتابخانه‌ها به کتاب‌های کمک‌آموزشی و عدالت آموزشی، راه‌حل پیدا کنیم. به منظور فعال تر شدن بخش خصوصی و ناشران معتقدیم باید فضا و زمینه بیشتری برای

فروش آثار برتر جشنواره فراهم کنیم، زیرا همه فعالان عرصه نشر نگاه‌های فرهنگی دارند و با دغدغه فرهنگی وارد عرصه آموزشی شده‌اند.

← ذائقه‌سازی‌های کاذب

به‌طور قطع دوستان توجه دارند که وزارت آموزش و پرورش بزرگ‌ترین خانواده کشور است و پوشش ۴۰ میلیونی دارد. اگر فرض کنیم ما فقط بتوانیم روی ۳۰ درصد مدرسه‌ها تأثیرگذار باشیم، بسیار قابل توجه است. ما با شبکه ملی رشد می‌توانیم تا حد زیادی مشکل تولید بازار کتاب مناسب را تامین کنیم و بسیاری از کتاب‌های مناسب را به مخاطبان رسانده و آنها را به استفاده از این کتاب‌ها ترغیب نمائیم.

شکی نیست که بازار کتاب‌های آموزشی ما در حال حاضر و در سال‌های طولانی گذشته از حالت طبیعی خارج شده است. در اثر همین رخداد، ذائقه‌سازی‌هایی اتفاق افتاده که بازار را از حالت تعادل خارج کرده است. حل‌المسائل که مخالف فرایند آموزشی است، فروش غیرقابل باوری دارد و این یعنی بازار حالت طبیعی ندارد. باید ما و شما به نقطه‌ای برسیم که استانداردهای مشترک داشته باشیم و با هم در مورد آنها به توافق برسیم.

در صحبت‌هایی که مطرح شد، نظر برخی دوستان بر این است که نباید بگوییم کتاب کمک‌درسی از اساس غلط است. کتاب‌های مناسبی هم وجود دارند. اگر کتاب کمک‌درسی باعث کور شدن خلاقیت و حس تلاش دانش‌آموز و تبدیل به حل‌المسائل شد، غلط

است. اما اگر مفاهیم درسی را تعمیق کرد، حتماً درست است. در بخش‌نامه‌های داخلی، هیچ کدام از مؤلفان ما حق تألیف کتاب کمک‌درسی را ندارند، اما کسی مخالف این موضوع نیست که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از توان بخش خصوصی در تألیف کتاب‌های کمک‌درسی مناسب استفاده کند. در پایان سخن هم عرض کنم، مسائل حوزه نشر و ناشران آموزشی برای ما خیلی مهم است. به همین دلیل هم برای حل شدن آنها به‌شخصه با معاونت‌های وزارتخانه ارتباط می‌گیرم و درصدد حل آنها هستم. مطمئنم که معاونت‌های محترم آموزشی هم در این راستا هم‌سوی ما هستند. زیرا همه ایشان با کتابی که خلاقیت دانش‌آموز را از بین نبرد، او را به پخته‌خواری عادت ندهد ولی در عین حال مفاهیم درسی را با ادبیات جذاب و با استفاده از فناوری‌های آموزشی موثر برای او تعمیق کند مخالف نیستند. از سوی دیگر، بخش خصوصی هم باید هر جا زاویه غلطی دارد، آن را اصلاح کند. ناشران باید از تولید و انتشار این نمونه‌های غلط دست بردارند. در این صورت مجموعه وزارتخانه هم همراه بخش خصوصی خواهد بود.»

در پایان این نشست، اعضا بر نشست‌های مستمر و تبادل دیدگاه‌ها برای حل مشکلات تأکید کردند و بنا شد با تشکیل کمیته‌هایی برای حل مشکلات و ارائه گزارش فعالیت آنها در جلسه‌های بعدی، تعامل بیشتر و مؤثرتری بین ناشران با دفتر انتشارات و فناوری آموزشی شکل گیرد.

پیام دومین جلسه مشترک هم‌اندیشی ناشران علمی،
آموزشی و مسئولان برگزاری هفدهمین جشنواره کتاب رشد

تعامل و همدلی

ناشران آموزشی و وزارت آموزش و پرورش

توجهی در فروش کتاب‌های مناسب ندارد و این موضوع سبب کم‌انگیزه شدن ناشران برای تولید آثار مناسب، استاندارد و در حد رقابت در جشنواره می‌شود. نکته دوم این بود که مشکل مزبور ناشی از ناهماهنگی‌های درون‌دفتري، درون‌سازماني و درون‌وزارتخانه‌اي است. سومین نکته هم این بود که نبود ارتباط بلندمدت و جهت‌دار میان ناشران و سازمان پژوهش و برنامه‌ريزي آموزشي یکی از علت‌های واگرایی بین سازمان، وزارتخانه و ناشران است. این واگرایی سبب شده است که تولیدات برخی ناشران از استانداردهای مطلوب فاصله بگیرد و حتی ضدتربیتی شود. اشکال دیگر این بود که در ارزیابی‌های جشنواره، وحدت رویه بین گروه‌ها وجود ندارد. به‌ویژه آنکه فقدان وحدت رویه را در بحث گرافیک و زیبایی‌شناسی هنری آثار به راحتی می‌توانیم ببینیم.

ما سخت اعتقاد داریم که در صورت ایجاد ارتباطات

← همه‌توان و امکانات خودمان را برای حمایت از آثار مناسب به میدان عمل می‌آوریم

دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ريزي آموزشي در این نشست با تأکید بر اینکه نگاه من به ناشران به‌عنوان بازو و کمک‌سازمان است، گفت: «ناشران بخش خصوصی می‌توانند کتاب‌های خوب و درجه یک تولید کنند که سیاست و راهبرد کلی ما هم توجه به اثرگذاری این کتاب‌ها و استفاده از آن‌هاست. به همین منظور ما اصرار داریم که با ناشران جلسات مستمر هم‌اندیشی داشته باشیم تا با شنیدن نکاتی که می‌توانند مانع ارتباط هرچه مؤثرتر ما با ناشران باشند، در راستای رفع آن‌ها بکوشیم.

نکاتی که در جلسات گذشته مطرح شدند، بازگوکننده این معنا بودند که خروجی طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی و جشنواره کتاب رشد، تأثیر قابل

دومین جلسه هم‌اندیشی ناشران علمی، آموزشی و تربیتی با دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، روز دوم مهرماه ۱۳۹۸ در محل این سازمان تشکیل شد. آنچه در ادامه می‌خوانید گزارش این هم‌نشینی صمیمی، مبتنی بر گفت‌ووندهای دوطرفه و تعاملی بین حاضران این نشست است.

محمدرضا هاشمی‌نژاد

و رایزنی‌هایی را با معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش شروع کرده‌ایم که امیدواریم نتیجه آن خرید بخشی از کتاب‌های برگزیده توسط معاونت پرورشی باشد. برای رفع این اشکال، درون سازمان هم به یک بسته حمایتی رسیده‌ایم و قرار شد کتاب‌های برگزیده را در مجلات رشد تبلیغ کنیم.

گفتنی است که در حال حاضر شمارگان مجله‌های دانش آموزی ما به یک میلیون و ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار نسخه می‌رسد. ذکر نام کتاب‌های برگزیده جشنواره کتاب رشد در این مجله‌ها تبلیغ گسترده‌ای است که باعث معرفی کتاب در سطح وسیع با نام خود ناشران می‌شود. درباره چگونگی تبلیغ هم به این نتیجه رسیدیم که از شبکه توزیع این مجله استفاده کنیم. به این ترتیب که بیش از هزار نفر در سراسر کشور توزیع مجله‌های رشد را انجام می‌دهند و بیش از ۲۰۰ نفر به صورت سرشاخه، توزیع مجله‌ها را به عهده دارند. ما طی دو جلسه در تهران و

بین ناشران و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دیگر وزارتخانه مقابل ناشران قرار نخواهد داشت و از تولیدات خوب دوستان هم بهره‌مند خواهیم شد. در این راستا، طرحی نیز برای افزایش بهره‌گیری از ظرفیت وزارتخانه و از سوی دیگر طرحی برای تعریف نحوه تعامل ما با ناشران پیش‌بینی شده است. درخصوص نقد مطرح شده پیرامون نبود وحدت رویه و هماهنگی بین گروه‌های ارزیابی جشنواره کتاب رشد هم، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، فهرست ارزیابی‌ها را بررسی کرد و به این نتیجه رسید که برای رسیدن به وحدت رویه لازم یک تیم پنج نفره از متخصصان گرافیک همه آثار را بررسی کنند.

← کتاب‌های مناسب در مجله‌های متنوع و پرشمارگان رشد معرفی می‌شوند

ضمناً ما پیگیری‌هایی را در وزارتخانه داشته‌ایم

حسین مافی

تکابن با این ۲۰۰ نفر، توافق کردیم که علاوه بر توزیع مجله‌های رشد، کتاب‌های برگزیده را هم توزیع کنند و درصدی از قیمت پشت جلد کتاب‌ها به توزیع‌کنندگان تعلق گیرد. البته کارگروه‌هایی بین توزیع‌کنندگان تهرانی و شهرستانی تشکیل شده‌اند تا کار با سرعت هرچه بیشتری پیش رود. در کنار این اقدامات، در حال رایزنی هستیم تا به مدرسه‌ها هم ابلاغ شود که پس از این، کتاب‌های برگزیده جشنواره، در کنار مجله‌های رشد توزیع می‌شوند.

همچنین در کنار آن از مسئولان درگاه نشر و توزیع وزارت آموزش و پرورش با نام «انتشارات مدرسه» که مسئول پخش کتاب‌های دارای اعتبار طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی است، خواسته‌ایم تا با فعال کردن این درگاه و استفاده از اعتبار لازم که آن را تأمین کرده‌ایم، هماهنگی‌های لازم برای پخش کتاب‌های برگزیده جشنواره کتاب رشد را انجام دهند. البته باید با ناشران برای سازوکار این شبکه و چگونگی سامان‌دهی مالی آن به تفاهم برسیم.

در اقدامی دیگر، ما علاوه بر سایت «دفتر انتشارات و فناوری آموزشی» که کتاب‌های درجه یک و دو را تبلیغ می‌کند، به مسئولان ذی‌ربط در انتشار کتاب‌های درسی هم فهرست کتاب‌های مناسب را ارائه داده‌ایم که پیرو آن در پایان کتاب‌های درسی هم این کتاب‌ها به اسم خود ناشر معرفی شوند. یعنی سال آینده شاهد معرفی آثار خوب در پایان کتاب‌های درسی هم خواهیم بود. ضمن آنکه رایزنی‌هایی هم با وزارت ارشاد داریم که درصدی از کتاب‌های برگزیده جشنواره را از ناشران خریداری کنند.

← تشکیل شورای عمومی و کارگروه‌های تخصصی با حضور ناشران

درخصوص چگونگی تعامل و رابطه دفتر انتشارات و فناوری آموزشی با ناشران، من طرحی را ارائه کرده‌ام که متشکل از شورایی به نام «شورای عمومی» است. این شورا باید مرتب و هر فصل جلسه داشته باشد. در این شورا باید مصوبات کارگروه‌های تخصصی هم بررسی شوند و هماهنگی‌های لازم بین سازمان و ناشران انجام گیرند.

ما پنج کارگروه تخصصی را پیشنهاد داده‌ایم که استانداردهای ما و ناشران آموزشی را به یکدیگر نزدیک کنند تا فاصله بین ما کمتر شود. براساس برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین که ما و شما موظف به اجرای آن‌ها هستیم، تولید کتابی که خلاقیت دانش‌آموز را از بین ببرد و در اصطلاح پخته‌خواری باشد، ممنوع است.

سید رضا چاچچی

اگر ما از استانداردهای یکدیگر به خوبی آگاه باشیم، تولیدات مناسبی هم خواهیم داشت. یکی از این کارگروه‌ها، استانداردها را در هر یک از درس‌ها تعیین می‌کنند. بخش دیگری از این کارگروه‌ها، در حوزه شعر و ادبیات داستانی کار می‌کنند. کاملاً مشخص است که یکی از حوزه‌های مورد علاقه بچه‌ها مطالعه کتاب‌های این حوزه به‌ویژه در بحث داستان و رمان است. ما هم برنامه داریم که «سیر مطالعه ادبیات داستانی» را در اختیار بچه‌ها قرار دهیم. یکی از این کارگروه‌ها در این راستا وظیفه دارد سیر مطالعه ادبیات داستانی را از پایه یکم تا دوازدهم بررسی و استخراج کند. یکی دیگر از کارگروه‌ها هم در بحث مهارت‌های زندگی فعالیت می‌کند. این کارگروه باید تعارضات بین کتاب‌های ترجمه‌ای و مبانی و اصول تربیتی ما را حل کند.

کارگروه چهارم، کارگروه کتاب‌های کمک‌درسی است. کتاب‌های کمک‌درسی باید با طرحی معقول که پشتیبان سند برنامه درسی ملی باشد، عمل کنند. من به شخصه معتقدم که، تولید کتاب برای ناشران آموزشی در کنار بُعد فرهنگی، حتماً باید پیوست اقتصادی هم داشته باشد. متأسفانه در حال حاضر وزارت آموزش و پرورش تصور می‌کند که تمامی کتاب‌های کمک‌درسی بد هستند و اصلاً ناشران این حوزه به استانداردها توجه نمی‌کنند. طی جلساتی که ما با ذی‌ربطان در آموزش و پرورش داشتیم، به این نتیجه رسیدیم که فقط چهار پنج نوع از کتاب‌های کمک‌درسی فاقد هرگونه استاندارد هستند و همین موضوع باعث نگاه صرفاً انتقادی آموزش و پرورش به کتاب‌های کمک‌درسی شده است. کارگروه آخر هم در بُعد کتاب‌های دانش‌افزایی، یعنی کتاب‌های آموزشی غیر از کتاب‌های درسی فعالیت خواهد داشت.

ضمناً قصد داریم در مورد جشنواره کتاب رشد، طی نشست‌های تخصصی با حضور مجموعه ناشران، بین ناشران و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تعامل بیشتری برقرار کنیم و در مورد تمامی مسائل به ایده و جمع‌بندی لازم برسیم. البته باید تأکید کنم که فعالیت کارگروه‌ها و شورای عمومی فقط به زمان برگزاری جشنواره منحصر نیست و این فعالیت‌ها در طول سال برای تعامل بهتر بین ما و شما تداوم خواهد داشت.

← مدرسه‌ها باید پذیرای بسته‌های آموزشی مناسب باشند

در ادامه این جلسه، علی جهانگیری، نماینده «مؤسسه مرآت» هم در سخنانی با اشاره به آیین‌نامه اجرایی مدرسه‌ها مصوب «شورای عالی مدارس» و

سید مظفر شجاعی

حال حاضر ۱۹۵ نمایندگی در شهرستان‌های کشور دارد و ما امیدواریم همه این اقدامات خوب بتوانند بسیار نتیجه‌بخش باشند.

← هماهنگی در محتوا فراموش نشود

مظفر شجاعی، نماینده انتشارات «کتاب نیستان» هم با اشاره به تشکیل کارگروهی برای ایجاد وحدت روحیه در داوری درباره گرافیک کتاب‌ها، تأکید کرد که این هماهنگی از نظر محتوایی هم باید انجام شود.

← مخاطبان فقط محتوای توصیه شده را نمی‌خوانند

فریده شوریایی، نماینده «انتشارات قدیانی»، ضمن درخواست اجرا نشدن تصمیمات چنین جلساتی به‌صورت سلیقه‌ای گفت: «من در تجربه کاری خودم دیده‌ام که هرچا مخاطب را محدود و فقط محتوای خاصی را به او توصیه کرده‌ایم، محتوای توصیه شده را نمی‌خواند و برعکس به دنبال محتوایی است که ما او را از خواندن آن منع کرده‌ایم. باید خیلی حساب شده محتوای آموزشی و مناسب را در اختیار مخاطب بگذاریم و نباید به شکل دستوری برخورد کنیم. ضمناً، با توجه به موفق نبودن انتشارات مدرسه در سال‌های اخیر، من پیشنهاد می‌کنم برای توزیع از ناشران دیگر هم کمک گرفته شود. یعنی «شرکت توزیع کتاب‌های مناسب» تشکیل شود و یکی از اعضای آن هم انتشارات مدرسه باشد.

← چرا کتاب نمی‌خوانیم؟

عبدالعظیم فریدون، مدیر «انتشارات محراب قلم»، با طرح سؤالی فراتر از تدوین استانداردها گفت: «اگر ما بهترین استانداردها را تدوین کردیم و همه ناشران هم فعال شدند، این سؤال هنوز هم باقی است که: چرا ما کتاب نمی‌خوانیم؟ کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی که کتاب‌های ما را به‌عنوان ناشران آموزشی با دقت بررسی می‌کنند، آیا کتاب‌های درسی را هم به همین دقت بررسی کرده‌اند؟ آیا کتاب‌های درسی هم اگر در جشنواره کتاب رشد شرکت کنند، برگزیده می‌شوند؟ ما از کتاب‌های کمک‌آموزشی صحبت می‌کنیم، اما سؤال اینجاست که اساساً آموزش چیست؟

ما عبارت‌هایی را به‌صورت نامفهوم بیان می‌کنیم و انتظار داریم ناشران محتوا تولید کنند. واقعیت این است که رابطه ما و شما به‌صورت فرادست و فرودست است. شما به برقراری ارتباط علاقه‌مند هستید، بعد از

کمیسون‌های آن و دادن اختیارات در مورد کتاب‌های کمک‌آموزشی به مدرسه‌ها گفت: «متأسفانه این آیین‌نامه نقش پررنگی برای مدرسه‌ها درخصوص استفاده از کتاب‌های مورد تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی قائل نشده است. ضمن آنکه مدیران مدرسه‌ها توجیه نیستند که منابع استاندارد آموزشی، علاوه بر کتاب، بسته آموزشی هم می‌تواند باشد. از این‌رو باید ترتیبی اتخاذ شود که مدرسه‌ها از این بسته‌ها هم استفاده کنند.»

← در تدوین و تعریف استانداردها، دست ناشران را برای بروز خلاقیت نبندیم

حسین مافی، مدیرمسئول «انتشارات سایه‌گستر»، بخشی از سخنان مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی درخصوص تدوین استانداردها را محور سخنان خود قرار داد و گفت: «باید توجه داشت که این استانداردها ممکن است از نوآوری و خلاقیت ناشران در تولید کتاب‌ها جلوگیری کنند. من بنا بر تجربه‌ای که در حوزه کودک و نوجوان دارم، صحبت می‌کنم. زمانی براساس استانداردها به ما گفته شد چاپ و انتشار کتاب‌های گمیک غیراصولی و تولید آن منفی است و خلاقیت را در بچه‌ها از بین می‌برد. ولی بعد از این نظر اصلاح شد. بنابراین پیشنهاد می‌کنم استانداردها تعریفی داشته باشند که در اصطلاح ناشران را دست‌بسته نکنند.»

← کتاب‌های مناسب توسط انتشارات مدرسه توزیع می‌شوند

حمیدرضا شاه‌آبادی، مدیرعامل «انتشارات مدرسه»، با اشاره به واگذاری مسئولیت توزیع کتاب‌های استاندارد به این انتشارات گفت: «برخی از زیرساخت‌ها و هماهنگی‌های لازم انجام شده تا وظیفه محول شده را انجام دهیم. ما پخش کتاب‌های مورد تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را فعلاً در حوزه کتاب‌های ابتدایی شروع کرده‌ایم. فروشگاه اینترنتی هم آماده شده است و حداکثر تا پایان مهرماه راه‌اندازی می‌شود. کتاب‌های مورد تأیید در آنجا هم به فروش خواهند رسید. اپلیکیشن «مدرسه» هم برای فروش کتاب‌های دیجیتال آماده شده است.

همچنین تصمیم گرفته شد که توزیع‌کنندگان مجله‌های رشد در توزیع کتاب‌های انتشارات مدرسه هم همکاری کنند. از آنجا که ماهیت انتشارات مدرسه در همکاری با انتشارات دیگر تعریف می‌شود، این اتفاق خوب شامل حال همه خواهد شد. انتشارات مدرسه در

مهدی قدیانی

امیر نوید

آن چه اتفاقی می‌افتد؟ باید مداخله حاکمیتی در نشر به حداقل برسد. اصلاً اگر مجله‌های رشد به جای یک میلیون جلد به تعداد همه دانش‌آموزان منتشر شوند، آیا دانش‌آموزان این مجله‌ها را می‌خوانند؟

پس برای رسیدن به هدف‌های مشترک باید به‌صورت ریشه‌ای بررسی کنیم که علت کتاب نخواندن دانش‌آموزان و بچه‌های ما چیست. آنچه ابتدای جلسه شما در مورد اقدامات انجام شده عنوان داشتید، همگی مسکن‌هایی هستند که مشکل اساسی و ریشه‌ای ما را حل نمی‌کنند. مشکل اصلی ما کتاب نخواندن بچه‌های ماست. واقعیت این است که بچه‌های ما کتاب‌های درسی را دوست ندارند و نمی‌فهمند، چون نظام آموزشی چیزی را می‌گوید که تأمین‌کننده نیازهای بچه‌ها نیست. آموزش دنیا کجاست و ما کجا هستیم؟ اگر ما به جواب این سؤال‌ها نرسیم، با وجود همه این جلسه‌ها سر جای اول ایستاده‌ایم.»

← کتاب‌های درسی جذابیت لازم را ندارند

علی خاکبازان، معاون انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، اظهارات خود را با طرح چنین پرسش‌هایی آغاز کرد: دستور کار کارگروه‌های تخصصی چیست؟ آیا استانداردسازی است؟ آیا این معیارها به خط قرمزهای محدودکننده تبدیل نمی‌شوند؟ و ادامه داد: «در مورد گروه‌های دآوری هم صحبت کردید، اما پرسش اینجاست که اگر این گروه‌ها عوض شوند، چند تا از کتاب‌های درجه یک ممکن است درجه دو شوند و برعکس. همیشه این دغدغه وجود داشته است که این استانداردها مانع خلاقیت شوند.

وقتی در همین زمینه در انجمن نویسندگان جلسه‌ای چندساعته تشکیل شد، دست آخر به این نتیجه رسیدند که: آیا مگر ما اصلاً کتاب خوب هم می‌نویسیم و چاپ می‌کنیم که انتظار داشته باشیم، کتاب خوانده شود؟ متأسفانه تجربه شخصی ما نشان می‌دهد که بسیاری از بچه‌ها پیش از رفتن به مدرسه عادت کتاب‌خوانی دارند، اما پس از مدرسه رفتن دیگر این عادت را ندارند. علتش این است که کتاب‌های درسی از طراحي تا انتخاب قلم و موضوع، جذابیتی برای بچه‌ها ندارند. اصلاً سؤال اینجاست که: آیا کتاب‌های درسی به اندازه‌ای جذابیت دارند که دانش‌آموزان آن‌ها را یک سال دست خودشان بگیرند؟

همه دوستان شاهد هستند که متأسفانه بی‌علاقگی دانش‌آموزان به کتاب‌خوانی در انتها و در دانشگاه به پایان‌نامه‌فروشی می‌رسد. سال‌هاست که نمایشگاه بین‌المللی کتاب برگزار می‌شود. این نمایشگاه چقدر

محمد رضا سالکی

به کتاب خواندن مردم کمک کرده است؟ شاید به کتاب خریدن کمک کرده باشد، اما به کتاب خواندن کمکی نکرده است. اگر کمک کرده بود، شمارگان کتاب‌ها به این اندازه پایین نبود.»

← به مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش توجه نمی‌شود

یحیی دهقانی، مدیر انتشارات مبتکران هم با بیان اینکه براساس مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش، تبلیغ و توزیع کتاب‌های کمک‌درسی در مدرسه‌ها ممنوع است، مگر آنکه مهر تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را داشته باشد، گفت: «این مصوبه سال گذشته اصلاً اجرا نشد و ورود هرگونه کتابی، حتی کتاب‌های مورد تأیید هم به مدرسه‌های ابتدایی ممنوع شد. متأسفانه مراکز تصمیم‌گیری در آموزش و پرورش به اندازه‌ای متعدد هستند که حتی بالاترین مقامات آموزش و پرورش هم خلاف مصوبات عمل می‌کنند.

پیشنهاد من این است که شما نظرسنجی کنید و ببینید چند تن از فرزندان مسئولان آموزش و پرورش از همان کتاب‌های به اصطلاح غیراستاندارد در بحث کنکور استفاده می‌کنند؟ همه آن‌ها بدون استثنا از این کتاب‌ها استفاده می‌کنند. حتی معلمان هم کتاب‌های تأیید شده را به بچه‌ها معرفی نمی‌کنند. کتاب‌های مورد تأیید سالی چندصد تا نسخه هم به فروش نمی‌رسند، اما همین کتاب‌های غیراستاندارد سالی چندصد نسخه فروش دارند.»

← با وجود کنکور، بچه‌های ما مجبور به استفاده از ارزان‌ترین ابزار آموزشی کنکور، یعنی کتاب‌های تست هستند

محمد رضا سالکی، مدیر «نشر کاگو» گفت: «اگر شفاف‌سازی و تعیین استانداردها به درستی انجام شود، مثبت‌ترین اتفاقی است که می‌تواند رخ دهد که اگر ناشران آموزشی در این کارگروه‌ها حضور داشته باشند، حتماً این اتفاق خوب صورت می‌گیرد. موضوع بعدی ثبات و وحدت رویه در کل آموزش و پرورش است. آیا برنامه راهبردی بلندمدتی در حوزه عملیاتی کردن این موضوع وجود دارد؟

موضوع بعدی مورد نظر بحث تصدیگری دولت است. در دنیا قوی‌ترین ناشران، ناشران آموزشی هستند. بیشتر کار آن‌ها تولید کتاب درسی است. این ناشران می‌توانند کتاب‌های خوبی تولید کنند که اشتباه‌های کتاب‌های درسی را هم نداشته باشند. ناشران آموزشی

فرهاد تیمورزاده

آموزشی دشوار و چالش آفرین است.»

← در کنار برنامه‌های حاکمیتی، ناشران هم باید امکان انجام کار مناسب و خلق اثر خوب را داشته باشند

در پایان این جلسه گفت‌وگو، دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، در یک جمع‌بندی نهایی گفت: «در حال حاضر نبض بازار دست ناشران آموزشی بزرگ است، اما سؤال اینجاست که آیا این نیازی که در بازار وجود دارد، نیاز درستی است؟ این یکی از اختلافات بین وزارت آموزش و پرورش و ناشران آموزشی است. در همه جای دنیا همه ناشرانی که قدرت و بنیه مالی بیشتری دارند، بازار را سوی دیگری می‌برند. اما تعارض اینجاست که شما نمی‌توانید مدعی شوید که چون بازار می‌پسندد، پس ما هم کتاب نامناسب تولید می‌کنیم. استاندارد را که بازار را جلب نکند، درست نیست، اما لزوماً هرچه را هم که بازار تأیید می‌کند، استاندارد نیست. باید آنچه در دو سوی این ماجرا غلط است، حل شود.»

وی افزود: «اختلافات موجود به این دلیل است که هرکسی به فکر منافع خودش است. برای حل این تعارضات باید راهکار ارائه دهیم و به هدف‌های مشترک و کلان فکر کنیم. چون جبر زمانه آموزش و پرورش را به سوی بازار بخش خصوصی سوق خواهد داد. درخصوص انتقادات وارد بر کتاب‌های درسی هم باید جلسه‌ای با مؤلفان کتاب‌های درسی داشته باشیم و انتقادات منتقل شوند.»

ضمناً همین جا اعلام می‌کنم: اگر ناشری طرح جایگزین برای کارگروه‌ها دارد، می‌توانیم آن را بررسی و براساس آن عمل کنیم. درخصوص بحث فرادست و فرودست هم که عنوان شد، حاکمیت هدف‌ها و برنامه‌های خودش را دارد که ما باید براساس آن عمل کنیم، اما صرفاً متولی اجرای آن نیستیم و در کنار برنامه‌های حاکمیت، ناشران هم باید امکان کار و خلق اثر خوب را داشته باشند.»

برای تولید کتاب درسی در دنیا به نیاز مخاطب پاسخ می‌دهند. باید پذیرفت تا کنکور وجود دارد، بچه‌های ما مجبور به استفاده از ارزان‌ترین ابزار آموزشی کنکور، یعنی کتاب‌های تست‌زنی هستند.

توجه داشته باشیم که در همه جای دنیای مدرن، در جشنواره‌هایی مثل جشنواره کتاب، این مخاطب است که کتاب‌های برگزیده را تعیین می‌کند و اصلاً از داوری استفاده نمی‌شود. در حالی که در جشنواره کتاب رشد، اصلاً رأی مردم یعنی دانش‌آموزان و اولیای مدرسه و خانه، دیده نمی‌شود. اگر ما درست مانند همه ناشران آموزشی در دنیا کار داریم، باید قاعدتاً کار ما تولید کتاب درسی باشد. البته تا زمانی هم که کنکور و بحث ارزیابی و سنجش دانش‌آموزان برای ورود به دانشگاه، در کار باشد، حتماً ناشران در حوزه نیاز دانش‌آموزان برای عبور از کنکور کار می‌کنند و این مشکل با تهدید و ارباب ناشران آموزشی حل نمی‌شود.»

← تجربیات تطبیقی نشان می‌دهند، کشورهای که مطالعه کتاب داستان را در برنامه مدرسه‌ها دارند، در آزمون‌های بین‌المللی توفیق بیشتری داشته‌اند

محرم نقی‌زاده، مدیر «مؤسسه مدارس یادگیرنده مرآت» نیز در این بخش از نشست گفت: «تجربیات تطبیقی من نشان می‌دهند، کشورهای که مطالعه کتاب داستان را در برنامه مدرسه‌های خود داشته‌اند، رشد بیشتری کرده‌اند و در آزمون‌هایی مانند «تیمز» هم نتایج بهتری گرفته‌اند. من از نظام آموزشی موفق سوئیس صحبت نمی‌کنم، در همین ترکیه همسایه ما، میزان مطالعه کتاب داستان از ۹ سال پیش تاکنون ۸۰ درصد رشد داشته است. علت آن هم به این موضوع برمی‌گردد که وزارت آموزش و پرورش تدوین استانداردها را به‌عنوان حاکمیت بر عهده دارد، اما اعمال این استانداردها با مدرسه است. در مورد کشور خودمان هم باید گفت: ابلاغ و اعمال استانداردها به‌صورت هم‌زمان برای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی

نیلوفر تیموری راد

در نشست «چالش‌های امروز نشر کتاب کودک و نوجوان» از
سوی معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی مطرح شد

کتاب‌های مناسب آموزشی در مجلات پرشمارگان و متنوع رشد

نشست «بحران و برون‌رفت: چالش‌های امروز نشر کتاب کودک و نوجوان»، روز سه‌شنبه ۲۸ آبان ماه و در آستانه «هفته کتاب» برگزار شد. این نشست از سوی «انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان» و با مشارکت و همراهی مؤسسه خانه کتاب، انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، انجمن تصویرگران و انجمن صنفی ویراستاران برگزار شد. براساس هماهنگی‌های انجام شده بین انجمن ناشران فرهنگی کتاب کودک و نوجوان و دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، برای توسعه و گسترش ارتباطات فی مابین و تعامل سازنده در این خصوص، معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی دفتر انتشارات و فناوری آموزشی و نمایندگانی از این دفتر در این نشست حضور داشتند. آنچه می‌خوانید متن کامل سخنان سیدسعید بدیعی، معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و گزارش مختصر این نشست است.

خانواده و پدر و مادری را سراغ داریم که دغدغه تربیت و آینده فرزند و یا فرزندان خود را نداشته باشد. اینکه آمار نشر ما به‌خصوص در حوزه کودک و نوجوان نسبت به سال‌های گذشته افت داشته است، می‌تواند دلایل متفاوتی داشته باشد. شاید حضور و بروز رسانه‌هایی که جذابیت بیشتری برای این مخاطبان دارند، در این امر مؤثر باشد.

سرکار خانم حدادی به موضوع تعامل و ارتباط نویسنده و مخاطب اشاره کردند که اشاره هوشمندانه و برخاسته از تجربه مستقیم کار برای دانش‌آموزان، به‌خصوص برای کودکان است. باید گفت یکی از امتیازات رسانه‌های جدید همین امکان ارتباط و تعامل و گفت‌وگو با نویسنده و خالق اثر است که می‌تواند بدون واسطه، به شکلی جذاب و بدون حد و مرز اتفاق

← تولید کتاب مناسب با کمک ناشران

به نظر من انتخاب واژه «بحران» برای این نشست کمی اغراق‌آمیز است و با وجود بحران‌هایی که ممکن است در این زمینه وجود داشته باشند، این جمع تخصصی و حرفه‌ای باید نگاه سازنده‌تر و امیدوارانه‌تری برای هم‌نشینی‌های ارزشمند پیش‌رو انتخاب کنند که ان‌شاءالله در نشست‌ها و همایش‌های آتی به آن توجه خواهد شد.

سرنوشت فرزندان این مرز و بوم برای همه دوستان حاضر در این نشست مهم است. همه ما دغدغه‌های تربیتی داریم و به نظر می‌رسد، حوزه ادبیات کودک و نوجوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌هایی است که برای صیانت از هویت و آینده فرزندان ما و دانش‌آموزان عزیز باید مورد توجه تام و تمام قرار گیرد. در کنار آن کمتر

ایرج ضرغام

درد دل‌ها و دغدغه‌های مشترک فراوانی وجود دارند که دیگر عزیزان شرکت‌کننده در میزگرد به برخی از آن‌ها اشاره کردند. اما به نظر می‌رسد آنچه می‌تواند در این‌گونه نشست‌ها و جمع‌های دوستانه و حرفه‌ای مؤثر باشد، گفت‌وگو و صحبت دربارهٔ راهکارهایی است برای آنکه به هدف‌های مشترکی برسیم و این راه را هر چه هموارتر پیش ببریم. ما در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، به‌عنوان متولی طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، خواه ناخواه دغدغه‌ها و تقاضاهایی از سوی عزیزان متولی نشر کتاب کودک و نوجوان داریم که شاید جای اعلام آن همین جلسات باشد. متأسفانه در حال حاضر غالب شدن کتاب‌های ترجمه‌ای معضلی است که کار ما و شما را تحت‌تأثیر قرار داده است. کتاب‌هایی انتخاب و ترجمه می‌شوند که نزدیکی و قرابت کمی با فرهنگ و ارزش‌های دینی و اعتقادی ما دارند و طبیعتاً نمی‌توانند تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را بگیرند و به‌عنوان کتاب مناسب به مدارس وارد شوند.

نکتهٔ مهمی هم که جدا از این تأییدها و تکذیب‌ها باید به آن توجه کنیم، این است که چنین کتاب‌هایی هویت و شخصیت ملی و فرهنگی فرزندان و آینده‌آنان را تخریب می‌کنند. بی‌اعتنایی به وجود چنین کتاب‌هایی می‌تواند آسیب‌های جدی به مسائل فرهنگی و هویت دینی و تاریخی کشور و فرزندان ما وارد کند. ما کشوری اسلامی هستیم که حکومت آن چارچوب‌هایی را برای امور فرهنگی و هویتی دانش‌آموزان تنظیم و ابلاغ کرده است و ما همگی موظف به رعایت آن هستیم. گاهی دوستان ما در حوزهٔ نشر گلیانه دارند که چرا باید کتابی که از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مجوز چاپ دارد، از سوی وزارت آموزش و پرورش رد شود. من عرض کردم، ما به دلیل ارتباط مستقیم با مدرسه‌ها و دانش‌آموزان حساسیت بیشتر و ملاک‌های جزئی‌تری برای بررسی کتاب‌های آموزشی داریم. همان‌طور که اشاره کردم، تصویری که در آن حیوانات خانگی در فضای زندگی کودک و خانواده حضور دارند، ممکن است از نظر وزارت ارشاد ایرادی نداشته باشد، اما از نگاه کارشناسان ما اشکال دارد و خود را به رعایت این موارد ملزم می‌دانیم.

ما سال گذشته در دبیرخانهٔ سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی حدود ۴۵۰۰ نسخه کتاب دریافت کردیم که بیش از ۲۰۰۰ نسخهٔ آن‌ها در حوزهٔ کودک و نوجوان بودند. بیش از ۶۰ درصد این کتاب‌ها از سوی ما تأیید شدند و ۴۰ درصدی هم که تأیید نگرفتند، خطوط قرمزی را که ما مکلف به رعایت آن‌ها هستیم، رعایت

نیافتند. اذغان داریم که کتاب در شکل کنونی خود رسانه‌ای یک طرفه است و باید برای جلب مخاطب خیلی جذاب و مؤثر نوشته شده باشد. همهٔ این‌ها همان مفاهیمی هستند که باید در طرح و بررسی چالش‌ها و یا بحران‌های پیش‌رو به دقت و ظرافت به آن‌ها توجه شود.

از طرف دیگر، باید دقت کنیم و ببینیم که ما برای ایجاد جذابیت در مسیر مطالعه و کتاب‌خوانی چه اقداماتی انجام داده‌ایم. همان‌طور که دوستان اشاره کردند، صدا و سیما، ما در این حوزه بزرگ‌ترین کارش تأکید بر آموزش و خواندن کتاب‌های کمک‌درسی و نهایتاً موفقیت در کنکور بوده است. چنین رویکردی قطعاً مخل و در تضاد با کتاب و کتاب‌خوانی است و اتفاقاً فرزندان ما را از هر کتاب و مطالعه‌ای رویگردان و پشیمان می‌کند.

اندکی تأمل در همین تبلیغاتی که ظاهراً موضوع آن کتاب و کتاب‌خوانی است، نشان می‌دهد که هیچ ردپایی از کتاب و ادبیات کودک و نوجوان و تبلیغ کتاب‌های فاخر و ارزشمند و جذاب برای کودکان و نوجوانان وجود ندارد. بعد از مدرسه، رسانهٔ ملی (صداسیما) مهم‌ترین جایی است که خانواده‌ها و فرزندان ما با آن در ارتباط هستند. واقعاً به چه میزان برنامه و فضای آشنایی و ترویج مطالعه، آن هم در زمینهٔ کتاب‌های کودک و نوجوان، در این رسانه فراهم و مهیا شده است؟ اساساً باید پرسید: انتخاب‌هایی که در این حوزه صورت می‌گیرند، جدا از خاستگاه مادی و اقتصادی آن‌ها، به چه میزان با دغدغه‌ها و انتظارات خانواده‌ها و با نیازهای کودکان همراه و هم‌سو بوده است؟ متأسفانه در سال‌های اخیر مشکلاتی هم که برای چاپ و توزیع این آثار رخ دادند، در عقب راندن و کاهش شمارگان این کتاب‌ها و دیگر رسانه‌های مرتبط با آن‌ها مؤثر بوده و ما را به وضعیتی رسانده است که امروز و در این جمع حرفه‌ای و تخصصی با آه و افسوس از آن صحبت می‌کنیم.

لازمهٔ تغییر چنین وضعیتی، پیدا کردن راهکارهایی است که بتوانیم از آن طریق با توسعه و گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی، زمینهٔ آشنایی و مطالعهٔ بیشتر این عزیزان را فراهم کنیم تا بچه‌ها به کتاب که هیچ‌گاه از ردهٔ توجه و مراجعهٔ مخاطبان خارج نخواهد شد، اقبال بیشتری نشان دهند.

ما در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی کتاب‌های درسی دانش‌آموزان را چاپ می‌کنیم و هنوز هم کتاب اصلی‌ترین رسانهٔ آموزشی است که وارد مدرسه می‌شود.

هدی حدادی

مهدی قنواتی

نکرده بودند.

مشکل هم این است که چنین کتاب‌هایی، به جز ترجمه متن (که آن هم جای حرف و صحبت دارد)، در بخش تصویر هم به تصویرسازی بومی و مناسب نیاز دارند، ولی در این مورد هیچ کاری انجام نمی‌شود. وقتی که در یک تصویر، سگ خانواده هم در کنار میز غذاخوری آن جمع قرار دارد، یا اختلاط دختران و پسران در محیط‌های آموزشی و غیر آموزشی وجود دارد، نمی‌توان به چنین کتاب‌هایی مجوز ورود به مدرسه را داد. این در حالی است که متأسفانه ما به بی‌اعتنایی به برنامه معروف به ۲۰۳۰ متهم هستیم (در حالی که کتاب توسط وزارت ارشاد تأیید و چاپ شده است). اگر یک مورد از این اتفاقات در کتاب موجود باشد و این کتاب از سوی سازمان ما تأیید شود، باید منتظر هجمه‌های گسترده و بی‌امان کسانی باشیم که بر این اتهام خود پای می‌فشارند.

چون قصد داریم سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی را که بخش عمده‌ای از آن‌ها به‌خصوص در حوزه کتاب کودک و نوجوان، حاصل کار اعضای انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان است، با همراهی و همکاری شما پیش ببریم، لازم است که شما عزیزان هم، از محدودیت‌ها و شرایط کار ما باخبر باشید و به ما کمک کنید تا با هم بتوانیم کتاب‌های مناسب تولید و آن را در بازار بزرگ مدرسه‌ها توزیع کنیم.

من در پایان صحبت به برخی اقدامات آتی و اخیر سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی (که پایه‌های آن‌ها با استقرار تیم مدیریتی جدید سازمان شکل گرفته است)، اشاره می‌کنم و امیدوارم با تداوم این جلسات و حضور عزیزان در جلساتی که ما در سازمان خودمان برگزار می‌کنیم، بتوانیم تعامل، همراهی و همدلی بیشتری در راه تحقق اهداف مشترکمان داشته باشیم.

در پی آن هستیم که در جشنواره کتاب رشد که در اواخر آذرماه سال جاری برگزار می‌شود، نشست‌های نقد و بررسی مختص به کتاب‌های ناشران آموزشی و معیارهای رد و یا تأیید این کتاب‌ها داشته باشیم. این نشست‌ها فرصت مناسبی برای حضور شما عزیزان است تا اگر معیارها و ملاک‌های ارزشیابی ما اشکال و یا کمبودی دارند، با نظرات حرفه‌ای و کارشناسی شما تکمیل و بهتر شود.

می‌کشیم دغدغه‌های آموزش و پرورش را در زمینه کتاب‌های آموزشی به‌عنوان موضوع‌های مشخص در اختیار ناشران آموزشی قرار دهیم تا در نشر کتاب‌های

خود آن‌ها را در اولویت قرار دهند.

در حال حاضر معاونت پرورشی و فرهنگی و معاونت آموزشی وزارت آموزش و پرورش روی توسعه فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی کار می‌کنند. در این میان، همراهی و مشارکت ناشران آموزشی می‌تواند خیلی کارساز باشد و در ضمن باعث رونق بازار کتاب شود.

ان‌شاءالله کارگاه‌های آموزشی را در دستور کار داریم که باز هم حضور شما عزیزان می‌تواند موجب رونق این کارگاه‌ها و اثربخشی بیشتر آن‌ها شود.

قصد داریم آثار منتخب جشنواره کتاب رشد را در سطح وسیع‌تر و رسانه‌های متنوع‌تری معرفی کنیم که از جمله آن‌ها مجله‌های آموزشی رشد در شمارگانی چند میلیونی هستند. معرفی این آثار در مجله‌های رشد (که قبلاً ممنوع بود و تبلیغ تلق می‌شد) فضای بیشتری برای معرفی آن‌ها به مخاطبان ایجاد خواهد کرد.

موضوع دیگری که پیگیر آن هستیم، توزیع این کتاب‌ها از مسیر پخش مدرسه است. براساس تصمیمات اتخاذ شده، پخش مدرسه موظف به توزیع همه کتاب‌هایی است که در این طرح به‌عنوان کتاب مناسب انتخاب و معرفی شده‌اند.

راهکارها و تصمیمات مؤثر دیگری هم مورد نظرند که همکاران محترم ناشری که در جلسات مشترک دفتر انتشارات و فناوری آموزشی و ناشران آموزشی حضور داشته‌اند، آن‌ها را از زبان آقای دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل محترم این دفتر، شنیده‌اند. ان‌شاءالله با همراهی و کمک شما تلاش خواهیم کرد، مسیرهای بهتر و بیشتری را برای تولیدات مناسب و مرغوب شما پیدا کنیم و این تولیدات را به دست مدرسه‌ها و دانش‌آموزان برسانیم.

نشست بررسی وضعیت امروز کتاب کودک

در ابتدای «نشست بحران و برون‌رفت: چالش‌های امروز نشر کتاب کودک و نوجوان» که با حضور و استقبال پرشور شرکت‌کنندگان برگزار شد، علی‌کاشفی خوانساری که اجرای مراسم را بر عهده داشت، هدف برگزاری از این نشست را بررسی وضعیت امروز کتاب کودک و بهره‌گیری از تجارب گوناگون شرکت‌کنندگان در نشست پیرامون موضوع‌های مبتلا به حوزه نشر کتاب کودک و نوجوان ذکر کرد. او گفت: این نشست به‌عنوان مقدمه‌ای برای یک سلسله نشست‌ها و همایش‌های تخصصی و حرفه‌ای در این زمینه است که به‌صورت ماهانه از سوی انجمن ناشران فرهنگی کتاب کودک و نوجوان ادامه خواهد یافت.

مراسم مذکور با سخنان آقای عبدالعظیم فریدون، رئیس هیئت مدیره انجمن ناشران فرهنگی کتاب کودک و نوجوان ادامه یافت. وی با ارائه آماری به تبیین و ترسیم اوضاع کلی کتاب در کشور پرداخت. در ادامه، آقای دکتر نیکنام حسینی‌پور، دبیر هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران و مدیرعامل مؤسسه خانه کتاب ایران نیز در سخنانی به تشریح وضعیت کتاب‌های منتشر شده پرداخت و نکاتی را درخصوص موضوع نشست مذکور بیان کرد.

← میزگرد تخصصی بررسی مسائل کتاب کودک و نوجوان

نشست با برگزاری میزگرد تخصصی بررسی مسائل مرتبط با کتاب و کتاب‌خوانی، و با محوریت نشر کتاب کودک و نوجوان، با حضور سرکار خانم هدی حدادی، تصویرگر و طراح گرافیک، نویسنده و عضو انجمن تصویرگران، و آقایان ایرج ضرغام، مدیرمسئول «انتشارات فاطمی» و «کتاب‌های طوطی»، مهدی قنواتی، ویراستار و عضو هیئت مدیره انجمن ویراستاران، سیدسعید بدیعی، معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی دفتر انتشارات و فناوری آموزشی پی گرفته شد.

← جایگاه مخاطب و لزوم شناخت کتاب‌های مناسب

در آغاز این میزگرد، خانم حدادی با تأکید بر اهمیت و جایگاه تعامل با مخاطب، درباره راه‌های جذب و تشویق مخاطب و ارائه بازخورد به نویسنده و نیز اهمیت تک‌فروشی کتاب مطالبی را بیان کرد. دکتر مهدی قنواتی نیز بر لزوم آگاهی‌دهی و آموزش خانواده‌ها برای شناخت کتاب‌های مناسب تأکید کرد و نکات مهم زبانی در حوزه کتاب‌های کودک و نوجوان را شرح داد. وی درخصوص اهمیت و لزوم تفکیک زبانی و ادبیات فارسی (به‌خصوص در حوزه ادبیات کودک و نوجوان) موارد مهمی را متذکر شد.

آقای ایرج ضرغام، با اشاره به این موضوع که بحران و چالش همراه همیشگی کارهای سخت و پیچیده، از جمله حوزه نشر بوده است، گفت: «بهتر است به جای ذکر عنوان بحران در تیترو موضوع نشست، از چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو صحبت کنیم و یادمان باشد، با همه مشکلاتی که وجود دارند، چالش‌ها و مشکلات این حوزه و همه حوزه‌های کاری، از منظری هوشمندانه و خلاقانه می‌توانند به فرصت‌هایی تبدیل شوند که در رونق هر کسب و کاری مؤثر و مفید خواهد بود».

ایشان تأکید کرد: «اگر به فکر کاری اساسی و ماندگار هستیم، باید به فکر آموزش در حوزه نشر و همه بخش‌های مرتبط به آن باشیم. باید قبول کنیم که نشر ما نشری تخصصی و حرفه‌ای نیست و اگر نتواند با ارائه آموزش‌های لازم به درجه و سطح تخصصی و حرفه‌ای لازم برسد، محکوم به شکست و نیستی خواهد بود. در بخش دوم و پایانی این نشست نیز نکات مهمی از سوی کارشناسان حاضر در نشست به شرح زیر مطرح شدند:

← راهکاری برای تقویت نشر کودک و نوجوان

محمد طوسی، ناشر کتاب کودک و نوجوان: اگر بخواهیم نشر کودک و نوجوان را تقویت کنیم، باید روال عادی خرید مستقیم کتاب از ناشر را حذف و به جای آن کاری کنیم که توزیع‌کنندگان و کتابفروشی‌ها نیز وارد چرخه نشر شوند.

← رقابت با کتاب‌های ترجمه سخت شده است

مهدی حجوی، فعال حوزه نشر کودک و نوجوان: زمانی که حق ترجمه کتاب‌های خارجی چندین برابر حق تألیف کتاب باشد، شاهد گسترش کتاب‌های ترجمه‌ای در ایران خواهیم بود و نویسندگان ما نمی‌توانند با این میزان از کتاب‌های ترجمه‌ای رقابت کنند.

← توقع نداشته باشیم مخاطبان دنبال ما بگردند

علی محمدپور، بنیان‌گذار نشر الکترونیک: هر جا که کودکان و نوجوانان حضور دارند، ما نیز باید حاضر باشیم. در حالی که ما کتاب را تولید می‌کنیم و بعد توقع داریم، مخاطبان دنبال ما بگردند. همچنین باید بخش انتشارات الکترونیک را نیز تقویت کنیم.

← ضرورت ادغام و هم‌افزایی ناشران کوچک

رضا کربوبی، مدیر انتشارات فنی ایران و کتاب‌های نردبان: ادغام ناشران کوچک با یکدیگر و هم‌افزایی ضروری است. اگر ناشران کوچک با هم جمع شوند، قدرت آن‌ها چندین برابر می‌شود و راحت‌تر می‌توانند در بازار نشر فعالیت کنند.

نشان افتخار

هفدهمین جشنواره کتاب رشد و تأملی
در بایدها و نبایدهای سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی

اولین نشست هفدهمین جشنواره کتاب رشد روز ۱۲ مردادماه ۱۳۹۸ در محل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی برگزار شد. در این نشست که با حضور مدیرکل دفتر و دبیر هفدهمین جشنواره کتاب رشد، معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی این دفتر و مسئولان، معاونان و رؤسای گروه‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برگزار شد، حاضران به طرح دیدگاه‌ها، نظرات و پیشنهادات خود پرداختند.

← عدم انطباق کتاب‌های ترجمه با ارزش‌های ما

در ابتدای این جلسه، سیدسعید بدیعی، معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی دفتر انتشارات و فناوری آموزشی گفت: «جشنواره کتاب رشد هر سال از طریق بررسی کتاب‌هایی که به دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی ارسال می‌شود، کار خود را آغاز می‌کند. سال گذشته حدود ۴۳۰۰ کتاب به این معاونت رسید که ۲۲۵۲ کتاب توانستند امتیاز لازم را کسب کنند. ۳۲۵ کتاب درجه یک، ۶۶۱ کتاب درجه دو و ۲۶۶ کتاب درجه سه شناخته شدند. البته سال گذشته به دلایلی مانند ممنوعیت به‌کارگیری کتاب‌های کمک‌درسی در مدرسه‌های ابتدایی، که باعث شد کتاب‌هایی از این

نوع بررسی نشدند، و گرانی و کمبود کاغذ که ناشران را تحت فشار قرار داد، تعداد کتاب‌های دریافت شده و به تبع آن کتاب‌های تأیید شده کاهش یافت. باید اضافه کنم، بیشترین آمار کتاب‌های کمک‌درسی ارسال شده و پذیرفته شده به بخش زبان و ادبیات فارسی و بخش داستانی تعلق دارد. حدود ۸۰ درصد کتاب‌هایی که در این بخش‌ها به دست ما رسیده، مورد تأیید قرار گرفته‌اند، اما متأسفانه همچنان کتاب‌های کمک‌درسی مربوط به کنکور با فراوانی زیاد ارسال می‌شوند و فقط ۱۱ تا ۱۲ درصد کتاب‌های کمک‌درسی این بخش در سال گذشته تأیید شدند. به همین دلیل اگر بین کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی میانگین

طیبه ارشاد

شنیده‌ام، کتاب‌های کمک‌درسی در حد يك ورق زدن ۱۰ دقیقه‌ای مجوز چاپ می‌گیرند. حرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم این است که ارزیابان لازم را در اختیار ندارند.

← تبلیغات گسترده کتاب‌های کمک‌درسی، مشکلی که باید رفع شود

متأسفانه یکی از مشکلات مادر این حوزه بحث تبلیغات وسیع کتاب‌های کمک‌درسی در صداوسیماست. سال گذشته در نشستی که برخی اعضای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با رهبر معظم انقلاب داشتند، این موضوع توسط آقای ناصری مطرح شد و مقام معظم رهبری گفتند که من هم تذکر داده‌ام. قرار شد حجم تبلیغات در این حوزه تا ۵۰ درصد کاهش یابد. البته صداوسیما پس از آن، آموزش و پرورش را به دلیل کاهش درآمدشان از تبلیغات این حوزه، تحت فشار قرار داد. چون صداوسیما درآمدی را از طریق تبلیغات این حوزه پیش‌بینی و کسب می‌کند و ظاهراً کتاب تأیید شده یا نشده دغدغه آنان نیست و این‌گونه آثار را فارغ از دیدگاه‌های ما تبلیغ می‌کنند.

← اختصاص فضای مناسب به ارزیابی آثار

طیبه ارشاد، رئیس گروه سلامت و تربیت‌بدنی چنین گفت: «یکی از مشکلات ما این است که در انتخاب شاخص‌های ارزیابی، ارزیاب‌های همکار و

بگیریم، در مجموع حدود ۵۰ تا ۵۲ درصد کتاب‌های رسیده به دفتر سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی تأیید شدند.

← رسیدگی به کتاب‌های حوزه پیش‌دبستانی

رسیدگی به کتاب‌های حوزه پیش‌دبستانی هم از جمله تأکیدات ماست. البته بسیاری از کتاب‌های رسیده در این حوزه به دلیل وارد شدن به بحث‌های آموزشی، مانند آموزش حروف الفبا، عددها و حتی جمع و تفریق، تأیید نشده‌اند.

← بازوی نظارتی وزارت فرهنگ و ارشاد

کل کتاب‌هایی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سال گذشته مجوز انتشار آن‌ها را صادر کرد، حدود ۱۴ هزار عنوان بود که یک‌سوم آن‌ها وارد چرخه سامان‌دهی شدند. پیشنهاد شده است که مجوز چاپ و نشر کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی را سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی صادر کند. یعنی ممیزی اولیه را هم سازمان انجام دهد. البته این موضوع به بحث و بررسی زیادی نیاز دارد. چون هم به لحاظ نیروی انسانی و هم به دلیل مشکلاتی که پس از رد شدن کتاب‌ها دامنگیر سازمان خواهد شد، باید با دقت نظر زیادی عمل کنیم. نظر بر این است که ما در این بخش به عنوان بازوی نظارتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی فعالیت داشته باشیم. متأسفانه من

افشار بهمنی

عظیم محبی

احمدرضا دوراندیش

استانداردهای انتخاب آن‌ها، نظر ارزیابان سرگروه اتخاذ نمی‌شود. نتیجه آن پراکندگی کتاب‌هایی است که وارد جشنواره می‌شوند. در حالی که باید توجه داشت، گروه‌های درسی، هر یک اقتضائات خاص خود را دارند. مثلاً کتاب تربیت‌بدنی و کتاب ادبی نمی‌توانند شاخص‌های یکسان داشته باشند. این مسائل باید مورد توجه قرار گیرند.

از طرف دیگر، فرایند ارزیابی و کم و کیف فضای ارزیابی آن‌ها باید مورد توجه باشد تا ارزیابی عادلانه صورت گیرد. تاکنون روال بر این بوده است که کتاب‌ها به سرگروه‌ها واگذار می‌شدند تا آن‌ها طی چند روز فرم‌ها را پر و صورت‌جلسه را تنظیم کنند. اما تعداد زیاد کتاب‌ها مانع می‌شود که ارزیابان بتوانند آن‌ها را حمل کنند و مجبورند در فضای محدود دفتر کارشان و با حجم زیاد کارهای روزمره، کتاب‌ها را هم مورد بررسی قرار دهند. پیشنهاد می‌کنم فضای مناسب‌تری پیش‌بینی شود تا ارزیابان در تمرکز کامل و با تبادل نظر، ارزیابی‌ها را انجام دهند.»

← تعامل جشنواره با ناشران فنی‌وحرفه‌ای

افشار بهمنی، سرپرست دفتر تألیف کتاب‌های فنی‌وحرفه‌ای هم در ادامه گفت: «در بخش کتاب‌های کمک‌آموزشی بخش فنی‌وحرفه‌ای و کار و فناوری، از نظر کمی و کیفی آنچه شایسته بوده، تاکنون اتفاق نیفتاده است. از نظر کمی، تعداد محدودی کتاب به دست ما می‌رسد. از طرف دیگر، بسیاری از مؤلفان این بخش اطلاعاتی از جشنواره ندارند. در بخش کیفی هم اکثر کتاب‌های رسیده، کتاب استادان دانشگاهی هستند و مشخص نیست با چه دلایلی برای جشنواره ارسال می‌شوند. پیشنهاد می‌کنم از سامانه رشد استفاده کنیم و فضایی بهتر برای معرفی جشنواره ایجاد کنیم. در زمینه کیفی هم با توجه به تغییر رویکردمان، نیاز است دوره‌هایی را برای ناشران و مؤلفان داشته باشیم تا کتاب‌ها متناسب با شاخص‌های جدید تولید شوند.»

← موضوع‌های اصلی، محور مطالبه از ناشران

عظیم محبی، معاون سابق دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه با اشاره به اهمیت جهت‌دهی جشنواره گفت: «براساس دستورالعمل اولیه، کمک به ارتقای کتاب‌های کمک‌آموزشی، هدف اصلی جشنواره است، اما متأسفانه بسیاری از کتاب‌ها مثلاً در بخش عربی، فقط با هدف کمک‌درسی نوشته می‌شوند. در بخش فنی‌وحرفه‌ای و کار و فناوری ما در حال حاضر با توجه به هدف‌های آموزشی انتظار داریم کتاب‌های

کمک‌آموزشی با تم داستانی و در ارتباط با تشویق مخاطبان در این حوزه نوشته شوند. باید این موضوع‌ها را محور مطالبه خود از مؤلفان و ناشران قرار دهیم تا هدف اصلی جشنواره را دنبال کنیم. درخصوص بحث مجوز دادن به کتاب‌های کمک‌آموزشی هم من معتقدم که این کار نوعی تصدی‌گری است و ترجیح دارد سازمان پژوهش وارد آن نشود.»

← سفارش تولید اثر به رتبه‌های اولیه

احمدرضا دوراندیش، مشاور رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هم در ادامه با طرح چند سؤال و چند پیشنهاد گفت: «اگر از ما بپرسند: چرا ۲۷ گروه داوری داریم و از این ۲۷ گروه، چند گروه فنی‌وحرفه‌ای هستند؟ چه پاسخی خواهیم داد. در سازمان حدود ۱۱۰۰ عنوان کتاب به بخش فنی‌وحرفه‌ای اختصاص دارد. به نسبت چقدر از گروه‌های داوری به این بخش مرتبط است؟ نسبت حوزه‌های دیگر با این ۲۷ گروه چیست؟ آنچه در حال حاضر تعیین‌کننده است، شمارگان کتاب‌هاست. اینکه کتاب‌های فنی‌وحرفه‌ای کمتر وارد جشنواره می‌شوند، به این دلیل است که شمارگان اندکی دارند و ارسال آن‌ها به سازمان به‌صورت رایگان برای ناشران هزینه دارد و پسندیده نیست. بهتر است ما در رویکردی جدید به سراغ ناشران برویم و کتاب‌ها را برای داوری از آنان خریداری کنیم.»

← هماهنگی بیشتر در حوزه داخلی

رضا نباتی، کارشناس گروه قرآن و معارف گفت: «استانداردسازی کتاب و جلوگیری کردن از بی‌نظمی از جمله فلسفه‌های مهم جشنواره است. موضوع دیگر بحث خرید کتاب‌های برگزیده است. خرید این کتاب‌ها توسط معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش، تشویق بزرگی محسوب می‌شود. متأسفانه معاونت پرورشی به بهانه اینکه ناشری خاص که مورد حمایت آن‌هاست، کتاب‌های این حوزه را چاپ می‌کند، آن‌ها را خریداری می‌کند. در حالی که غیراستاندارد بودن برخی از آن‌ها مشخص است و باید در حوزه داخلی وزارت آموزش و پرورش هماهنگی بیشتری داشته باشیم.»

← برگزیده شدن باید نشان افتخار شود

احمد احمدی، مسئول گروه فیزیک دفتر تألیف گفت: «من فکر می‌کنم جشنواره کارکرد لازم را ندارد. برخی از ناشرانی که کارهای برگزیده‌ای در جشنواره داشتند، به دلیل نبود حمایت‌های لازم، ورشکسته و حتی مجبور به تغییر شغل شدند. در حالی که در جشنواره

رضا نباتی

رضا خیرآبادی

احمد احمدی

انجام دهد؟ جواب من به این سؤال منفی است. در ابتدای کار و در تعامل با ناشران هدف این بود که جشنواره وارد بخش ممیزی و اعطای مجوز نشود و از طریق اعمال برخی تشویق‌ها، بر چگونگی تألیف کتاب‌های آموزشی نظارت داشته باشد. در حالی که اکنون در بازار به کتاب به عنوان يك «کالای اقتصادی» می‌نگرند. در این صورت جنبه اقتصادی کتاب‌ها، جنبه فرهنگی را تحت الشعاع قرار می‌دهد. سؤال اینجاست: با توجه به این شرایط، آیا با راهبرد سابق می‌توانیم فضا را رهبری کنیم؟ به نظر من نمی‌توانیم.

در بحث اعطای مجوز، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی معتقد است که ما باید به نیابت از آن‌ها، کار اعطای مجوز به کتاب‌های آموزشی را انجام دهیم، یا از طریق معرفی نیروهای خودمان با آنان همکاری داشته باشیم. به باور من، با توجه به توانمندی‌های نیروهای خودمان، ظرفیت لازم را برای انجام این همکاری در اختیار داریم. ما می‌توانیم این همکاری را از طریق ایجاد سیستم هوشمند انجام دهیم. می‌توانیم اشکالات وارد شده، مانند ایجاد رانت، حجم بالای کاری و چالش درست کردن برای سازمان را با استفاده از این سیستم حل کنیم.

سال گذشته حدود ۱۵ هزار کتاب چاپ شد، ولی فقط هفت هزار عنوان آن به چرخه سامان‌دهی آمدند. چون ما قرار نبوده ممیزی کنیم و منفعل عمل کردیم، ناشران طبق صلاحدید خودشان قالب تألیف را تعیین کردند. برای مثال، داستان‌نویسی در حوزه انتقال مفاهیم مدنظر ماست. استانداردهای ما در تم داستانی و دیگر قالب‌های جذاب، هزینه زیادی دارد، چون به استفاده از متخصصان درجه یک نیازمند است. برای تحقق این هدف به حمایت آموزش و پرورش از کتاب‌های استاندارد نیاز داریم تا هزینه‌ها جبران شوند. جشنواره حلقه‌ای از يك زنجیره است. اگر این زنجیره بد عمل کند، جشنواره فلسفه وجودی خود را از دست می‌دهد. از ابتدا بنا بود که در مدرسه‌ها فقط از کتاب‌های مورد تأیید ما استفاده شود و از سوی دیگر، قرار بود وزارت ارشاد هم به کتاب‌های غیراستاندارد مجوز ندهد. اما این اتفاق‌ها نیفتادند. متأسفانه در خود سازمان آموزش و پرورش هم معاونت پرورشی از کتاب‌های مورد تأیید ما برای تجهیز کتابخانه مدرسه‌ها استفاده نمی‌کند.

در مجموعه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در فرایندهای گروه‌ها و داوری باید نکاتی را رعایت کنیم. نباید فراموش کنیم رکن اصلی تربیت، تأثیرگذاری در انتخاب درست توسط مخاطب است و ما در جشنواره به دنبال تحقق این موضوع هستیم.

فیلم فجر، همه نگاه‌ها به سمت برگزیدگان است و ما شاهدیم که استقبال زیادی از فیلم‌های برگزیده می‌شود. در جشنواره کتاب رشد، اتفاقاً کتاب‌هایی که از نظر داوران ما نامناسب‌اند، به دلیل نزدیکی با سلیقه و نیاز مخاطبان، فروش‌های میلیاردي دارند. اگر مانند جشنواره فیلم فجر، برای ناشر برگزیده شدن در جشنواره کتاب رشد، افتخار بزرگی باشد، در آن صورت جشنواره اعتبار خود را می‌یابد.»

← لزوم حمایت بیشتر از سوی وزارت ارشاد

رضا خیرآبادی، عضو هیئت علمی زبان‌های خارجی گفت: «اگر از زاویه واقع‌بینی بنگریم، بخش زیادی از بچه‌های ما در دوره دبستان و حتی پیش از مدرسه، کتاب‌های زبان را تهیه می‌کنند. صدها عنوان کتاب زبان سالانه تولید و بدون کمترین مانعی از سوی وزارت ارشاد منتشر می‌شوند.

واقعیت این است که برنامه درسی ملی، آموزش زبان انگلیسی را از پایه هفتم مجاز می‌داند. در اینجا سؤال این است که: اگر داوران بخواهند کتابی را که به طور مشخص برای گروه سنی پایین‌تر از پایه هفتم نوشته شده است، مورد بررسی قرار دهند، چه باید بکنند؟ تاکنون ما این کتاب‌ها را از چرخه خارج می‌کردیم، در حالی که دغدغه اصلی مخاطبان ما در این حوزه، بحث فرهنگی است؛ اینکه آیا چنین کتاب‌هایی مروج فرهنگ غربی هستند یا خیر؟»

← سرمایه‌ای که باید به خوبی از آن استفاده کنیم

دکتر مسعود فیاضی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، پس از استماع سخنان حاضران و در جمع‌بندی نهایی این نشست گفت: «جشنواره کتاب رشد سرمایه‌ای است که در اختیار سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی قرار دارد و باید به شایستگی و درستی از آن استفاده کنیم. موضوعی که در برخی از بخش‌ها دچار آسیب‌هایی است و باید آن‌ها را شناسایی کرد و تدبیری برای آن‌ها اندیشید. مثلاً بازار کتاب‌های کمک‌درسی بسیار نابسامان است. یا در حوزه کتاب‌هایی مانند مهارت‌های زندگی، با توجه به اهمیت‌شان در زمانه‌ای که ما سعی داریم از مدرک‌گرایی عبور کنیم، با کمبودهای زیادی مواجه هستیم. بیش از ۹۰ درصد کارها در این حوزه ترجمه‌ای‌اند.

هدف کلان سامان‌دهی، یعنی هم‌سویی کتاب‌های کمک‌آموزشی با برنامه درسی ملی، درست است، اما حالا که فضای اقتصادی خود را به بازار کمک‌آموزشی تحمیل می‌کند، آیا راهبرد سابق می‌تواند سامان‌دهی را

در حاشیه هفدهمین جشنواره کتاب رشد طرح دانش‌آموزان داور اجرا شد

مشق داوری دانش‌آموزان

نرگس افروز

برخی نظرات دانش‌آموز به شرح زیر است:
❖ داستان به من نشان داد که چهره افراد ممکن است عجیب و غریب باشد، ولی آن‌ها به دوستی و محبت نیاز دارند؛ مثل هر انسان دیگر، و اینکه با دوستی می‌توان دنیا را فتح کرد.

❖ با خواندن این کتاب اعتماد به نفس من افزایش پیدا کرد. کتاب دارای فهرست بود و راحت‌تر می‌شد به فصل مراجعه کرد. اگر قسمتی از داستان حذف شود، هیچ تغییری در محتوا و داستان ایجاد نمی‌شود و این باعث می‌شود که وقت کمتری صرف خواندن کتاب شود.

❖ روزهای جبهه و جنگ را خیلی قشنگ به تصویر کشیده بود. انگار من هم با ستاره بوم و همه داستان را تجربه کردم.

❖ داستان زیادی کش آمده بود. سعی کنیم کمتر اشتباه کنیم. دقت کنیم، اشتباه‌هایمان را جبران و عادلانه قضاوت کنیم.

❖ اندازه جلد کتاب کوچک‌تر باشد، بهتر است. من خیلی از این کتاب لذت بردم. شاباجی خیلی آدم بدی بود. توانست با دروغ‌هایش خودش را در دل شهربانو جا کند.

❖ داستان خوب شروع شد، اما پایان جالبی نداشت. پیام‌های کتاب غرور زیاد، بی‌اعتمادی، زورگویی و دوست نبودن با بقیه بود. ضعف حیوانات هم خوب فکر نکردن و پیشنهاد بیخودی دادن بود. آخر کتاب بد شد. اگر حیوانات با هم فکرهای عاقلانه می‌کردند، می‌توانستند نوربرت را شکست دهند.

❖ به نظر من اگر تمام دختران کشورمان مثل ملاله باشند، کشورمان بسیار موفق خواهد شد. به امید روزی که هیچ بچه‌ای فقیر و مجبور به کار کردن نباشد.

❖ خیلی مشتاق هستم، کتاب «ملاله یوسف‌زی» را به دوستانم، خانواده‌ام و هم‌کلاسی‌هایم معرفی کنم.

در جشنواره کتاب رشد، همه تلاش‌ها در این راستا صورت می‌گیرند که دانش‌آموزان، یعنی آینده‌سازان این مرز و بوم، به تعالی برسند. یکی از این تلاش‌ها اجرای «طرح کتاب‌خوانی دانش‌آموزان» بود که امسال در حاشیه هفدهمین جشنواره کتاب رشد برگزار شد. در این طرح فرزندان دانش‌آموز همکاران «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی» که در مدرسه‌های متفاوت تحصیل می‌کنند، دست به کار شدند و کتاب‌های برگزیده در شاخه داستان را داوری کردند.

۳۵ عنوان کتاب از بین کتاب‌های مناسب که امتیاز بالایی در طرح سامان‌بخشی داشتند، انتخاب شدند و در اختیار این دانش‌آموزان قرار داده شدند. این طرح به مدت سه ماه تابستان و در دوره دوم ابتدایی و دوره اول متوسطه با همکاری «دفتر انتشارات و فناوری آموزشی» و «کتابخانه و مرکز اسناد» اجرا شد. ۳۱ نفر از فرزندان دانش‌آموز همکاران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از «دفتر انتشارات و فناوری آموزشی»، «کتابخانه و مرکز اسناد»، «پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش»، «دفتر چاپ و توزیع»، «دارالفنون»، «دفتر ریاست»، «اداره ارزیابی عملکرد و پاسخ‌گویی به شکایات»، «دفتر تألیف نظری»، «اداره کل امور اداری و پشتیبانی»، در این طرح شرکت کردند.

دانش‌آموزان پس از خواندن کتاب‌ها فرم‌های ارزیابی مربوط به هر کتاب را پر کردند و نظر خودشان را ارائه دادند. برخی از دانش‌آموزان از این طرح استقبال بیشتری کردند. گزینش دانش‌آموزان برگزیده نیز براساس تعداد کتاب‌های مطالعه شده و نظراتشان درباره کتاب‌ها صورت گرفت.

ملاك ارزیابی کتاب‌ها، جذابیت متن، نثر و ادبیات داستان، ارزش معرفی کتاب به دیگران، جذابیت اسم کتاب، حجم داستان و تصویر روی جلد بود.

ستایش بدیعی

فاطمه رمضانی

یاسمین سرلک

حنانه نامی ساعی

ریحانه نامی ساعی

شادان رضا علی

ترانه بهنیا فر

ستایش مال میر

علیرضا گلستانه

بیتا سادات بحر العلومی

مهسا فلاح آزاد

پارمیدا بدریان

ایلیا روشندل

دانش آموزان شرکت کننده دوره دوم ابتدایی:

چهارم ابتدایی: سی رن گلستان، آرنوش کبیری، امیرحسین امینی
پنجم ابتدایی: علیرضا گلستانه، ترانه بهنیا فر، یاسمین سرلک، پارسا صالحی پور ماسوله، ستایش مال میر
ششم ابتدایی: ستایش بدیعی، آرمیتا آریان پور، فاطمه رضانی، علی بختیاری، مانی مزینانی حسینی، پارمیدا بدریان

دانش آموزان شرکت کننده دوره اول متوسطه:

پایه هفتم: فاطمه آرام حق روستا، حسام انصاری پور، سیدعلی دلبری
پایه هشتم: حنا نامی ساعی، ریحانه نامی ساعی، سیده صدف فلسفی، ایلیا روشندل، درسا امینی، دینا سادات کیایی
پایه نهم: شکیبا میرزاپور، صدرالدین عیوضی، سورنا پیروزی، شادان رضاعلی، حوریه بشیری، عماد انصاری پور، محمد رهروی، مهسا فلاح آزاد، بیتا سادات بحر العلومی

دانش آموزان برگزیده دوره دوم ابتدایی:

۱. سیدعلیرضا گلستانه
۲. ستایش مال میر
۳. ترانه بهنیا فر

دانش آموزان برگزیده دوره اول متوسطه:

۱. مهسا فلاح آزاد
۲. بیتا سادات بحر العلومی

کتاب برگزیده از دید دانش آموزان

تابستان دیوانه، نوشته ریتا ویلیامز گارسیا، ترجمه بیتا ابراهیمی، نشر پرتقال.

موضوع کتاب اصلاً جذاب نبود و از خواندنش لذت نبردم. اما از اسم داستان خوشم آمد. باید اعتراف کنم هیچ علاقه ای ندارم این کتاب را به دوستانم معرفی کنم. تصویر روی جلد خیلی مناسب نبود. به جرئت می گویم کار ناشیانه ای بود! آدم ها نباید فقط ایرادهای هم را ببینند.

دعای آدم ها در حق هم بسیار خوب است و نباید پول را به دعای معنوی آدم ها ترجیح داد. در این کتاب می فهمیم با مادر بزرگ ها و افراد مسن ارتباط خوبی داشته باشیم.

این کتاب برای نوجوانان جالب نیست. کتاب هایی که ژانر (گونه) معمایی دارند، برای ما نوجوانان جالب هستند. تصویر روی جلد می توانست جذاب باشد.

موضوع جالب نبود و خواننده را جذب نمی کند. تصویر روی کتاب هم جالب نبود. انتخاب درستی نبود.

داستان خیلی خوبی بود، اما حیف که معنی بعضی کلمات را نمی دانستم.

لی لی با ترسش روبه رو شد. حیوان آزاری حس جنون و نفرت را در حیوانات برمی انگیزاند. تشبیه زیبایی در داستان به کار رفته بود. معذرت و بخشش مادر در آخر خوب بود، در حالی که اولش نمی خواست ببخشد.

به خوبی توانسته زندگی روستایی و کشاورزی را به خواننده نشان دهد.

اول جذاب بود، ولی کم کم بد شد. حجم کتاب هم خیلی زیاد بود.

نکته جالب داستان خیال بافی نویسنده درباره دنیای پس از مرگ بود.

بعضی از قسمت های داستان را باید دو سه بار خواند تا فهمید. کتابی کاملاً متفاوت بود. اسم کتاب خیلی جذاب بود. تنها ایراد کتاب واضح نبودن بعضی از جمله ها بود.

سال
۱۳۹۸

کارنامه علمی-اجرایی
و بیانیه‌های گروه‌های دآوری

هفدهمین جشنواره کتاب‌های
آموزشی و تربیتی رشد

جعفر رحمانی

× نویسنده و مدرس × مؤلف
کتاب‌های: «اصول مدیریت اسلامی
از منظر امام علی (ع)؛ مدیریت
فرهنگی؛ الگوی ارزیابی در سازمان‌ها
و نهادهای فرهنگی؛ مدیریت زمان؛
طلسم جامع قم.» ×

همایون سراقی

× کارشناس ارشد روان‌شناسی ×
مدیر گروه روان‌شناسی و معاون
پژوهشی مرکز مطالعات و پاسخ‌گویی
به شبهات حوزه علمی قم × مدرس
مؤسسه‌های آموزشی بنت‌الهدی و
جامعه‌المصطفی‌العالمیه × ارزیاب
مقالات کنگره بین‌المللی قرآن و علوم ×

سعید راصد

× دکترای روان‌شناسی × همکار
گروه‌های دینی، آداب و مهارت‌های
زندگی و روان‌شناسی تربیتی دفتر تألیف
کتاب‌های درسی ×

آداب و مهارت‌های زندگی

گروه داوری

بیانیه

اغلب ناشران و نویسندگان محترم، با توجه به بضاعت علمی و دانشی خود، مباحث مناسبی را به رشته تحریر درآورده‌اند. از جمله موضوع‌های مهم و مناسبی که در سال جاری در این حوزه به آن‌ها پرداخته شده و مورد نیاز جامعه است، مباحث مربوط به بلوغ دختران، اینترنت، مهارت‌ها و مقابله‌های سالم در برابر انواع آسیب‌ها، احترام متقابل، بهداشت، مرگ، مثبت‌اندیشی، تربیت سالم، هدف‌گذاری، گفت‌وگو و عدالت است که در نوع خود جالب و شایسته تقدیرند.

آن‌چه در این حوزه بیش از پیش مورد نیاز است، توجه به فرهنگ بومی و ملی و هم‌چنین ارزش‌های اسلامی است. کتاب‌ها باید دانش‌ها و مهارت‌های لازم را همراه با تصویرهای جذاب و زیبا به مخاطبان ارائه دهند و صرفاً ترجمه صرف نباشند تا مخاطبان همواره بتوانند در مسیر سلامت به معنای واقعی (هم سلامت مادی و هم سلامت معنوی) گام بردارند و زندگی سالم و فرح‌بخشی را برای خود، اطرافیان و جامعه فراهم کنند. اغلب افراد جامعه مایل‌اند، مهارت‌ها و دانش‌های لازم را به تناسب نیازهای امروز به صورت کاربردی دریافت کنند و این‌گونه کتاب‌ها بستر و زمینه لازم را برای این مهم فراهم می‌سازند. پرداختن کاربردی و همراه با خلاقیت و تصویرگری مناسب، و گاه استفاده از چاشنی مزاح و شوخی در نوشته‌ها و تصویرها، کوتاه و موجز بودن مطلب و مستدل صحبت کردن، از نکاتی هستند که چنان‌چه ناشران و نویسندگان محترم مورد توجه قرار دهند، مطمئناً آثار آن‌ها با استقبال بیش‌تری روبه‌رو خواهند شد.

در مجموع از ۵۵ کتاب مورد بررسی، حدود ۱۳ کتاب به لحاظ موضوع و نحوه پردازش و مورد نیاز جامعه بودن، مطلوب تشخیص داده شدند که در بررسی دوباره از این آن‌ها، کتاب‌های برگزیده و تقدیری انتخاب شدند. پیشنهاد می‌شود به نکات زیر توجه بیشتری مبذول شود:

- تألیفی بودن کتاب، نه صرفاً ترجمه‌ای؛
- بومی کردن مطالب ترجمه‌ای به لحاظ متن و تصویر، به‌خصوص در دوره ابتدایی و پیش‌دبستان که پیام‌ها به راحتی منتقل شوند؛
- توجه به مبانی مطالب (اگرچه بعضی کتاب‌ها حاوی ارزش‌های اخلاقی‌اند، ولی مبانی آن‌ها مطالبی هستند که نگران‌کننده‌اند)؛
- توجه به جهان‌بینی اسلامی (در اکثر کتاب‌ها اثری از جهان‌بینی اسلامی دیده نمی‌شود و ادبیات این مباحث به دور از مبدأ و معاد است. این ادبیات با فرهنگ جامعه ما که اسلامی است، تناسب ندارد، اگرچه بحث‌های خوبی است).

نامزد

پرورش مثبت اندیشی

نویسندگان: وندا بویر
بارب رامسون
ترجمه: طاهره رستگار
سیده فاطمه شبیری
ناشر: دیپایه

نامزد

خشونت وعدم خشونت

نویسنده: برژیت لابه
میشل پوش
مهنار رهنمایان
ناشر: موسسه فرهنگی اورنگ آفرین

نامزد

ما آگاهیم (۱۳ و ۱۴)

ترجمه: لطیفه بابو
صنم بهاور
ناشر: شرکت انتشارات فنی ایران

نامزد

چگونه از بدنام مراقبت و نگهداری کنم

نویسنده: کارا ناترسون
ترجمه: مهنار جعفری
ناشر: مهرسا

تقدیر

تربیت سالم جلد ۱ و ۲

نویسنده: جین نلسون
ترجمه: محمدجواد فرشچی
ناشر: سازوکار

برگزیده

کتاب کوچک گفت‌وگو

نویسنده: مرصده صادقی
ناشر: موسسه فرهنگی تحقیقاتی
امام موسی صدر

توسعه فرهنگ گفت‌وگو بهانه‌ای است برای ایجاد فضای تعامل و تفاهم در جمع. کتاب حاضر به منظور آموزش مبانی نظری و عملی گفت‌وگو، کوشیده‌است مباحثی را بازآفرینی کند که در ذات بشر نهفته‌اند. در این راستا، ابتدا درباره گفت‌وگو و انواع آن سخن می‌گوید، تفاوت بحث را با گفت‌وگو توضیح می‌دهد، و سپس مهارت‌های گفت‌وگو را بیان می‌کند که گوش‌دادن و از دل سخن گفتن از جمله آن‌ها هستند. از آن‌جا که کتاب‌های تألیفی در حوزه مهارت‌های زندگی بسیار اندک است، وجود این کتاب غنیمتی به‌شمار می‌آید.

صدف گلمرادی

× دکترای زبان و ادبیات فارسی ×
 دبیر رسمی آموزش و پرورش × مدرس
 دانشگاه‌های پیام نور و الزهرا × داور
 شانزدهمین جشنواره کتاب رشد × داور
 چندین دوره جشنواره جوان دانش‌آموزی
 خوارزمی × داور و عضو کمیسیون
 پژوهش آموزش و پرورش ×

ملاحت نجفی

× دکترای تخصصی زبان و ادبیات
 فارسی × کارشناس گروه زبان و ادبیات
 فارسی × مدرس دانشگاه‌های فرهنگیان
 و تربیت دبیر شهید رجایی × عضو
 شورای اعتباربخشی کتاب‌های درسی ×
 عضو هیئت تحریریه ماهنامه تربیت ×

سیداکبر میرجعفری

× کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی
 × کارشناس دفتر تألیف کتاب‌های درسی
 × از مؤلفان کتاب‌های درسی زبان و
 ادبیات فارسی از سال ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۳
 × سروراستار دفتر تألیف کتاب‌های
 درسی ×

بیانیه

گروه داور

آموزش زبان و ادبیات فارسی

در مجموع ۲۷ اثر در رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی به مرحله داور هفدهمین جشنواره رشد رسیدند. ابتدا این کتاب‌ها بین سه داور توزیع شدند و داوران آن‌ها را ارزیابی کردند. سپس طی جلسه‌ها و هماهنگی‌های لازم، از مجموع این آثار هفت اثر به مرحله دوم داور راه یافتند. هفت اثر مزبور، از لحاظ شاخص‌های عمومی داور، بار دیگر ارزیابی شدند. این فرایند نشان داد، موضوع‌های این آثار با شاخص‌های برنامه درسی ملی هم‌خوانی چندانی ندارند، از جنبه کاربردی برخوردار نیستند و هیچ یک برگزیده شناخته نمی‌شوند. بنابراین داوران تنها دو اثر را شایسته تقدیر می‌دانند.

پیشنهاد می‌شود اطلاع‌رسانی درباره جشنواره به صورتی باشد که تمام آثار چاپ‌شده مرتبط با جشنواره فرصت شرکت در آن را داشته باشند تا ما شاهد حضور آثار پربارتری در این زمینه باشیم. دیگر اینکه با توجه به اهمیت جایگاه ترجمه در آموزش، شایسته است ترتیبی اتخاذ شود که جشنواره به آثار ترجمه‌ای نیز توجه لازم را داشته باشد.

نامزد

کلیدها

نویسنده: نزار قبانی
ترجمه: انسیه سادات هاشمی
ناشر: شهرستان ادب

نامزد

زمینه پیدایش رمان

نویسنده: مهدی جام شیر
ناشر: نگارینه

نامزد

خشت اول

نویسنده: حسین حسینی نژاد
ناشر: لوح زرین

نامزد

چکامه‌های نیل

نویسنده: فاروق جویده
ترجمه: داود اسپرهم
سعید اکبری
مریم شکوهی‌نیا
ناشر: آرایان

تقدیر

رازهای دنیای نویسندگان

نویسنده: ام‌البنین عباس‌زاده
ناشر: جمال

تقدیر

درمان اختلال خواندن با بازی (۲)

نویسندگان: داریوش صادقی
ناشر: کتاب نیستان

۶۹

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

«رازهای دنیای نویسندگان» برای گروه سنی ۹ تا ۱۵ سال، در ۲۰۰۰ نسخه و ۸۸ صفحه منتشر شده است. این کتاب پنجره‌ای را به سوی جزئیات زندگی و عادت‌های روزمره نویسندگان باز می‌کند تا مخاطبان علاقه‌مند به نویسندگان و نویسندگی، با دنیای اسرارآمیز نوشتن بیشتر آشنا شوند. این کتاب در سه فصل نگاشته شده است؛ فصل اول: درباره نویسندگی، فصل دوم: درباره نوشتن، فصل سوم: آموزش نویسندگی. متن کتاب براساس پرسش و پاسخ است. نویسنده در فصل اول با طرح پرسش‌هایی مثل «نویسندگان چه رنگ‌هایی را دوست دارند» و پاسخ به آن‌ها، وارد جزئیات زندگی نویسندگان می‌شود و با پاسخ مناسب، دنیای واقعی آن‌ها را برای کودکان و نوجوانان ملموس می‌کند. در فصل دوم با طرح پرسش‌هایی مثل «چگونه بخشی به اشیا در داستان چطور اتفاق می‌افتد» و پاسخ به آن‌ها، اطلاعات مفیدی درباره نوشتن ارائه می‌دهد. در فصل سوم، با مطرح کردن پرسش‌هایی مثل «برای نوشتن چقدر نیاز است علائم نگارشی را بشناسیم» و پاسخ به آن‌ها، به‌طور غیرمستقیم به آموزش نویسندگی می‌پردازد.

دومین جلد مجموعه «اختلال خواندن با بازی»، در حوزه روان‌شناسی یادگیری کودکان، شامل تمرین‌ها و بازی‌هایی تکمیلی برای افزایش مهارت خواندن، درک مطلب، ضعف‌های حافظه‌های دیداری و شنیداری، دقت و توجه و عادت دادن کودکان به مطالعه است. تمرین‌ها به‌عنوان نمونه‌ها و الگوهای هستند که درمان‌گران و والدین می‌توانند با آن‌ها نقاط ضعف کودک را هنگام خواندن، یا نوع اختلال او را تشخیص دهند. البته می‌توان طیف متنوعی از تمرین‌های کتاب را شبیه‌سازی کرد. این کتاب در ۹۶ صفحه با سرفصل‌های «مشکلات مربوط به واج‌شناختی و گفتار، مشکلات مربوط به درک مطلب، مشکلات حسی-ادراکی و سایر مشکلات مرتبط به اختلال خواندن» به چاپ رسیده است.

رقيه قنبری

× کارشناس ارشد مدیریت آموزشی
× کارشناس گروه پیش‌دبستان
× سازمان پژوهش

حمیدرضا محمد بیگی

× کارشناس ارشد علوم تربیتی (آموزش
پیش‌دبستان) × مدرس دوره‌های پیش
دبستانی تا دانشگاه ×

زهرا سادات یاسینی

× فوق‌لیسانس برنامه‌ریزی درسی ×
عضو شورای برنامه‌ریزی کتاب مطالعات
اجتماعی ×

گروه دآوری

آموزش نونهالان

بیانیه

دوران پیش‌دبستان دوره‌ای طلایی برای رشد مهارت‌های کودکان در ابعاد گوناگون است. در کشور ما که محتوای آموزش پیش‌دبستان غیرمتمرکز است، وجود منابع متنوع معتبر و باکیفیت، از جمله کتاب برای ارتقای دانش و مهارت‌های دست‌اندرکاران کار با کودک، نقش مهمی ایفا می‌کند. همچنین تولید و نشر کتاب‌های باکیفیت و استاندارد برای نوآموزان پیش‌دبستانی نیز از دغدغه‌های داوران این گروه بوده است. لذا ضمن تشکر از اولیای محترم جشنواره، گروه لازم می‌داند گزارش مختصری از فرایند دآوری کتاب‌ها را به شرح زیر اعلام دارد:

در این گروه ۳۲ عنوان کتاب (۱۸ اثر ترجمه‌ای و ۱۴ اثر تألیفی) در سه مرحله مورد بررسی دقیق قرار گرفتند. از این تعداد، ۹ کتاب برای مربی و اولیا و ۲۳ کتاب مختص کودک بودند.

افزایش تعداد کتاب‌های تألیفی نسبت به سال‌های گذشته (البته با توجه به سیاست‌هایی که مسئولان محترم جشنواره در پیش گرفته‌اند)، تنوع کتاب‌ها از منظر مخاطبان (کودک، اولیا و مربی)، توجه برخی از نویسندگان و ناشران محترم به مباحث و موضوع‌های مهمی که با توجه به چالش‌های پیش رو، نیازهای روز مخاطبان و جامعه محسوب می‌شوند، از جمله نقاط قوت کتاب‌های این دوره هستند.

مشکلات داوران در فرایند ارزیابی کتاب‌های منتخب نیز عبارت‌اند از:

- دآوری براساس شاخص‌های یکسان، با توجه به تنوع کتاب‌های در اختیار؛
 - نبود هماهنگی بین محتوای برخی از کتاب‌ها و استانداردها و «سند راهنمای برنامه پیش‌دبستان»؛
 - تصویر و گرافیک نامناسب برخی از کتاب‌های کودک و مربی.
- داوران این گروه برای ارتقای کیفیت کتاب‌های آموزشی پیشنهادهایی را به اولیای محترم جشنواره، پدیدآورندگان، ناشران و سیاست‌گذاران فرهنگی اعلام می‌کنند:
- همراه با افزایش تعداد کتاب‌های تألیفی، کیفیت آن‌ها نیز با توجه به نیاز، علاقه کودک و استانداردهای روز ارتقا یابد.

- همه افرادی که دست‌اندرکار آموزش‌های پیش‌دبستانی هستند، باید درباره اصول، اهداف، محتوا، روش‌های یادگیری، تولید موقعیت‌های یادگیری و ... مندرج در «راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش‌دبستان» آگاهی لازم را کسب کنند. مسئولان محترم سامان‌دهی نقش خطیری در توجیه ناشران و مؤلفان و دسترسی آن‌ها به این سند می‌توانند ایفا کنند.

- طبق مندرجات «راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش‌دبستان»، مواد آموزشی در این دوره به‌صورت غیرمتمرکز تولید می‌شوند، لذا فعالیت‌محور بودن، فراهم ساختن تجربیات دست اول با توجه به ابعاد رشد کودک، تنظیم فعالیت‌ها از آسان به مشکل، و ... از نکات بسیار مهمی است که در تألیف کتاب‌های آموزشی برای کودکان باید بدان‌ها توجه شود.

- برای تحریک حس کنجکاوی و فراهم کردن رضایت خاطر کودک، انتقال پیام به نحو مطلوب، غنی کردن محتوای کتاب‌های نونهالان در تصویرگری با استفاده از روش‌های جدیدتر؛ و استانداردهای لازم رعایت شوند.
- معیارها و شاخص‌های ارزیابی کتاب‌های کودک، مربی و اولیا، بازبینی، اصلاح و از یکدیگر تفکیک شوند.
- به‌منظور ارتقای استانداردهای کتاب‌های آموزشی و راه‌یابی کتاب‌های مفید به جشنواره، به‌خصوص در مراحل اولیه دآوری، ارزیابان به‌طور مناسب توجیه شوند.

۷۰

× کارنامه علمی-اجرایی و پیاپی‌های گروه‌های داوران ×

نامزد

راهنمای عملی مربیان

نویسندگان: محمد نفریه
لیلا ولی زاده
آزاده خالقی
ناشر: دانش آفرین

نامزد

قصه بازی گوش

نویسنده: گروه نویسندگان سوفار
ناشر: سوفار

نامزد

مبانی آموزش محیط زیست و
مشارکت خانواده

نویسندگان: نجم السادات موسوی
مریم شریفیان ثانی
ساناز صنایع گلدوز
ناشر: مدرسه

نامزد

تربیت جنسی کودکان

نویسندگان: محبوبه شریفی
سرور آرمان
شهناز کهن
امیرحسین بانکی پورفرد
ناشر: حدیث راه عشق

تقدیر

کتاب کار مهارت های زندگی

نویسنده: ثنا حسین پور
ناشر: خیلی سبز

کتاب مهارت های زندگی، پند محور نیست. رویکرد نویسنده بر این است که کودک، خود درست و نادرست را می داند و با شخصیت آگاهی که دارد رفتار خودش را می آزماید. هدف کتاب آموزش مهارت های اساسی و پایه به کودکان به یاری والدین و مربیان است. توانایی تعامل و همکاری با دیگران، درک و رعایت نظم و ترتیب اجتماعی، آداب دوستی و معاشرت، توانایی نه گفتن، مدیریت احساسات و روبه رو شدن با ناراحتی و خشم، همگی از جمله مهارت هایی است که زمان آموختنشان سال های کودکی است. «نینا» و «سینا»، دو شخصیت داستان های کتاب هستند و «خرسی» شخصیت سوم است که بچه ها به طور اتفاقی با او آشنا می شوند و قرار است رفتار درست را از بچه ها یاد بگیرد. این کتاب وقتی می تواند مؤثر باشد که یک مربی دلسوز و مهربان، صفحه به صفحه اش را برای نوآموز شرح دهد. این کتاب در ۹ فصل و در ۹۸ صفحه در قطع رحلی است. ثنا حسین پور هم تصویرگر و هم نویسنده کتاب است.

مسعود تهرانی فرجاد

× کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی × عضو شورای برنامه‌ریزی آموزشی مراکز دارالقرآن شهر تهران × عضو شورای برنامه‌ریزی گروه درسی قرآن سازمان پژوهش × مدرس کارگاه‌های تبیین انس با قرآن ویژه مربیان و کودکان ×

یونس باقری

× کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی × از مؤلفین کتاب آموزش قرآن در مدارس × ناظر محتوایی مجلات تخصصی علوم انسانی × دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه آزاد × مدرس دوره‌های تربیت مدرس استان‌ها × مدرس کشوری برنامه درسی ملی × دبیر نمونه کشوری ×

سید محمد دلبری

× دکترای علوم قرآن و حدیث × مدرس مدرسه، مراکز تربیت معلم، دانشگاه امام صادق و دانشکده علوم و متون قرآنی × داور چند دوره کتاب رشد × مولف کتاب ×

گروه داوری آموزش و معارف قرآن

بیانیه

آموزه‌های قرآن کریم از آغاز نزول در صدر اسلام تاکنون، نه تنها محور تمامی علوم و معارف در تمدن اسلامی بوده‌اند، بلکه هرگونه تعلیم و تربیت از آن‌ها شروع شده و در کنار آن‌ها ادامه یافته است. هرچند که بهره‌گیری از آموزه‌های قرآن در طول تاریخ و در سرزمین‌های اسلامی همواره از فراز و نشیب‌های بسیاری برخوردار بوده است، اما به لطف الهی و تعالیم پیامبر اکرم (صلوات‌الله علیه و آله) و ائمه (علیهم‌السلام) و نیز همت اهل ایمان، این مسیر همیشه تداوم داشته و تا به امروز و این لحظه رسیده است.

هیئت داوران این دوره از جشنواره، ضمن تشکر از متولیان امر، بر خود فرض می‌داند پیرامون تولید نشدن کتاب‌های تربیت دینی مناسب به‌ویژه در حوزه قرآن، به جامعه قرآنی هشدار دهد. باید پرسید: این وضعیت ناشی از کفایت کتاب‌ها و محصولات است، یا آنکه به کوتاهی و بی‌توجهی مسئولان برمی‌گردد؟ یا ناشی از شیوه برگزاری جشنواره، یا مورد دیگری است؟

به هر تقدیر، متأسفانه کتاب‌های این دوره از حیث کمیت و کیفیت نسبت به دوره‌های قبل در سطحی پایین‌تر قرار داشتند. محصولات که گاه از نظر علمی، گاه از حیث نیاز مخاطب، گاه از جنبه بی‌توجهی به ملاک‌های کتاب‌سازی و ... دچار نقص‌هایی جدی بودند. هیئت داوران برای بهبود کتاب‌های درسی در این بخش پیشنهاد می‌کند:

- با عنایت به استقبال نکردن ناشران از جشنواره و ضعف‌های موجود در کتاب‌های دریافتی، دبیرخانه محترم با احصای نیازهای مخاطبان خاص خود (دبیران و دانش‌آموزان) در حیطه هدف‌های آموزش قرآن کریم نسبت به سفارش تولید برای پاسخ‌گویی به این نیازها اقدام کند.
- با توجه به ناآشنایی ناشران محترم با برنامه‌های درسی و کتاب‌های آموزشی در آموزش قرآن، تمهیدی اندیشیده شود که مجموعه برنامه درسی قرآن به نحو مقتضی و به شکل قابل استفاده برای ناشران بازآرایی شود، تا ناشران محترم آن را الگوی کتاب‌های خود قرار دهند.
- گروه قرآن و معارف اسلامی نیازهای خود را در حوزه کتاب‌های درسی با ناشران در میان بگذارد و در مسیر تولید کتاب‌های این حوزه، از ابتدا تا انتها یار و مشاور ناشران باشد.
- در تولیدات ارائه شده جای خالی هنر به‌عنوان ابزار انتقال معنا بسیار خالی است. لذا هنرمند در کنار نویسنده در مسیر تولید حضور مداوم داشته باشد.
- به امید رونق تولید کتاب‌های شایسته در حوزه کلام الهی

نامزد

قرین النور

نویسنده: فهیمه ایزدی

محمد رضائی فرد

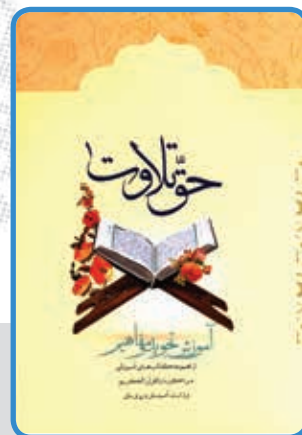
ناشر: اسوبه

تقدیر

حق تلاوت (جلد ۱)

نویسنده: اداره کل قرآن و عترت و نماز

ناشر: منادی تربت

کتاب «حق تلاوت ۱» اولین کتاب از مجموعه چهارجلدی «حق تلاوت» است که اداره قرآن، عترت و نماز در معاونت پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش آن را در ۹۶ صفحه، برای سطوح سه تا شش (دوره عمومی) مراکز دارالقرآن تألیف کرده است. این کتاب در چاپ سوم ۵۰۰۰ نسخه شمارگان دارد.

کتاب حق تلاوت ۱ راهنمایی آموزشی است که مباحث آن در یازده درس تنظیم شده‌اند. ۶۰ درصد درس‌ها شامل مباحث مورد نیاز تجوید است. بخشی از محتوای هر درس و زمان آموزش نیز به تدریس مباحث مهمی همچون مفاهیم قرآن (درک معنا، تدبیر در آیات)، تلاوت تقلیدی، حفظ قرآن، آداب تلاوت، احادیث مربوط به قرآن، و شیوه نگارش مخصوص قرآن اختصاص دارد. در این کتاب به شیوه تلفظ صحیح و فصیح ۱۰ حرف از حروف عربی (ث، ح، ذ، ص، ط، ظ، ع، غ، و) که با فارسی متفاوت‌اند پرداخته شده و اشتباهات رایج تلفظ آن‌ها بیان شده است.

برگزیده

فرهنگ اعلام قرآن

نویسنده: بهروز رضایی

ناشر: محراب قلم

کتاب «اعلام قرآن» یک فرهنگ‌نامه است و انتشارات محراب قلم آن را در ۲۰۰ صفحه به چاپ رسانده است. این کتاب نخستین اثر در زمینه «اعلام قرآن» برای کودکان است؛ اعلامی از قبیل اسامی اشخاص، مکان‌ها و جانوران. برای مثال، اسم محمد(ص)، بت عزرا و بت‌های دیگر، قریش، لقمان و مصر. حکایت‌ها یا توضیح‌هایی هم برای فهم بیشتر مخاطبان بیان شده‌اند تا مخاطب کودک، از متن و آموزه‌های قرآن کریم درک بهتری پیدا کند.

مهري ماهوتي

× ديپلم اقتصاد × کارشناس شعر
 × کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
 × مدرس قصه‌نویسی و کارگاه‌های
 نویسندگی و شاعری × داور مسابقات
 فرهنگی و هنری فراخوان پرسش مهر ×
 داور گروه شعر کودک و نوجوان چهارمین
 دوره گام اول ×

محمدحسن حسینی

× مهندس متالورژی × مدیر گروه
 استان در گروه پژوهشی آسمان دانشگاه
 صنعتی شریف × محقق و مربی
 دوره‌های تفکر و یادگیری برای بچه‌ها ×
 دبیر علمی مجموعه ده‌جلدی قصه‌های
 تفکر برای کودکان انتشارات مدرسه ×

کبرا بابایی

× دانشجوی کارشناسی ارشد ادبیات
 کودک × مربی فیلم‌سازی در کانون
 پرورش فکری × سردبیر و عضو هیئت
 تحریریه نشریه فانوس × همکار
 نشریه‌های کودک و نوجوان × کارشناس
 دفتر تألیف کتاب‌های درسی ×

بیانیه

گروه داوری ادبیات نونهالان

جایگاه و اهمیت ادبیات در زندگی و بالندگی انسان برای همگان شناخته شده است. ادبیات مسیر کشف، یافتن و دریافتن را هموار می‌کند تا دنیا را، نه یک‌بار، بلکه بارها و بارها به تجربه بنشینیم. بی‌شک وقتی از ادبیات نونهالان سخن به میان می‌آید، بر ارزش و اهمیت این مقوله بسیار افزوده می‌شود. چرا که نونهال در ابتدای این مسیر است و چشم‌انداز اولین گام‌ها می‌تواند اشتیاق و انگیزه ادامه راه را در وجود او بیدار کند. طی سال‌های اخیر، با وجود توجه برخی از ناشران کودک و نوجوان به چاپ کتاب‌های مناسب این رده سنی، ادبیات نونهال هم‌چنان با افت‌وخیزهای فراوان روبه‌رو بوده است. با وجود شکل‌گیری موج کتاب‌های بازاری، بودند ناشرانی که با حمایت به‌جا از آثار مؤلفان داخلی توانستند، برنامه‌ریزی دقیقی برای جذب و ارتقای سلیقه مخاطب داشته باشند. در کنار ورود بی‌هدف کتاب‌های ضعیف و متوسط ترجمه‌ای به بازار نشر، برخی از ناشران نیز با انتخاب درست و هوشمندانه، آثار درخور توجه را به مخاطبان ایرانی معرفی کردند. هم‌چنین ظهور چهره‌های تازه و خلاق در حوزه ادبیات نونهال، افزایش توانمندی تصویرگران و ... نیز نویدبخش رخدادهای امیدوارکننده در این عرصه است.

اگرچه انتظار می‌رود ناشران محترم برای حضور در اتفاق‌های فرهنگی، نظیر جشنواره کتاب رشد، همراهی و جدیت بیشتری از خود نشان دهند و آثار خود را با برنامه‌ریزی دقیق‌تری ارسال کنند، جشنواره نیز باید تلاش‌های بیشتری را برای تبلیغ و اطلاع‌رسانی به موقع در رسانه‌ها و فضاهای فرهنگی در دستور کار خود قرار دهد.

در مجموع می‌توان گفت از میان آثار رسیده، تعداد کتاب‌هایی که به لحاظ مضمون، ایده، ویژگی‌های ظاهری، تصویرگری و ... در شرایط مطلوب بودند، چندان دلگرم‌کننده نبود. اگرچه هوشمندی برخی از شاعران و نویسندگان برای یافتن مضامین و گسترش آن‌ها در مجموعه‌های چندجلدی مطابق با نیاز مخاطب ستودنی بود و هم‌چنین توجه ناشران به انتخاب و ترجمه آثاری که حرفی تازه در عرصه ادبیات کودک بیان می‌کنند جای تحسین داشت، با این همه نمی‌توان خلأهای تأثیرگذار در حوزه ادبیات نونهال را نادیده گرفت؛ خلأهایی که بین مخاطب، نیازها و دغدغه‌هایش فاصله می‌اندازند. چراکه بخش اعظم ادبیات کودک در سرزمین ما، از نگاه کودکان، بیان خلاقانه، نوآوری در ارائه، و توجه به فرهنگ بومی و آیینی در حوزه محتوا و تصویر، کم‌بهره است. با این وصف گروه داوران بخش ادبیات نونهال هفدهمین جشنواره رشد، از میان ۴۳ اثر راه‌یافته به مرحله نهایی داوری، پنج اثر را نامزد دریافت جایزه دانست، اما هیچ یک از آن‌ها را به‌عنوان برگزیده معرفی نمی‌کند. از این میان، تنها دو اثر را به دلیل سادگی، نگاه کودکانه، خلاقیت در بیان مضمون و زبان یکدست، شایسته تقدیر و تشکر می‌داند.

نامزد

ماما دیوید همیشه می‌گوید:

نه، دیوید!

نویسنده: دیوید شنان

ترجمه: فرشته عبدی

ناشر: پرتقال

نامزد

مجموعه کتاب‌های الفی

نویسنده: کریل هارت

ترجمه: مریم رزاقی

ناشر: زعفران

نامزد

آدم کوچولوی جدید

نویسنده: لورن چاپلید

ترجمه: محبوبه نجف‌خانی

ناشر: زعفران

تقدیر

مجموعه قصه‌های کوچک

نویسنده: لاله جعفری

ناشر: شهر قلم

تقدیر

مجموعه رفتم به باغ

نویسنده: افسانه شعبان‌نژاد

ناشر: لویه تو

کتاب‌های مجموعه ۹ جلدی «قصه‌های کوچک» عبارت‌اند از: تاب‌بازی بچه‌کلاغ؛ سبزه‌خانم؛ فسقلی و کیک‌کنده؛ درخت‌توت؛ سنجاقک؛ موی کجکی؛ بیعی و نی‌نی بیعی؛ ابر باسواد و گرگ دیوانه. هر کتاب قصه‌ای ساده و مصور دارد که کودک به سادگی می‌تواند آن را درک کند. تنوع موضوع، شخصیت و ماجراها، کودک را علاقه‌مند می‌کند قصه‌ها را دنبال کند.

مجموعه ۹ جلدی «رفتم به باغ» را انتشارات «لویه‌تو» منتشر کرده است. عنوان‌های کتاب‌های این مجموعه عبارت‌اند از: «رفتم به باغ انار»؛ «رفتم به باغ انگور»؛ «رفتم به باغ انجیر»؛ «رفتم به باغ پرتقال»؛ «رفتم به باغ پسته»؛ «رفتم به باغ زردآلو»؛ «رفتم به باغ شاتوت»؛ «رفتم به باغ گردو»؛ «رفتم به باغ نارگیل». افسانه شعبان‌نژاد شعرهای این مجموعه را با زبان ساده و قابل درک خردسالان سروده است. در هر کتاب دخترکی به باغ میوه‌ای می‌رود و در آن‌جا با جانوران و ماجراهایی هیجان‌انگیز روبه‌رو می‌شود. برای مثال، در کتاب «رفتم به باغ انگور» قورباغه‌ای به دنبال زنبوری می‌رود و آن را با زبانش شکار می‌کند و می‌خورد. زنبور زبان قورباغه را نیش می‌زند و قورباغه از باغ فرار می‌کند.

محمدحسین نجبی

× مهندس الکترونیک × تولیدکننده
 × اسباب‌بازی × دبیر انجمن تولیدکنندگان
 × اسباب‌بازی ایران × مدرس دوره‌های
 آموزشی مبتنی بر اسباب‌بازی با مدل
 آموزشی «steam» در مراکز آموزشی و
 مدرسه‌ها ×

حامد تأملی

× پژوهشگر × طراح و تولیدکننده
 × اسباب‌بازی × کارشناس بازی و
 اسباب‌بازی ستاد توسعه فناوری‌های نرم
 و هویت‌ساز معاونت علمی و فناوری
 ریاست جمهوری × مسئول دپارتمان
 علمی و پژوهشی انجمن تولیدکنندگان
 اسباب‌بازی ×

کمیل خجسته

× دانشجوی دکترای علوم سیاسی
 × مدیر عامل مؤسسه فرهنگی
 اطلاع‌رسانی تبیان × بعضی از تألیفات
 او عبارت‌اند از: «دستینه وب: نقش
 هیئت رزمندگان در سیاست ایران»
 اقبال لاهوری: پیرمردها. ×

بیانیه

گروه داوری

بازی و سرگرمی

بازی، زندگی کودکان است و آدمی از لحظه تولد و در مراحل رشد و تکامل خود، در قالب‌های گوناگون با آن سروکار دارد. ارتباط کودکان با دنیای اطرافشان از طریق بازی شکل می‌گیرد و در این قالب به تجربه پدیده‌ها و اکتشاف می‌پردازند که اساس آموزش و یادگیری است. آثار رسیده به دبیرخانه جشنواره در این حوزه سعی داشتند پاسخگوی این نیاز باشند که آن‌ها را می‌توان در سه دسته کلی طبقه‌بندی کرد:

۱. کتاب‌هایی که به اهمیت بازی و سرگرمی در نظام آموزشی و ایجاد محیط شاد در مدرسه اشاره داشتند و در قامت یک اثر پژوهشی بودند.

۲. کتاب‌هایی که بازی‌های مناسب را با در نظر گرفتن گروه سنی مخاطبان و هدف‌های آموزشی آن معرفی می‌کردند و می‌توانستند مرجع خوبی برای مربیان و معلمان باشند.

۳. کتاب‌هایی که در خود بازی‌هایی را داشتند که غالباً دارای جنبه معماگونه بودند و دانش‌آموزان می‌توانند فعالیت‌های داخل کتاب را انجام دهند.

تنوع موجود در کتاب‌ها که در سه دسته فوق ذکر شده‌اند، از نقاط قوت کتاب‌های این بخش بود. پرداختن به برخی از مهارت‌های مورد نیاز دانش‌آموزان و ارائه آن‌ها در قالب فعالیت‌های بازی‌گونه و بداعت در برخی از آثار، جای بسی قدردانی از صاحبان آثار دارد. آثار بخش بازی و سرگرمی این امید را می‌دهند که از ظرفیت‌های بازی می‌توان در موضوع‌های مختلف بهره گرفت و ایده‌های بسیار زیادی را در این عرصه ارائه کرد. متأسفانه تعداد اندک کتاب‌های این بخش نسبت به بخش‌های دیگر جشنواره، بیانگر آن است که به این حوزه کم‌تر پرداخته شده و به نگاه جدی‌تری نیاز است.

بیشتر آثار این بخش از طراحی هنری متوسط و ضعیفی برخوردار بودند که در برخی آثار، به حد کتاب‌سازی تنزل پیدا کرده بود. نداشتن دسته‌بندی‌های مناسب و کاربردی برای موضوع‌های ارائه شده در کتاب، از دیگر ضعف‌های این کتاب‌ها بود. وقتی کتاب در مورد بازی و سرگرمی است، بهره‌گیری از تصویر و شکل‌های زیبا و طراحی‌های مناسب بخش جدایی‌ناپذیر کتاب محسوب می‌شود که در کتاب‌های تألیفی این بخش، کم‌تر از آن‌ها استفاده شده بود. فقدان بازی‌های بومی و سنتی ایرانی و محتوای داخلی با کیفیت، بسیار به چشم می‌آمد که می‌توانست نقطه قوت اصلی بخش بازی و سرگرمی باشد. در عوض در این بخش، کتاب‌های ترجمه شده به مراتب از اغلب کتاب‌های ارائه شده ساختار بهتری داشتند؛ چه از لحاظ محتوا و چه از لحاظ قالب.

آن‌چه که می‌تواند کتاب‌های این حوزه را ارتقا بخشد، اهمیت دادن به کلیت حوزه بازی و سرگرمی و حضور آن در فرایندهای آموزشی است.

نامزد

اختلال‌های یادگیری ۱ و ۲

نویسنده: داریوش صادقی

ناشر: کتاب نیستان

تقدیر

عددهای من

نویسنده: علی خدایی

ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

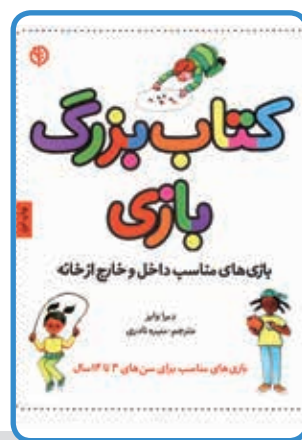
تقدیر

کتاب بزرگ بازی

نویسنده: دبرا وایز

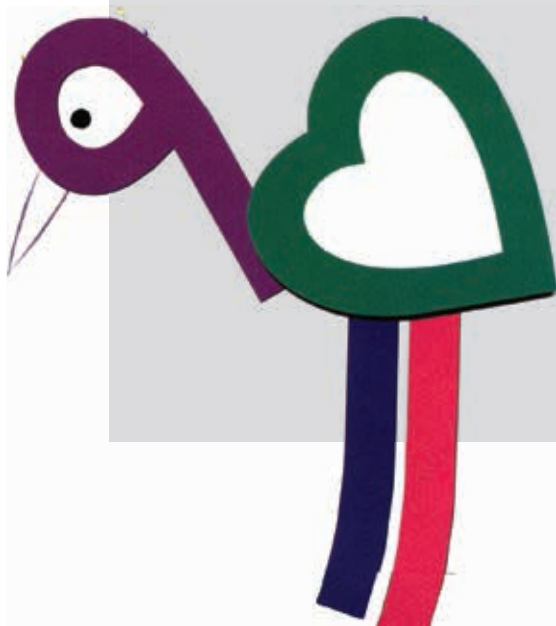
ترجمه: منیره نادری

ناشر: صابرین

۷۷

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

هر فردی در طول زندگی خود از بازی کردن لذت می‌برد، اما باید بدانیم که بازی‌ها در طول دوران نوپایی تا سال‌های نوجوانی، نقش مهمی را در رشد و تکامل فردی کودکان ایفا می‌کنند. اما در عصر تکنولوژی و فن‌آوری، اطمینان داشتن از این‌که بچه‌ها تا حد ممکن دوران پرثمر، شاد و پرچرب و جوشی داشته باشند، کار ساده‌ای نیست. در این دوران برنامه‌های تلویزیونی و رایانه‌ای ذهن کودکان را مسحور خود می‌کند و مانع فعالیت‌های بدنی آنان می‌شود.

کتاب «بزرگ بازی» مجموعه‌ای از بازی‌ها و فعالیت‌ها را برای تمام اوقات و در هرگونه شرایط فیزیکی و روحی کودکان گردآوری کرده است. این بازی‌ها برای ساعاتی که کودک در داخل خودرو است، روزهای بارانی و... بسیار مناسب هستند. در این کتاب، بازی‌های مربوط به مهمانی‌ها، بازی‌هایی که در پیاده‌رو انجام می‌شود، بازی‌های داخل و خارج از خانه، بازی‌های انفرادی و جمعی ارایه شده است. این بازی‌ها برای کودکان سه تا چهارده سال انتخاب شده است. این بازی‌ها سبب زنده شدن خاطرات دوران کودکی افراد بزرگسال می‌شود. این کتاب در ۲۱۸ صفحه و ۱۳ فصل اقدامات پیش از بازی، بازی‌های ذهنی، بازی‌های کلامی، بازی‌هایی با قلم و کاغذ، بازی‌های پشت میزی، بازی‌های روی آسفالت و پیاده‌رو، بازی‌های شکاری و استتار و جست‌وجو، مسابقات انفرادی و گروهی، بازی‌های تعقیب و گریز، بازی‌هایی که با توپ انجام می‌شود، کشتی و بازی‌های استقامتی، بازی‌های مخصوص مهمانی و بازی‌های خیابانی تدوین شده است.

محمدرضا یقینی

× دکترای علوم قرآن و حدیث × عضو گروه‌های علوم انسانی قرآنی و منطق فهم دین و عضو شورای راهبردی جوان پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی × مدرس فلسفه صدرایی فلسفه دین در کانون اندیشه جوان ×

محمدباقر پورامینی

× استادیار پایه ۹ × دارنده مدرک سطح چهار حوزه در کلام اسلامی × مولف بیش از ۴۰ کتاب × مدرس مبانی عام سلفی‌گری × مدرس ارتباط علوم قرآنی و حدیث با دانش کلام × مدرس دوره‌های موسسه الحکمه ×

رضا سلامت پناه

× کارشناس ارشد علوم قرآن و حدیث × مدرس دانشکده علوم قرآنی آمل و حوزه علمیه قم × عضو کمیته علمی امور قرآنی وزارت علوم × عضو شورای راهبری تدوین سند راهبردی دانشجویان جهان اسلام ×

گروه داور بینش اسلامی

بیانیه

دیرسالی است افزون بر نیم‌قرن که «جشنواره رشد» رو به آسمان تعلیم و تربیت نما یافته و بالای استوارش، سایه‌سار آرامش‌بخش آثار و محصولات آموزشی و تربیتی این دیار شده است. این جشنواره آینه‌گردان ظرفیت‌ها و ظرفیت‌ها و برآیند اندیشه‌های بلند و انگیزه‌های پاک پامردان و فعالان بخش‌های مردمی و نهاد تعلیم و تربیت غیر رسمی کشور است و رسالت شناسایی، شناساندن و قدردانی از آثار و محصولات ارزشمند آموزشی و تربیتی را توأمان برعهده دارد.

هم‌افزایی ظرفیت‌های نهاد رسمی متولی تعلیم و تربیت کشور و خانواده بزرگ پدیدآورنده محصولات این حوزه، چنانچه با هنرمندی مدیریت شود، آفاق جدیدی در سپهر تربیت فرزندان این کشور اسلامی گشوده و سرمایه‌های ارجمندی باز تولید می‌شوند که جبران‌کننده بسیاری از کاستی‌ها و کمبودهای نظام تعلیم و تربیت ما خواهند بود. جشنواره رشد یقیناً از نقاط مهم تماس این دو نهاد است.

هیئت داوران بخش بینش اسلامی هفدهمین جشنواره کتاب رشد که موفق به ارزیابی تمامی آثار واصله به این بخش شد، بیانیه پایانی خود را به شرح زیر به اطلاع می‌رساند:

داوران این بخش مجموعه آثار واصله را یک‌بار به صورت انفرادی ارزیابی کردند. سپس طی جلساتی به صورت گروهی به گفت‌وگو در خصوص آثار و بررسی مجدد آن‌ها پرداختند و نامزدهای انتخابی را تعیین کردند. پس از داوری هنری، مجدداً نامزدهای منتخب ارزیابی و با توجه به نمره‌های مأخوذه و ویژگی‌های اثر، آثار برتر در قالب کتاب برگزیده و تقدیری معرفی شدند. از جمله مواردی که در آثار واصله این دوره به چشم می‌خورد، نشانه‌هایی روشن از شکل‌گیری جریان قابل تقدیر «هنر کتاب‌آرایی» است که هر چند تابعی از بازار نشر است، ولیکن هر چه هست نشانگر حیات ذوق هنری در جامعه و مخاطبان است. تنوع و تکثر موضوعی و قالب‌های ارائه اثر نیز در این بخش از دیگر ویژگی‌های چشمگیر و چشم‌نواز بوده است که بر مخاطب‌شناسی هوشمندانه ناشران این حوزه و نیز سطح توقعات مخاطبان اشعار دارد.

حضور نداشتن گسترده ناشران با سابقه و نیز محدود شدن گستره جغرافیایی ناشران به قم و تهران، از عیوب مصرح مرکزگرایی است که سال‌ها گریبانگیر تولیدات فرهنگی و مذهبی ما بوده است. درست‌نویسی و پاکیزه‌نگاری زبان فارسی نیز از دیگر مواردی است که می‌باید به آن دقت و عنایت افزون‌تری شود.

به هر روی، ساختار رسمی آموزش و پرورش ما، به علت فقدان سامانه زنده و پویای نیازسنجی و اعلام نیاز، نتوانسته است نیازهای واقعی خود را به تولیدات و محصولات آموزشی، به آگاهی و گواهی نهادهای غیردولتی و خصوصی برساند و همین موضوع موجب می‌شود که گاه آثاری تولید شوند که به واقعیت نیازهای گسترده مدارس نزدیک نیستند. از این رو پیشنهاد می‌شود که بخش‌های پژوهشی و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش، مانند «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» و یا پژوهشگاه، سامانه به روز شونده نیازهای واقعی تعلیم و تربیت را ایجاد و راهبری کنند تا ظرفیت‌های بخش‌های مردمی در این مختصات مدیریت و هدایت شوند.

دیگر آن‌که کتاب خوب همپا و همسان کتاب درسی ارجمند است. پیشنهاد می‌کنیم تدابیری اندیشیده شوند تا سازوکار عرضه و ارائه مناسب آثار برگزیده جشنواره به خانواده‌ها و دانش‌آموزان فراهم آید.

نامزد

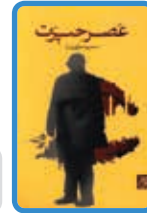
مجموعه حدیث و شعر و
قصه (۱۴ معصوم علیه السلام)
نویسنده: سید محمد مهاجرانی
ناشر: جمال

نامزد

بهای عاشقی: زندگی‌نامه داستانی
حضرت خدیجه (س)
نویسنده: مهری ماهوتی
ناشر: مؤسسه فرهنگی
مدرسه برهان

نامزد

عصر حیرت
نویسنده: محمود مطهری‌نیا
ناشر: کتاب جمکران

نامزد

مجموعه گل‌های آسمان
نویسندگان: مهدی معینی
حمید گروگان
ناشر: مؤسسه فرهنگی
مدرسه برهان

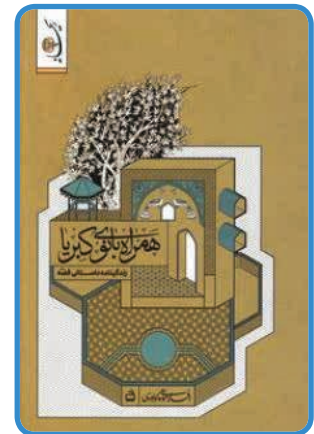
تقدیر

مجموعه تکه‌های طلا (۱۲ جلدی)
نویسنده: غلامرضا حیدری ابهری
ناشر: جامعه القرآن

تقدیر

همراه بانوی کبریا
نویسنده: افسانه موسوی گرمارودی
ناشر: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

۷۹

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

برگزیده

دو امتحان

نویسنده: محمدعلوی نهاد
ناشر: دلیل ما

آموزش احکام شرعی به دقت، دانش و مهارت کافی نیاز دارد. در غیر این صورت ممکن است زمینه عمل نادرست به حکم خدا را سبب شود. این کتاب داستان دنباله‌داری است با موضوع معرفی و تشریح احکام برای نوجوانان و جوانان. نویسنده احکام شرعی را در قالب داستان و طنز آورده است. کتاب «دو امتحان!» در ۱۵۵ صفحه و هفت داستان این احکام را بیان می‌کند: احکام تقلید؛ نجاسات؛ پاک کردن نجاسات؛ دست‌شویی رفتن؛ وضو؛ تیمم؛ غسل.

سعید طاوسی مسرور

× دکترای تاریخ اسلام. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، مدرس دانشگاه‌های علامه طباطبائی، شریف، شهید مطهری و امام صادق (ع) و داور سومین دوره کتاب سال عاشورا ×

محمد نیازی

× دانشجوی دکترای تاریخ ایران اسلامی × مقاله‌ها: «ساخت اجتماعی خانواده و ازدواج در دوره قاجار: تأثیر گفتمان ملی‌گرایی در تاریخ‌نگاری جدید دوره قاجار: ساخت اجتماعی فرقه شیخیه در دوره قاجار» ×

حسن شمس‌آبادی

× کارشناس ارشد تاریخ انقلاب اسلامی × کارشناس امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد × مدرس دانشگاه × کتاب‌ها: «نقش علمای مشهد در انقلاب اسلامی ایران: انقلاب اسلامی در سبزوار: تدوین خاطرات حجت‌الاسلام عبدوس» ×

بیانیه

گروه داوری

تاریخ و تاریخ علم

تاریخ برای کودکان، نوجوانان و جوانان از دو منظر دارای اهمیت است: اول، جنبه عبرت‌آموزی و الگوبرداری که هم از سرگذشت چهره‌های منفی و هم از سرگذشت چهره‌های مثبت و افراد موفق قابل دریافت است. دوم، نقش تاریخ در شکل‌گیری و تثبیت مقوله هویت که به همین سبب ارائه آثار مستند، اثرگذار و جذاب در این عرصه ضرورت پیدا می‌کند.

در این دوره از جشنواره، هشت عنوان کتاب و در مجموع ۱۶ جلد کتاب در زمینه تاریخ از سوی دبیرخانه جشنواره به تیم داوری سپرده شد که این آثار از تنوع موضوعی قابل توجهی برخوردار بودند. محورهای کلی کتاب‌ها عبارت بودند از سیره اهل‌بیت (ع)، زندگی‌نامه دانشمندان ایران و جهان، زندگی‌نامه شخصیت‌ها و بزرگان معاصر با تأکید بر انقلاب اسلامی و ...

نقاط قوت کتاب‌های این دوره از جشنواره عبارت‌اند از:

۱. از نظر جذابیت‌های بصری، بیش از نیمی از این آثار وضعیت قابل قبولی داشتند.
۲. از مجموعه آثار درباره شخصیت‌های اسلامی و انقلابی دو کتاب درباره سرگذشت امام موسی صدر، به لحاظ محتوایی و شکلی با مخاطبان هماهنگی لازم را داشتند.
- نقاط ضعف کتاب‌ها هم عبارت بودند از:

۱. برخی از آثار با مخاطبان (چه دوره ابتدایی و چه دوره متوسطه) تناسب نداشتند.
 ۲. در حوزه معرفی دانشمندان و صاحبان علم، متأسفانه به دانشمندان ایرانی کمتر توجه شده بود.
 ۳. برخی از آثار با فرهنگ ایرانی-اسلامی تناسب نداشتند. این موضوع در کتاب‌های ترجمه‌ای به وضوح قابل مشاهده بود.
- پیشنهاد می‌شود درباره تألیف سرگذشت و سیره دیگر بزرگان دینی، از جمله حضرت امام، علامه طباطبائی و ... کتاب‌هایی مناسب و درخور توجه برای دانش‌آموزان تألیف شوند.

نامزد

کمال الملک

نویسنده: جعفر توزنده جانی
ناشر: موسسه برهان

نامزد

بر روی پرتو نور: سرگذشت آلبرت اینشتین

نویسنده: جنیفر برن
ترجمه: شهاب الدین عباسی
ناشر: نخستین

نامزد

سیره و سرگذشت امام موسی صدر

نویسنده: هیئت رئیسه جنبش امل لبنان
ترجمه: مهدی سرحدی
ناشر: مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر

تقدیر

آدمربایی در لیبی

نویسنده: مهدیه پالیزیان
ناشر: مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر

برگزیده

عصایت را به میله‌های زندان بزن
موسی: زندگی‌نامه امام موسی صدر

نویسندگان: فرشته مرادی
حسن هوشمند
ناشر: مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر

«عصایت را به میله‌های زندان بزن موسی» کتابی است که «مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر» آن را در ۱۱۲ صفحه، به چاپ رسانده است. این کتاب ۱۶ فصلی، شرح مختصر زندگی امام موسی صدر است. فصل‌های کتاب عبارت‌اند از: خاندانی به نام صدر، لبنان، باشگاه بزرگ فرهنگی، گدایی ممنوع، الگویی برای زنان، جبل عامل، چمران، خون بس، مجلس اعلا، جنوب چراگاه اسرائیل نیست، مبارزه منفی، امل یا هسته مقاومت لبنان، مسیح مسلمان، جنگ‌های داخلی، فرار مجاهدان و رجعت. در هر فصل فرازی مختصر از زندگی و فعالیت‌های امام موسی صدر بیان شده است.

در برخی صفحه‌های کتاب و در حاشیه آن‌ها، سخنانی از افراد صاحب‌نام درباره امام موسی صدر آمده است. در بخشی از کتاب هم به بخشی از سخنان امام موسی صدر در مقاطع گوناگون اشاره شده است.

طیبه ارشاد

× دبیر درس تربیت بدنی × مسئول تربیت بدنی خواهران تهران × سرگروه آموزشی درس تربیت بدنی شهر تهران × مدرس کشوری دوره آموزشی بررسی تحلیل و روش تدریس تربیت بدنی فرهنگیان × رئیس گروه سلامت و تربیت بدنی دفتر تألیف کتب درسی ×

سعید خسروی

× کارشناس ارشد مدیریت و برنامه ریزی تربیت بدنی × داور جشنواره کتاب رشد × نویسنده مقاله: «بازی‌های بومی محلی» × کتاب‌ها: «آسیب شناسی ورزشی: بازی‌های بومی محلی: دفتر کار معلم تربیت بدنی.» ×

رسول حسن یزدی

× کارشناس ارشد مدیریت ورزشی × مدرس دانشگاه علوم قرآن و حدیث و دوره‌های وزارت ورزش و جوانان × و فدراسیون ورزش‌های همگانی × مدیر کل تسهیلات حوزه علمیة × رئیس اداره سلامت بدنی حوزه‌های علمیة × رئیس هیئت ورزش‌های همگانی استان قم ×

بیانیه

گروه داوری تربیت بدنی

شکر بی‌پایان خداوند منان که توفیق حضور در هفدهمین جشنواره کتاب رشد را یافتیم تا به تورق و مذاقه در آثار مؤلفان، مترجمان و زحمتکشان در عرصه آموزش تربیت جسم و به تبع آن، روح نوگلان، نوجوانان و جوانان بپردازیم.

موضوع سلامت و تربیت بدنی مقوله‌ای است که اهمیت آن بر همگان واضح است، لکن به قدر کافی به آن بها داده نمی‌شود. اما نگاه متولیان جشنواره به این موضوع بیانگر جایگاه بالای این مقوله در منظر ایشان است. امید است در این مختصر بخشی از ضرورت‌ها و چالش‌های مدنظر گروه داوری را اعلام کرد تا بهره کافی از آثار ارائه شده در سال‌های آتی برده شود.

براساس جمع‌بندی گروه داوری به نظر می‌رسد:

- تعداد آثاری که به مرحله دوم (پایانی) جشنواره رسیدند، از حیث کمی (۶ اثر) راضی‌کننده نیست؛ از همین مقدار نیز صرفاً دو کتاب تألیفی بود.

اما گروه داوری اذعان می‌دارد، هر چند کاستی‌هایی در برخی آثار مشهود بود، اما آثار برگزیده (یک اثر) و قابل تقدیر (دو اثر) واجد این ویژگی‌ها بودند:

- نگاه بازی محور در امر آموزش دوره دبستان؛

- نگرش آموزشی و تربیتی در بستر مدرسه؛

- نگاه علمی و به‌روز در رشد فنی دانش‌آموزان و مربیان در ورزش؛

- رعایت برخی اصول مندرج در سند ملی آموزش و رویکرد بومی‌سازی محتوا.

در پایان به نظر می‌رسد:

- توجه به تألیف به جای ترجمه در این حوزه کاملاً ضرورت دارد.

- رعایت اصل مخاطب‌شناسی، ضرورت توجه به دو قشر مربی و دانش‌آموز و فعالیت آن‌ها در پایگاه خطیر تعلیم و تربیت را که در سند ملی آموزش نیز بر آن تأکید شده است، خلق آثار را تقویت می‌کند.

- جای آن دارد ارتباط مستحکم‌تری بین متولیان امر نشر کتاب در مجموعه وزارت ارشاد و وزارت آموزش و پرورش در این راستا و با عنایت به هدف‌های متعالی امر تعلیم و تربیت برقرار شود.

مزید توفیقات تمامی دست‌اندرکاران این جشنواره را از خداوند متعال مسئلت داریم.

نامزد

راهنمای مربیگری مینی بسکتبال

ترجمه: شهناز بمبئی چی
رضا عظیمی
محسن علی دارچینی
ناشر: کلک زرین

تقدیر

آماده‌سازی ورزشکاران جوان

نویسندگان: نتودور پومبا
مایکل کاررا
ترجمه: دکتر محسن ثالثی
حمیدرضا صادقی‌پور
پوریا پساوند
ناشر: علم و حرکت

برگزیده

دست‌نامه تربیت بدنی

تهیه و تولید: دفتر تربیت بدنی و
فعالیت‌های ورزشی
ناشر: موسسه فرهنگی منادی تربیت

کتاب است، درباره بازی‌های حرکتی شاد و مفرح متناسب با شرایط مدرسه و براساس سرفصل‌های برنامه درس تربیت‌بدنی طراحی شده است. در این بخش، بازی‌ها به سه زیرگروه «بازی‌های حرکتی، بازی‌های حرکتی مهارت‌های بنیادین و بازی‌های حرکتی مرتبط با آمادگی جسمانی» تقسیم شده‌اند. از مزیت‌های این کتاب، طراحی بازی‌ها با توجه به اولویت فراگیری مهارت‌های ویژه بنیادین و آمادگی جسمانی به ترتیب پایه‌های تحصیلی است. در طراحی بازی‌های حرکتی به مشارکت حداکثری دانش‌آموزان، رعایت نکات ایمنی در بازی و استفاده از حداقل امکانات توجه شده است. این کتاب در ۱۸۶ صفحه و در قطع جیبی (برای دسترسی آسان) ۸۰ بازی ارائه کرده است تا راهگشای معلمان باشد.

کودکان ما قبل از ورود به مدرسه با چالش‌های کم‌تحركی، آپارتمان‌نشینی، زندگی ماشینی، گرایش به بازی‌های رایانه‌ای و تغذیه نامناسب مواجه‌اند. هرچه شهرها هم بزرگ‌تر می‌شوند، فضای بازی و فعالیت حرکتی کودکان محدودتر می‌شود. سبک زندگی کم‌تحرك، معضلی است که اگر جدی گرفته نشود کشور را با نسلی ناتوان و بیمار مواجه خواهد ساخت. در چنین شرایطی، مدرسه یکی از مهم‌ترین مکان‌هایی است که کودکان می‌توانند در آن فعالیت حرکتی داشته باشند. این کتاب معلمان و والدین را با بازی‌های پرتحرك آشنا می‌کند. کتاب شامل دو بخش اساسی است. بخش اول کلیاتی است درباره اهداف، چارچوب برنامه درس تربیت‌بدنی و نکات مهم و کلیدی مدیریت کلاس درس تربیت‌بدنی. بخش دوم که بخش کاربردی

دکتر زینب برخورداری

× دکترای تخصصی منطق × عضو هیئت علمی گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تهران × مسئول فرهنگی مؤسسه آموزشی طلوع از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۱ ×

باقر میرعبداللهی

× دکترای فلسفه و کلام اسلامی × عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز × مدیر سابق انتشارات مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما × سرپرست و معاون سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران ×

امین متولیان

× دکترای تاریخ علم × معاون برنامه‌ریزی و پژوهش نهاد کتابخانه‌های کشور از سال ۱۳۹۳ × معاون فرهنگی سابق سازمان فرهنگی-هنری شهرداری تهران × عضو گروه تاریخ پزشکی دانشکده طب ایرانی دانشگاه علوم پزشکی ایران از سال ۱۳۹۳ ×

گروه داوری تفکر و پژوهش

بیانیه

بعد غیرقالبی و خلاقانه علم، و یا به تعبیری خاص، بعد واگرایی آن، امری است مبتنی بر خلاقیت و نوآوری که بر پایه تفکر مستمر و یافتن فهم درست از مسئله پژوهش، در ذهن مربیان و مخاطبان آن‌ها شکل می‌گیرد و بروز می‌یابد. اگر چه این بعد از علم لزوماً بر پایه متون مکتوب بنا نمی‌شود، اما سهم دانش مکتوب در انتقال مفاهیم و طرح موضوع‌های نو و آموزش هدفمند و استاندارد، چشمگیر است. خوش‌بختانه در سال‌های اخیر به موضوع تفکر برای کودکان و دانش‌آموزان و به تبع آن، تقویت معلمان و مربیان در این حوزه، توجه درخوری شده که نتیجه این توجه، انتشار کتاب‌های گوناگون، چه پژوهشی، چه آموزشی، چه داستانی و ... در این زمینه بوده است؛ هر چند هنوز هم تا حد مطلوب کمی و کیفی در حوزه نشر مربوط به تفکر و پژوهش در نظام آموزش و پرورش، فاصله داریم. با اینکه آثاری محدود و معدود به جشنواره هفدهم رسیده‌اند، اما در میان این آثار، کاربردی‌تر شدن متون، پرداختن به پروژه‌ها و موضوع‌های نو و بدیع، حرکت از ترجمه به سمت تألیف، و برخوردار شدن آثار از زبانی استانداردتر، ویژگی‌هایی نمایان بودند. امید که با همکاری بیشتر مراکز علمی و مطالعاتی، و معلمان و مربیان مجرب و دغدغه‌مند در این حوزه، نصاب کمی و کیفی آثار این عرصه به حد مطلوب نزدیک و نزدیک‌تر شوند و موضوع تفکر و پژوهش به یکی از عناصر اساسی هویت علمی-آموزشی مربیان و دانش‌آموزان تبدیل شود.

نامزد

بازی‌های آموزشی برای پرورش تفکر انتقادی

نویسنده: منیره عابدی درچه
ناشر: پارمانا

تقدیر

راهنمای انیمیشن‌هایی برای کلاس فلسفه برای کودکان

نویسنده: سعید ناجی
سمانه عسکری
ناشر: کرگدن

تقدیر

ما خوب فکر می‌کنیم

نویسنده: لاله صافی و همکاران
ناشر: اندیشه جستار پویا

فلسفه‌ورزی در برنامه‌های نوین آموزشی جایگاهی خاص دارد و هدف آن دور شدن از نظام صُلب آموزش رایج و بها دادن به خلاقیت، تفکر نقادانه و ژرف‌اندیشی است. معمولاً برای آموزش مفاهیم فلسفی از متن‌های داستانی بهره می‌گیرند، اما کتاب حاضر برای این مهم از انیمیشن استفاده کرده است. چرا که انیمیشن‌ها با جذابیت و محبوبیتی که نزد کودکان دارند مورد توجه آن‌هاست. کودکان می‌توانند با شخصیت‌های انیمیشن هم‌ذات‌پنداری کنند، درگیر حوادث و موضوعات انیمیشن شوند و مسائل خود را در آن باز یابند.

نویسندگان کتاب کوشیده‌اند راهنمایی مکتوب دربارهٔ چگونگی استفاده از انیمیشن در بحث‌های فلسفه‌ورزی کودکان ارائه دهند. هر انیمیشن در این کتاب در چند بخش بررسی شده است: ایدهٔ اصلی، طرح بحث، تمرین، فعالیت. انیمیشن‌هایی که برای این مجموعه انتخاب شده‌اند عبارتند از: باب اسفنجی، زنان کوچک، برای پرندگان، تعادل، شبکه‌های مجازی، آقای خط، پل و عصر یخبندان. این کتاب در ۱۳۸ صفحه و در ۱۰۰۰ نسخه چاپ شده است.

با اینکه همهٔ انسان‌ها فکر می‌کنند، اما تفکر خوب نشانه‌ها و نتایجی دارد. تفکر بهتر به بینش عمیق‌تر، تصمیم‌های بهتر، نتایج معتبرتر و ابداعات خلاقانه‌تر می‌انجامد. این کتاب در ۷۵ صفحه در قطع خشتی، شامل مجموعه فعالیت‌هایی است برای تمرین و پرورش تفکر کودکان پنج تا هفت ساله «فکرهای من»، «دوستی یعنی چی؟»، «پیترز چیه؟»، «کدام حیوان خانگی؟» و «وارونه فکر کن» از جمله فعالیت‌های کتاب هستند. فعالیت‌ها در چهار دستهٔ فکری دسته‌بندی شده‌اند: تفکر فهمی؛ حل مسئله و تصمیم‌گیری؛ تفکر خلاق؛ فراشناخت.

سعید مشهدی فراهانی

× کارشناس ارشد مدیریت مالی ×
 مدیر گروه حسابداری دانشکده فنی
 شهید شمسی‌پور تهران × کارشناس
 سازمان پژوهش در بخش طرح و برنامه
 و امور مالی ×

زهرا شیرزاد

× کارشناس ارشد حسابداری ×
 هنرآموز رشته حسابداری هنرستان ×
 عضو شورای برنامه ریزی درسی و تألیف
 کتاب‌های درسی سازمان پژوهش ×

عادل پیغامی

× دکترای علوم اقتصادی. عضو گروه
 تألیف کتاب درسی اقتصاد × همکار
 مشاوره‌ای دبیرخانه شورای عالی آموزش
 و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی
 آموزشی عضو هیئت علمی دانشگاه امام
 صادق × عضو انجمن علمی بین‌المللی
 مدرسان اقتصادی ×

بیانیه

گروه دאوری

حسابداری و بازرگانی

تحولات دوران جدید، چه در عرصه جهانی و چه در مسائل داخلی، موجب شده‌اند عرصه‌هایی چون حسابداری، بازرگانی، مدیریت و اقتصاد، از اهمیت به‌سزایی برخوردار شوند. از این‌رو، نشر و چاپ کتاب‌های مرتبط با نیازهای کاربردی جامعه و نسل جوان، کمک شایانی به اشاعه فرهنگ صحیح کسب‌وکار و رعایت اخلاق حرفه‌ای و نیل به اقتصاد سالم خواهد کرد.

در هفدهمین دوره جشنواره کتاب رشد، در گروه حسابداری، بازرگانی و اقتصاد، تعداد ۲۷ عنوان کتاب در زمینه‌های مدیریت، بازرگانی و حسابداری به مرحله نهایی داوری رسیدند که از نظر موضوعی در مقایسه با دوره‌های پیشین، تنوع بیش‌تری داشتند. البته انتظار می‌رود، در حوزه حسابداری شاهد آثار بهتر و بیش‌تری در دوره‌های بعد باشیم.

هیئت داوران، نوآوری در محتوا و موضوع‌ها، پاسخ‌گویی نسبی به نیازهای مخاطبان و توجه به عرصه‌های نو در کتاب‌های ترجمه‌ای را از نکات قوت کتاب‌های این دوره می‌دانند. در عین حال، غفلت از سند برنامه تحول و برنامه درسی ملی، مخاطبان متنوع حوزه تعلیم و تربیت اعم از دانش‌آموز، هنرجو، معلم و هنرآموز، و تناسب اندک با تحولات جاری محیط کسب‌وکار را از نقاط ضعف حوزه نشر در این عرصه می‌دانند.

به‌منظور بهبود و ارتقای فضای نشر در عرصه‌های مدیریت، حسابداری، اقتصاد و بازرگانی، هیئت داوران پیشنهاد می‌دهد که ناشران:

- نیازها و مقتضیات بازار کار و محیط کسب‌وکار و تحولات نوین مربوط به فناوری اطلاعات و اقتصاد فضای مجازی را مورد توجه قرار دهند.
- نیازهای مخاطبان محدوده سنی ۱۲ تا ۱۸ سال را هدف اصلی خود قرار دهند.
- هم‌سو و هم‌گام با تحولات برنامه درسی و در جهت تکمیل زنجیره آموزش، با تأکید بر لزوم آموزش‌های کاربردی و عملی، تولید کتاب‌های مهارت‌محور و کارگاهی را وجهه همت خود قرار دهند.
- نیازهای فرهنگی، اخلاقی و سبک زندگی را در این عرصه در نظر داشته باشند.
- کتاب‌های تألیفی متناسب با نیازهای ایران اسلامی را بر کتاب‌های ترجمه‌ای ترجیح دهند و ویراستاری محتوایی آثار ترجمه‌ای را در نظر داشته باشند.

نامزد

اثر مرکب

نویسنده: دارن هاردی
ترجمه: علیرضا خاکساران
ناشر: آموخته

نامزد

بازاریابی dummies

نویسنده: الکساندر هیام
ترجمه: دکتر محمد رضا ابراهیمی و
سیده سروناز سلیلی
ناشر: آوند دانش

نامزد

کاربر امور بانکی

نویسنده: جعفر میرزایی
رامین حسینی
ناشر: یاوریان

تقدیر

الگوهای سیستمی

نویسنده: دانیال اچ کیم
ترجمه: حمیدرضا قبادی
لیلا کردگاری
ناشر: آرمان رشد

مالک فکر خود باشید

نویسنده: نگار زاده ختمی مآب
ناشر: دیبایه

برگزیده

مالکیت صنعتی و اهمیت آن پرداخته و دربارهٔ واژه‌هایی مانند «پتنت»، «کپی‌رایت»، «علائم تجاری» و «طرح‌های صنعتی» توضیح داده است. در فصل دوم روند شکل‌گیری هر اختراع و راه‌های الهام اختراع آمده است. فصل سوم از پتنت کارآمدترین دزدگیر برای حفاظت از اختراعات و راه‌های ثبت اختراع می‌گوید. فصل چهارم در مورد کپی‌رایت و قوانین حمایت از هنرمندان است. در فصل پنجم، در مورد علائم تجاری، علائم تجارت و کار و پیشه و محصولات و خدمات یک شرکت یا شخص را از دیگر شرکت‌ها و اشخاص متمایز می‌کند، می‌گوید. در فصل آخر به موضوع ثبت صنعتی و اهمیت آن پرداخته است.

وقتی طرح محصولی برای مشتری جذاب است و تنها دلیل فروش محصول طرح آن است، اهمیت ثبت طرح‌های صنعتی مشخص می‌شود و حمایت از طرح‌های صنعتی برای حفظ منافع تولیدکنندگان در برابر رقبا به موضوعی مهم تبدیل می‌شود. اگر طرح‌های صنعتی در اداره‌های مالکیت فکری ملی یا منطقه‌ای ثبت شوند، مالک طرح نسبت به آن طرح حق انحصاری پیدا می‌کند و افراد باید برای استفاده و کپی کردن آن از طراح یا صاحب طرح اجازه بگیرند. این کتاب در شش فصل به مالکیت فکر و ضرورت ثبت ایده‌ها با روشی نو پرداخته است. نویسنده در فصل اول با طرح داستانی تصویری به حقوق مالکیت فکری و انواع حق مؤلف و حقوق

فرج الله هدایت‌نیا گنجی

- × کارشناس ارشد حقوق خصوصی
- × مدرس حقوق در مراکز آموزش عالی
- × دانشگاه‌ها × مولف ده‌ها کتاب در زمینه حقوق خانواده × کارشناس و محقق حقوق خانواده × دارای آثار متعدد در زمینه حقوق خانواده و کارشناس صدا و سیما در مباحث خانواده ×

محمد علی مهدی‌معلی

- × دکترای تخصصی حقوق خصوصی
- × سخنران چندین نشست تخصصی
- × مشاور معاون وزیر دادگستری در حوزه مالکیت فکری وزارت دادگستری
- × دبیر اجرایی فصلنامه حقوق اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ×

محمود حکمت‌نیا

- × دکترای حقوق خصوصی × مدرس درس‌های مالکیت فکری × مسئولیت مدنی و فلسفه حقوق × معاون مالکیت فکری وزارت دادگستری × محقق برجسته حقوق خانواده و مسئول پروژه فلسفه حقوق خانواده معاونت زنان ریاست جمهوری × مولف بیش از ۳۰ کتاب ×

گروه داوری

خانواده

بیانیه

خانواده واحد بنیادین و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است. از این رو آموزش درباره خانواده و در خانواده نقش بسزایی در رشد و تعالی دارد. افزون بر این، به خاطر دنیای پرتحول و پرشتاب در حوزه صنعت و فناوری‌های گوناگون، گرچه مسائل بسیاری حل شده‌اند، لکن معضلاتی هم به وجود آمده‌اند. در یک نگاه کلی باید گفت هر روز شاهد مسائل نوپدید هستیم که گاه استحکام قداست خانواده را متأثر می‌سازند.

برای فائق آمدن برچنین مسائلی، گذشته از شناخت دنیای جدید و آشنایی با ساختارهای معرفتی، نیازمند توانمندسازی انسان در مواجهه با مشکلات و حل آن‌ها هستیم. نگاهی گذرا به کتاب‌های چاپ شده در حوزه خانواده نشان می‌دهد که برخی ناظر بر بنیان‌های ارزشی و سیاست‌های حمایتی حقوقی و اقتصادی‌اند و برخی دیگر ناظر بر توانمندسازی خلاقانه برای حل مسئله.

اما نکته مهم این است که نوشته‌های مربوط به توانمندسازی، بیش‌تر در حوزه ترجمه قرار می‌گیرند و آثار نوشته شده به زبان فارسی کمتر به این بُعد توجه کرده‌اند. همچنین بیش‌تر نوشته‌ها در ارائه تصویری درست از دنیای حاضر کمتر موفق بوده‌اند.

از همین رو پیشنهاد می‌شود، سیاست‌های تألیف و تحقیق در چارچوب معرفتی و ارزشی و برای توانمندسازی در حل مسئله سامان یابند. به عبارت دیگر، خانواده امروز باید با برخورداری از حمایت نتایج پژوهش و تأمین حداقل‌های زندگی، توان حل مسائل خود را داشته باشد؛ امری که موجب می‌شود، آموزش خانواده و آموزش و مهارت‌افزایی برای خانواده و در خانواده اولویت یابد.

نامزد

نواوران

نویسنده: آدام گرت

ترجمه: امیر حسین میرزاییان

ناشر: آریان

تقدیر

فنون خانواده درمانی

نویسنده: جان کارسون و همکاران

ترجمه: شکوه نوایی نژاد

حسن محصل

ناشر: انجمن اولیا و مربیان

چهار فصل انتهایی نیز دربارهٔ هم‌تاسازی، درمان هم‌تاسازی با خانواده‌های تحت استرس، درمان هم‌تاسازی نگرانی‌ها، وفاداری به درمان، و پیشگیری از بازگشت بحث شده است. موضوع این کتاب ۳۵۵ صفحه‌ای مناسب متخصصان خانواده‌درمانگر، دانشجویان مشاوره و روان‌شناسی، و هنرآموزانی است که موضوعات خانواده و مسائل آن را تدریس می‌کنند.

خانواده‌درمانی راهبردهای متعددی دارد. درمانگر با اطلاع از انواع فنون، توانایی بیشتری برای پاسخ‌گویی به نیازهای هر خانواده خواهد داشت. نویسنده در کتاب حاضر، در نه فصل، فنون خانواده‌درمانی را تشریح می‌کند. در پنج فصل ابتدایی به مباحثی مانند خانواده‌درمانی در دنیای جدید، نظریه‌های خانواده‌درمانی، درمان یکپارچه و مفهوم‌سازی مورد بالینی اشاره می‌شود. در

محمد گودرزی دهریزی

× کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی
× دبیر دبیرستان، مدرس دانشگاه
× فرهنگیان × مدرس دوره‌های تربیت
مدرس دفتر تألیف کتب درسی × داور
جشنواره کتاب گام اول وزارت ارشاد ×
داور دو دوره کتاب سال دفاع مقدس ×
داور جشنواره بین‌المللی شعر فجر ×

یوسف قوجق

× کارشناس ارشد علوم اجتماعی ×
مدرس مدرسه‌های تهران × کارشناس
داستان انتشارات کانون پرورش فکری
کودکان و نوجوانان × ارزیاب ناشران
دولتی و خصوصی در سالهای ۱۳۸۷
تا ۱۳۹۸ × دبیر و داور بخش داستان
جشنواره‌های کتاب سال دفاع مقدس ×

محسن پرویز

× دکترای تخصصی فیزیولوژی × عضو
هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
× داور کتاب سال جمهوری اسلامی ایران
× جشنواره قلم زرین و کتاب سال دفاع
مقدس × متخصص حوزه ادبیات کودک
و نوجوان ×

گروه داوری

داستان و رمان کودک

بیانیه

داستان و رمان نقشی بی‌بدیل در انتقال مفهوم‌ها، ارزش‌ها، مطالب تاریخی و دانش به مخاطبان دارد و می‌تواند ضمن پر کردن اوقات فراغت، لذت ناشی از مطالعه را در عمق وجود ایشان بنشانند. در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دست‌اندرکاران حوزه فرهنگ توانستند، از علاقه وافر کودکان به شنیدن داستان و رغبت والدین به تهیه کتاب‌های مناسب برای فرزندان خویش بهره ببرند. در این سال‌ها، با افت‌وخیزهایی شاهد انتشار آثار ارزشمند و ماندگاری در حوزه کتاب کودک بوده‌ایم. در برخی سال‌ها داستان‌مان پر بوده از آثار گران‌سنگ و در بعضی سال‌ها با تلاش بسیار می‌توانستیم آثار خواندنی و قابل معرفی به کودکان و والدین ایشان را بیابیم. گاهی ترجمه غلبه داشت و گاهی تألیف. در ایامی که قیمت تمام‌شده یک کتاب تألیفی چند برابر کتاب ترجمه‌ای است، رویکرد ناشران به انتشار آثار ترجمه‌ای و پرشدن بازار از ترجمه‌ها دور از انتظار نیست.

داوران این گروه، داستان‌های شرکت‌کننده در جشنواره را خواندند و بررسی کردند و به نتایجی به شرح زیر دست یافتند:

- کمبود تعداد کتاب‌های تألیفی مناسب و قابل اعتنا در این دوره به نحو بارزی مشهود بود. لازم است نویسندگان کودک برای آفرینش آثار ماندگار و خواندنی تلاش بیش‌تری به خرج دهند.

- بسیاری از آثار ترجمه‌ای نیز (فارغ از اشکالات محتوایی) به لحاظ تکنیکی، داستان‌های برجسته‌ای محسوب نمی‌شدند. به نظر می‌رسد ناشران باید دقت بیش‌تری در انتخاب آثار برای ترجمه داشته باشند.

- اقبال نویسندگان ایرانی به نوشتن داستان‌هایی با «فضای غیربومی، فضا سازی و توصیف صحنه‌های فانتزی ناآشنا، و بارفتار و کنش‌های نشان‌دهنده الگوپذیری از داستان غیرایرانی و زنگ خطری است که توجه بیشتر سیاست‌گذاران این حوزه را می‌طلبد.

- تعدادی از داستان‌ها دارای روایتی خطی و بدون نوآوری خاص بودند و روایت آن‌ها نیز مبتنی بر توصیف بود. گاهی حتی اغراق در توصیف، کارکرد منفی پیدا می‌کرد و مانع از پیشرفت جذاب داستان می‌شد.

- موضوع برخی داستان‌ها قابلیت تبدیل به داستان بلند را داشت، ولی در ظرفیت محدود نگاشته شده بود. - در بسیاری از آثار، تعلیق طبیعی که حاصل کنش‌های اجتناب‌ناپذیر داستان است، دیده نمی‌شد. بخشی از این نقص ساختاری مربوط به شخصیت‌پردازی داستان‌ها بود. بیشتر شخصیت‌های این‌گونه داستان‌ها، به‌ویژه شخصیت‌محوری، فاقد انگیزه قوی برای رسیدن به هدف خود بودند.

- و در نهایت آن‌که صفحه جدیدی در ادبیات کودکان باز نشد و در مجموع، کیفیت و محتوای کتاب‌های مورد بررسی اقلان‌کننده نبود.

نامزد

این تری زی، اون تری زی

نویسنده: مصطفی رحماندوست
ناشر: نیستان

نامزد

نگرانی های قلمبه ای

نویسنده: سم زورپادی
ترجمه: نلی محبوب
ناشر: شورا

دوره چهار جلدی "ماجراهای مردم
شهر عجیب"

نویسنده: افسانه موسوی گرمارودی
ناشر: طلایی

تقدیر

دوره سه جلدی "پهلوان پشه"

نویسنده: محمدرضا شمس
ناشر: کتابهای فندق(افق)

تقدیر

پینوکیو

نویسنده: کارلو کالودی
ترجمه: بهروز غریب پور
ناشر: افق

توی این دنیای بزرگ، که پر از شهرهای جورواجور است، شهری بود که نه کوچک بود و نه بزرگ. شهری مثل همه شهرها با خیابانهای شلوغ، ماشینهای زیاد و خانههای کوتاه و بلند؛ اما توی این شهر آدمهای عجیبی زندگی می کردند. آدمهایی با ماجراهای شنیدنی. مجموعه «ماجراهای مردم شهر عجیب» دارای چهار جلد با عنوانهای آقا خاش خاشی، آقا چیک چیکی، آقا قچ قچی و آقا قاپ قاپی است.

آقای «خاش خاشی» نانا است. او هر روز نانهای زیادی می پزد و مردم همه نانها را می خزند. آقای خاش خاشی برای مشتری آخرش دو تا نان می پزد. مشتری آخر پیرمردی است که هر شب بعد از همه می آید، نانها را برمی دارد و تشکر می کند. تا این که روزی، قبل از این که مشتری آخر بیاید، مردی پولدار به نانوا می آید و در برابر آن نانها، پول زیادی به آقای خاش خاشی می دهد. بعد از آن دیگر از مشتری آخر خبری نمی شود و ...

این مجموعه در قطع رحلی و تصاویر بسیار زیبا برای گروه سنی دبستان مناسب است و در هر شماره به موضوعی اخلاقی پرداخته شده است.

نویسنده در مجموعه سه جلدی پهلوان پشه افسانههای حسن کچل را با نگاهی خلاقانه و طنزآمیز بازنویسی کرده است. حسن کچل در قصههای او، هم تنبل است و هم قهرمان، هم ساده است و هم زیر و زنگ. ... حسن کچل همین که زیر درخت دراز می کشد، هفت تا پشه از راه می رسند و یکی یکی روی سر کچلش سر می خورند، حسن هم صبر می کند پشهها بنشینند و بعد می گوید توی صورتش: «آخ!» پشهها شکمشان را می گیرند و وزوز می خندند...

عنوانهای این مجموعه غول بیابونی، سرزمین دیوها و دختر شاه فرنگ است.

«پینوکیو»، قهرمان این داستان، یک پسر بچه معمولی نیست. او نه معمولی است و نه پسر بچه. پینوکیو عروسکی چوبی است که پیرمردی تنها و مهربان به نام پدر «ژپتو» آن را ساخته است. پینوکیو مثل همه پسر بچهها دوست دارد پستی و بلندیهای زندگی را تجربه کند، به حرف بزرگترها گوش ندهد، از مدرسه فرار کند و ...

این کتاب در ۱۸۳ صفحه، در قطع رحلی، با ویژگیهای تصویرهای زیبا، کتابسازی خوب و ترجمه ای خوب چاپ شده است.

سیدعلی کاشفی خوانساری

× مدرک درجه دو هنری ادبیات
کودک × داور جشنواره‌های
مختلف × نویسنده ×

حسین فتاحی

× عضو باسابقه تحریریه کیهان بچه‌ها
× مدرس کلاس‌های داستان‌نویسی
حوزه هنری × بیست دوره داور کتاب
سال × داور جشنواره‌های کانون، کتاب
فصل × سلام بچه‌ها و رشد × مولف
۱۵۰ جلد کتاب ×

احمد شاکری

× مدرک درجه یک هنر × نقاد ادبی و
متخصص حوزه ادبیات داستانی × دبیر
کارگروه فیلمنامه قرآنی مؤسسه سیما
فیلم × عضو هیئت علمی پژوهشگاه
فرهنگ و اندیشه اسلامی × داور
جشنواره‌های جلال آل احمد، کتاب
سال، پروین اعتصامی، حبیب غنی‌پور ×

بیانیه

گروه داور

داستان و رمان نوجوان و جوان

انقلاب اسلامی با گذشت چهار دهه پرافتخار، اکنون مهبای نیل به افق بلند تمدن اسلامی است. این هدف ارجمند جز با گذر از عبرت‌های گذشته و ترسیم افق آینده توسط هنر مقدور نیست و ادبیات داستانی به واسطه عمق دید و مخاطبان پرشمارش در این عرصه پیشگام است.

پیروزی انقلاب اسلامی، تعریف جدیدی از هنر و ادبیات را بنیان نهاد و موضوع‌ها، شخصیت‌ها، مضمون‌ها، نویسندگان، مخاطبان و ساختارهای نویی را به ادبیات ایرانی معرفی کرد. آثار رسیده به این دوره از جشنواره گویای تنوع دید، تنوع موضوعی و ورود نسلی جدید از نویسندگان کودک و نوجوان است که برای مخاطبان نوجوان و جوان امروز و متناسب با دغدغه‌های فکری، فرهنگی، اجتماعی و اعتقادی آن‌ها می‌نویسند.

از جمله نقاط قوت کتاب‌ها توجه به میراث تاریخی ایران و روایت جذاب از پیشینه فرهنگ و تاریخ این اقلیم است. هم‌چنین، توجه به زندگی شخصیت‌های قومی و الگوهای دینی و روایت جذاب از زندگی آن‌ها، از جمله دیگر نقاط قوت برخی آثار است. توجه به موضوع‌هایی چون حفظ محیط زیست، اقدام به خانواده و سبک زندگی نیز از دیگر نقاط قوت آثار محسوب می‌شود. ادبیات نوجوان و جوان از سویی محصول ارتباط نویسندگان با مخاطب، و از سوی دیگر وامدار جریان انقلابی و تئوری ادبیات است. به نظر می‌رسد مراجع پژوهشی و حوزه‌های نقد باید به‌عنوان ضلع دیگر ادبیات، تولید خلاقه را یاری کنند. هم‌چنین، ضعف تجربه ناب از زندگی، به‌عنوان بن‌مایه تولید اثر هنری، در برخی آثار مشهود است.

نکته دیگر لزوم تنوع بخشی بیش‌تر به موضوع‌هاست. به نظر می‌رسد آثار در محدوده مشخصی از موضوع‌ها تولید شده‌اند و برخی موضوع‌های با اهمیت جایگاهی در آثار تولیدشده داستان ندارند.

لازم است متولیان جشنواره با رصد دقیق‌تر و جامع‌تر آثار تولید شده در این حوزه، زمینه را برای رقابتی فراگیرتر فراهم آورند. هم‌چنین به نظر می‌رسد جشنواره باید به‌عنوان یکی از حلقه‌های ادبیات داستانی، به حلقه نقد و پژوهش متصل شود. آثار برجسته نقد شوند و پژوهش‌های مبنایی در سطوح عالی دانشگاهی با دقت و موشکافی به تحلیل، تفسیر و ریشه‌یابی قوت‌ها و ضعف‌ها بپردازند.

نامزد

انجمن یوزهای شریف

نویسنده: حمید ابادری
ناشر: شرکت انتشارات فنی ایران

نامزد

در کنار او فقط تو بوده ای

نویسنده: فریبا کلهر
ناشر: دفتر نشر فرهنگ اسلامی

نامزد

سرقت مصلحانه

نویسنده: مصطفی خرامان
ناشر: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

تقدیر

اشباح جنگل سوخته

نویسنده: مهدی رجبی
ناشر: نردبان

برگزیده

سیمرغ پدر بزرگ من بود

نویسنده: فاطمه سرمشقی
ناشر: نردبان

«سارک»، دخترخاله «پرستو»، تلفنی به او خبر می‌دهد که مرغ عشقش مرده است. پرستو در کمال ناباوری متوجه می‌شود مرغ عشق او نیز مرده است! پدر بزرگ همه پرنده‌هایش را آزاد می‌کند ولی این دو مرغ عشق را به سارک و پرستو می‌دهد و حالا هر دو در یک زمان مرده‌اند! آن‌ها می‌خواهند مرغ عشق‌ها را در باغچه دفن کنند اما همین که هر دو را با هم در چاله می‌گذارند، مرغ عشق‌ها پرواز می‌کنند و می‌روند! مثل پدر بزرگ که چند روز است رفته است و هیچ‌کس نمی‌داند کجا! آیا بچه‌ها می‌توانند پرنده‌هایشان را پیدا کنند؟ پدر بزرگ کجا رفته است؟ کتاب سیمرغ پدر بزرگ من بود، در ۱۰۸ صفحه، با تصویرهایی زیبا چاپ شده است. نویسنده در طرح داستان به موضوع محیط زیست هم توجه داشته است.

برگزیده

دروازه مردگان

نویسنده: حمید رضا شاه آبادی
ناشر: افق

کتاب دروازه مردگان در قطع رقعی و در ۲۳۷ صفحه برای گروه سنی نوجوان نگاشته شده است. داستان از ورود چندین نسخه کاغذی قدیمی به خانه یک هنرمند آغاز می‌شود؛ دست‌خط و نوشته‌هایی که پای پسر نوجوان روایت‌کننده ماجرا را به محله‌ای قدیمی و خانه‌ای مربوط به سال‌های دور گذشته باز می‌کند؛ خانه‌ای با دیوارهایی بلند؛ دیوارهایی که اجساد بسیاری را در خود جای داده و یک قبرستان عمودی را به‌وجود آورده‌اند.

آرمان صوفیانی

× کارشناس نرم افزار کامپیوتر × مشاور داخلی و عضو هیئت مدیره شرکت مهندسی مبین داده پرداز در سال های گذشته × مشاور، مدیر و معاون فناوری اطلاعات در کانون اندیشه جوان × مدیر آی تی مدرسه مفید ×

هادی میرزاپور

× کارشناس ارشد مهندسی فناوری اطلاعات × مدرس دانشگاه های فنی و حرفه ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی چالوس × مدرس هنرستان های فنی و حرفه ای و کاردانش × داور هشتمین جشنواره تولید محتوای الکترونیکی ×

محمدرضا شکرریز

× دانشجوی دکترای مدیریت فناوری اطلاعات × مدیر هنرستان × کارشناس رشته کامپیوتر × مدرس دانشگاه × ناظر محتوایی تولید شش عنوان نرم افزار آموزشی همراه کتاب درسی ×

گروه داوری رایانه

بیانیه

علوم رایانه، با وجود گستردگی در حوزه های متفاوت و پیشرفت شگرف طی سال های اخیر، هنوز هم پویایی خود را حفظ کرده است و در عرصه های گوناگون توسعه پیدا می کند. با توجه به این رشد چشمگیر و دائمی، برای کمک به دانش آموزان و فراگیری علوم گوناگون رایانه، باید کتاب هایی به روز و منطبق بر اصول آموزش در دسترس آن ها قرار گیرد.

استمرار و اجرای جشنواره کتاب های آموزشی رشد بی شک از اقدامات بسیار مؤثر در تأمین بخشی از هدف های آموزشی در آموزش رسمی کشور است. برنامه ریزی داوری کتاب های راه یافته به هفدهمین جشنواره کتاب رشد، هدفمند، و فرایند ارزیابی، به لحاظ حضور مستمر و تناسب اعضای کمیته داوری و تمهیدات لازم کارشناسان اجرایی، بسیار منظم و فعال انجام پذیرفت. خوش بختانه با توجه به توسعه مراکز آموزش در گستره علوم رایانه و افزایش زیرشاخه های آن، امروزه مؤلفان و ناشران بسیاری در راستای تولید محتوای مورد نیاز آن گام برداشته و در بستر پررونق آن شروع به فعالیت کرده اند. در سوی دیگر این میدان، دانش آموزان، کاربران، دانشجویان و مدرسان قرار دارند. متأسفانه، به کار نگرفتن شیوه های نوین آموزشی و کاربردی، و همچنین فقدان به روزآوری مناسب کتاب های این شاخه، یکی از مشکلات این عزیزان است. داوران گروه رایانه جشنواره رشد، پس از برگزاری جلسات متعدد و ارزیابی کتاب های واصله در مراحل گوناگون، در نهایت چهار کتاب را شایسته نامزدی دریافت جایزه برگزیده و تقدیری دانست. ضمن سپاس فراوان از مؤلفان، مترجمان، ناشران و مجریان این جشنواره، لازم به ذکر است تا رسیدن به وضعیت مطلوب و مناسب برای کتاب های کمک آموزشی فاصله بسیار وجود دارد و نیاز به تلاش بیش تر و روی آوردن به شیوه های نوین آموزشی و به روزآوری مرتب مطالب این کتاب ها احساس می شود.

در پایان موارد زیر به عنوان پیشنهاد های کمیته داوران ارائه می شوند:

- * کتاب های آموزشی و کمک آموزشی به همراه لوح فشرده ارائه شوند.
- * کتاب های ترجمه شده، تدوین و بومی سازی شوند تا مخاطب ارتباط مناسب تری با آن ها برقرار کند.
- * در آماده سازی کتاب ها، از علوم صفحه آرایی و گرافیک بهره بیشتری برده شود.
- * فرم های ارزیابی فعلی که در اختیار این گروه قرار گرفته اند، بررسی و به روزآوری شوند.
- * قطع چاپ کتاب ها مورد بازنگری جدی قرار گیرند، زیرا اکثر آن ها برای کتاب های کمک آموزشی مناسب نیستند.

امید است که با به کارگیری تمام تلاش دست اندرکاران این حوزه، بهبود آموزش علوم رایانه برای مخاطبان ایران اسلامی عزیز محقق شود.

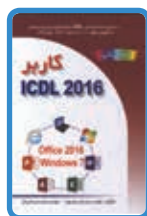
نامزد

مرجع کامل ایندیزاین ۲۰۱۸

نویسنده: امید باوی
و سعید گودرز
ناشر: مهرگان قلم

نامزد

کاربر ۲۰۱۶ ICDL

نویسنده: سید علی موسوی
و مجید سبز علی گل
ناشر: صفار

تقدیر

ساخت انیمیشن دیجیتالی

نویسنده: درک برین
ترجمه: سینا عمرانلو
ناشر: آوند دانش

مرجع کاربردی فتوشاپ ۲۰۱۸

نویسنده: امید باوی و دیگران
ناشر: مهرگان قلم/نارک

نرم افزار فتوشاپ یکی از محبوب ترین و در عین حال پرکاربردترین نرم افزار گرافیکی است که توانسته است طیف وسیعی از مخاطبان را چه در زمینه گرافیک و چه در سایر زمینه هایی که به نوعی با تصویر، رنگ و چاپ سر و کار دارند، به خود جذب کند؛ به طوری که طبق آمار جهانی، بیش از ۹۰ درصد کاربران حرفه ای که با گرافیک و تصویرسازی در ارتباط اند، نسخه ای از این نرم افزار را دارند.

این کتاب ۱۴ فصل دارد. هدف آموزشی این کتاب دو دسته مخاطب را در برمی گیرد: دسته ای از مخاطبان نرم افزار فتوشاپ را ابزاری کمکی برای رفع مشکلات زمینه های کاری می بینند. به این دسته از افراد خواندن فصل های سوم و دوازدهم پیشنهاد می شود. در این دو فصل سعی شده است نحوه انجام یک پروژه کوچک به سادگی ارائه شود، مثل تنظیم اندازه و کنار هم چینی و زیرنویسی چند تصویر. به دسته دیگر افراد که علاقه مندی به فتوشاپ هستند پیشنهاد می شود فصل های چهارم، پنجم، هشتم و نهم را بخوانند. زبان کتاب روان، صمیمی و دقیق است و در ۴۶۸ صفحه با تصویرهای گویا به آموزش مفاهیم فتوشاپ به هنرجو پرداخته است. برای درک ملموس تر مفاهیم، چند ویدیوی آموزش مقدماتی در یک دی وی دی با کتاب همراه است.

نجیب الله نوری

× دکترای روان‌شناسی × عضو گروه
جامعه‌المصطفی × استاد همکار
جامعه‌المصطفی × داور کتاب سال
حوزه × داور جشنواره شیخ طوسی ×

حمزه عبدلی

× دکترای روان‌شناسی × مدرس
دانشگاه‌های قرآن و حدیث، المهدی و
پژوهشگاه قرآن و حدیث × داور کتاب
سال حوزه × داور کنگره علوم اسلامی
ایرانی ×

محمدرضا احمدی

× دکترای روان‌شناسی × مدرس
روان‌شناسی در مراکز دانشگاهی تهران
و قم × مسئول گروه روان‌شناسی کتاب
سال حوزه ×

روان‌شناسی

بیانیه

امروز یافته‌های روان‌شناسی در جای‌جای زندگی انسان‌ها نقش ایفا می‌کنند. این یافته‌ها در حوزه آموزش و پرورش نیز بی‌تأثیر نبوده‌اند. روان‌شناسی توانسته است، فرایندهای آموزشی و پرورشی را به لحاظ ابعاد روانی تسهیل کند و تربیت را ساده‌تر، اما قدرتمندتر و با تضمین سلامت روان به پیش برد. از این رو اهمیت آن در هر دو ساحت آموزش و پرورش بر کسی پوشیده نیست.

کتاب‌های رسیده به جشنواره رشد در بسیاری از موارد با آموزش و پرورش ارتباط مستقیم ندارند، اما بسیاری از آن‌ها برای یک فرد آموزش و پرورش قابل استفاده‌اند. موضوع‌هایی مانند آموزش خلاقانه، انگیزش، انضباط بدون اضطراب، تربیت اجتماعی و ... بخشی از موضوع‌های آموزش و پرورش هستند و برای هر فردی که با دانش‌آموز سروکار دارد، بهره‌مندی از این کتاب‌های ارزشمند است.

بحث «سازگاری در آموزش» پژوهشی مجذبه می‌طلبد، «انضباط بدون اضطراب» رویکردی مورد نیاز است، و موضوع انگیزه در «انگیزش کلیدی برای یادگیری» بسیار مغتنم و قابل استفاده است. نقاط قوت این کتاب‌ها ملموس است، اما وجود نقطه ضعف در این کتاب‌ها به سختی قابل تصور است. البته می‌توان برای سال‌های آینده انتظار داشت که برخی از نویسندگان گروه‌های هدف در آموزش و پرورش، مانند معلمان، والدین و دانش‌آموزان را، به‌صورت خاص در نظر بگیرند و رویکرد بومی و اسلامی را در نگارش‌های مورد نظر رعایت کنند تا هدف‌های عالی تربیتی و آموزشی را به‌سرمنزل مقصود برسانند.

از همین‌رو از ناشران و نویسندگان انتظار می‌رود، با یاری جستن از مفاهیم روان‌شناختی و فرهنگ غنی اسلامی به این حوزه از دانش ورود داشته باشند تا در آینده، علاوه بر آموزش و پرورش فرهیخته، بتوانیم نسلی پیشرو در دنیا تربیت کنیم که شایسته فرهنگ غنی ایران اسلامی باشند.

نامزد

آسیب‌شناسی تربیت اجتماعی

نویسنده: عبدالعظیم کریمی
ناشر: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

نامزد

اختلال وسواس اجبار در کودکان

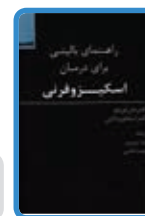
نویسنده: رضوان ساعی
ناشر: مرسل

نامزد

انقباض بدون اضطراب

نویسنده: جودی آرنا
ترجمه: جهانشاه میرزاییگی
ناشر: انجمن اولیا و مربیان

نامزد

راهنمای بالینی برای درمان اسکیزوفرنی

نویسندگان: جان لوریلو
استفانو پالانتی
ترجمه: رضا سوزی
نجمه طالبی
ناشر: کیان افراز

سازه‌گرایی:

رویکردی خلاق در آموزش

نویسنده: افضل‌السادات حسینی
انسپه جلالوند
ناشر: سازمان جهاددانشگاهی تهران

در کتاب «سازه‌گرایی رویکردی خلاق در آموزش» تلاش شده است مباحث نظری سازه‌گرایی بررسی شود و نمونه‌های آموزشی متعدد مورد بحث قرار گیرند. «مقیاسه کلاس سنتی با کلاس سازه‌گرا، سازه‌گرایی افراطی، سازه‌گرایی شناختی با تأکید بر دیدگاه پیازه، سازه‌گرایی اجتماعی بر مبنای آرای ویگوتسکی و نسبت به خلاقیت با سازه‌گرایی» از موضوعاتی هستند که این کتاب در ۲۲۳ صفحه به آن‌ها پرداخته است.

تقدیر

کاربرد استعاره

درمشاوره و درمان خانواده

نویسنده: عباس باباصفری
ناشر: نوشته

کتاب استعاره در مشاوره و درمان خانواده عنوان کتابی است در ۲۸۰ صفحه، که با هدف استفاده از استعاره در جلسات مشاوره و درمان، و کمک به درمانگران برای ساخت استعاره‌های جدید نگاشته شده است. استعاره‌ها در این کتاب غالباً ساده، سرراست و بدون پیچیدگی هستند و فهم آن‌ها برای اذهان دشوار نیست. گفتنی است، استعاره‌های ساخته شده در این کتاب بیشتر براساس رویکردهای خانواده‌درمانی (به‌خصوص رویکرد ساخت‌نگر)، راهبردی و نظام خانواده‌ای بودن است که به همراه مباحث نظری درخصوص تعریف، ساخت و تأثیر استعاره فراهم آمده است. کتاب از سه بخش و نه فصل تشکیل شده است: بخش اول: ازدواج و استقلال شامل سه فصل رشد شخصی، پیش از ازدواج، ارتباط با دیگران؛ بخش دوم: فرزندپروری شامل سه فصل تربیت والدینی، مسائل تحصیل، کنترل مداخله دیگران؛ بخش سوم: خانواده و آرامش شامل سه فصل روابط زن و شوهری، رعایت مرز فرزندان، مشکلات و اثرات خانواده.

جواد حاج بابایی

× از مولفین کتب ریاضی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی ×

روح‌الله جهانی‌پور

× دکترای تخصصی ریاضی × سردبیر مجله فرهنگ و اندیشه ریاضی × عضو کارگروه تهیه سرفصل و ریز مواد درس‌های کارشناسی ارشد و دکترای رشته ریاضی مالی و ریاضیات تصادفی × عضو هیئت تحریریه مجله نشر ریاضی ×

خسرو داوودی

× دکترای آموزش ریاضی × مدرس دوره‌های ابتدایی تا دبیرستان و دانشگاه‌های شهید رجایی و فرهنگیان × سردبیر سابق مجله‌های رشد برهان، رشد راهنمایی و رشد جوانه ×

بیانیه

گروه داوری
ریاضی

از آنجا که کتاب درسی به عنوان يك رسانه آموزشی همه ابعاد برنامه درسی را پوشش نمی‌دهد، سایر ابعاد موردنظر برنامه درسی در هر حوزه را رسانه‌های مکتوب دیگر، از جمله کتاب‌های کمک‌آموزشی و مجلات و هم‌چنین رسانه‌های غیرمکتوب، شامل محتواهای دیجیتالی در عرصه فضای مجازی پوشش می‌دهند. در این میان، کتاب‌های کمک‌آموزشی در کنار کتاب درسی، به‌خصوص در درس‌هایی مثل ریاضی، جایگاه خاصی دارند و همیشه مورد توجه بوده‌اند.

با توجه به اینکه در سال‌های اخیر رویکرد علمی-آموزشی براساس برنامه درسی ملی در خصوص نشر و توزیع کتاب‌های کمک‌آموزشی، از جمله کتاب‌های کار و تمرین و مبتنی بر ارزشیابی‌های پایانی محور قرار گرفته است، تعداد کتاب‌های بررسی شده و منتخب برای داوری جشنواره کاهش داشته است.

بیش‌تر کتاب‌های بررسی شده در حوزه ریاضی تألیفی هستند که يك نقطه قوت اساسی محسوب می‌شود. از نظر طراحی و گرافیک نیز عموم کتاب‌ها از وضعیت مناسبی برخوردار بودند و تلاش شده بود از قالب‌های متنوع، از جمله بیان داستانی و تصویری، حداکثر بهره‌برداری به‌عمل آید.

نقطه ضعف عمده کتاب‌های منتخب برای این مرحله جشنواره، نبود تنوع و نپرداختن به عرصه‌های گوناگون مرتبط با حوزه ریاضیات است. با توجه به برنامه درسی این حوزه و سایر اسناد بالادستی، امکان فراوانی برای تولید وجود دارد. هم‌چنین مخاطب هیچ‌یک از آثار رسیده معلمان محترم نیستند و از این نظر ضعف شدید و جای خالی فراوانی دیده می‌شود.

در پایان به دست‌اندرکاران نشر آثار مکتوب توصیه می‌شود که به عرصه‌های گوناگون حوزه ریاضیات توجه بیش‌تری مبذول دارند و تلاش کنند آثارشان ابعادی از برنامه درسی را که در کتاب درسی امکان و ظرفیت ارائه آن وجود ندارد، مدنظر قرار دهند.

با وجود آنکه ناشران نگران فروش و بهره اقتصادی تولیدات مرتبط با معلمان و دبیران هستند، توصیه می‌شود این بخش مهم و تأثیرگذار مورد غفلت قرار نگیرد. به‌طور حتم چنان‌چه آثار ارزشمند، با کیفیت و مناسبی برای مجریان برنامه درسی تولید شوند، بهره اقتصادی نیز نصیب ناشر خواهد شد.

به علاوه، انتشار آثاری درباره تاریخ ریاضیات دوره اسلامی و شرح اندیشه‌های ریاضی‌دانان آن دوره که میراث فرهنگی و ملی ماست و به لحاظ محتوایی برای اغلب دانش‌آموزان نیز قابل درک است، می‌تواند در دانش‌افزایی معلمان و دانش‌آموزان و آشنایی آن‌ها با فرهنگ ریاضیات ملی و سنتی کشورمان نقش‌آفرین و تأثیرگذار باشد. این موضوع یکی از ابعاد مهم سند برنامه درسی ملی است.

نامزد

سلام، من صفر هستم

نویسنده: لوکا نوولی
ترجمه: حسین ابوالقاسمی
ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

نامزد

چارستون ۳: ریاضی ویژه پایه سوم دبستان

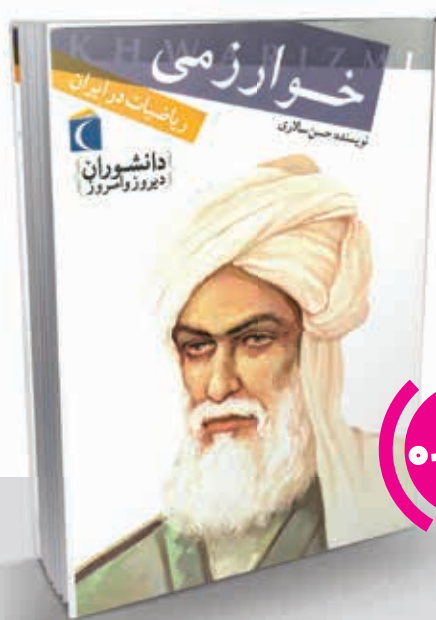
نویسنده: فرزانه صانعی
ناشر: سلام کتاب

تقدیر

دایرة المعارف هندسه:
مقطع های مخروطی

نویسنده: محمد هاشم رستمی
ناشر: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

برگزیده

خوارزمی: ریاضیات در ایران
دانشوران دیروز و امروز

نویسنده: حسن سالاری
ناشر: محراب قلم

۹۹

× رشد جوانه ×
× پاییز ۱۳۹۸ ×

کوشیار گیلانی و جمشید کاشانی معرفی و نقش آن‌ها در تاریخ ریاضیات بیان می‌شود. همچنین، تأثیرپذیری ریاضی‌دانان معروفی چون ابوکامل مصری و لئوناردو فیبوناچی از خوارزمی عنوان می‌شود. کتاب با شرح مطلبی با عنوان «میراث خوارزمی» به پایان می‌رسد.

کتاب «خوارزمی» در ۳۲ صفحه برای گروه سنی کودکان و نوجوانان به چاپ رسیده است. نکته قابل تأمل در مورد کتاب، نامعلوم بودن منابع آن است.

این کتاب از سلسله کتاب‌های «دانشوران دیروز و امروز»، با توضیح کوتاهی از زندگی و محل تولد خوارزمی، نقش او را در پیشرفت ریاضیات و اخترشناسی در ایران و جهان بیان می‌کند و چگونگی نگارش و پدید آوردن کتاب‌هایش را شرح می‌دهد. در بخشی از کتاب آمده است: پیش از خوارزمی، هر تمدنی شیوه‌ای متفاوت برای نوشتن عددها داشت. نوشتن عدد با آن نشانه‌ها و انجام جمع و تفریق ... دشوار بود. خوارزمی شیوه عددنویسی هندی را چاره همه مشکلات یافت.

در ادامه کتاب، ریاضی‌دانان ایرانی پس از خوارزمی، از جمله

حامد محقق

× کارشناس ارشد زبان و ادبیات
فارسی × مدرس ادبیات کودک
(دورهٔ بسیج هنرمندان) × مدرس
داستان و شعر در مدرسهٔ جهادی
خواندن × کارشناس ادبیات و مدرس
داستان‌نویسی نهاد کتابخانه‌های
عمومی ×

مریم اسلامی

× کارشناس ارشد زبان و ادبیات
فارسی × کارشناس شعر کانون
پرورش فکری کودکان و نوجوانان
× مدرس موضوع عناصر شعر در
استان‌های کشور و برای مربیان کانون
× داور جشنوارهٔ قلم زرین ×

افسانه موسوی گرمارودی

× دانشجوی دکترای زبان و ادبیات
فارسی × مدرس دانشگاه علوم و
تحقیقات و دبیرستان فرزنانگان تهران
× داور جشنواره‌های شهید غنی‌پور،
ناشران کتاب کودک، کتاب رشد، و
کتاب کانون پرورش فکری کودکان و
نوجوانان ×

گروه داوری

شعر، نثر ادبی و خاطره

بیانیه

ادبیات همیشه در هر جامعه‌ای نقشی چشمگیر و قابل ملاحظه داشته است. ایجاد آرامش، تلذذ روح و روان، بازسازی ذهن و ایجاد تفکر برتر از موارد نقش‌آفرین ادبیات ماندگار در هر جامعه‌ای است. زمانی که گذشت روزگار آثار سره را از ناسره جدا می‌کند، ادبیات وسیله‌ای می‌شود برای ایجاد فرهنگ والا، تفکر تأثیرگذار و در نهایت، زندگی بهتر.

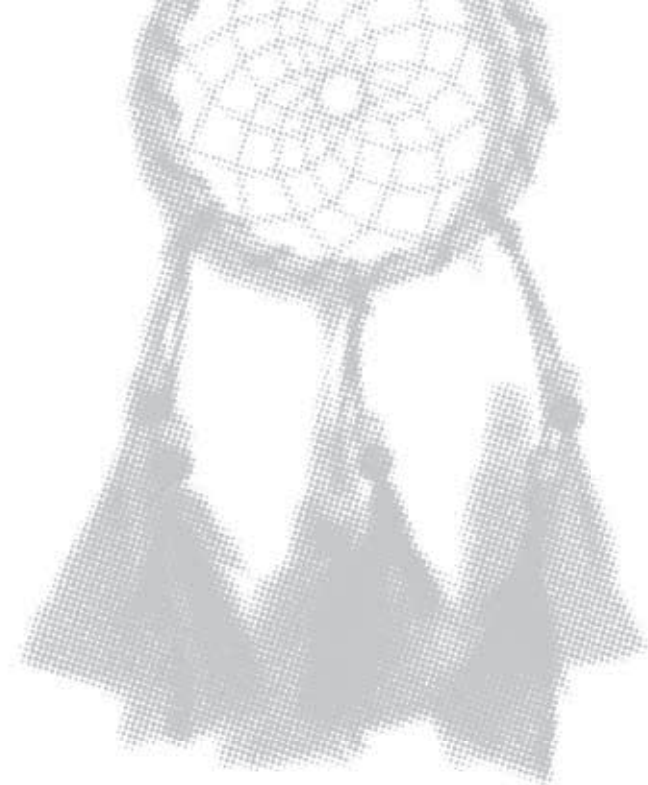
این جشنواره می‌کوشد کتاب برتر را به مخاطبانش بشناساند، اما متأسفانه از میان کتاب‌های شعر، نثر و خاطرهٔ ادبی که به جشنوارهٔ رشد رسیدند، تعداد اندکی از آن‌ها مختص گروه سنی کودک و نوجوان بودند و از میان کتاب‌های متعددی که ویژهٔ تفکر بزرگسالانه نوشته شده بودند، تعداد محدودی از نظر زبانی به مخاطب نوجوان و جوان نزدیک بودند. بنابراین این ویژگی که کتاب‌ها الزاماً مختص کودک و نوجوان نوشته شده باشند، مورد اغماض قرار گرفت تا درواقع کتابی برای داوری باقی بماند. اگرچه در کتاب‌های دیگر نیز، بی‌توجهی مؤلفان به نیازهای واقعی مخاطبان و کاربردی نبودن آن‌ها، ضعف تألیف، نبود تنوع در موضوع‌ها، و نداشتن شاعرانگی، کشف‌های تازه و نگاه نو به پدیده‌ها باعث شد، تعداد دیگری از کتاب‌ها نیز کنار گذاشته شوند.

آنچه باقی ماند تصور می‌شود از منظر مخاطبان نسبت به بقیهٔ آثار رسیده برتری داشته باشند. هیئت داوران امیدوار است، دست‌اندرکاران جشنواره شیوه‌های دریافت کتاب را در سال‌های آتی اصلاح کنند تا شاهد ارسال تعداد بیش‌تری کتاب از سوی مؤلفان و ناشران به جشنواره باشیم و نتایج به دست آمده از این جشنواره بتواند در بهبود وضعیت محتوایی و ادبی کتاب‌های شعر، نثر و خاطرهٔ ادبی تأثیر گذارد.

۱۰۰

× کارنامهٔ علمی-اجرایی و بیانیه‌های گروه‌های داوران ×

تقدیر

راهبندان

نویسنده: میلاد عرفان پور
ناشر: شهرستان ادب

برگزیده

هم قفسان

نویسنده: مژگان عباسلو
ناشر: شهرستان ادب

«هم قفسان» عنوان مجموعه شعری از «مژگان عباسلو» است که مؤسسه فرهنگی هنری شهرستان ادب در ۷۴ صفحه به چاپ رسانده است. موضوع این کتاب شعر فارسی است که در قالب غزل نگاشته شده است و ۳۴ غزل را در برمی‌گیرد. مضمون بیشتر این اشعار عاشقانه است و تعدادی غزل با مضمون اجتماعی هم در کتاب به چشم می‌خورد. زبان ساده و نگاه نکته‌بین و شاعرانه شاعر موقعیت‌های شیرینی را خلق کرده است. در بسیاری از غزل‌های این شاعر روح لطیف زنانگی آشکار است. نام کتاب نیز از مصرع‌ای از غزل سی‌وچهارم برگرفته شده است.

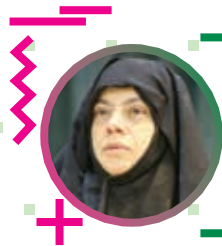
مهرناز طلوع شمس

× کارشناس ارشد آموزش فیزیک ×
مدرس فیزیک دبیرستان‌های منطقه‌های
۷ و تهران × همکار دفتر تألیف کتب
درسی × مدرس دانشگاه فرهنگیان ×
داور کتاب‌های رشد و داور مقاله‌های
کنفرانس آموزش فیزیک ×

عابد بدریان

× دکترای تخصصی شیمی × مدرس
دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا در
دانشگاه × داور جشنواره کتاب رشد ×
داور جشنواره هفته پژوهش ×

مریم انصاری

× کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی ×
کارشناس ارشد فیزیولوژی جانوری ×
مدرس زیست‌شناسی × سرگروه
زیست‌شناسی منطقه ۱۹ × کارشناس
سابق زیست و علوم تجربی دفتر تألیف
کتب درسی ×

بیانیه

گروه داوری علوم تجربی

هدف زیربنایی تعلیم و تربیت در حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی، کشف و بازکشف راز و رمزهای جهان خلقت است. بر این اساس، متریان باید شایستگی‌های پایه، مهارت‌های یادگیری، فرایندهای علمی و تفکر منطقی را در کنار درک مطالب علم تجربی و آگاهی‌های گسترده برای زیستن در دنیای امروز کسب کنند و برای زیستن در آینده‌ای پرچالش آماده شوند. بخشی از این مهم را با کتاب‌های مناسب علمی-آموزشی و کمک‌درسی که برای دانش‌آموزان و معلمان تهیه می‌شوند، باید برعهده بگیرند و برنامه درسی علوم تجربی را در این جهت یاری دهند.

بیشتر ۵۰ عنوان کتاب و مجموعه کتاب‌هایی که در این دوره به مرحله پایانی داوری گروه علوم تجربی راه یافتند، کتاب‌های دانش‌افزایی برای دانش‌آموزان بوده و ترجمه کتاب‌های خارجی بودند که اغلب آن‌ها در جای خود ارزشمندند، ولی تعداد اندک کتاب‌های تألیفی نشان از نیاز جدی به تلاش نویسندگان و ناشران در این عرصه دارد.

پس از بررسی کتاب‌ها از نقاط قوت کتاب‌های این دوره می‌توان به مجموعه کتاب‌های ترجمه‌شده‌ای اشاره کرد که موضوع‌های گوناگون علوم و محیط زیست را ارائه کرده‌اند. از نکات برجسته در کتاب‌های ترجمه‌شده، توجه به نقش آموزش‌های مدرسه‌ای در آموزش در محیط واقعی و کمک آن‌ها به حل مسائل محیط زیستی پیرامون دانش‌آموزان است. همچنین، توجه به ویراستاری علمی و ادبی در کتاب‌ها و معرفی طبیعت ایران زمین از دیگر نکات مثبت کتاب‌های این دوره است.

البته در برخی کتاب‌های ترجمه شده، با وجود معرفی ویراستار علمی در شناسنامه کتاب، وجود اشکالات علمی در آن‌ها، نشان‌دهنده نبود دقت لازم در کار است. همچنین، استفاده نکردن از واژه‌های متداول در متون علمی، ارائه نکردن منابع در معدود کتاب‌های تألیفی، انطباق فرهنگی نداشتن کتاب‌های ترجمه‌ای با فرهنگ بومی، از دیگر نقاط ضعف کتاب‌های این دوره محسوب می‌شوند.

گروه داوران به منظور بهبود بیشتر کتاب‌ها، پیشنهادهای زیر را ارائه می‌دهد:

- توجه به اعتبار علمی کتاب‌های انتخابی برای ترجمه؛
- استفاده از مترجمان و ویراستاران علمی متخصص در هر زمینه علمی خاص؛
- توجه به ارائه دقیق منابع به کار رفته در کتاب‌های تألیفی؛
- توجه به برگردان دقیق واژه‌ها و اصطلاح‌های علمی و استفاده از واژه‌های متداول در متون علمی فارسی؛
- توجه به ابعاد فرهنگی همراه متن‌های ترجمه‌ای و انطباق با رویکردهای تربیتی سند تحول و برنامه درسی ملی؛

- توجه به نشر کتاب‌هایی در زمینه روش‌های آموزش علوم برای معلمان دوره‌های گوناگون تحصیلی.

نامزد

آنچه می‌خوریم

نویسنده: مریم رضازاده
ناشر: انتشارات فنی ایران

نامزد

محیط زیست ما

نویسنده: رویا رضوانی
ناشر: انتشارات فنی ایران

تقدیر

مجموع حیوانات دانشمند

نویسنده: گری، لیون
ترجمه: مجید عمیق
ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

تقدیر

دانشنامه تصویری بریتانیکا

نویسنده: گروه نویسندگان
ترجمه: حسن سالاری
ناشر: شهر قلم

این مجموعه شامل سه جلد است با عنوان‌های: «آتش‌فشان‌ها و زمین‌لرزه‌ها؛ گیاهان، جلبک‌ها و قارچ‌ها؛ خزندگان و دایناسورها». مخاطبان این مجموعه دانش‌آموزان متوسطه اول هستند. کتاب «آتش‌فشان‌ها و زمین‌لرزه‌ها» درواقع دانش‌نامه‌ای تصویری است که مخاطب را با قدرت زمین و تاریخ آن، و ماهیت و دلایل وقوع آتش‌فشان و زلزله آشنا می‌کند و موارد بررسی و پیشگیری از خطر را، به‌منظور داشتن زندگی امن‌تر، روشن می‌کند.

کتاب «گیاهان، جلبک‌ها و قارچ‌ها» نمونه‌هایی از جلبک‌ها و سرخس‌ها، گیاهان دانه‌دار، گیاهان سودمند و کمیاب و نیز قارچ‌ها را به تصویر کشیده است. این دانش‌نامه تصویری مخاطب را با نخستین گیاهان زمین، چگونگی تبدیل سنگ به خاک توسط گیاه، و جزئیاتی از تفاوت‌های بنیادی میان گیاهان، جلبک‌ها و قارچ‌ها آشنا می‌کند. در کتاب «خزندگان و دایناسورها»، جزئیاتی درباره خزندگان و دایناسورها، و مناطق محل زندگی‌شان به تصویر کشیده شده‌اند. این دانش‌نامه تصویری مخاطب را با ظاهر و رفتار خزندگان (سوسمارها، تمساحیان، لاک‌پشت‌ها و مارها) و دایناسورها آشنا و گونه‌های در حال انقراض را معرفی می‌کند.

مجموعه حیوانات دانشمند در پنج جلد با این عنوان‌ها تدوین شده است: حیوانات ردیاب؛ حیوانات ابرازساز؛ حیوانات پیغام‌رسان؛ حیوانات مهندس؛ حیوانات تغییر شکل‌دهنده در حیات وحش. این مجموعه که مخاطبان آن دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی هستند، نحوه زندگی این حیوانات را همراه با تصویرهایی دقیق شرح می‌دهد و نمونه‌هایی را که انسان‌ها از هر حیوان در زندگی خود تقلید کرده‌اند ذکر می‌کند.

در کتاب «حیوانات تغییر شکل‌دهنده» آمده است: «دنیا پر از جاندارانی است که شکل یا رنگشان را تغییر می‌دهند. برخی حیوانات ضمن طی کردن مراحل رشدشان تغییر شکل می‌دهند، و برخی دیگر برای هم‌رنگ شدن با محیط زندگی‌شان.»

۱۰۳

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

میثم صداقت زاده

- × کارشناس ارشد حقوق عمومی
- × مدرس دانشگاه‌های امام صادق، محمد رسول‌الله (ص) و اصفهان
- × داور همایش دین و نظریه فرهنگی
- × دبیر علمی سلسله نشست‌های سیاست‌گذاری فرهنگی بین‌الملل شورای عالی انقلاب فرهنگی

سجاد مهدی‌زاده

- × دکترای فرهنگ و ارتباطات-مطالعات سیاست‌گذاری
- × استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه
- × سرپرست حوزه تربیت و یادگیری مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده در سازمان پژوهش
- × مدیر هماهنگی امور کمیسیون‌های شورای حوزوی عالی انقلاب فرهنگی

محمد طیب صحرایی

- × دکترای جامعه‌شناسی سیاسی
- × همکار گروه معارف اسلامی دانشگاه امام صادق (ع)
- × همکار تأسیس دفتر اعزام مبلغ دانشگاه و مسئولیت دفتر در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳
- × مدرس دانشگاه شهید شمس‌پور
- × مدیر کل فرهنگی سابق دانشگاه امام صادق

بیانیه

گروه داور علوم تربیتی

مسئله فرهنگ و تعلیم و تربیت، مسئله اول در نظام ماست، و علوم تربیتی نسخه حیات‌بخش راهبری در این زمینه را ارائه خواهد داد. تا وقتی معلمان و مربیان در سطوح مبانی، نظری و مهارتی و همچنین اعتقادی و عملی، رشد لازم را نیابند، نمی‌توان از تربیت صحیح نسل آینده مطمئن بود. متون و محتوایی که در حوزه علوم تربیتی تولید می‌شوند، می‌توانند گام‌های مفید و مهمی را در این راستا بردارند.

سند تحول آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی ریل‌گذاری مهمی در جهت سامان‌دهی آثار علوم تربیتی و دیگر حوزه‌های متناسب با تعلیم و تربیت انجام داده‌اند. از این رو معیار مناسبی به منظور ارزیابی فعالیت‌های علمی در این فضا محسوب می‌شوند.

با این حال به نظر می‌رسد، هنوز راه زیادی تا اقناع نخبگان و نویسندگان برای پذیرش این سند به مثابه نقشه جامع راهبرد آموزش و پرورش، باقی‌مانده است. احساس می‌شود، نویسندگان و مترجمانی که برای خدمت به تعلیم و تربیت کشور، دست به قلم می‌شوند، عنایت لازم را نسبت به مبانی نظری و شرایط اقتضایی بومی ندارند.

کتاب‌هایی که امسال به‌جشنواره معرفی شده بودند، شرایط گوناگونی داشتند، ولی تعداد قابل‌توجهی از آن‌ها، مفید، کاربردی و قابل استفاده بودند. برخی، تجربیات نویسنده را در اختیار خواننده قرار می‌دادند، برخی به معلمان برای بهبود کیفیت کلاس کمک می‌کردند، و بعضی دیگر برای دیگر کارکنان مدرسه یا مربیان غیرمدرسه‌ای قابل استفاده بودند. تعدادی دیگر نیز مطالب خوبی در حوزه نظری داشتند.

با این حال، تکرر آثار ترجمه‌ای و برخی اشکالات نگارشی، گرافیکی و محتوایی آثار تألیفی، فرایند برگزیدن یک اثر کاملاً مطلوب را به غایت دشوار می‌نمود. بسیاری از آثار براساس مبانی دینی تربیت اسلامی، اسناد ملی آموزش و پرورش، در اقتضائات بومی ایرانی. اسلامی نگاشته نشده‌اند. به نظر می‌رسد لازم است، این اسناد و مبانی در میان فرهیختگان و نویسندگان حوزه تعلیم و تربیت نهادینه شوند و نظارت و راهبری مناسبی و مورد ترجمه آثار خارجی صورت گیرد. همچنین ضروری است، سازوکاری برای پایش کتاب‌های تربیتی وجود داشته باشد تا فرایند ارزیابی و انتخاب به آنچه ناشران معرفی کرده‌اند، محدود نباشد.

در پایان امید است خداوند متعال به همه خدمت‌گزاران حوزه تربیت اسلامی توفیق روزافزون عنایت فرماید.

نامزد

فرزندپروری بدون شرط

نویسنده: الفی کهن
ترجمه: کامیار سنایی
ناشر: صابرین

نامزد

۸ گام مدیریت موفق کلاس درس
راهنمای معلمان ...

نویسنده: جورج کاپالکا
ترجمه: سیدناذر آزادصفت
ناشر: آوای نور

نامزد

استراتژی‌هایی ساده و کارآمد برای
آموزش دانش‌آموز محور

نویسندگان: جورج جاکوبز
ویلی رتاندیا
میکل پاور
ترجمه: انسیه فیاضی‌نسب
ناشر: سیمرغ خراسان

تقدیر

در ستایش هیچ‌آموزی

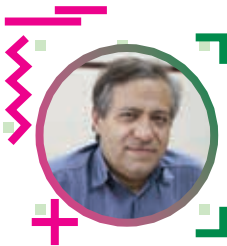
نویسنده: عبدالعظیم کریمی
ناشر: قدیانی

این کتاب بر مبنای نظرات پیشوایان دینی و دیدگاه عارفان مسلمان به نسبت تعلیم و تربیت، رویکرد نوینی را دنبال می‌کند. حرف اصلی این کتاب خالی کردن ذهن از آموخته‌هایی است که موجب قفل ذهنی می‌شوند و شناخت دوباره‌ای بر شناخت‌های قبلی، ولی با هدف گشودگی روح و پیوند با عوالم روحانی و فرامادی. کتاب «هیچ‌آموزی» شگردهایی چون حذف کردن برای جذب کردن، پنهان کردن برای آشکار کردن، کاستن برای افزودن، منع کردن برای ترغیب کردن و هیچ شدن برای همه‌چیز شدن را به کار می‌گیرد تا در یک کنش‌گری تضادمند، خلاق‌ترین و سیال‌ترین نوع تعلیم و تربیت فطری، به دور از آموزه‌های شرطی و انتظارات درسی، به ثمر بنشینند. کتاب در ۳۰۲ صفحه، شش فصل دارد: ۱. فرایند سخن. فراتر از هیچ‌انگاری؛ ۲. دانش سلبی، فراتر از هیچ‌آموزی؛ ۳. تربیت سلبی، فراتر از هیچ‌کاری؛ ۴. دانش سلبی، فراتر از هیچ‌دانی؛ ۵. ارتباط سلبی، در ستایش هیچ‌گویی؛ ۶. معنا درمانی سلبی، فراتر از بی‌معنایی.

۱۰۵

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

احمد رضا اعرابی

× کارشناس ارشد فیزیک × مدرس
 × فیزیک در مجتمع‌های آموزشی ×
 × سردبیر مجله رشد آموزش فیزیک ×
 × همکار جهاد دانشگاهی در طراحی و
 ساخت لامپ‌های فرابنفش جیوه ×

سید هدایت سجادی

× دکترای فلسفه علم و فناوری
 (فلسفه فیزیک) × استاد دانشگاه‌های
 صنعتی شریف، شهید رجایی و هیئت
 علمی دانشگاه فرهنگیان تهران × داور
 جشنواره کتاب رشد ×

احمد احمدی

× کارشناس ارشد فیزیک × سرپرست
 حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی ×
 عضو هیئت تحریریه مجله رشد آموزش
 فیزیک × کارشناس مسئول گروه فیزیک
 دفتر تألیف کتاب‌های درسی × داور
 جشنواره‌های کتاب رشد ×

گروه داور فیزیک

بیانیه

فیزیک یکی از بنیادی‌ترین دانش‌ها در حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی و بنیان تمامی مهندسی‌ها و فناوری‌هایی است که در زندگی با آن‌ها سروکار داریم. برای دیدن رذپای فیزیک لازم نیست جای خیلی دوری برویم. یخچال، تلویزیون، گوشی تلفن همراه، رایانه، خودرو، لباس شویی و ... همگی با بهره‌گیری از اصول و قوانین فیزیک طراحی و ساخته شده‌اند. از این رو آموزش فیزیک و کتاب‌های آموزشی آن، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. کتاب‌های فیزیک به این موارد می‌پردازند:

- روش‌های علمی در حل مسائل زندگی را بررسی می‌کنند.
- تفکر و تعقل و خلاقیت دانش‌آموزان را رشد می‌دهند.
- درباره نظام‌مندی طبیعت به‌عنوان بخشی از خلقت و کشف روابط و الگوها در پدیده‌های طبیعی بحث می‌کنند.
- به روش‌های فعال و درگیر کردن دانش‌آموزان در یادگیری می‌پردازند.
- راهبردهای اکتشافی و تعاملی را بررسی می‌کنند.
- یافته‌های جدید و کاربردهای آن‌ها را ارائه می‌دهند.
- فناوری‌های جدید مبتنی بر اصول و قوانین فیزیک و نحوه استفاده درست از آن‌ها را آموزش می‌دهند.
- به روش‌های آموزش و ارزشیابی فیزیک در عصر جدید می‌پردازند.

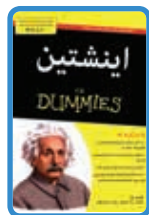
از نظر گروه داور فیزیک، جشنواره کتاب رشد به همراه طرح سامان‌دهی کتاب‌ها به دبیران، مدیران مدرسه‌ها و اولیا کمک می‌کند تا انتخاب درستی در تهیه کتاب‌های آموزشی فیزیک داشته باشند. جشنواره تولیدات مطلوب را به مخاطبان معرفی می‌کند و مانع ورود کتاب‌های نامطلوب به مدرسه‌ها می‌شود.

بررسی کتاب‌های کاندید در جشنواره، براساس شاخص‌های مهم آموزشی انجام می‌پذیرد. تناسب کتاب با نیازهای واقعی مخاطب، مستند بودن محتوا و درستی و صحت آن، رعایت اقتضائات بومی و فرهنگی مخاطب، برخورداری از ساختار مناسب، کاربردی بودن مطالب و هم‌سوایی محتوا با برنامه درسی ملی، تنها بخشی از شاخص‌های موردنظر در ارزیابی کتاب‌ها هستند.

- بررسی کتاب‌هایی که به هفدهمین جشنواره راه پیدا کردند، نشان می‌دهد که:
- تعداد کتاب‌های آموزشی مناسب در حیطه فیزیک کاهش پیدا کرده است.
- کتابی که در آموزش فیزیک اثر شگفت‌انگیز و فوق‌العاده‌ای داشته باشد و اثر فاخر و ارزنده‌ای محسوب شود، دیده نشد.

- کتابی که تألیف یا ترجمه آن پرزحمت باشد، وجود نداشت.
- کتاب‌های تألیفی بسیار اندک و بیشتر اثرها ترجمه‌ای بودند.

نامزد

اینشتین FOR DUMMIES

نویسنده: کارلوس کیل
ترجمه: علی اکبر سالاری
حمیرا ثقفی
ناشر: آوند دانش

نامزد

سؤالات و پاسخ‌های المپیادهای
جهانی نجوم و اخترفیزیک

نویسنده: آنیکت سول
ترجمه: صمد غلامی
نازیلا شهرداری
ناشر: رمز

تقدیر

خودروهای هیبریدی و برقی

نویسنده: نیک هانتز
ترجمه: بهرام معلمی
ناشر: شرکت انتشارات فنی ایران

تقدیر

پهپادها

نویسنده: مارتین جی. دوئرتی
ترجمه: حسین طلایی
ناشر: طلایی

خودروهای معمولی امروزی با نیروی بنزین حرکت می‌کنند، اما خودروهای هیبریدی که در آینده خودروهای معمولی خواهند بود با ترکیبی از نیروی برق و بنزین کار می‌کنند؛ البته در واقع برقی هستند. باتری آن‌ها با وصل شدن به پریز برق شهر، درست مثل شارژ کردن باتری تلفن همراه، شارژ می‌شود. این خودروها سبز نامیده می‌شوند.

کتاب حاضر انواع خودروهای هیبریدی را به همراه چگونگی کارکرد آن‌ها معرفی می‌کند، درباره مصرف سوخت آن‌ها و تأثیرشان بر دی‌اکسید کربن هوا می‌گوید و البته عیب‌ها و ایرادهایشان را نیز برمی‌شمارد. در نهایت آینده‌ای نویدبخش از رانندگی را به تصویر می‌کشد. تصویرهای این کتاب ۳۲ صفحه‌ای به درک و شناخت بهتر موضوع کمک می‌کنند.

پهپادها وسایل نقلیه‌ای هستند که از راه دور کنترل می‌شوند. کتاب حاضر دایرةالمعارفی است از انواع پهپادها. پهپادهای نظامی و غیرنظامی. هر کدام انواعی دارند که این کتاب به‌طور دقیق و با تصویرهای واضح و بزرگ آن‌ها را به مخاطب معرفی می‌کند و طرز کار و موارد استفاده از آن‌ها را شرح می‌دهد. در انتهای کتاب واژه‌نامه و نمایه‌ای الفبایی گنجانده شده است.

۱۰۷

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

منیره عزیزی

× دانشجوی دکترای روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی × مدیر آموزش سازمان آموزش و پرورش استثنائی کشور × مدیر آموزش سازمان آموزش و پرورش استثنائی کشور ×

محمد نیک افروز

× کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی × مدرس دانشگاه‌های پیام نور، آزاد اسلامی اهواز و دانشگاه فرهنگیان چمران × داور جشنواره محتوای الکترونیکی رشد و داور نرم‌افزارهای حوزه سلامت وزارت بهداشت ×

فاطمه يوسف زمانیان

× فوق‌لیسانس روان‌شناسی کودکان استثنائی × مربی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ×

بیانیه

گروه داوری

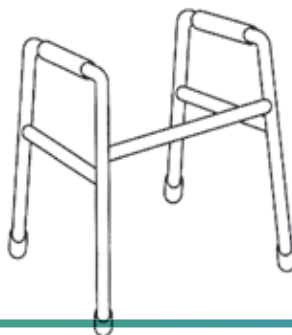
کودکان استثنایی

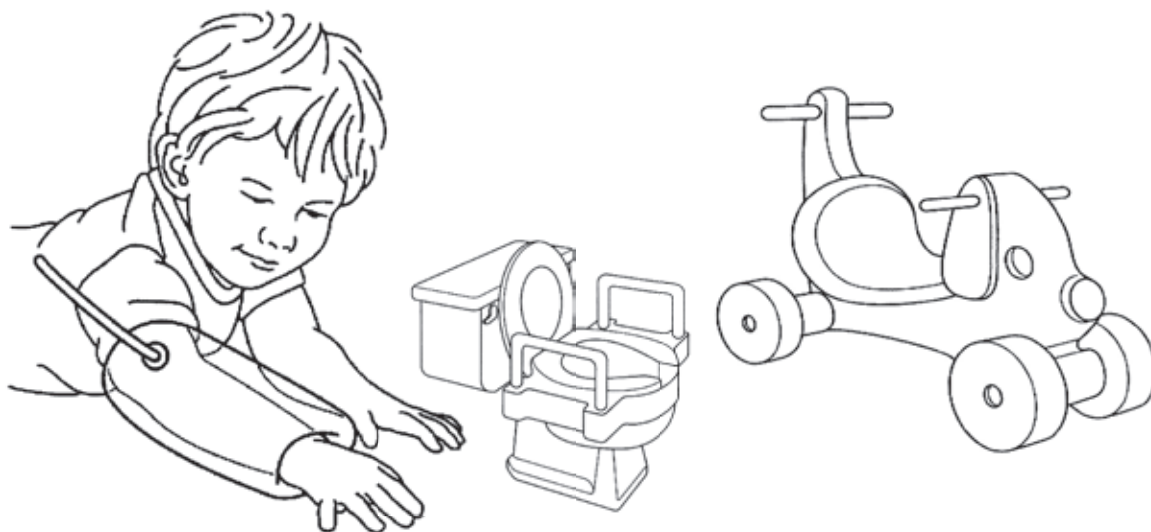
با توجه به هدف‌های بلندمدت کشور و توجه به زیرساخت‌ها در راستای آینده‌سازی، یکی از موضوع‌های مهم توجه به آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان، و به ویژه توجه به پرورش و آموزش کودکان دارای نیازهای ویژه است. نیل به این هدف امکان‌پذیر نیست، مگر با تربیت نیروی شخصی و نیز ارتقای سطح آگاهی و به‌روزرسانی دانش اولیا و مربیان مرتبط با این کودکان، به وسیله در اختیار آنان قرار دادن متون تخصصی و کاربردی.

تاکنون کتاب‌های موجود در زمینه کودکان استثنایی بیش‌تر ترجمه‌ای و نیز بسیار تخصصی و دانشگاهی بوده‌اند، اما امسال کتاب‌های موجود در جشنواره به اختلالات رشدی- حرکتی و بخش ناشنوایی و دوره اول کودکی توجه ویژه‌ای کرده بودند و بین کتاب‌های موجود برای والدین و مربیان، کتاب‌هایی به زبانی ساده‌تر و کاربردی‌تر مشاهده می‌شد.

اما در برخی کتاب‌ها، صفحه‌آرایی و ویراستاری ادبی نقاط ضعفی داشت و نیز جای کتاب‌های بین‌رشته‌ای در جشنواره خالی بود. در برخی کتاب‌ها منابع قدیمی بودند و در کتاب‌های ترجمه‌ای رعایت نکردن اصول نگارش به چشم می‌خورد. در بعضی کتاب‌ها هم محتواهای ترجمه‌ای و تصویرها بومی‌سازی نشده بودند و نیز معادل‌سازی تخصصی در برخی ترجمه‌ها رعایت نشده بود.

به نظر می‌رسد هم‌چنان کتاب‌های تألیفی در این بخش نادرند و بهتر است مترجمان یا مؤلفان قبل از ترجمه یا تألیف کتاب، از نهادهای تخصصی ذی‌ربط نیازسنجی به عمل آورند تا شرایطی ایجاد نشود که انبوهی از کتاب‌ها در موردی خاص تولید شود و در حیطه‌های دیگر، هیچ کتاب به‌روز یا کاربردی وجود نداشته باشد. بهتر است مؤلفان به تهیه کتاب‌های کمک‌آموزشی و سرگرمی برای کودکان و نوجوانان بپردازند.

تقدیر

بهبود سطح رشد در دوره اول کودکی

نویسندگان: دوریا سینو
لانا شرف‌الدین
محمد میکاتی
ترجمه: فاطمه آبادی
زهرا رمضان‌نیا
ناشر: دانژه

برگزیده

آموزش زبان به کودکان کم‌شنوا با روش STH (از تشخیص تا مدرسه)

نویسندگان: سایه طاهباز
سیما فرح‌نیا
ناشر: گیسو

مبانی نظری و عملی طراحی موقعیت با روش STH؛ بخش دوم: توضیح کامل روش‌هایی که مربی با کمک آن می‌تواند اهدافی را که آسیب‌شناس گفتار و زبان به او ارائه کرده دسته‌بندی کند و در قالب یک موضوع واحد به کودک ارائه دهد؛ بخش سوم: مشاوره خانواده؛ بخش چهارم: دستیابی به اهداف.

بخش پنجم: موضوع‌هایی پیشنهادی در شش سطح این کتاب در ۹۴۴ صفحه سعی کرده است به متخصصان، مربیان و خانواده‌ها کمک کند زمان کسب تسلط کودک بر مهارت‌ها را کوتاه‌تر کنند و سرعت رشد مهارت‌های کودک کم‌شنوا را به حداکثر برسانند.

یادگیری زبان یکی از مهم‌ترین جنبه‌های رشد کودک است. «زبان» ابزار ارتباطی بسیار مهمی است که در برقراری ارتباط اجتماعی موفق به کودک یاری می‌رساند. اکتساب موفقیت‌آمیز زبان تا حد زیادی به سیستم شنوایی با کارکرد مناسب بستگی دارد. کم‌شنوایی باعث می‌شود میزان و کیفیت گفتاری کاهش یابد.

کودکان کم‌شنوا در جریان یادگیری مهارت‌های زبانی و گفتاری باید از انواع روش‌ها بهره‌برند. برخی از این روش‌ها غیررسمی و سازمان‌نیافته و برخی رسمی و سازمان‌یافته‌اند. در این راه باید دقت کرد اختلاف کودک کم‌شنوا با هم‌سالان دارای شنوایی طبیعی به حداقل برسد.

کتاب شامل پنج بخش است. بخش اول: بررسی اجمالی

حوری قاهری

× کارشناس ارشد ژئومورفولوژی ×
 مدرس آموزش و پرورش × سرگروه
 جغرافیای شهر تهران × عضو شورای
 برنامه‌ریزی گروه جغرافیای دفتر تألیف
 عضویت در هیئت تحریریه مجله رشد
 جغرافیا، ×

ربابه فتحي

× کارشناس ارشد جغرافیای طبیعی ×
 مدرس دبیرستان‌های تهران × مدرس
 دوره‌های آموزش مدرسان کتاب‌های
 جدیدالتألیف ابتدایی و متوسطه اول
 دایره چندین دوره جشنواره کتاب
 رشد ×

لطيف عیوضی

× دکترای جامعه‌شناسی سیاسی ×
 مدرس دانشگاه‌های علامه طباطبائی و
 تهران × مدرس دوره‌های کشوری تأمین
 مدرس کتاب‌های درسی جامعه‌شناسی
 داور فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه
 علامه طباطبائی ×

مطالعات و علوم اجتماعی

گروه دایره

بیانیه

مطالعات اجتماعی تصویر آرمان‌ها و واقعیت‌های هر فرهنگ و جامعه‌ای است. مطالعات اجتماعی اگر به راستی مطالعات اجتماعی باشد، زبان افق‌ها، آرزوها، مسئله‌ها، دردها و درمان‌ها و در يك كلام عقلانیت فرهنگی و تمدنی است. این حوزه معرفتی، معرف کیستی و هویت دو جامعه و فرهنگی است و دانسته‌ها و ندانسته‌ها، داشته‌ها و نداشته‌های آن را ترمیم می‌کند. می‌توان با رصد تولید، توزیع و فناوری مطالعات اجتماعی، به توصیف، تبیین، نقد و تجویزهای لازم در مورد آن پرداخت و مسیر موجود و مطلوب آن را تفسیر کرد. جشنواره رشد می‌تواند در این مهم مؤثر باشد.

در حوزه مطالعات اجتماعی، کتاب‌های راه یافته به این دوره جشنواره رشد، باوجود وسعت این حوزه، از نظر کمی و کیفی دچار فقر و نارسایی بود. در مجموع ۴۶ عنوان کتاب حضور داشتند که عمدتاً چهار یا پنج مجموعه را شامل می‌شدند و توسط تعداد معدودی از ناشران تولید و توزیع شده بودند. سهم قابل توجهی از این تعداد محدود را نیز ترجمه‌ها به خود اختصاص داده بودند. متأسفانه ترجمه‌ها از نظر کیفیت نیز دست برتر داشتند. غیاب مطلق آثاری با رویکرد اسلامی - ایرانی در آثار راه یافته به جشنواره، محل تأمل است و مسیر راهیابی کتاب‌ها از مراحل قبلی به این مرحله نیازمند توجه و آسیب‌شناسی است.

کتاب‌ها عمدتاً در مورد موضوع‌ها و مسائلی چون محیط زیست، زنان، و باستان‌گرایی بودند. غیاب کتاب‌های ناظر بر نیازهای اساسی مخاطبان و مسائل اصلی جامعه ما، به چاره‌اندیشی اساسی احتیاج دارد. اگرچه بسیاری از مسائل امروز به نوعی مسائل همه دنیا و فرهنگ غالب بر جهان است، ولی جوامع و فرهنگ‌های مختلف، مسائل و نیازهای متفاوت و مختص به خود نیز دارند. همچنین، اگرچه جوامع مختلف می‌توانند و باید از دستاوردهای یکدیگر استفاده کنند و این امر هم لازم و هم مفید است، ولی بی‌شک این که جامعه‌ای مسائلی را نیز به عاریه بگیرد و در واقع از مسائل اصلی خویش باز بماند و مشغول حل مسائل دیگران باشد، قابل قبول نیست و قطعاً پدیده‌ای فرضی و ناهنجار است.

گروه دایره مطالعات اجتماعی، پس از مطالعه کامل آثار راه یافته به این دوره، طی دو مرحله دست به انتخاب زد و با اینکه کتاب برگزیده نداشت، ولی کتاب «دایره المعارف اختراعات» را، اگر چه کتابی ترجمه‌ای است، بنا به معیارهایی چون پاسخگویی به پاره‌ای از نیازهای واقعی مخاطبان و رابطه خوبی که میان ایده‌ها و اختراعات برقرار کرده و مشوق مخاطبان برای اقرع و ابداع بوده است، به عنوان کتاب تصویری خود برگزید. از میان کتاب‌های تألیفی نیز برای تشویق آثار تألیفی و حمایت از تولید، «مجموعه چند شعر و چند قصه» را به عنوان کتاب تقدیری پیشنهادی خود معرفی کرده است.

در وضعیت فعلی اقتصاد نشر به نظر می‌رسد که توجه به نیازها و مسائل واقعی مخاطبان، فرموله کردن صحیح مسائل جامعه، و تلاش عمیق و وثیق برای پاسخ‌گویی به آن‌ها، بهترین راه توفیق در نشر باشد. جشنواره رشد می‌تواند با تولید شاخص‌ها و استانداردهای فرهنگی - تمدنی صریح، دقیق و عمیق و سفارش کتاب، در گشودن راه تولید کتاب‌های غیردرسی مفید اثرگذار باشد.

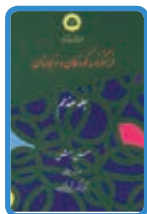
نامزد

داستان قنات

نویسنده: محمدرضا افضلی
ناشر: انتشارات فنی ایران

نامزد

فرهنگنامه کودکان و نوجوانان جلد
هفدهم: س-ش، سورنا-سیوطی،
شاپبیزک، شیمی فیزیک
نویسنده: شورای کتاب کودک
ناشر: شرکت تهیه و نشر فرهنگ‌نامه
کودکان و نوجوانان

نامزد

ساختمان‌های دوستدار زمین

نویسنده: میریام کولمن
ترجمه: مریم رضازاده
ناشر: انتشارات فنی ایران

نامزد

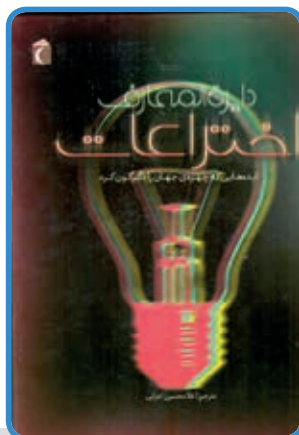

بازگاهی و بازمصرف

نویسنده: سالی هیوئیت
ترجمه: مریم رضازاده
ناشر: انتشارات فنی ایران

تقدیر

دایرةالمعارف اختراعات

نویسنده: جولی فریس
ترجمه: غلامحسین اعرابی
ناشر: محراب قلم

تقدیر

مجموعه چند شهر و چند قصه

نویسنده: ناهید کاظمی
ناشر: سازوکار

۱۱۱

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

این کتاب بیش از صد وسیلهٔ کوچک و بزرگ را به همراه تاریخچهٔ مفید و موجزی از زندگی حرفه‌ای مخترع هر وسیله و چگونگی ساخته شدن وسایل و نحوهٔ کارکردشان معرفی می‌کند. سرفصل‌های موارد کتاب عبارت‌اند از: نبوغ؛ اختراعات مهم؛ ابزارهای مفید سفر و حرکت؛ اکتشافات و فرهنگ. در خلال این کتاب ۲۵۶ صفحه‌ای، حجم انبوهی از اطلاعات علمی در شاخه‌های گوناگون علوم ریاضی و تجربی در اختیار خوانندگان قرار می‌گیرد. این دایرةالمعارف مصور خوانندگان را با روندی آشنا می‌کند که طبیعت ذره ذره به تسخیر بشر در آمده است؛ از خاکی که روی آن قدم برمی‌داریم تا آسمان بالای سرمان و اعماق دریاها و زوایای پنهان فضا.

«قصهٔ تبریز» کتاب مصوری است در ۶۴ صفحه با شمارگان ۱۵۰۰ صفحه. این کتاب از مجموعه کتاب‌هایی است که شهرهای ایران را معرفی می‌کنند. نویسنده برای آشنایی کودکان با شهر تبریز، از قالب قصه و زبان ساده و روان استفاده کرده است. همراهی تصویرها با متن نیز کتاب را برای مخاطب جذاب و خواندنی می‌کند. در جست‌وجوهایی که در طول آن‌ها قهرمان قصه سعی دارد بفهمد شهرش شبیه چه موجود زنده‌ای است و در طول روایت قصه، اطلاعاتی دربارهٔ تبریز به مخاطب می‌رسد؛ مکان‌های تاریخی تبریز معرفی می‌شوند؛ صنایع دستی و سوغات معروف آن معرفی می‌شوند؛ شباهت‌ها و تفاوت‌های مردم تبریز با دیگر شهرهای ایران می‌آیند. غذاهای معروف و سنتی تبریز نام برده می‌شوند و تا حدی سابقهٔ تاریخی تبریز روشن می‌شود. این کتاب با موضوعات و مفاهیم کتاب‌های مطالعات اجتماعی دبستان مرتبط و برای گروه سنی دبستان مناسب است.

الهام سادات اعرجها

× مدرس هنرستان‌های تهران × داور جشنواره‌های خوارزمی، هنرهای تجسمی و کتاب رشد × داور چندین دوره از مسابقات علمی عملی، و همکار دفتر تألیف در تغییر کتاب درسی ×

مالك مختاری

× کارشناس ارشد عمران، مدرس هنرستان از سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴، کارشناس و رئیس گروه سازمان پژوهش، و داور جشنواره کتاب رشد ×

پرستو آریانژاد

× کارشناس ارشد معماری، مدرس هنرستان و آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای و دانشگاه × داور جشنواره‌های رشد و هنرهای تجسمی و مسابقات علمی و عملی ×

گروه داور معماری

بیانیه

در فرایند یاددهی، یادگیری، بهره‌گیری از محتوای غنی و معتبر در کنار کتاب‌های درسی، علاوه بر تنوع بخشی به منابع، سبب آسانی امر یادگیری می‌شود. در سال‌های اخیر، با توجه به گسترش حوزه تخصصی معماری و ساختمان، تولیدات ناشران در این زمینه چشمگیر بوده‌اند و عنوان‌های متنوعی را پوشش می‌دهند. تعدادی از مخاطبان این کتاب‌ها هنرجویان رشته‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش هستند. با وجود چنین قابلیت‌هایی از سوی حوزه نشر و آمار بالای هنرجویان، می‌توان با مشخص کردن شاخص‌های تهیه منابع آموزشی و تربیتی، بستر مناسبی را برای پاسخ‌دهی به نیازهای این رشته از مخاطبان فراهم کرد.

کتاب‌های ارسالی به دبیرخانه جشنواره در این بخش از نظر کمی قابل توجه نبودند، اما تنوع موضوع‌ها گسترده بود. ناشر تعدادی از این کتاب‌ها دانشگاه‌های کشور بودند. از این‌رو مخاطب اصلی آن‌ها دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد بودند. در محتوای این کتاب‌ها، مباحث مشترکی با موضوع‌های کتاب‌های درسی وجود داشتند که این دسته از کتاب‌ها مورد بررسی قرار گرفتند. مهم‌ترین ویژگی‌های کتاب‌هایی که در داور نهایی بررسی شدند، به شرح زیر بودند:

۱. ارتباط میان محتوای کتاب و مباحث کتاب‌های درسی؛

۲. هم‌سویی با برنامه درسی ملی؛

۳. تشریح و تبیین اثرات اعتقادات دینی و فرهنگی، باورها و ارزش‌ها و ویژگی‌های بوم در معماری و ساختمان. پرداختن به موضوع‌های اصلی و کلیدی معماری و ساختمان، نگارش روان و پرهیز از به‌کارگیری واژه‌های ثقیل، ارائه مثال‌های ملموس و بومی، و بهره‌گیری از تصویر، نمودار و جدول در کنار متن، از ویژگی‌های مثبت تعدادی از کتاب‌های داور شده در این بخش بود.

دانشجویان و دانش‌آموختگان مخاطبان اصلی بیشتر کتاب‌ها بودند و همین موضوع باعث شد تنها بخش‌هایی از محتوای کتاب‌ها، با موضوع‌های درسی هنرجویان مرتبط باشند. در برخی دیگر نیز موضوع‌ها تنها در دانشگاه قابل طرح بودند که همین امر سبب شد، در مرحله داور اولیه این کتاب‌ها حذف شوند. به منظور هم‌سویی محتوایی کتاب‌های تألیفی با هدف‌های جشنواره پیشنهاد می‌شود که ناشران محترم برنامه‌های درسی رشته‌های تخصصی را مدنظر داشته باشند و اسناد بالادستی وزارت آموزش و پرورش را مدرک مهمی در تولیدات خود قرار دهند.

نامزد

نظریه‌های مسکونی اجتماعی و مجتمع‌های مسکونی

نویسنده: اسماعیل زرغامی
ناشر: دانشگاه تربیت شهید رجایی

نامزد

درآمدی بر طراحی مسکن سالم

نویسنده: سید باقر حسینی
ابراهیم ناصر ترابی
ناشر: دانشگاه تربیت شهید رجایی

تقدیر

آرامش در خانه ایرانی

نویسنده: محمدصادق طاهر طلوع
سیده اشرف سادات
ناشر: دانشگاه تربیت شهید رجایی

تکنولوژی و معماری بومی

نویسنده: اسماعیل زرغامی
سیده اشرف سادات
ناشر: دانشگاه تربیت شهید رجایی

برگزیده

ارزش‌های فضایی و فرهنگی و بومی ایده‌های نو ارائه دهد. کتاب در پنج فصل نگاشته شده است؛ فصل اول: بوم‌شناسی و عوامل مؤثر در شکل‌گیری معماری بومی؛ فصل دوم: فرهنگ و بوم؛ فصل سوم: تکنولوژی بومی؛ فصل چهارم: اقلیم و معماری پایدار؛ فصل پنجم: بررسی و تحلیل مصداق‌های بوم‌گرا مانند: راسم بدران، حسن فتحی و کامران دیبا. نگارش این کتاب پیچیدگی ندارد و در ۲۲۸ صفحه، با تصویرها و منابع کامل به موضوع پرداخته شده است.

«معماری بومی» با آنکه در طول تاریخ دستخوش تغییرات بوده، توانسته است هویت ویژه خود را حفظ کند و از آن‌جا که نمایانگر آداب و رسوم، روحیه، احساسات، اندیشه و عقیده، ذوق و سلیقه، و هنر مردم است شناسنامه معتبری از مردم سرزمین خود به‌شمار می‌رود.

با پیشرفت فناوری و جایگزین شدن ماشین‌ها، دیگر خود مردم نبودند که بناهایشان را می‌ساختند. بنابراین، خیلی از مسائلی که در معماری بومی اهمیت داشت، در معماری دوره مدرن نادیده گرفته شد. این کتاب بنا دارد با شناساندن هویت ظاهری و باطنی معماری بومی و کاربرد آن در طراحی، به نسل جوان برای بازنمایی

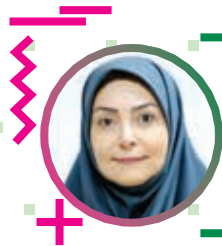
مینا زند

× کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی
× آموزگار دبستان × عضو کمیسیون
برنامه‌ریزی درسی و تألیف کتاب کار و
فناوری پایه ششم × همکار گروه‌های
آموزشی مناطق آموزش و پرورش تهران
× داور سه دوره جشنواره کتاب رشد ×

بهنام نیک‌نژاد

× دانشجوی دکترای مهندسی مکانیک
× کارشناس دفتر تألیف کتاب‌های
درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش ×
رئیس گروه برنامه‌ریزی و توسعه
سازمان پژوهش × معاون مدیریت
طرح و برنامه و امور مالی سازمان
پژوهش × داور جشنواره کتاب رشد ×

معصومه نروزی

× دانشجوی دکترای مدیریت فناوری
اطلاعات × داور چند دوره جشنواره
کتاب رشد × داور جشنواره تألیفات
استانی کار و فناوری × کارشناس
مسئول فناوری اطلاعات از سال ۱۳۸۵ تا
۱۳۹۰، کارشناس کار و فناوری × مدرس
دانشگاه پیام نور تهران ×

بیانیه

گروه داور

مهارت‌های عملی عمومی

جشنواره کتاب رشد یکی از بسترهای فرهنگی بسیار مهم برای شناسایی و معرفی کتاب‌های آموزشی مرتبط با درس‌های مدرسه‌ای است. این اهمیت، خصوصاً در مورد درس نوپای «کار و فناوری» دوچندان است. با توجه به تأکیدات مکرر اسناد بالادستی، خصوصاً «سند تحول بنیادین» بر جنبه‌های مهارت‌آموزی در نظام آموزش و پرورش، این درس واجد جایگاه ویژه‌ای در میان درس‌هاست.

خوش‌بختانه روند تولید کتاب‌های آموزشی در سال‌های اخیر بسیار مثبت و گرایش به سمت کاربردی کردن آموزش‌ها و مهارت‌آموزی به صورتی مشهود دیده می‌شود. مؤلفان و ناشران به خوبی نیازهای دانش‌آموزان را رصد کرده‌اند و رویکرد خود را از تولید کتاب‌های نظری، به سمت تولید مطالب کاربردی داشته‌اند.

نگاهی به روند کتاب‌های شرکت‌کننده در جشنواره، در سال‌های متوالی نیز مؤید همین موضوع است. گروه حاضر که در سال‌های گذشته با نام کار و فناوری در جشنواره شرکت داشت، در سال جاری با عنوان «مهارت‌های عملی عمومی» شرکت کرده و محتوای کتاب‌های گروه همان محتوای گروه کار و فناوری است. مطابق سال‌های پیشین، موضوع‌های کتاب‌ها عموماً حول موضوع رایانه قرار دارند و عنوان‌های چندانی در سایر موضوع‌های مرتبط، از جمله مهارت‌آموزی و مهارت‌های فنی در الکترونیک، مکانیک، کشاورزی، هنر، خدمات و ... به چشم نمی‌خورد. تعداد عنوان‌های کتاب‌ها و گستره موضوع‌ها بسیار محدود است. کتاب‌ها اکثراً ترجمه‌ای هستند و کتاب‌های تألیفی کمتر در این گروه حضور دارند. کتاب‌های شرکت‌کننده در جشنواره پوشش کافی یا حتی نسبی درخصوص موضوع‌های پودمان‌های کتاب کار و فناوری نمی‌دهند. پیشنهاد می‌کنیم:

- در فراخوان جشنواره به موضوع‌های کمتر توجه شده در سال‌های قبل، اشاره شود و برای تشویق ناشران و مؤلفان به حضور در این بخش‌ها، سازوکارهای تشویقی (مانند جوایز بیشتر) در نظر گرفته شود.
- مهارت‌آموزی به عنوان یکی از مهم‌ترین اصول اسناد بالادستی، محور اصلی جشنواره سال‌های بعد قرار گیرد و این موضوع در شاخص‌های امتیازدهی، اعطای جایزه و ... برجسته شود.

نامزد

من و رایانه ام

نویسنده: سمیرا کاشی
سیده جواهر نقوی
ناشر: نسیم قلم

تقدیر

آشنایی با علم مهندسی

نویسنده: کمیل مک کیو
ترجمه: حسین سلیمانی
ناشر: آوند دانش

تقدیر

طراحی وب سایت

نویسنده: گرگ ریکابی
ترجمه: شیدا سرمدی
ناشر: آوند دانش

ساخت ربات

نویسنده: گوردون مک کوم
ترجمه: حسین سلیمانی
ناشر: آوند دانش

ساخت ربات فقط یک مهارت نیست، بلکه مهارت‌های زیادی را دربرمی‌گیرد. برای ساخت ربات باید چگونگی استفاده از ابزارها را آموخت، با قطعات موجود یا مواد خام چیزهای جدید ساخت و مفاهیم پایه الکتریسیته را در موتورها و کلیدها به کار برد. مخاطب با همراهی تمرین‌ها و انجام فعالیت‌های کتاب حاضر می‌تواند برس ربات، موش ربات و ربات هک شده بسازد. این کتاب چهار بخش دارد: ۱. آشنایی با بخش‌های مهم یک ربات؛ ۲. ساخت ربات با اسباب‌بازی‌های دورانداختنی و مواد معمولی موجود در خانه؛ ۳. نحوه استفاده از موتورهای کوچک برای به حرکت درآوردن ربات‌هایی که می‌سازید؛ ۴. استفاده از باتری برای به کار انداختن ربات‌ها. این کتاب برای دانش‌آموزان متوسطه اول و متوسطه دوم و هنرجویان مناسب است.

مهندسی کاری عملی است. کتاب حاضر کوشیده است به مخاطب فرصت دهد هم کار ذهنی انجام دهد و هم کار عملی. با آموزش‌های این کتاب و داشتن تجهیزات مثل رایانه، اینترنت پرسرعت، بعضی مواد غذایی و برخی اقلام فروشگاه‌ها مثل فوم و چسب، و بعضی تجهیزات ایمنی و یک دفتر طراحی، مخاطب می‌تواند شبیه‌سازی‌هایی انجام دهد و مانند مهندسان طراحی کند. این کتاب از سری کتاب‌های دامیز برای کودکان و نوجوان است. در این کتاب هشت پروژه به عنوان‌های آشنایی با مهندسی، فرود روی مریخ، ساعت تیک‌تیک می‌کند، پاک‌سازی، بارگذاری پل، کلاهبرقی فضایی، حالا آشپزی کنید و هیجان ترن هوایی طراحی شده است.

کتاب «طراحی وبسایت» از مجموعه کتاب‌های دامیز برای کودکان و نوجوانان است. نویسنده کتاب که برای شرکت‌های بزرگی وبسایت طراحی کرده، در این کتاب سعی کرده است مقدمات آموزش ایجاد وبسایت را به نوجوانان بیاموزد. آشنایی با ابزارهای طراحی و آموزش HTML به نوجوانان کمک می‌کند وبسایت مورد نظرشان را طراحی کنند و سپس موضوعات مورد علاقه، آثار هنری و ... را از طریق وبسایتشان برای دیگران به نمایش بگذارند.

همایون موسوی

× کارشناس ارشد پژوهش هنر ×
 × مدرس چند دانشکده و هنرستان ×
 داور چندین دوره از جشنواره‌های رشد و
 هنرهای تجسمی ×

صدیقه حسن زاده

× کارشناس ارشد مدیریت کسب
 و کار × سردبیر و مدیرمسئول مجله
 آموزشیرباف × مسئول دبیرخانه
 پانزدهمین و شانزدهمین جشنواره
 بین‌المللی امام رضا (ع) × مسئول
 دبیرخانه نوزدهمین و بیستمین جشنواره
 بین‌المللی قصه‌گویی ×

خدیجه بختیاری

× کارشناس ارشد هنر اسلامی × داور
 و ناظر هشت دوره جشنواره‌های
 تجسمی کشوری × داور و ناظر جشنواره
 خوارزمی × داور و ناظر مسابقات علمی
 مهارتی ×

بیانیه

گروه داوری هنر تخصصی

همگان از اهمیت و نقش کتاب‌های مناسب و ارزشمند کمک‌آموزشی و کمک‌درسی در فرایند یاددهی - یادگیری (مبتنی بر اسناد مصوب) آگاه‌اند. در هفدهمین جشنواره کتاب رشد در زمینه هنر کتاب‌های متنوعی در حوزه هنرهای تجسمی و نمایشی بررسی و داوری شدند که از موضوع‌های گوناگون و با مخاطبان عام و خاص برخوردار بودند. کتاب‌های تخصصی هنر زمانی می‌توانند به‌عنوان منابع کمک‌آموزشی و یا کمک‌درسی در حوزه فرهنگ و هنر نقش مهمی ایفا کنند که به ارتقای سطح یادگیری (دانش، مهارت و نگرش) در کنار کتاب‌های درسی کمک کنند و به‌عنوان کتاب‌های تکمیلی در اختیار دانش‌آموزان، هنرجویان، معلمان هنر و هنرآموزان قرار گیرند.

ضمن احترام به مشارکت ناشران و مؤلفان گرامی حاضر در این بخش از جشنواره، از میان کتاب‌های رسیده به این مرحله (که از تنوع موضوعی گسترده‌ای نیز برخوردار بودند)، برخی فاقد کیفیت مطلوب و محتوای مورد نیاز آموزشی دانش‌آموزان و هنرجویان بودند و برخی نیز در چارچوب کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی نبودند. بنابراین هیئت داوران به دلیل تطابق نداشتن با شاخص‌های جشنواره، هیچ کتابی را کتاب برگزیده معرفی نمی‌کند، اما دو عنوان کتاب را شایسته تقدیر می‌داند.

هم‌چنین، پیشنهادهای زیر برای بهبود و ارتقای سطح جشنواره در زمینه هنر تخصصی و نیز مشارکت مناسب‌تر و چشمگیرتر سایر ناشران و مؤلفان در سال‌های آتی ارائه می‌شوند:

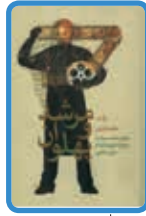
- توجه به تناسب محتوای آموزشی کتاب‌ها با نیازهای فراگیرندگان، با عنایت به کتاب‌های درسی؛
- ایجاد جریانی علمی، به‌روز و پویا در تولید کتاب‌های کمک‌آموزشی در حوزه تألیف و ترجمه، توأم با مسائل فرهنگی جامعه و جهان (و مبتنی بر محتوای کتاب‌های درسی)؛
- بومی‌سازی متن و تصویر، به‌ویژه در کتاب‌های ترجمه‌ای (مناسب با شرایط جامعه و ارزش‌های ایران اسلامی)؛
- مشخص شدن مخاطبان اصلی کتاب‌ها، اعم از دانش‌آموزان، هنرجویان، معلمان هنر، و هنرآموزان.

نامزد

زنگ عروسک‌سازی

نویسنده: زینب حسینیجانی
ناشر: طلایی

نامزد

مرشد و پهلوان: فیلمنامه مستند در
باره فیلم ناتمام علی حاتمی

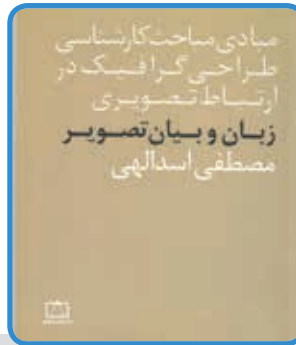
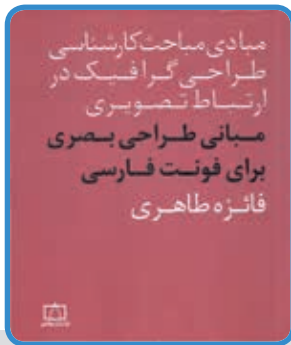
نویسنده: حامد قربانی
ناشر: نیستان

نامزد

۱۰۱ بازی نمایشی

نویسنده: حسین فدایی حسین
ناشر: صابرین

تقدیر

مبای مباحث کارشناسی طراحی
گرافیک در ارتباط تصویری: مبانی
طراحی بصری برای فونت فارسی

نویسنده: فائزه طاهری
ناشر: مؤسسه فرهنگی فاطمی

مبای مباحث کارشناسی طراحی
گرافیک در ارتباط تصویری: زبان و
بیان تصویر

نویسنده: مصطفی اسدالهی
ناشر: مؤسسه فرهنگی فاطمی

تقدیر

فرهنگ مختصر تصویری هنر:
تحلیل و تصویر، نقاشی و مجسمه

نویسنده: سونیا وایلوک
مور پاملا شیلز
ترجمه: توکا ملکی
ناشر: قدیانی

امروزه «تصویر» اولین ابزار ایجاد ارتباطات منطقه‌ای و جهانی است و طراحی گرافیک در این میان نقشی تعیین‌کننده دارد. کتاب «مجموعه مبای ...» در چهار فصل تنظیم شده است. نویسنده در فصل اول با ذکر نمونه‌هایی، نقش تصویر را در گرافیک بیان می‌کند. در فصل‌های دوم و سوم مراحل تمرین‌های تکنیکی و مفاهیمی مانند تحلیل ویژگی‌های ظاهری و باطنی عناصر تصویری، سایه‌ها، ارزش‌های خطی و استفاده از فضا و پس‌زمینه تشریح شده‌اند. در فصل پایانی نیز ویژگی‌های تصویر و نمونه‌هایی برای هر ویژگی آمده‌اند.

این کتاب در ۱۲۹ صفحه، برای هنرآموزان گرافیک نگاشته شده است. تفاوت بنیادین این مجموعه با سایر کتاب‌ها این است که در آن دیدگاه‌های معمول و سنتی آموزش گرافیک با توجه به نیازهای روز تدوین شده‌اند.

امروزه تصویر، اولین ابزار ایجاد ارتباطات منطقه‌ای و جهانی است و طراحی گرافیک در این میان نقشی تعیین‌کننده دارد. این کتاب شامل مجموعه تمرین‌هایی است که می‌توانند زمینه‌ساز حل بسیاری از مشکلات طراحی برای دانشجویان رشته طراحی گرافیک باشند و این که چگونه و به چه طریقی می‌توان به طراحی مطلوب و خلاقانه دست یافت. این گونه تمرین‌ها، توان جست‌وگری موشکافانه و دقیق را تقویت می‌کنند و می‌توانند در بسیاری از پروژه‌های طراحی گرافیک برای دانشجویان و علاقه‌مندان راهگشا باشند.

کتاب پیش‌رو در چهار فصل تنظیم شده است. نویسنده در فصل اول با ذکر نمونه‌هایی، بیان تصویر در گرافیک را تبیین می‌کند. در فصل دوم و سوم هر یک از مراحل تمرین‌های تکنیکی مانند تحلیل ویژگی‌های ظاهری و باطنی عناصر تصویری، سایه‌ها، ارزش‌های خطی و استفاده از فضا و پس‌زمینه تشریح شده است. در فصل پایانی نیز به ویژگی‌های تصویر و نمونه‌هایی از آن‌ها اشاره می‌شود.

کتاب حاضر سعی می‌کند خواننده را با انواع سبک‌های هنری، زندگی و آثار نقاشان و مجسمه‌سازان مشهور، و شیوه‌های پدید آمدن آثار هنری آشنا کند. کتاب به سه بخش «هنر آغازین، هنر مدرن و مجسمه‌سازی» تقسیم شده است. زندگی‌نامه هر نقاش یا مجسمه‌ساز، همراه با معرفی سبک و آثار او، نحوه شکل‌گیری هر اثر هنری و راه‌هایی که هنرمندان سراسر دنیا برای تصویر کردن موضوعی مشترک به کار گرفته‌اند، در این اثر معرفی شده‌اند. این کتاب ۱۳۹ صفحه‌ای، به دلیل استفاده از تصاویر متنوع در انتقال مفاهیم و نیز تصویرسازی خاصی که متن را همراه خود هدایت می‌کند، قابل تأمل است. این فرهنگ می‌تواند منبع و مرجع مناسبی برای هنرآموزان باشد.

سمینه خوبی

× کارشناس ارشد ارتباط تصویری ×
مدرس دانشگاه جامع علمی و کاربردی
× مربی کانون پرورش فکری × مدرس
کارگاه آموزشی استانی تصویرسازی
هنرآموزان گرافیک × دبیر اجرایی
مجله قاصدک × داور جشنواره قامت
دوست ×

کاوه تیموری

× کارشناس ارشد و دانشجوی دکترای
جامعه‌شناسی فرهنگی × مدرس
آموزش و پرورش × سردبیری مجله رشد
آموزش هنر × سرگروه هنر در دانشگاه
تربیت معلم هنر × مشاور قائم مقام
وزیر در انجمن اولیا و مربیان ×

کیومرث سلطانی ابهری

× کارشناسی ارشد رشته تولید سیما
× مدیر دبستان × مدرس هنر، دینی
و قرآن × داور جشنواره پیش از
دبستان ×

گروه داوری

هنر کودک و نوجوان

بیانیه

کودکی و نوجوانی فرصتی است تکرارناپذیر که انسان دوران طلایی خود را در آن به سمت تعالی می‌گذراند و ما فعالان حوزه کتاب این گروه‌های سنی، انتخاب شده‌ایم تا حمایت‌کننده رشد بی‌همتایی آن‌ها باشیم. هنر به عنوان محرک خیال، عواطف و احساسات انسانی، راهی است که یکپارچگی همه ابعاد رشد آن‌ها را تسهیل می‌کند تا زیبایی هستی را ادراک و هستی‌بخش را باور کنند. انسان از راه هنر، دنیایی را بازآفرینی می‌کند که بازنمای کمال انسانیت او باشد.

هر یک از کتاب‌های آموزش هنر، اگر به خوبی محرک خیال، عواطف و احساسات متفاوت کودکان و نوجوانان باشد، می‌تواند نقش معلمی توانمند برای رشد خلاقیت، احساسات و ادراکات زیبایی‌شناسی آن‌ها را ایفا کند. متن و تصویرهایی که مکمل هم و خلاقانه، خیال‌انگیز، غیرمستقیم، جذاب، واگرا، و بازتابی از فرهنگ ایرانی و اسلامی باشند، می‌توانند عواطف کودک و نوجوانی را که دل به آن‌ها سپرده است، تحریک کند و الهام‌بخش دنیایی شوند که او برای خود می‌سازد.

تلاش گروه داوران بر انتخاب کتاب‌هایی بود که از تصویرها و ادبیاتی به نسبت خلاقانه، خیال‌انگیز، غیرمستقیم، واگرا و جذاب بهره گرفته‌اند تا زمینه‌ساز خلق روایات شیرین برای مخاطبان خود باشند. از میان کتاب‌های رسیده به دفتر جشنواره رشد، کمتر کتابی به چشم می‌خورد که از تمام معیارهای ذکر شده به کمال بهره گرفته باشد. سهم کتاب‌های تألیفی داخلی امسال و متأسفانه همان مقدار رسیده هم کیفیت پایینی داشت. اگرچه در حوزه تألیف تعداد قابل توجهی از کتاب‌های رسیده، به آموزش خوش‌نویسی مربوط بودند، اما این گروه از کتاب‌ها به دلیل بی‌توجهی به علاقه‌ها و نیازهای مخاطب، از جمله گرافیک و شیوه ارائه نتوانستند نظر داوران جشنواره را جلب کنند. محدود کتاب‌هایی با محتوای جدید و ارائه خلاقانه به چشم می‌خوردند که کودک و نوجوان می‌توانست از برخورد با آن‌ها لذت ببرد و به دلیل برخورد واگرانه با محتوا، برداشت خود را از مفاهیم داشته باشد.

مستقیم‌گویی، نتیجه‌گرایی، تصویرها و ادبیات ضعیف و محتوای ناهمگون با هدف‌های سند برنامه درسی ملی که موجب کم‌ارزش شدن کتاب‌ها می‌شوند، از آفت‌هایی هستند که تألیف داخلی را در چشم مخاطبان این حوزه کمرنگ می‌کنند. در میان کتاب‌های ترجمه شده، فاصله نیاز مخاطب با محتوای ارائه شده را می‌توان از جمله نقاط ضعف این دسته از کتاب‌ها برشمرد که این امر ارتباط با مخاطبان را تضعیف می‌کند. آگاهی از نیاز سنی کودکان و نوجوانان باعث خواهد شد، حوزه نشر به جای تأکید بر فناوری، زمینه بروز خلاقیت، عواطف و احساسات آن‌ها را فراهم کند.

نامزد

شیوه‌های نوین خلاقیت‌افزایی

نویسنده: فرانک شیرمحمدی

ناشر: مولف

نامزد

کارگاه‌های هنری خلاقانه،
سرگرم‌کننده و سرذوق‌آورنده
برای بچه‌ها

نویسنده: زهرا کبیری

ناشر: ورتا

نامزد

لذت خوشنویسی

نویسنده: بهزاد صالحی

ناشر: مهر زهرا (س)

نامزد

باغ و رنگ‌های انگشتی
و حیوانات و رنگ‌های انگشتی

نویسنده: قیونا وات

ترجمه: الهام فیاضی

ناشر: زعفران

نامزد

همه ما اثر هنری هستیم

نویسنده: مارک اسپرینگ

ترجمه: مانلی آیکانی

ناشر: منظومه خرد

تقدیر

دو تا دوست خمیری

نویسندگان: دو پتی

لارن الدریچ

ترجمه: پریسا هاشمی طاهری

ناشر: پرتقال

کتاب «دو تا دوست خمیری» داستان دو گلولهٔ خمیری است که به هر شکلی درمی‌آیند. این دو گلوله، بعد از ساخته شدن توسط سازنده‌شان، در یک استودیوی عکاسی به حال خود رها می‌شوند و ...

دیالوگ‌های این کتاب بسیار کم است. بار اصلی داستان بر دوش تصویرهاست. نویسنده در حال روایت داستان، به آموزش غیرمستقیم ساخت عروسک‌های خمیری و معرفی حیوانات می‌پردازد. این کتاب در ۳۲ صفحه در قطع خشتی، برای پایه‌های دوم و سوم دبستان طراحی شده است.

۱۱۹

× رشد جوانه × پاییز ۱۳۹۸ ×

جعفر وافى

× دپيلم علوم تجربى × گرافيك
مطبوعاتى با درجه ممتاز × طراح
گرافيك مجله‌هاى رشد معارف اسلامى،
زيست‌شناسى، برهان متوسطه ۲ و
شيمي × همكار روند توليد فنى و هنرى
برگزاري ستاد بزرگداشت مولانا در آموزش
و پرورش ×

وحيد حقى تومترى

× فارغ‌التحصيل گرافيك × عضو
انجمن صنفى طراحان گرافيك
ايران × شركت‌كننده در مسابقه
بين‌المللى طراحى پوستر مكزيك در
سال ۱۳۹۰ × برنده جايزه دوهزار
يوروبى جشنواره هنر و رسانه در
سال ۱۳۹۰ ×

كورش پارسائزاد

× دكترائى هنر (دارنده مدرک درجه
يك هنرى از شورائى ارزشيابى هنرمندان
كشور) × عضو انجمن طراحان گرافيك
ايران × مدرس دانشگاه × مدير مركز
تجربيات هنرى و ايده‌هاى نو كانون
پرورش فكرى كودكان و نوجوانان ×

بیانیه

گروه داوری

گرافيك و عمومى

هيئت داوران، ضمن قدردانى از تمامى آثار راه يافته به هفدهمين جشنواره كتاب رشد، توجه ناشران و مديران جشنواره را به چند نکته ضرورى جلب مى‌كند:

از منظر طراحى گرافيك و كتاب‌آرايى، متأسفانه تعداد آثار چشمگير و يا حداقل استاندارد در ميان كتاب‌هاى هفدهمين جشنواره كتاب رشد، بسيار كم بود. آثارى كه گرچه در مواردى از لحاظ محتوا، مفيد و قابل توجه بودند، اما در نحوه ارائه بصرى، چه در طرح جلد و چه در طراحى صفحه‌هاى داخلى، عملکرد ضعيف و غيرحرفه‌اى داشتند. در حالى كه حتى با همان هزينه صرف‌شده، مى‌توانستند گرافيكي درخور و بسامان داشته باشند. در بعضى از آثار تلاش‌هاىى براى رسيدن به يك فرم گرافيكي ديده مى‌شد، اما تأثير نبود يك مدير هنرى با تجربه در مديريت كليت اثر به شدت به چشم مى‌خورد.

به نظر مى‌رسد ناشران اين آثار به بخش گرافيك و طراحى ظاهرى كتاب عنايت شايانى نداشته‌اند. استفاده از طراحى گرافيك مناسب و بهره‌گيرى از خلاقيت در شيوه انتقال محتوا، ارزش تصويرى و مهم‌تر از آن، ارزش كاربردى كتاب را دو چندان مى‌كند.

اما گفتنى است، در اين ميان كتاب‌هاىى هم بودند كه گرافيك مناسب و خلاقانه‌اى داشتند. حضور اين آثار در جشنواره كتاب رشد امسال بسيار اميدواركننده و شايان تحسين بود؛ آثارى كه با وسواس و هوشمندى هنرمندانه‌اى طراحى و انتشار يافته‌اند. اين نوع آثار، با يك انتخاب درست از طرف ناشر، به دست طراحان گرافيك آشنا با حرفه طراحى كتاب، منتشر شده‌اند و مى‌توانند الگويى حرفه‌اى و سالم براى مديران و دست‌اندركاران حوزه نشر باشند.

۱۲۰

× کارنامه علمی-اجرائی و پياینه‌های گروه‌های داوران ×